

J A A R
V E R S L A G
2 0 0 9

Universiteit Leiden

Jaarverslag 2009

Inhoudsopgave

Deel I - Jaarverslag

Woord vooraf	7
Bericht van de Raad van Toezicht	9
Profiel, missie en strategie	11
Universitair bestuur	13
Universiteitsraad – medezeggenschap	15
Externe blijken van erkenning	17
Onderwijs	23
Onderzoek	39
Innovatie en kennisvalorisatie	47
Infrastructuur	51
Personeel	55
Financiën	61

Deel II - Jaarrekening

Geconsolideerde jaarrekening	75
Geconsolideerde balans (na resultaatbestemming) ..	75
Geconsolideerde staat van baten en lasten	76
Geconsolideerd kasstroomoverzicht	77
Toelichting op de geconsolideerde jaarrekening	78
Enkelvoudige Jaarrekening	
Enkelvoudige balans (na resultaatbestemming)	103
Enkelvoudige staat van baten en lasten	104
Enkelvoudig kasstroomoverzicht	105
Toelichting op de enkelvoudige jaarrekening	106
Overige gegevens	
Accountantsverklaring	124
Gebeurtenissen na balansdatum	125
Voorstel voor resultaatbestemming	125

Bijlagen

A. Faculteiten, graduate schools en instituten	129
B. Kerncijfers	131
C. Opleidingenaanbod	145
D. Hoogleraren: benoemingen en oraties	149
E. Promoties	153
F. Besturen	167
G. Afkortingen	171
Gegevens over de rechtspersoon	174

Deel I

Jaarverslag

Woord vooraf

In het voorliggende jaarverslag rapporteren wij over onderwijs en onderzoek aan de Universiteit Leiden, en ook over innovatie en kennisvalorisatie, infrastructuur, personeel en financiën. Wij houden ons daarbij aan de richtlijnen voor verslaggeving van het ministerie van OCW.

Dit universitair jaarverslag dient in de eerste plaats voor het afleggen van verantwoording aan de minister van OCW, die de universiteit grotendeels bekostigt. De informatie in dit verslag kan echter ook voor andere geïnteresseerden relevant zijn.

Voor diegenen die meer willen weten over de prestaties van de universiteit op het gebied van onderzoek en onderwijs in 2009 is er het jaarboek *Nieuwe werelden* (ook in het Engels verkrijgbaar onder de titel *New Worlds*). Deze publicaties, evenals de digitale versie van dit universitaire jaarverslag, zijn ook te downloaden via de website van de universiteit:

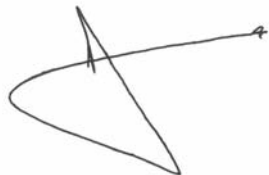
www.over.leidenuniv.nl/feitencijfers/jaarverslagen-publicaties

Het College van Bestuur spreekt zijn dank uit voor de inzet in dit verslagjaar van de faculteitsbesturen, de medezeggenschapsraden, de medewerkers en de studenten van de universiteit.

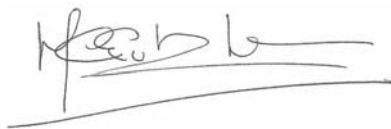
Leiden, 17 mei 2010

Prof. mr. P.F. van der Heijden
Rector Magnificus en Voorzitter

Drs. H.W. te Beest
Vice-Voorzitter

Prof. dr. M.C.E. van Dam-Mieras
Vice-Rector Magnificus

De Raad van Toezicht is het universitaire orgaan dat toezicht houdt op het bestuur van de universiteit als geheel en op de bedrijfsvoering, dus op het handelen van het College van Bestuur. De Raad van Toezicht ziet erop toe dat het College van Bestuur bij de uitoefening van zijn bevoegdheden de op de universiteit betrekking hebbende wetten, en de krachtens die wetten uitgevaardigde regelingen, richtlijnen, aanwijzingen en reglementen alsmede de branchecode *Goed bestuur universiteiten 2007* naleeft. De Raad van Toezicht staat het College van Bestuur met raad bij.

In de samenstelling van de Raad van Toezicht is in het verslagjaar geen wijziging opgetreden.

Twee zittende leden werden door de minister van OCW herbenoemd voor een tweede vierjarige termijn: mevrouw Kemna met ingang van 1 april 2009, de heer Reibestein met ingang van 1 november 2009.

De Raad bestaat thans uit:

- Dr. A.H.E.M. Wellink (voorzitter), President Nederlandsche Bank, lid van de Raad van Bestuur Europese Centrale Bank, Voorzitter van het Bazels Comité Banktoezicht, lid van de directie Bank Internationale Betalingen, Governor van het Internationaal Monetair Fonds.
- Prof.dr. A.G.Z. Kemna, Chief Investment Officer APG en CEO van APG Asset Management, bijzonder hoogleraar Corporate governance and financial econometrics in de Faculteit der Economische Wetenschappen van de Erasmus Universiteit, vanwege de Vereniging Trustfonds EUR.
- Prof.dr. R.S. Reneman, oud-President KNAW, emeritus-hoogleraar onderzoek van hart- en vaatziekten Universiteit Maastricht, adviseur ESAOTE-Pie Medical, adviseur Barrier therapeutics, lid van de Raad van Toezicht Museum Boerhaave (tot 1 april 2009).
- Drs. R.W.P. Reibestein (vice-voorzitter), Director McKinsey & Company, voorzitter van het Bestuur van het Koninklijk Concertgebouworkest, lid van de 'Board of Overseers of Columbia University Business School' te New York;
- Drs. M. Sijmons, lid hoofddirectie ANWB, lid van het Bestuur van de Stichting Volkskrant, en lid van de Raad van Commissarissen ENECO.

De Raad van Toezicht heeft in het verslagjaar vijf maal vergaderd. De Auditcommissie uit de Raad is twee maal bijeen gekomen, in het bijzonder ter voorbereiding van de besluitvorming van de Raad van Toezicht ten aanzien van het verslag en de jaarrekening over 2008, respectievelijk ten aanzien van de universitaire begroting 2010-2013. De Raad van Toezicht heeft in het verslagjaar bezoeken gebracht aan de Faculteit Sociale Wetenschappen, de Campus Den Haag en de Faculteit Rechtsgeleerdheid. Ook heeft de Raad gesproken met de Universiteitsraad.

De Raad van Toezicht besloot, nadat de Universiteitsraad was gehoord, drs. H.W. te Beest met ingang van 1 september 2009 voor vier jaar wederom te benoemen tot lid en vice-voorzitter van het College van Bestuur.

De Raad van Toezicht heeft in zijn vergaderingen gesproken over het rapport van de Taskforce Nieuw Financieel Perspectief (TNFP), ingesteld door het College van Bestuur om voorstellen te doen tot structurele verbetering van de exploitatie ten bedrage van dertig miljoen euro per jaar, en over de voortgang in de uitvoering hiervan. Naast voorstellen tot bezuinigingen op faculteiten en diensten, bevatte dit rapport ook acties ter vernieuwing en vergroting van de aantrekkelijkheid en doelmatigheid van het opleidingsaanbod van de universiteit, met name in het domein van de bacheloropleidingen. Versterking van de aanwezigheid van de Universiteit Leiden op de Campus Den Haag is daarbij aangewezen als een van de speerpunten. In dat kader stemde de Raad van Toezicht in met het voornemen van het College van Bestuur tot de oprichting van een University College in deze stad. De Engelstalige bacheloropleiding *Liberal Arts and Sciences: Global Challenges* van dit University College zal per 1 september 2010 van start gaan. De Raad heeft tevens zijn instemming gegeven aan het opleidingsaanbod 2009-2010, zoals vastgelegd in het Leids Register van Opleidingen.

De Raad van Toezicht besprak het nieuwe instellingsplan 2010-2014 van de universiteit, getiteld *Inspiratie en Groei*, en verleende hieraan zijn goedkeuring.

De Raad liet zich informeren over de inspanningen van de universiteit om, tezamen met Naturalis, de Universiteit van Amsterdam en Wageningen Universiteit en Research centre (WUR), het Nederlands Centrum voor Biodiversiteit (NCB) van de grond te

tillen. Nadat in 2009 hiervoor al structureel vijf miljoen euro beschikbaar was gekomen van de zijde van OCW, werd in het verslagjaar een eenmalig bedrag van dertig miljoen euro uit het FES (Fonds Economische Structuurversterking) toegekend. De concept-samenwerkingsovereenkomst tussen de betrokken partijen voor de oprichting van het NCB kreeg de instemming van de Raad.

De Raad verleende goedkeuring aan de exploitatieovereenkomst Leiden Bio Science Park / Leeuwenhoek tussen universiteit en gemeente.

De Raad liet zich informeren over de voortgang van het project Belvédère, waarin de Universiteit Leiden er naar streeft het Academiegebouw, de Sterrewacht en een deel van de Hortus botanicus onder te brengen in een cultuurgoed-constructie.

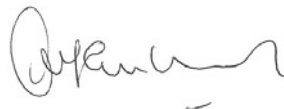
De voortgang van de uitvoering van de begroting 2009 werd door de Raad van Toezicht gevolgd door de bespreking van de bestuurlijke financiële kwartaalrapportages. Het stemt de Raad tot tevredenheid dat deze rapportages blijk gaven van een gunstige ontwikkeling van de financiën en een verbetering van de financiële discipline van de universitaire eenheden. De Raad van Toezicht liet zich in dit verband informeren over de problematiek van de 'bama-bult' (onbedoelde reallocatie van middelen tussen universiteiten als gevolg van wijzigingen in het bekostigingsmodel bij de overgang naar de bachelor-masterstructuur) en het overleg van de VSNU met de minister van OCW over de reparatie hiervan.

De Raad van Toezicht heeft in zijn vergadering van 18 mei 2009 de jaarrekening en het verslag over 2008 goedgekeurd en tevens de Kadernota 2010-2013 indringend besproken. De begroting voor het jaar 2010 werd in zijn vergadering van 17 december goedgekeurd. Het verheugt de Raad van Toezicht dat het College van Bestuur erin is geslaagd voor het jaar 2010 en volgende jaren tot een begroting met een positief resultaat te komen.

De Raad van Toezicht spreekt zijn waardering uit voor de inzet en inspanning van het College van Bestuur, de faculteitsbesturen, de medezeggenschapsraden, de medewerkers en studenten van de universiteit in het afgelopen jaar.

Na kennisname van het accountantsverslag heeft de Raad van Toezicht in zijn vergadering van 17 mei 2010 dit verslag, inclusief de jaarrekening over 2009, goedgekeurd.

Leiden, 17 mei 2010

De Raad van Toezicht van de Universiteit Leiden
Dr. A.H.E.M. Wellink
Voorzitter

Profiel, missie en strategie

Instellingsplan

Medio 2009 heeft het College van Bestuur met instemming van de Universiteitsraad en met goedkeuring van de Raad van Toezicht het nieuwe instellingsplan *Inspiratie en Groei* voor de periode 2010-2014 vastgesteld. In het najaar van 2009 zijn de verschillende onderdelen van het instellingsplan geconcretiseerd in bestuursafspraken met elke faculteit. De faculteiten geven uitvoering aan deze afspraken.

In het instellingsplan wordt gesteld dat de concurrentie op de studentenmarkt en de competitie om onderzoeksmiddelen aanzienlijk zijn toegenomen, terwijl daarnaast de structurele financieringsbron, de eerstegeldstroom, is afgenomen. Om haar basisfinanciering op peil te houden zal de Universiteit Leiden haar instroom de komende jaren moeten vergroten.

De Universiteit Leiden heeft als devies Praesidium Libertatis, bolwerk van de vrijheid. Nieuw in het instellingsplan is dat de universiteit haar kernwaarden heeft geformuleerd in de lijn van haar devies. Deze kernwaarden zijn:

- Vrijheid van denken
- Ongebonden wetenschapsbeoefening
- Verantwoordelijkheid jegens de samenleving
- Integriteit

De universiteit leidt academici op die in de samenleving op leidende posities komen. Van hen mag worden verwacht dat zij verantwoordelijk leiderschap tonen in overeenstemming met de waarden die de universiteit hen heeft meegegeven. Van wetenschappelijke staf en studenten verwacht de Universiteit Leiden dat zij deze kernwaarden onderschrijven en in hun handelen, binnen en buiten de universiteit, uitdragen.

Voor de periode 2010-2014 richt de universiteit zich op zes kernpunten:

1. Het realiseren van een groeiambitie waarin de universiteit een marktaandeel van 10% bereikt
2. Het vergroten van het studiesucces van haar studenten in zowel de bachelor- en masterfase als in de PhD-fase
3. Het versterken van de internationalisering van de universiteit
4. De profilering van het onderzoek in profileringsgebieden

5. Het concretiseren van twee vestigingsplaatsen van de Universiteit Leiden: naast Leiden ook in Den Haag
6. Het bevorderen van academisch ondernemerschap

Academische signatuur en internationalisering

De Universiteit Leiden wil bij de kopgroep van de brede (klassieke) universiteiten in Nederland blijven behoren. Het onderwijs van de Universiteit Leiden kenmerkt zich door een academische signatuur met verwevenheid van onderwijs en onderzoek, gericht op het uitdagen van talenten van studenten. De vele verschillende wetenschapsgebieden kennen sterke internationale vertakkingen. Onderscheidend voor de Universiteit Leiden is dat zij binnen haar muren over wereldomvattende expertise in tal van disciplines beschikt om wetenschappelijke en maatschappelijke vragen te beantwoorden, een 'competitive advantage'.

Versterking marktpositie

De Universiteit Leiden streeft naar een grotere instroom in zowel de bacheloropleidingen als de masteropleidingen. Deze wens tot groei komt voort uit de maatschappelijke verantwoordelijkheid om meer mensen op te leiden, maar ook uit het belang van de universiteit om haar brede profiel in stand te kunnen houden.

Naast een gerichte marktstrategie in de werving voor de bachelor- en masteropleidingen en voor de PhD-trajecten, zowel op de nationale als de internationale markt, voert de universiteit vernieuwingen door in het huidige opleidingsaanbod (nieuwe bachelor- en masteropleidingen, University College) om daarmee nieuwe groepen studenten te trekken.

Leiden en Den Haag

Binnen de regio beschouwt de Universiteit Leiden de stad Den Haag als een tweede vestigingsplaats. De samenwerking met Den Haag, internationale stad van vrede en recht, en de daar gevestigde internationale instellingen en organisaties bieden de universiteit meer mogelijkheden om nieuwe doelgroepen met een grotere culturele diversiteit en nieuwe afzetmarkten aan te boren voor het onderwijs en het onderzoek, en te experimenteren met onderwijsvernieuwingen, waaronder het University College.

Onderwijs: studiesucces en differentiatie

Een ambitieuze studiecultuur gericht op het bereiken van studiesucces voor alle studenten is leidend voor de universiteit. Hiermee sluit de universiteit aan bij de strategische agenda van de minister van OCW en de speerpunten die binnen de VSNU zijn afgesproken voor het studiesucces in de bacheloropleidingen. Bij de start van de studie wil de universiteit een goede match tussen de student en de opleiding bereiken. Van belang is vervolgens dat studenten tijdig hun studieritme vinden en dit in de rest van hun studie weten vast te houden. Het Leids Studiesysteem zal worden vernieuwd en uitgebreid naar alle bachelorjaren.

Goede studenten zullen worden uitgenodigd om hun studie met extra studieactiviteiten aan te vullen. Studenten die middelmatig studeren zullen daarentegen juist worden aangemoedigd zich te concentreren op het tijdig afmaken van hun opleiding. De universiteit stelt ook eisen aan docenten: de invoering van een basiskwalificatie onderwijs is hierin een eerste stap, die gevolgd zal worden door de mogelijkheid om een seniorkwalificatie te verwerven.

Onderzoek: profilering en academisch ondernemerschap

De universiteit heeft elf profileringsgebieden aangewezen. Dit zijn gebieden waar de universiteit bij uitstek de kwaliteit en massa heeft om zich mee te profileren, om substantieel mee te dingen naar externe subsidies en om aantrekkelijk te zijn voor excellente wetenschappers. De gebieden zijn richtinggevend voor de inzet van stimuleringsgelden, het benoemingenbeleid met betrekking tot hoogleraren en het aantrekken van andere onderzoekers.

De Universiteit Leiden ziet universitaire kennis in het hart staan van actuele en toekomstige vraagstukken op het gebied van welzijn, welvaart, cultuur, economie en ondernemerschap. Het doel is om die kennis beter te benutten. Ook de wetenschap is ermee gediend dat wetenschappers en ondernemers kennis ontwikkelen en uitwisselen in innovatieve netwerken, strategische allianties, onderzoeksconsortia en andere professionele samenwerkingsvormen.

Academisch ondernemerschap moet ertoe leiden dat de universiteit haar positie in de externe geldstromen kan behouden en zo mogelijk verder kan uitbouwen op deelterreinen. Academisch ondernemerschap houdt in dat de wetenschappelijke staf van een instituut een eigen verantwoordelijkheid draagt voor de versterking van de marktpositie van het instituut (zowel in onderwijs als onderzoek), en daarmee bijdraagt aan de positie van de universiteit als geheel.

De verwevenheid van onderwijs en onderzoek is uitgangspunt voor al het wetenschappelijk personeel in vaste dienst. Dit laat onverlet dat een gedifferentieerd carrièrebeleid mogelijk is, waarin ook selectief ruimte wordt geboden voor een loopbaan waarin onderwijsactiviteiten een meer centrale positie innemen.

Bestuursafspraken 2010-2014

Het College van Bestuur en de faculteitsbesturen stelden in het najaar van 2009 de Bestuursafspraken 2010-2014 vast; deze vormen de eerste stap in de vertaling van de doelstellingen die in *Inspiratie en Groei* zijn opgenomen naar het niveau van de afzonderlijke faculteiten. De faculteiten is gevraagd om deze bestuursafspraken in 2010 verder te concretiseren in interne uitvoeringsplannen.

Universitair bestuur

De Universiteit Leiden is een publiekrechtelijke instelling waarop de Wet op het Hoger onderwijs en Wetenschappelijk onderzoek (WHW) en het bestuursrecht met zijn beginselen van toepassing zijn. De verantwoordelijkheden en bevoegdheden van het College van Bestuur en die van de Raad van Toezicht zijn in de WHW geregeld. De Universiteit Leiden onderschrijft de *Code goed bestuur universiteiten 2007* van de VSNU.

Het College van Bestuur bestaat uit drie leden. De bezoldiging van de leden van het College van Bestuur wordt door de Raad van Toezicht vastgesteld overeenkomstig het *Besluit rechtspositie leden colleges van bestuur van openbare universiteiten* (Stb. 1998, 518). Dit besluit regelt ook de ontsluiting. De beloning van de individuele leden van het College wordt in de toelichting op de jaarrekening vermeld. Hun nevenwerkzaamheden behoeven de goedkeuring van de voorzitter van de Raad van Toezicht. Van die nevenwerkzaamheden wordt door de Secretaris van de Raad van Toezicht een register gehouden.

Binnen de Universiteit Leiden dragen de decanen (voorzitters van de faculteitsbesturen) bij aan het bestuur van de universiteit in haar geheel, in het bijzonder door hun deelname aan het Bestuursberaad. Het College van Bestuur neemt belangrijke besluiten pas nadat overleg is gevoerd in dit Bestuursberaad. De decanen dienen in dit overleg niet op te treden als behartigers van de belangen van hun faculteiten, maar zich primair te laten leiden door het belang van de universiteit in haar geheel. Leden van het Bestuursberaad waren in 2009: prof.dr. W.J.H. Willems (Faculteit Archeologie), prof.dr. H.W. van den Doel (Faculteit Geesteswetenschappen), prof.mr. C.J.J.M. Stolker (Faculteit Rechtsgeleerdheid), prof.dr. Ph. Spinhoven (Faculteit Sociale Wetenschappen), prof.dr. S.M. Verduyn Lunel (Faculteit Wetenschap en Natuurwetenschappen), prof.dr. E.C. Klasen (Faculteit Geneeskunde/Leids Universitair Medisch Centrum) en prof.dr. J. de Vries (Campus Den Haag, vanaf oktober 2009).

Het College van Bestuur legt door middel van het jaarverslag en de jaarrekening aan de Raad van Toezicht rekening en verantwoording af over het gevoerde beleid en beheer. Jaarverslag en jaarrekening zijn ingericht conform de desbetreffende ministeriële richtlijn. Over risicobeheersing en gevoeligheid van resultaten wordt door het College van Bestuur aan de Raad van Toezicht gerapporteerd. Voor het beheer van de financiële mid-

delen en voor het daarmee verbonden vermogensbeheer is een Treasury Statuut vastgesteld.

De leden van de Raad van Toezicht worden door de minister benoemd. De honorering van de leden van de Raad van Toezicht is geregeld in het Koninklijk Besluit van 15 september 1997 (Stb. 420).

De Raad van Toezicht heeft gedragsregels vastgesteld die in acht moeten worden genomen in het verkeer tussen de Raad van Toezicht en het College van Bestuur. De Raad van Toezicht bespreekt ten minste eenmaal per jaar buiten aanwezigheid van het College van Bestuur zijn eigen functioneren. Tevens bespreekt de Raad zowel het functioneren van het College als dat van de individuele bestuurders en de conclusies die daaraan worden verbonden. Een regeling van de interne werkwijze is in de gedragsregels opgenomen.

De gedragsregels voorzien verder in een auditcommissie en in een commissie voor personele zaken. De belangrijkste taken van de commissie voor personele zaken betreffen de selectie, de periodieke beoordeling en de voorbereiding van het te voeren personeelsbeleid, waaronder het bezoldigingsbeleid ten aanzien van de leden van het College van Bestuur. Voor de auditcommissie heeft de Raad van Toezicht spelregels vastgesteld. De externe accountant wordt ingevolge de WHW benoemd door het College van Bestuur. Bij de Universiteit Leiden geschiedt deze benoeming niet dan na vooraf verleende instemming van de Raad van Toezicht. De externe accountant woont doorgaans de halfjaarlijkse vergaderingen van de auditcommissie bij. Hij woont ook de vergadering van de Raad van Toezicht bij waarin wordt gesproken over zijn verslag en waarin over de goedkeuring van de jaarrekening wordt besloten.

Universiteitsraad - medezeggenschap

De uitvoering van de wet Modernisering Universitaire Bestuursorganisatie heeft aan de Universiteit Leiden geresulteerd in een stelsel van ongedeelde medezeggenschap: de Universiteitsraad en de faculteitsraden bestaan voor de helft uit personeelsleden en voor de helft uit studenten. Daarentegen is sinds het onderbrengen van de Faculteit Geneeskunde en het Academisch Ziekenhuis Leiden in het Leids Universitair Medisch Centrum (LUMC), de faculteitsraad van de Faculteit Geneeskunde vervangen door de ondernemingsraad en de studentenraad van het LUMC.

De samenstelling van de raden wordt bepaald door verkiezingen. Studenten worden telkens verkozen voor een periode van één, personeel voor een periode van twee jaar. De leden van de Universiteitsraad en faculteitsraden worden verkozen volgens een lijstenstelsel. Uitzonderingen hierop zijn de personeelsgeleding van de faculteitsraad Geesteswetenschappen en de gehele faculteitsraad Archeologie. Daar wordt gebruik gemaakt van een personenstelsel met een enkelvoudige overdraagbare stem.

De verkiezingen voor de Universiteitsraad (studenten- en personeelsgeleding) hebben in 2009 voor de zevende maal plaatsgevonden via internet. Sinds de introductie van het elektronisch stemmen in 2003 was er bij de Universiteitsraad een zeer bescheiden opgaande trend zichtbaar in de opkomstpercentages bij de verkiezingen van studenten. Van 16% in 2003 naar 22% in 2007, met dien verstande dat sinds 2005 ook de internationale studenten mogen stemmen. Dit heeft geresulteerd in een toename van de kiesgerechtigden met ruim tweeduizend studenten. De opkomst bij de verkiezingen is met om en nabij de 20% gering gebleven.

Om de leden van de medezeggenschapsraden voor te bereiden op hun raadswerk, vindt jaarlijks in september een scholingsdag plaats. Diverse onderwerpen die van belang zijn voor de medezeggenschap worden dan behandeld. De personeelsleden van de raden hebben krachtens de universitaire reglementen de mogelijkheid om deze scholing onder werktijd en met behoud van salaris te volgen. Ook dit jaar namen veel raadsleden eraan deel.

De Universiteitsraad is in 2009 21 maal in formele vergadering bijeengekomen, waarvan negen maal met het College van Bestuur. Daarnaast hebben enkele informele overleggen tussen Raad en College plaatsgevonden, evenals overleg met de Raad van Toezicht.

Voor de medezeggenschap stond 2009 voornamelijk in het teken van de uitwerking van het tweede project Verlaging Kosten Infrastructuur (VKI II). De eerste besprekingen over reorganisaties in de kolommen Strategische Communicatie & Marketing en Internationalisering vonden in 2009 plaats. Besluitvorming zal in 2010 plaatsvinden. Er zijn vergelijkbare operaties te verwachten voor de ict-werkplekondersteuning (vorming Ict Shared Service Center) en de studenten- en onderwijsadministraties.

Naast behandeling van de jaarlijks terugkerende onderwerpen als de kadernota, het jaarverslag, de begroting en de bestuurlijke financiële rapportages, heeft de Raad in 2009 ingestemd met het nieuwe instellingsplan *Inspiratie en Groei* en de start van het University College in Den Haag. Daarnaast is er onder andere geadviseerd over de vorming van een centrale bibliotheekorganisatie en de aanpak verbetering studierendement.

Alle adviezen en meer informatie staan op www.ur.leidenuniv.nl.

De samenstelling van de Raad per 1 september 2009 was als volgt:

- M.R. van Amersfoort MSc.
- Drs. F.G. van Baardewijk
- C.H.F. Bloys van Treslong
- J.O. Bogaard
- G.B. Egberts
- C.J.J. van de Griend
- C.A.A. van Heijningen MSc.
- drs. H.C. Jonkman-Vreugdenhil
- dr. H.J.R. Kaptein
- J.W.E.L. Mauritz
- J. Mioch
- J. Veen
- I.I. Veenema
- Dr. P. van der Velde
- C.L. van Zuijlen
- griffier: M. Stol

C.A. Geleijnse
Voorzitter Universiteitsraad

Koninklijke onderscheidingen

- v ■ M Prof.dr. E.A. Alkema
Hoogleraar Staats- en bestuursrecht
Ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw
- v ■ M Prof.dr. H.J.M. Cools
Hoogleraar Verpleeghuiskunde (LUMC)
Ridder in de Orde van Oranje-Nassau
- v ■ M Prof.dr. R.R. Frants
Hoogleraar Humane Genetica (LUMC)
Ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw
- v ■ M Prof.dr. W.R. van Gulik
Hoogleraar Materiële cultuurkunde en kunstgeschiedenis van Oost-Azië, Commandeur in de Orde van Oranje-Nassau
- v ■ M Dr. D.N.M. de Gruijter
Onderwijskundig adviseur ICLON
Ridder in de Orde van Oranje-Nassau
- v ■ M Prof.dr. C.B.H.W. Lamers
Hoogleraar Inwendige geneeskunde, i.h.b. de gastroenterologie (LUMC)
Ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw
- v ■ M Prof.dr. H.W. Lenstra
Hoogleraar Wiskunde
Ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw
- v ■ M Prof.dr. E.M. Noordijk
Hoogleraar Klinische radiotherapie (LUMC)
Ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw
- v □ M Dr. A.J. van Santen
Universitair docent opleiding Nederlandse Taal en Cultuur
Ridder in de Orde van Oranje-Nassau
- v ■ M Dr. G. Wolters
Universitair hoofddocent Cognitieve psychologie
Officier in de Orde van Oranje-Nassau

Buitenlandse onderscheidingen

- v ■ M Prof.dr. L.J. Brinkhorst
Hoogleraar Internationaal en Europees recht en bestuur
Grand Cordon of the Order of the Rising Sun (Japan)
- v ■ M Prof.dr. P.F. van der Heijden
Rector Magnificus en Voorzitter Universiteit Leiden
Commadeur in de Orde van Bernardo O'Higgins (Chili)
- v ■ M Prof.dr. M.E.R.G.N. Jansen
Hoogleraar Archeologie
Medaille van Verdienste 'Andrés Henestrosa' van de deelstaat Oaxaca (Mexico)
- v ■ M Prof.dr. A.A.W. Peters
Hoogleraar Gyneacologie (LUMC)
Officier in de Ere-orde van de Palm (Suriname)
- v ■ M Prof.dr. P. Silva
Hoogleraar Economische en Sociale Geschiedenis van Latijns-Amerika
Groot Officier in de Orde Gabriela Mistral (Chili)

Eredocoraten voor Leidse hoogleraren

- v ■ M Prof.dr. H. Owada
Bijzonder hoogleraar Betrekkingen tussen Europa en Japan
Dubbel eredoctoraat Rijksuniversiteit Groningen: voor zijn bijdragen aan (1) de internationale betrekkingen m.n. de betrekkingen tussen Japan enerzijds en Europa en de Europese Unie anderzijds en (2) voor zijn bijdragen aan het internationale recht.
- v ■ M Prof.dr. A.A. Wijffels PhD
Hoogleraar Geschiedenis van het Europees publiekrecht
Wetenschappelijke onderscheiding DLitt van Cambridge University voor zijn bijzondere aandacht voor de geschiedenis van de rechtspraktijk en het *ius commune*.

Leids eredoctoraat

- v □ M Prof. Susan Fiske
Hoogleraar Psychologie aan Princeton University
Eredoctoraat van de Universiteit Leiden voor haar bijdragen aan het gebied van de sociale cognitie

NWO Persoonsgebonden subsidies

Spinozapremie

De Spinozapremie is de belangrijkste wetenschappelijke prijs in Nederland – de premie bedraagt 2,5 miljoen euro. In 2009 werden drie premies toegekend, waarvan één aan een Leidse onderzoeker.

- ▼■M Neuroloog prof.dr. Michel Ferrari kreeg de Spinozapremie voor zijn onderzoek naar migraine.

Vernieuwingsimpuls

In 2009 zijn een groot aantal Leidse onderzoekers erin geslaagd een subsidie uit de NWO Vernieuwingsimpuls te verkrijgen. Met deze subsidie krijgen creatieve, excellente onderzoekers de mogelijkheid een aantal jaren vernieuwend onderzoek naar keuze uit te voeren. Het programma beoogt de doorstroom bij wetenschappelijke onderzoekinstellingen te bevorderen en richt zich met drie subsidievormen op verschillende fasen in de wetenschappelijke carrière van onderzoekers: Veni (pas gepromoveerd), Vidi (ervaren) en Vici (professorabel).

Vici

Vier van de 31 Vici subsidies gingen in 2009 naar Leiden (toekenning februari 2010). Het aandeel Leidse laureaten komt daarmee op 13% van het landelijk totaal. De Vici-subsidie bedraagt maximaal 1,5 miljoen euro per persoon. Met de subsidie kan de onderzoeker in vijf jaar tijd een eigen onderzoeksgroep opbouwen.

- ▼□M Prof.dr. Marian Bakermans-Kranenburg (Instituut voor Pedagogische Wetenschappen)
- ▼■M Prof.dr. Harold Linnartz (Sterrewacht Leiden)
- ▼■M Prof.dr. Peter Grünwald (Mathematisch Instituut)
- ▼■M Prof.dr. Jonathan Silk (Leids Instituut voor Regiostudies)

Vidi

Bij de Vidi subsidies gingen zestien van de 89 toekenningen naar Leiden. Het Leidse aandeel komt daarmee op 17%. Elke onderzoeker krijgt maximaal 800.000 euro waarmee hij of zij vijf jaar lang een eigen onderzoeklijn kan ontwikkelen of een eigen onderzoeksgroep kan opbouwen.

- ▼□M Dr. Annemieke Aartsma-Rus (Leids Universitair Medisch Centrum)
- ▼□M Prof.dr. Roberta d'Alessandro (Instituut Leiden University Centre for Linguistics)
- ▼□M Dr. Tinde van Andel (Nationaal Herbarium Nederland, vestiging Leiden)

- ▼■M Dr. Gijs van den Brink (Leids Universitair Medisch Centrum)
- ▼■M Dr. Jeroen Codée (Leids Instituut voor Chemisch onderzoek)
- ▼■M Dr. Maarten Delbeke (Instituut voor Culturele Disciplines)
- ▼■M Dr. Carlos Fitzsimons (Leiden Amsterdam Center for Drug Research, vestiging Leiden)
- ▼■M Dr. Erik Kwakkel (Instituut voor Culturele Disciplines)
- ▼□M Prof.dr. Judi Mesman (Instituut voor Pedagogische Wetenschappen)
- ▼■M Dr. Onno Meijer (Leiden Amsterdam Center for Drug Research, vestiging Leiden)
- ▼■M Dr.ir. Sense Jan van der Molen (Leids Instituut voor Onderzoek in de Natuurkunde)
- ▼■M Dr. Johannes Neugebauer (Leids Instituut voor Chemisch Onderzoek)
- ▼■M Dr. Marcel Rost (Leids Instituut voor Onderzoek in de Natuurkunde)
- ▼■M Dr.ir. Merlijn van Spengen (Leids Instituut voor Onderzoek in de Natuurkunde)
- ▼■M Dr. Miguel John Versluys (Instituut Archeologie)
- ▼■M Dr. Henri Versteeg (Leids Universitair Medisch Centrum)

Veni

De Universiteit Leiden heeft in 2009 achttien van de 143 Veni-subsidies gekregen, een kleine 13% van het landelijk totaal. De subsidie bedraagt maximaal 250.000 euro per onderzoeker. Deze kan hiermee gedurende drie jaar ideeën ontwikkelen en onderzoek doen.

- ▼□M Dr. Marion Elenbaas (Instituut Leiden University Centre for Linguistics)
- ▼■M Dr. Paul van Els (Leids Instituut voor Regiostudies)
- ▼□M Dr. Muriel Hagenaars (Instituut voor Psychologie)
- ▼□M Dr. Willemijn Heeren (Instituut Leiden University Centre for Linguistics)
- ▼□M Dr. Rivke Jaffe (Instituut voor Culturele Antropologie/Ontwikkelingssociologie)
- ▼□M Dr. Maartje Janse (Instituut voor Geschiedenis)
- ▼■M Dr. Anders Johansen (Sterrewacht Leiden)
- ▼■M Dr. Casper de Jonge (Instituut voor Culturele Disciplines)
- ▼■M Dr. Vladimir Juricic (Leids Instituut voor Onderzoek in de Natuurkunde)

- v■M Dr. Rob Lane (Leiden Amsterdam Center for Drug Research, vestiging Leiden)
- v■M Dr. Zunfeng Liu (Leids Instituut voor Chemisch onderzoek)
- v■M Dr. Christoph Pieper (Instituut voor Culturele Disciplines)
- v□M Dr. Karin Pike-Overzet (Leids Universitair Medisch Centrum)
- v■M Dr. Benjamin van Rooij (Faculteit Rechtsgeleerdheid/Van Vollenhoven Instituut)
- v■M Dr. Lenny Taelman (Mathematisch Instituut)
- v■M Dr. Brian Tighe (Leids Instituut voor Onderzoek in de Natuurkunde)
- v■M Dr. Maurijn van der Zee (Instituut Biologie Leiden)
- v■M Dr. Peter Zijlstra (Leids Instituut voor Onderzoek in de Natuurkunde)

Rubicon

Pas gepromoveerde onderzoekers kunnen met de Rubiconsubsidie onderzoekservaring opdoen in het buitenland. Veertien Rubiconsubsidies gingen in 2009 naar Leiden: negen onderzoekers gaan vanuit Leiden naar het buitenland, vier komen naar Leiden vanuit het buitenland; één onderzoeker komt van een andere Nederlandse universiteit naar de Universiteit Leiden.

- v■M Dr. Raja Angamuthu: (Leids Instituut voor Chemisch onderzoek) gaat twee jaar naar de University of Illinois
- v■M Dr. Arnold Bakker (Leids Instituut voor Chemisch onderzoek) gaat twee jaar naar de University of California in Berkeley
- v■M Dr. Timon Idema (Leids Instituut voor Onderzoek in de Natuurkunde) gaat twee jaar naar de University of Pennsylvania
- v□M Dr. Linda van Leijenhorst (Instituut voor Psychologie/Leiden Institute for Brain and Cognition) gaat twee jaar naar de University of California, LA
- v■M Dr. Hilke Reckman (Instituut Leiden University Centre for Linguistics) gaat twee jaar naar het Massachusetts Institute of Technology
- v□M Dr. Jessica Roitman (Instituut voor Geschiedenis) gaat twee jaar naar de University of London
- v■M Dr. Stefan Samrau (Leids Instituut voor Onderzoek in de Natuurkunde) gaat twee jaar naar het Massachusetts Institute of Technology
- v□M Dr. Nadia Sonneveld (Faculteit Rechtsgeleerdheid/Van Vollenhoven Instituut) gaat twee jaar naar de University of London

- v■M Dr. Arne Wossink (Instituut Archeologie) gaat twee jaar naar de University of Chicago

De volgende onderzoekers komen met een Rubicon een jaar naar Leiden:

- v□M Dr. N. Akkerman (VU Amsterdam) naar de Faculteit Geesteswetenschappen
- v■M Dr. R.P. Davis (Monash University) naar het Leids Universitair Medisch Centrum
- v□M Dr. S. Fenz (Research Centre Jülich) naar het Leids Instituut voor Onderzoek in de Natuurkunde
- v■M Dr. D. Mervart (Universiteit van Chiba, Japan) naar het Leids Instituut voor Regiostudies
- v■M Dr. C.P. Tai (Chinese Academy of Social Sciences) naar het Leiden University Centre for Linguistics

Mozaïek

Vier van de twintig Mozaïeksubsidies voor jonge talentvolle allochtone afgestudeerden gingen naar Leidse aanvragers. In 2009 werden door NWO twintig beurzen verstrekt, het aandeel Leidse laureaten was daarmee 20%. Een Mozaïeksubsidie bedraagt 180.000 euro, waarmee een afgestudeerde promotieonderzoek kan bekostigen.

- v□M Anna Dlabačová (Instituut voor Culturele Studies)
- v□M Khadija Kadrouch (Faculteit Rechtsgeleerdheid en Instituut voor Religiewetenschappen)
- v□M Nora Liu (Leiden Institute of Chemistry)
- v□M Soledad Valdivia Rivera (Leids Instituut voor Regiostudies)

Aspasia

Het Aspasia-programma is gekoppeld aan de Vernieuwingsimpuls en heeft tot doel het aantal vrouwelijke universitair hoofddocenten en hoogleraren te vergroten. De Aspasia-premie bedraagt honderduizend euro en wordt door NWO toegekend aan Colleges van Bestuur die vrouwelijke Vidi- en Vici-laureaten binnen een jaar na de subsidietoekenning doen bevorderen tot universitair hoofddocent of hoogleraar. De universiteit laat de bestemming van de premie over aan de laureate en de betrokken faculteit. In 2009 werd aan twee Leidse vrouwelijke laureaten uit de Vernieuwingsimpuls 2008 bevordering toegezegd en zij ontvingen dan ook een Aspasiapremie van NWO.

- v□M Dr. Patricia Beldade (Instituut Biologie Leiden)
- v□M Dr. Beatrice de Graaf (Campus Den Haag)

	Spinoza (1995-2009)	Vici (2002-2009)	Vidi (2002-2009)	Veni (2002-2009)	Rubicon (2005-2009)	Mozaïek (2004-2009)
LEI	22	11	12	11	13	22
UU	18	16	14	17	15	10
UvA	13	14	12	13	16	14
EUR	4	6	8	6	2	13
UM	0	4	5	5	4	3
RUG	6	7	8	8	12	1
TUD	4	6	6	6	3	1
VU	7	6	5	8	8	19
WUR	5	2	3	3	2	3
RU	9	5	8	9	11	8
UT	5	5	4	2	2	0
UvT	2	3	2	2	2	6
TUE	5	8	4	2	1	0
OU	0	0	0	2	1	0
Instit.	0	7	8	5	7	0
Overig	0	0	1	1	1	0

(bron: LURIS, maart 2010)

European Research Council (ERC) Grants

In 2007 ging het Zevende Kaderprogramma van start. Een van de nieuwe elementen is de European Research Council (ERC). De ERC fungeert als een pan-Europese subsidieverstrekker voor excellent onderzoek. Om fundamenteel onderzoek te stimuleren staat haar een budget van 7,5 miljard euro ter beschikking.

European Research Council Starting Independent Researcher Grants

De ERC Starting Grants worden toegekend aan excellente gepromoveerde onderzoekers die minimaal twee en maximaal negen jaar geleden zijn gepromoveerd. De bedragen variëren van honderduizend euro tot vierhonderdduizend euro per jaar voor een periode van maximaal vijf jaar. Eerdere Starting Grant winnaars waren prof.dr. Ingrid van Biezen (2007), dr.ir Tjerk Oosterkamp (2007), prof.dr. Petra Sijpesteijn (2007), dr. Yiya Chen (2008). In 2009 kregen een Starting Grant:

- ▼■M Dr. Alexander Kros (Leids Instituut voor Chemisch onderzoek) ontving een grant waarmee hij gaat bestuderen hoe moleculen de natuurlijke barrière van een celmembraan nemen.
- ▼■M Dr. Gijs van den Brink (Leids Universitair Medisch Centrum) ontving een grant om zijn onderzoek naar de cellen die het maagdarmkanaal bekleden (darmepitheelcellen) voort te zetten.
- ▼□M Prof.dr. Judi Mesman (Instituut voor Pedagogische Wetenschappen) ontving een grant voor haar onderzoek naar de mate waarin moeders en vaders verschillende opvoedingsstrategieën hanteren ten opzichte van jongens en meisjes.

European Research Council Advanced Grants

Voor de ERC Advanced Grants komen excellente gepromoveerde onderzoekers in aanmerking die minimaal negen jaar geleden zijn gepromoveerd en die met een subsidie vernieuwend onder-

zoek willen uitvoeren. De bedragen variëren van honderduizend euro tot vijfhonderdduizend euro per jaar voor een periode van maximaal vijf jaar. Eerdere Advanced Grant winnaars waren prof.dr. Marijn Franx en prof.dr. Michel Orrit (beiden in 2008). In 2009 kregen een Advanced Grant:

- ▼■M Prof.dr. Carlo Beenakker (Leids Instituut voor Onderzoek in de Natuurkunde) ontving een grant voor onderzoek naar het gedrag van elektronen in grafen.
- ▼■M Prof.dr. Paul Brakefield (Instituut Biologie Leiden) ontving een grant om zijn onderzoeksprogramma verder uit te bouwen. In dit onderzoeksprogramma gaat de groep van Brakefield ecologische soortvorming bestuderen bij 250 verwante tropische vlinders.
- ▼■M Prof.dr. Xander Tielens (Sterrewacht Leiden) ontving een grant voor de studie van polycyclische aromatische koolwaterstoffen (PAK's) in de ruimte. De combinatie van astronomische observaties, computermodellen en laboratoriumonderzoek maakt het onderzoek zeer interdisciplinair.

De Universiteit Leiden is succesvol in het ERC-programma: samen met de Universiteit van Amsterdam staat ze tot nu toe boven aan de ranglijst met vijf Advanced Grants uit twee ronden. Bij de Starting Grants heeft de Universiteit Leiden zes laureaten onder haar hoede, evenals de Vrije Universiteit.

In totaal werden in 2009 bij het Zevende Kaderprogramma, uit de European Research Council en de overige EU programma's 81 Leidse aanvragen voor een Europese subsidie ingediend. Hiervan werden 23 aanvragen gehonoreerd en zijn dertig aanvragen nog in behandeling. Deze gehonoreerde aanvragen vertegenwoordigen voor de Universiteit Leiden een bedrag van 7,5 miljoen euro en de aanvragen die nog in behandeling zijn een waarde van vijftien miljoen euro.

Marie Curie-subsidies

In 2009 kwamen zeven buitenlandse onderzoekers met een Marie Curie Fellowship naar Leiden.

- ▼■M Door zijn Vidi-project kwam dr. Geert Warnar (Instituut voor Culturele Disciplines) op het idee een internationaal trainingsnetwerk voor promovendi op het gebied van laatmiddeleeuwse ideeënuitswisseling op te zetten. Hij haalde er een Europese Marie Curie-subsidie van een miljoen euro mee binnen. De komende vier jaar zullen twaalf promovendi opgeleid worden.

Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen

Programma Akademietoelagen

De KNAW stelde in 2009 vier nieuwe Akademietoelagen in de gelegenheid zich vijf jaar aan innovatief onderwijs en onderzoek te wijden. De KNAW financiert het salaris van de Akademietoelageraar en een onderzoeksbudget (bij elkaar tweehonderdduizend euro per hoogleraar.) Een van de vier nieuwe Akademietoelagen is verbonden aan de Universiteit Leiden.

- ▼■M Prof.dr. Paul Hooykaas (Moleculaire genetica, Instituut Biologie Leiden)

Akademieleden

De Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen (KNAW) heeft in 2009 28 nieuwe leden gekozen. Vijf van de nieuwe leden zijn hoogleraar in Leiden. De in totaal ruim tweehonderd gewone leden van de Akademie zijn vooraanstaande wetenschapsbeoefenaren, werkzaam op alle terreinen van het wetenschappelijk onderzoek.

Afdeling Letterkunde:

- ▼□M Prof.dr. Monique Boekaerts
- ▼■M Prof.dr. Vincent van Heuven
- ▼■M Prof.dr. Willem Zwolve

Afdeling Natuurkunde:

- ▼■M Prof.dr. Bas Edixhoven
- ▼■M Prof.dr. Marijn Franx

De Jonge Akademie

De Jonge Akademie heeft tot doel jonge onderzoekers actief in aanraking te brengen met vakgebieden buiten het eigen specialisme. De jonge onderzoekers worden aangemoedigd visies te ontwikkelen op de toekomst van het eigen vakgebied en aangrenzende vakgebieden, en op het wetenschapsbeleid. De Jonge Akademie selecteerde in 2009 tien nieuwe leden, waarvan een onderzoeker van de Universiteit Leiden.

- ▼■M Prof.dr. Holger Gzella (Instituut voor Regiostudies).

Op 1 april trad een nieuw bestuur aan van de Jonge Akademie, zowel voorzitter als vice-voorzitter zijn werkzaam bij de Universiteit Leiden.

- ▼□M Prof.dr. Eveline Crone (Instituut Psychologie): voorzitter
- ▼■M Dr. Asghar Seyed-Gohrab (Instituut voor Regiostudies): vice-voorzitter

KNAW Merianprijs

De KNAW Merianprijs is ingesteld om de zichtbaarheid van vrouwelijke wetenschapsbeoefenaren te bevorderen en de deelname van vrouwen in de wetenschap in Nederland te stimuleren. De prijs van vijftigduizend euro, bestemd voor wetenschappelijke doeleinden, wordt eens per twee jaar toegekend aan een excellente, vrouwelijke wetenschapper, die door haar bijzondere prestaties anderen inspireert tot een loopbaan in de wetenschap.

- v □ M Prof.dr. Naomi Ellemers (Instituut Psychologie) kreeg de eerste KNAW Merianprijs uitgereikt door H.K.H. Prinses Máxima.

Huibregtsenprijs (Prijs van Wetenschap en Maatschappij)

- v □ M Prof.dr. Eveline Crone (Instituut Psychologie) won de Prijs van Wetenschap en Maatschappij.

Onderwijs

Inleiding

In 2009 was de ontwikkeling en vernieuwing van het onderwijs, evenals in voorgaande jaren, een belangrijk onderwerp. Het accent lag op de volgende thema's:

- Vernieuwing, herziening en accreditatie onderwijsaanbod
- Implementatie minorstelsel
- Bevorderen van excellentie
- Instroombeleid
- Stimuleren van de belangstelling voor bèta-opleidingen
- Diversiteit
- Samenwerking met het hbo
- Bevorderen studiesucces
- Kwaliteitszorg en externe beoordelingen
- Ict & onderwijs
- Onderwijs en internationalisering

Opleidingen

Wijzigingen in bestaand onderwijsaanbod

In augustus heeft de minister van OCW ingestemd met het verzoek om de afstudeerrichting Informatica en economie van de bacheloropleiding *Informatica* naar Den Haag te verplaatsen.

Op grond van een positief advies van de Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO) heeft de minister van OCW ingestemd met de samenvoeging van de bacheloropleidingen *Egyptische taal en cultuur* en *Talen en culturen van Mesopotamië en Anatolië* tot de opleiding *Oude culturen van de mediterrane wereld*.

De masteropleiding ALGANT (Algebra, Geometry and Number Theory), die door de Universiteit Leiden tezamen met de universiteiten van Padua, Bordeaux 1 en Paris-Sud wordt verzorgd, is opnieuw opgenomen in het Erasmus Mundus-programma; van dat programma maakt nu ook de promotieopleiding op dat terrein deel uit.

De universiteit heeft de NVAO verzocht vast te stellen dat de onderzoeksmasteropleidingen *Asian Studies* en *Middle Eastern Studies* kunnen worden samengevoegd tot de opleiding *Area Studies: Asia and the Middle East*, zonder dat daardoor een nieuwe opleiding ontstaat (zogenoemde planningsneutrale conversie).

Eenzelfde verzoek is gedaan ten aanzien van de onderzoeksmasteropleidingen *Middle Eastern Studies* en *Literature*, samen te voegen tot *Classics and Ancient Near Eastern Civilizations*, en *Literature and Western and Asian Art History in Comparative Perspective*, samen te voegen tot de opleiding *Study of Art and Literature*. De NVAO heeft hierover een positief advies aan de minister van OCW uitgebracht.

Op 1 september is de Academische Pabo van start gegaan, een samenwerkingsverband tussen de Faculteit Sociale Wetenschappen en de Hogeschool Leiden. Geselecteerde studenten krijgen de gelegenheid om door middel van een uitgekiend programma zowel een bachelordiploma *Pedagogische wetenschappen* als een diploma *Leraar basisonderwijs* te verwerven.

Nieuwe opleidingen

Op 30 oktober heeft de minister van OCW, beslissend op het bezwaarschrift van de universiteit tegen zijn afwijzende beslissing op het verzoek om een tweejarige masteropleiding *Health Care Psychology* te bekostigen, besloten het afwijzende besluit in stand te laten. Het College van Bestuur beraadt zich op eventuele vervolgstappen.

Nieuwe ontwikkelingen en voortschrijdend inzicht hebben de universiteit doen besluiten het voorstel voor een masteropleiding *Safety, Security and Justice*, die zou worden aangeboden op de Campus Den Haag, in te trekken. Er vindt nader onderzoek plaats naar mogelijkheden om toch in de behoefte aan onderwijs op dat terrein te voorzien.

De NVAO heeft het voorstel voor een initiële masteropleiding *Industrial Ecology*, een gezamenlijk initiatief van de Universiteit Leiden en de Technische Universiteit Delft, positief beoordeeld. Het voorstel is vervolgens aan de Commissie Doelmatigheid Hoger Onderwijs (CDHO) voorgelegd.

In juli is het voorstel voor een nieuwe bacheloropleiding *Cultuurwetenschap*, in te stellen in de Faculteit Geesteswetenschappen, ter beoordeling van de macrodoelmatigheid voorgelegd aan de CDHO. Dit voorstel werd eind december gevolgd door voorstellen voor nieuwe bacheloropleidingen *Bestuur en economie*, in te stellen in de Faculteit Sociale Wetenschappen, en *International Studies*, te verzorgen door de Faculteit Geesteswetenschappen.

Eveneens is eind december het voorstel voor een nieuwe initiële masteropleiding *Museums, Collections and Cultural Politics*, die zal worden verzorgd door de Faculteit Geesteswetenschappen in samenwerking met de Leidse musea, aan de CDHO gezonden.

Eind november is het voorstel voor een post-initiële masteropleiding *Vitality and Ageing*, te verzorgen door de Faculteit Geneeskunde/Leids Universitair Medisch Centrum en de daaraan gelieerde Leyden Academy, ter beoordeling voorgelegd aan de NVAO.

De beoordelingen van de hiervoor genoemde voorstellen door de CDHO worden in het eerste kwartaal van 2010 verwacht.

Lerarenopleidingen

In 2009 zijn voor alle schoolvakken educatieve minoren van start gegaan waarin bachelorstudenten worden voorbereid op het lesgeven. Er is veel belangstelling voor deze opleiding: in augustus zijn 55 studenten aan dit traject begonnen.

Het doel van de educatieve minor is dat studenten, na een oriëntatie op het beroep van leraar en een opleiding gericht op het lesgeven in de onderbouw van het voortgezet onderwijs in het betreffende schoolvak, een certificaat krijgen dat – in combinatie met het bachelordiploma – aantoont dat ze gekwalificeerd zijn om les te geven in vmbo-t en in de onderbouw van havo en vwo.

Leiden University College The Hague

De bacheloropleiding *Liberal Arts and Sciences: Global Challenges*, te verzorgen aan het Leiden University College The Hague (LUCTH), is door de NVAO positief beoordeeld; de minister van OCW heeft zich bereid verklaard de opleiding te bekostigen. De opleiding gaat in september 2010 van start. (Zie ook de paragraaf 'Bevorderen van excellentie'.)

Implementatie minorstelsel

In september 2009 is het nieuwe minorstelsel ingevoerd. Studenten kunnen in het tweede of derde studiejaar van hun bacheloropleiding een vrije keuzeruimte van bij voorkeur dertig, maar ten minste vijftien studiepunten vullen met onder meer een minor. Het College van Bestuur heeft 49 minoren opgenomen in het Leids universitair register opleidingen. Dit betekent dat de studenten geen toestemming van hun examencommissie nodig hebben om een van die minoren in hun programma op te nemen.

Bevorderen van excellentie

Honours Onderwijs

Studenten van de Universiteit Leiden die meer willen en kunnen, hebben de mogelijkheid Honours Onderwijs te volgen. Vanaf 2009 wordt dit onderwijs opgenomen in het Leidse excellentieprogramma, dat is opgebouwd uit reeds bestaande en uit nieuwe onderdelen. Het programma is bedoeld voor extra getalenteerde en gemotiveerde studenten. De belangrijkste drie pijlers onder het programma zijn het Pre-University College, het Honours College en het University College. Voor de implementatie van het Leidse excellentieprogramma ontving de Universiteit Leiden een subsidie van vier miljoen euro in het kader van het landelijke Sirius Programma voor het bevorderen van excellentie.

Pre-University College

De universiteit verzorgt al jaren een tweetal programma's voor getalenteerde en gemotiveerde scholieren uit de bovenbouw van het vwo. Het Pre-University College (PRE) is een tweejarig programma voor vijfdejaars vwo'ers waarbij de leerling een middag in de week in Leiden college volgt. Het programma bestaat uit vijf onderwijsblokken die verschillende thema's hebben en verschillend van opzet zijn. Voor 2009-2010 hebben zich 155 kandidaten aangemeld, waarvan er, na selectie, 91 van 33 scholen in september van start zijn.

Daarnaast biedt het Pre-university College ook het LAPP-Top programma aangeboden, in principe voor vijfde- en zesdejaars vwo'ers. Zij maken in vijf tot acht bijeenkomsten intensief kennis met een thema bij een universitaire opleiding naar keuze.

Honours College

Het Honours College is een universiteitsbreed excellentieprogramma dat studenten de mogelijkheid biedt om naast een reguliere bacheloropleiding extra studieactiviteiten te volgen voor (minimaal) dertig studiepunten. Daartoe hebben alle faculteiten in totaal tien honourstrajecten ontwikkeld die ruimte bieden voor zowel verbreding als verdieping op het terrein van onderwijs en onderzoek. Binnen de uitgewerkte trajecten kan de student, in nauw overleg met de talentcoach, individuele keuzes maken. Daarbij zal de talentcoach erop toezien dat de extra activiteiten voldoende samenhang hebben. Van de in totaal dertig studiepunten zijn er vijf gereserveerd voor het volgen van een van de twaalf *classes* van het centrale Honours Programme. Dit Honours Programme bestaat sinds 1994. Het is in 2008 geëvalu-

eerd en aangepast, en maakt sinds cursusjaar 2009-2010 deel uit van het Honours College.

De implementatie van het Honours College is gestart per 1 september 2009 en vindt gefaseerd plaats. Elk jaar wordt een cohort eerstejaarsstudenten toegelaten op basis van selectie. Het is de bedoeling dat jaarlijks 250 bachelorstudenten instromen in het College.

Leiden University College The Hague

Voor gemotiveerde en talentvolle studenten die een voorkeur hebben voor een brede internationale bacheloropleiding, start de universiteit per 1 september 2010 het Leiden University College The Hague (LUCTH). In het jaar 2009 is hard gewerkt aan het onderwijsprogramma, de huisvesting en het verstevigen van de financiële basis. Het University College wordt mede opgericht met behulp van subsidiegelden van de gemeente Den Haag, het Programma Pieken in de Delta en het Sirius Programma.

Het onderwijsprogramma *Liberal Arts & Sciences: Global Challenges* is inmiddels door de NVAO goedgekeurd, accreditatie is verkregen tot en met augustus 2015. Het betreft een driejarig, breed, interdisciplinair Engelstalig bachelorprogramma voor excellente (inter)nationale studenten. Het centrale thema van het LUCTH is Global Challenges, dat wordt onderverdeeld in Peace & Justice en Sustainability. Studenten volgen een verplichte introductie in beide thema's, waarin tegelijkertijd academische vaardigheden worden aangeleerd en getraind. Global citizenship wordt ontwikkeld in speciale cursussen op het gebied van taal, (wereld)literatuur en kunst. Specialisatie vindt plaats in de acht interdisciplinaire majors en in de optionele minors. Het onderwijs zal worden gegeven in kleine groepen (van maximaal twintig studenten). Daardoor is er alle gelegenheid voor persoonlijke aandacht en begeleiding. Het programma biedt volop mogelijkheden eigen interesses te volgen. Een tutor helpt de student bij het maken van keuzes. Alle studenten sluiten hun opleiding af met een *bachelor thesis*.

Het LUCTH zal in september 2010 starten met maximaal 120 studenten; binnen vier jaar zal dit aantal oplopen tot tweehonderd studenten per jaar. Het University College biedt een combinatie van studeren en wonen, zodat ook het sociale leven van de studenten zich in de hofstad afspeelt en ze allerlei maatschappelijke activiteiten kunnen ontplooiën. Het College wordt tijdelijk gehuisvest in het pand Lange Voorhout 44. Begin 2010 zal samen met de stichting DUWO, de oudste en grootste studentenhuis-

vester in Nederland, in de nabijheid van het Hollands Spoor in Den Haag een (tijdelijk) wooncomplex voor de studenten worden gebouwd. In de loop van 2010 wordt besloten over de definitieve huisvesting van het College (inclusief wonen).

'Academic community'

De programma's van het Pre-University College, Honours College en University College bieden onderwijs vanuit dezelfde doelstelling: studenten in staat stellen hun individuele talenten optimaal te ontplooiën in een *academic community* van studenten en docenten. De samenhang tussen de drie Leidse excellentieprogramma's komt tot uitdrukking in: gezamenlijke uitgangspunten voor werving en selectie, gezamenlijke training van docenten, tutors en talentcoaches, uitwisseling van programmaonderdelen, gezamenlijke onderwijsontwikkeling en de vorming van een community waarin lezingen, debatten en masterclasses worden georganiseerd.

Instroombeleid

De Universiteit Leiden voert een beleid gericht op het vergroten van haar marktaandeel. Om de kwaliteit van de opleidingen te kunnen blijven garanderen, gaat dit beleid voor studentrijke opleidingen als *Psychologie* en *Rechtsgeleerdheid* gepaard met het streven naar een beheerste groei. Jaarlijks wordt bepaald voor welke opleidingen eventueel een capaciteitsbeperking aan de orde is. Voor het academisch jaar 2009-2010 werd de capaciteit voor de bacheloropleidingen *Psychologie* (550 voltijdstudenten, 50 deeltijdstudenten) en *Rechtsgeleerdheid* (625 voltijdstudenten, 50 deeltijdstudenten) verhoogd ten opzichte van het jaar daarvoor. Voor de opleiding *Geneeskunde* (315), *Biomedische Wetenschappen* (70) en *Criminologie* (100 voltijdstudenten, 10 deeltijdstudenten) bleef de capaciteit gelijk.

Daarnaast continueert de universiteit haar inzet om talentvolle studenten uit het voortgezet onderwijs te rekruteren. Dit gebeurt onder andere via het Pre-University College (PRE). Vanaf 1 september 2008 geldt het certificaat van het PRE als voorwaarde voor decentrale selectie bij de opleidingen *Geneeskunde* en *Biomedische Wetenschappen*. Zodra andere bacheloropleidingen met een capaciteitsbeperking eveneens voor decentrale selectie in aanmerking komen, zal deze maatregel ook voor deze opleidingen worden overwogen.

Het Bindend Studieadvies (BSA) in combinatie met het Leids Studiesysteem is erop gericht zo snel mogelijk de geschiktheid

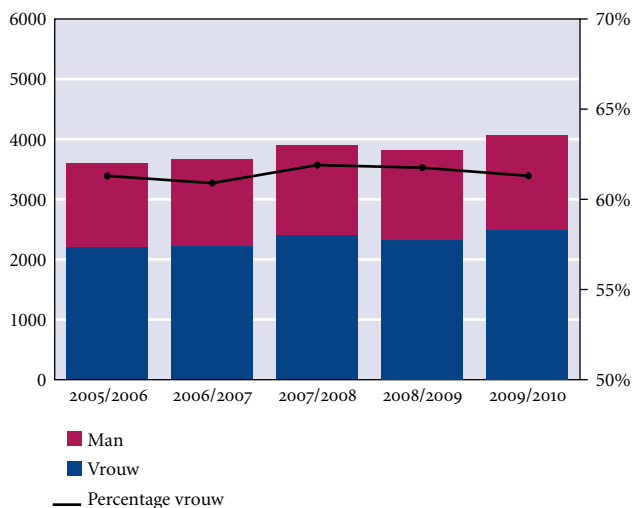
Instream propedeuse bachelor en master

	2009/2010	2008/2009	2007/2008	2006/2007	2005/2006
Eerstejaarsinstroom bachelor	4.080	3.811	3.902	3.660	3.597
Percentage deeltijd	5,9%	7,7%	12,8%	18,0%	15,1%
Eerstejaarsinstroom master	2.618	2.469	2.406	2.072	1.349
Percentage buitenlandse vooropleiding	15,0%	15,7%	16,4%	17,3%	27,4%

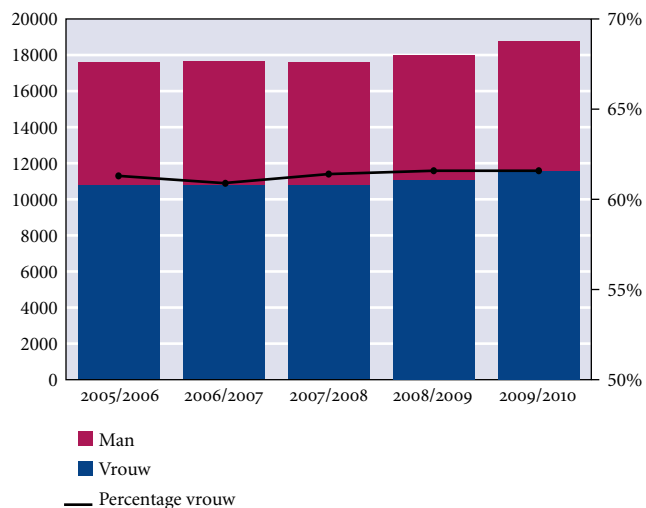
Ingeschreven studenten

	2009/2010	2008/2009	2007/2008	2006/2007	2005/2006
Totaal aantal ingeschrevenen (vt+dt+extranei)	18.778	18.026	17.616	17.630	17.568
Waarvan bacheloropleidingen	12.588	11.766	10.919	10.573	10.065
Waarvan masteropleidingen	4.469	3.991	3.295	2.678	1.560
Waarvan doctoraalopleidingen	1.488	2.005	3.132	4.080	5.642
Waarvan artsenopleiding	233	264	270	299	301
Percentage vrouw	61,7%	61,7%	61,4%	61,3%	61,4%
Percentage deeltijd	8,0%	9,6%	10,8%	13,0%	14,9%

Ontwikkeling eerstejaarsinstroom: man-vrouw

Ontwikkeling ingeschrevenen: man-vrouw

van de student voor de studie dan wel de juiste match tussen student en opleiding vast te stellen. Het BSA wordt jaarlijks gemonitord om te onderzoeken of de beoogde effecten ook daadwerkelijk worden bereikt. Op masterniveau kennen de niet-doorstroommasters ingangselectie en ook is aan de zij-instroom van studenten voor masteropleidingen selectie verbonden.

Stimuleren van de belangstelling voor bèta-opleidingen

In het bètadomein werden de initiatieven om de in-, door- en uitstroom van studenten te stimuleren, voortgezet. Een belangrijk initiatief is het experiment Bètabeurzen bij de bacheloropleidingen *Life Science and Technology*, *Wiskunde* en de *lerarenopleiding Wiskunde*, dat met subsidie van OCW wordt uitgevoerd. Het experiment houdt in dat studenten van de cohorten 2004-2005, 2005-2006 en 2006-2007 bij aanvang van de opleiding een beurs van 1.500 euro in het vooruitzicht wordt gesteld als ze het (propedeuse-)examen binnen de gestelde termijn van een jaar halen. Op grond van evaluatie vindt besluitvorming plaats over definitieve invoering en verbreding van deze maatregel. De resultaten van de evaluatie worden in 2010 bekend.

In 2009 is gestart met de tweede fase van het WO Sprint Programma. Het programma bevat verschillende activiteiten die erop gericht zijn de instroom in de bètasector te bevorderen en ervoor te zorgen dat de studenten de opleiding met een diploma verlaten. Begin 2006 werd een miljoen euro subsidie verworven van het Platform Bèta Techniek voor de periode tot en met 2008. In 2009 is de volgende en laatste tweejarige fase van het WO Sprint Programma begonnen. Deze fase staat in het teken van verduurzaming van de aanpak en de resultaten. De financiering vanuit het Platform richt zich in deze fase op goed presterende instellingen (financiering afhankelijk van de instroom) en verder onder andere op de ondersteuning van arbeidsmarktrelevante initiatieven.

Aangezien het aantal inschrijvingen in Leidse bètatechnische opleidingen met meer dan 15% is gestegen ten opzichte van het jaar 2000 heeft de Universiteit Leiden een financiële bonus ontvangen, naast een bedrag dat is gebaseerd op het aantal inschrijvingen in deze opleidingen. Naast deze middelen heeft de universiteit in 2009 middelen ontvangen naar aanleiding van aanvragen die zijn ingediend in het kader van WO Sprint Natuur- en Scheikunde en andere Sprint- en Innovatieprogramma's.

Voor zowel het WO Sprint Programma als het Sprint- en Innovatieprogramma zijn in 2009 prestatieafspraken opgesteld. In 2010 wordt aan de hand van deze prestatieafspraken bepaald of de instelling in aanmerking komt voor een extra stimuleringsbijdrage.

In de tweede fase van WO Sprint is ook het monitor- en auditproces aangepast. In plaats van een audit heeft een expert-review plaatsgevonden, meer gericht op de leerfunctie dan op de verantwoordingsfunctie. Tijdens deze review hebben een aantal experts zich, samen met de instelling, gebogen over een aantal vragen en is gezocht naar oplossingen. Deze vragen hadden betrekking op de instroom van meisjes, alumnibeleid en de profielkeuze in 3-wo.

Diversiteit

Vervolg project 'Welkom bij de Universiteit Leiden!'

Het project 'Welkom bij de Universiteit Leiden!' is in januari 2009 met een slotbijeenkoms afgerond. Het project was erop gericht de instroom en doorstroom van talentvolle allochtone studenten te bevorderen en meer aandacht te genereren voor culturele diversiteit. Het College van Bestuur heeft besloten het vervolgproject 'Diversiteitproject 2009/2010' te financieren uit het vernieuwingsfonds. In het kader van dit project worden wederom de instroom, doorstroom en tevens uitstroom van allochtone studenten bevorderd en wordt studieuitval tegengegaan.

Een onderdeel van het project is een fonds voor facultaire activiteiten. Faculteiten hebben de mogelijkheid gekregen om met een voorstel te komen voor een project. De voorstellen van de faculteiten Sociale Wetenschappen, Wiskunde en Natuurwetenschappen, Archeologie en Geneeskunde zijn gehonoreerd. Deze faculteiten starten in 2010 met hun projecten. In de bestuursafspraken tussen het College van Bestuur en de faculteitsbesturen zijn streefcijfers opgenomen om de uitval van allochtone studenten te verminderen en het onderwijsrendement te verbeteren. Daarnaast worden studenten bij het beleid betrokken door het instellen van een studentenpanel. In 2010 zal er aandacht zijn voor de overstap van allochtone hbo-studenten naar een master, krijgt het pilotproject 'Studiekeuze', waarin leerlingen begeleid worden bij hun studiekeuze, een vervolg, worden webtools voor studieondersteuning ontwikkeld en wordt gekeken naar de voorlichting over (studie)loopbaan.

‘Programma Student-assistent Onderzoek’

Samen met de Universiteit Utrecht (penvoerder), de Vrije Universiteit en de Erasmus Universiteit Rotterdam heeft de Universiteit Leiden eind 2009 van SoFoKleS een subsidie ontvangen voor het ‘Programma Student-assistent Onderzoek’. Dit programma maakt het mogelijk om talentvolle allochtone studenten in de bachelorfase een studentassistentschap van vijf maanden aan te bieden. Dat stelt hen in staat om al vroeg in de studie kennis te maken met wetenschappelijk onderzoek en vast te stellen of dit bij hen past. Daardoor kunnen ze enthousiast worden voor een carrière in de wetenschap. Daarin zijn allochtonen ondervertegenwoordigd, ondanks het gegeven dat hun deelname aan het hoger onderwijs in de afgelopen twaalf jaar verdubbeld is. Iedere deelnemende universiteit kan tien studenten zo’n studentassistentschap aanbieden. Het programma start per 1 september 2010.

ECHO Award

De ECHO Award is een jaarlijkse prijs van het landelijke Expertisecentrum Allochtonen Hoger Onderwijs, bedoeld voor talentvolle studenten van allochtone afkomst. De Universiteit Leiden heeft na een interne procedure drie kandidaten voor de ECHO Award en een kandidaat voor de Bèta-Techniek Award voorgedragen. Twee van de drie kandidaten voor de ECHO Award behaalden een finaleplaats.

Studeren met een functiebeperking

De Universiteit Leiden wil iedere student met een functiebeperking die met een relevante vooropleiding instroomt, in staat stellen de opleiding met succes te voltooien. In mei 2009 is het actieplan ‘Terugdringen belemmeringen voor studenten met een functiebeperking’ afgerond. Met de uitvoering ervan is de voorlichting verbeterd, vooral door het inrichten van Fenestra Disability Centre. Bij dit centrum kunnen studenten terecht met vragen over studeren met een functiebeperking. Tevens fungeert het als vraagbaak voor studieadviseurs en andere medewerkers die deze studenten begeleiden.

In het begeleiden van studenten met een psychische beperking doen zich nog enkele knelpunten voor, al is inmiddels wel enige expertise opgebouwd. Er zijn voor deze groep bijvoorbeeld nog onvoldoende tentamenfaciliteiten beschikbaar. Er is ook niet altijd voldoende begrip voor onzichtbare psychische beperkingen. Studieadviseurs willen meer duidelijkheid over het beleid met betrekking tot dit onderwerp. Ook stuiten zij soms op een gebrek aan begrip van docenten over het waarom van de gevraagde faciliteiten.

Als vervolg op het actieplan is het beleidsplan ‘Beperking, geen belemmering’ opgesteld voor de middellange termijn (de komende vijf jaar). Belangrijke onderdelen daarvan vormen de ontwikkeling van een faciliteitenpas voor studenten, het verbeteren van de tentamenfaciliteiten en de begeleiding, het elektronisch toegankelijk maken van (onderwijs)informatie met behulp van het project ‘Rich Media’, het toegankelijker maken van gebouwen, collegezalen en restauratieve voorzieningen en het verbeteren van de huisvesting. Iedere twee jaar zal Fenestra een voortgangsrapportage presenteren.

Daarnaast voert het College van Bestuur periodiek overleg over het universitaire beleid met Pares, het studentenplatform van Fenestra, dat sinds januari 2008 bestaat. Pares is het meervoud van het Latijnse woord ‘par’ dat ‘gelijke’ betekent. Pares wil dat studenten met een functiebeperking als gelijkwaardig aan andere studenten worden gezien. In 2008 is afgesproken de toegankelijkheid van de gebouwen waar nodig te verbeteren en een pilot uit te voeren met een faciliteitenpas.

Samenwerking met het hbo

Aansluiting hbo-wo

In 2009 is uitvoering gegeven aan het beleid om efficiënte doorstroomroutes te creëren vanuit het hbo naar een universitaire masteropleiding. Uit een inventarisatie van doorstroommogelijkheden van eind 2008 bleek dat Leiden nog onvoldoende mogelijkheden heeft om de doorstroom vanuit het hbo naar het wo te bevorderen. Het Leidse aandeel in het aantal hbo-studenten dat doorstroomt naar een master is 3%. Naar aanleiding hiervan en in het kader van de groeiambitie van de Leidse universiteit heeft het College van Bestuur begin 2009 de faculteiten verzocht om de instroom van hbo-studenten te vergroten door het aanbieden van doorstroomtrajecten voor alle masteropleidingen die een pendant in het hbo hebben. Daarvoor dient zoveel mogelijk gebruik te worden gemaakt van de vrije minorruimte binnen de hbo-opleiding, zonodig aangevuld met een pre-mastertraject van bij voorkeur maximaal dertig studiepunten. Dit heeft bij de faculteiten Sociale Wetenschappen (*Psychologie* en *Bestuurskunde*), Wiskunde en Natuurwetenschappen en Archeologie geresulteerd in een (uitgebreider) aanbod per 1 september 2009. Bij Rechten en Geesteswetenschappen zullen na 2009 doorstroomtrajecten worden gerealiseerd. In de bestuursafspraken tussen het College van Bestuur en de faculteitsbesturen zijn streefcijfers opgenomen met betrekking tot de instroom van hbo-studenten in de master.

Vanaf 1 september 2009 is uitvoering gegeven aan de afspraak met OCW om pre-masterstudenten in te schrijven in de bachelorfase.

Op 1 oktober 2009 heeft het periodieke overleg plaatsgevonden met de Haagse Hogeschool en Hogeschool Leiden. De Hogeschool INHOLLAND sloot in 2009 voor het eerst aan bij dit overleg. Er is onder meer gesproken over de instroom vanuit het hbo, de stand van zaken met betrekking tot doorstroomroutes en de promotietrajecten voor hbo-docenten. Naar aanleiding van het overleg zijn eind 2009 in samenwerking met de hbo's nieuwe doorstroommogelijkheden in kaart gebracht ter ondersteuning van de faculteiten bij de vergroting van het aanbod van doorstroomroutes.

Bevorderen studiesucces

Bindend studieadvies

Sinds het studiejaar 2005-2006 werkt de Universiteit Leiden met een aangescherpt bindend studieadvies. Doel hiervan is de selectieve en verwijzende functie van de propedeuse te versterken. Studenten worden geacht in het eerste studiejaar veertig studiepunten te behalen en binnen twee jaar hun propedeuse af te ronden. Voor deeltijdstudenten gelden normen naar rato: binnen twee jaar voldoen aan de BSA-norm van veertig studiepunten en de propedeuse binnen drie jaar afronden. Vanaf studiejaar 2009-2010 geldt de maatregel ook voor de opleidingen die de Faculteit Wiskunde en Natuurwetenschappen gezamenlijk met de Technische Universiteit Delft aanbiedt (met uitzondering van de opleiding *Wiskunde*).

Resultaten van bindend studieadvies

Van de voltijdstudenten die in het studiejaar 2007-2008 instroomden heeft na twee jaar 25% een bindend negatief advies gekregen. Vorig jaar (instroom studiejaar 2006-2007) en twee jaar geleden (instroom studiejaar 2005-2006) was dat respectievelijk 27% en 29%. Na een jaar was in het cohort 2007-2008 het percentage bindend negatieve adviezen 22%.

De resultaten van het instroomcohort 2008-2009 (voltijd) wijken niet veel af van die van het cohort van een jaar eerder. Het percentage studenten met een bindend negatief advies na één jaar is ten opzichte van vorig jaar met 21% nagenoeg gelijk gebleven. Het percentage studenten dat zestig studiepunten of meer behaalde steeg van 36% naar 39%. In 2005-2006 waren die percentages nog 24% (negatief) en 33% (zestig studiepunten of meer). Er is dus sprake van een trend in de goede richting.

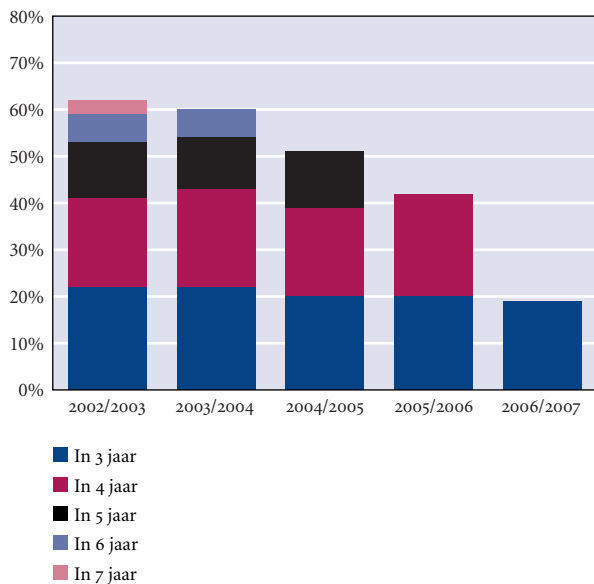
Van de deeltijdstudenten die in het studiejaar 2006-2007 instroomden heeft 37% na drie jaar een negatief bindend studieadvies ontvangen en voldoet dus niet aan de eis de propedeuse binnen drie jaar te behalen. Dat is een stijging van 8% ten opzichte van het jaar daarvoor (29%). Dit percentage wijkt sterk af van dat van de voltijdstudenten (25%).

Voor wat betreft de studievoortgang na twee jaar – als voltijdstudenten veertig studiepunten behaald moeten hebben – blijken deeltijdstudenten vergelijkbaar te zijn met voltijdstudenten. Instellingsbreed is het percentage negatieve adviezen voor deeltijdstudenten na twee jaar met 23% gelijk gebleven tegenover

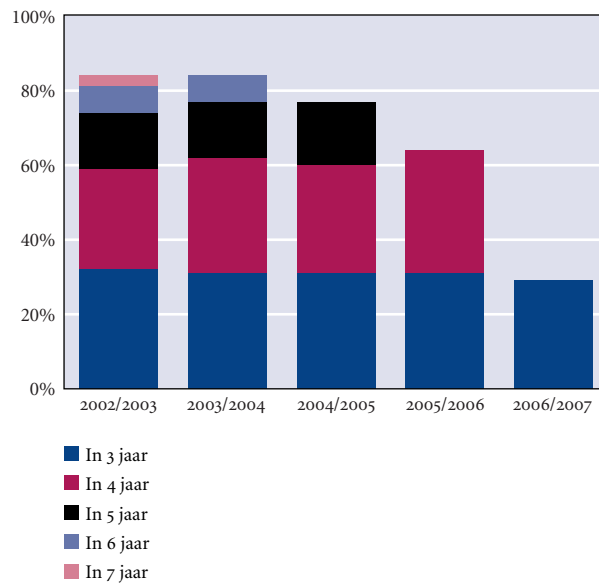
Studieadvies

	Cohort	2005/2006	2006/2007	2007/2008	2008/2009
Voltijd studenten					
Negatief BSA na 2 jaar (T+1)		29%	27%	25%	–
Negatief BSA na 1 jaar		24%	23%	22%	21%
Meer dan 60 ECTS na 1 jaar		33%	35%	36%	39%
Deeltijd studenten					
Negatief BSA na 3 jaar (T+2)		29%	37%	–	–
Negatief BSA na 2 jaar (T+1)		25%	23%	23%	–
Meer dan 60 ECTS na 2 jaar (T+1)		39%	44%	41%	–

Bachelorrendement (standaardselectie, 1e jaars instelling)

Postpropedeuserendement bachelor (standaardselectie, 1e jaars instelling)

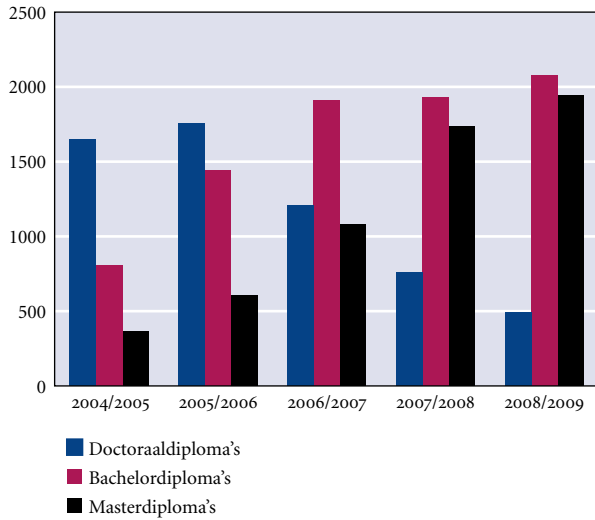

Onderwijsrendement

	2007/2008	2006/2007	2005/2006	2004/2005	2003/2004	N (gemiddelde)
Propedeuserendement in 2 jaar	65%	64%	65%	57%	60%	2.708
		2005/2006	2004/2005	2003/2004	2002/2003	N (gemiddelde)
Bachelorrendement in 4 jaar		43%	39%	43%	41%	2.398
Bachelorrendement in 5 jaar			51%	54%	52%	2.444
Bachelorrendement in 6 jaar				60%	58%	2.429
Bachelorrendement in 7 jaar					61%	2.278
Postpropedeuserendement bachelor in 4 jaar		64%	60%	62%	59%	1.596
Postpropedeuserendement bachelor in 5 jaar			76%	77%	74%	1.639
Postpropedeuserendement bachelor in 6 jaar				84%	80%	1.664
Postpropedeuserendement bachelor in 7 jaar					84%	1.563

Ontwikkeling diploma's: doctoraal versus bachelor-master

Diploma's

	2008/2009	2007/2008	2006/2007	2005/2006	2004/2005
Propedeusediploma's	2.837	2.632	2.709	2.609	2.544
Doctoraaldiploma's	489	756	1.208	1.760	1.649
Postdoctoraaldiploma's	246	264	236	187	212
Bachelordiploma's	2.077	1.928	1.909	1.443	806
Masterdiploma's	1.939	1.745	1.085	610	362

22% voor voltijdstudenten. Het percentage deeltijdstudenten dat na twee jaar zestig studiepunten of meer gehaald heeft is gedaald van 44% naar 41% tegenover een stijging van 36% naar 39% voor voltijdstudenten. Bij het eerste niet bindende advies voor deeltijdstudenten na een jaar studeren zijn er in vergelijking met vorig jaar geen grote wijzigingen te zien.

Verbetering studiesucces

Het Leids Studiesysteem gekoppeld aan het bindend studieadvies is een belangrijk instrument om het studiesucces te bevorderen. Niettemin zijn de rendementen bij de opleidingen van de Leidse universiteit, net als bij andere Nederlandse universiteiten, nog steeds te laag. In 2009 heeft de Universitaire Taskforce Studiesucces – eind 2008 door het College van Bestuur ingesteld – gewerkt aan een universiteitsbrede gerichte aanpak om het onderwijsrendement te verbeteren en de studieuitval terug te dringen. De optimalisering van het Leids Studiesysteem met bindend studieadvies voor alle opleidingen en een adequate studiebegeleiding in alle studie jaren maken daar onderdeel van uit.

In juni 2009 heeft de Universitaire Taskforce Studiesucces haar werkzaamheden afgerond met een eindadvies. In dit eindadvies worden de volgende maatregelen voorgesteld:

Maatregelen op basis van bestaande afspraken

- Met ingang van het studiejaar 2009-2010 benutten de opleidingen de start- en voortgangsgesprekken die in het Leids Studiesysteem zijn vastgelegd om ervoor te zorgen dat de studenten zo snel mogelijk de juiste opleiding volgen.
- Met ingang van het studiejaar 2009-2010 wordt in het eerste blok van het eerste semester een (deel)toets afgenomen van een voor de opleiding representatief vak of onderdelen daarvan. Dat helpt studenten om een goed beeld te krijgen van wat studeren voor een tentamen aan de universiteit concreet inhoudt.
- Faculteiten zorgen ervoor dat alle opleidingen een voor de student heldere en toegankelijke omschrijving op hoofdlijnen maken van het bachelor- en mastercurriculum. Deze omschrijving wordt in de e-studiegids voor het cursusjaar 2009-2010 opgenomen. Een dergelijke beschrijving is ook voor de Onderwijs- en Examenreglementen noodzakelijk.
- (Potentiële) studenten worden op basis van de visie op studiesucces van de Universiteit Leiden geïnformeerd over de eisen

die een studie stelt en wat een student van een studie mag verwachten. Bestaande instrumenten worden hierop doorgevoerd.

Nieuwe maatregelen per 1 september 2009

- Faculteiten dragen er zorg voor dat iedere opleiding een toetsingsplan op hoofdlijnen maakt, waarin wordt aangegeven hoe de toetsing binnen de bacheloropleiding is georganiseerd (toetsvormen, toetsmomenten en compensatie). Het toetsingsplan voldoet aan de in het advies nader omschreven uitgangspunten. De implementatie van de plannen vindt plaats vanaf 1 september 2009, waarbij het tempo per faculteit kan verschillen.
- Opleidingen moeten duidelijk naar hun studenten communiceren dat beginnen met een vak betekent: actief participeren, tussentijdse opdrachten uitvoeren en het vak afronden middels tentamen of werkstuk direct na het beëindigen van het onderwijs. In overeenstemming met dit principe worden studenten waar mogelijk vanaf 1 september 2009 automatisch ingeschreven voor het tentamen.
- De faculteiten organiseren feestelijke academische diploma-uitreikingbijeenkomsten voor studenten die in hun eerste studiejaar hun propedeuse gehaald hebben.

Maatregelen na 1 september 2009

- De faculteiten en opleidingen vergewissen zich ervan dat de actieve participatie van studenten door de inrichting van het curriculum wordt bevorderd.
- De opleidingen gaan ieder studiejaar na of er studieonderdelen zijn waarvan de resultaten niet aan de verwachtingen voldaan hebben. Waar nodig wordt actie ondernomen om 'struikelvakken' aan te pakken.
- In de bacheloropleiding wordt systematisch aandacht besteed (leerlijn) aan het aanleren en ontwikkelen van de vaardigheden die de student nodig heeft bij het schrijven van de scriptie. Het werken aan de scriptie zelf wordt in de vorm van een cursus gestructureerd (met begin- en eindpunt) en in een aantal stappen gefaseerd, op dezelfde manier als een professionele onderzoeker te werk gaat.
- De uniforme jaarindeling die met ingang van het cursusjaar 2004-2005 is ingevoerd, wordt met ingang van cursusjaar 2010-

2011 aangepast en geoptimaliseerd met het oog op het bevorderen van studiesucces.

- De eisen in het kader van het bindend studieadvies blijven onveranderd: het aantal in het eerste jaar te behalen studiepunten blijft 40 studiepunten; de propedeuse moet binnen twee jaar behaald zijn. Deeltijdstudenten moeten binnen twee jaar 40 studiepunten hebben behaald en binnen drie jaar het propedeutisch examen met goed gevolg hebben afgelegd.
- Het Leids Studiesysteem, dat zich nu vooral richt op het eerste jaar, wordt uitgebreid naar hogere studie jaren. Iedere opleiding maakt inzichtelijk hoe de begeleiding wordt ingericht, wie (docent, mentor, studiecoördinator, adviseur) welke functie daarin vervult en of er sprake is van een mentoraat/tutoraat. De informatie wordt opgenomen in de studiegids.
- Onderdeel van de uitbreiding van het Leids Studiesysteem is de introductie van het studieplan. Met ingang van 1 september 2010 wordt met studenten die in het cursusjaar 2009-2010 geen negatief BSA hebben ontvangen, aan het begin van het tweede jaar een door de student opgesteld studieplan afgesproken. De uitvoering van het plan wordt met behulp van het studentvolgsysteem gevolgd, periodiek met de student besproken en waar nodig aangepast.
- De studiebegeleiding dient zo te zijn ingericht dat rekening wordt gehouden met verschillen in kenmerken en situaties van studenten die zowel positief als negatief van invloed kunnen zijn op studiesucces, bijvoorbeeld extra getalenteerde studenten, studenten met een internationale achtergrond, studenten met hbo-achtergrond en studenten met een functiebeperking. Met dit oogmerk evalueren de opleidingen regelmatig de gekozen aanpak aan de hand van cijfers over de studievoortgang.
- Van de opleidingen wordt gevraagd expliciet aandacht te besteden aan mogelijkheden voor sociale en academische integratie en dit aspect stelselmatig te stimuleren.

Deze aanbevelingen zijn overgenomen door het College van Bestuur en de Universiteitsraad en vastgelegd in de bestuursafspraken tussen het College en de faculteitsbesturen. Naast kwalitatieve afspraken over bovenvermelde aanbevelingen zijn in de bestuursafspraken ook kwantitatieve afspraken vastgelegd met betrekking tot de ontwikkeling van de rendementen tussen 2010 en 2014.

Kwaliteitszorg

In 2009 werden de contouren zichtbaar van een nieuw, vereenvoudigd accreditatiestelsel, waarover volgens planning in 2010 de politieke besluitvorming wordt afgerond. Prominent element in het nieuwe stelsel is de instellingsaudit die, bij positief gevolg, recht geeft op het hanteren van een beperkt kader voor opleidingsbeoordelingen met meer nadruk op de inhoud van het onderwijsprogramma. Mede met het oog op een mogelijke instellingsaudit heeft de universiteit onderzoek gedaan naar mogelijkheden voor verdere versterking van de kwaliteitszorg van het onderwijs. In 2010 zal een aantal acties in gang worden gezet om deze versterking te realiseren.

Midterm reviews

Een belangrijk element in het interne kwaliteitszorgsysteem is de *midterm review*. In 2009 zijn er tussentijdse beoordelingen gestart bij de opleidingen *Bestuurskunde*, *Culturele antropologie* en *Psychologie*.

Onderwijsvisitaties

Wijsbegeerte

In 2009 zijn de bachelor- en de masteropleiding *Wijsbegeerte* en de masteropleiding *Wijsbegeerte van een bepaald wetenschapsgebied* beoordeeld. Het rapport over de opleidingen *Wijsbegeerte* was zeer positief. Bij de masteropleiding *Wijsbegeerte van een bepaald wetenschapsgebied* zijn een aantal verbeterpunten ten aanzien van de indeling van het programma geconstateerd, waarover herbeoordeling zal plaatsvinden.

Biologie

In 2009 is de beoordeling van de bachelor- en de masteropleiding *Biologie* en de bachelor *Molecular Science and Technology (MST)*, die de universiteit aanbiedt samen met de Technische Universiteit Delft voorbereid. Daarbij is bij wijze van experiment, in overleg met de NVAO, gebruikgemaakt van het kader dat in het nieuwe accreditatiestelsel gaat gelden voor een 'beperkte opleidingsbeoordeling'. Reden hiervoor was de recente faculteitsbrede clustervisitatie waarin de onderdelen personeelsbeleid, voorzieningen en interne kwaliteitszorg al beoordeeld waren. Deze onderwerpen zijn door de visitatiecommissie Biologie/MST wel opnieuw marginaal geïkt, zodat het visitatierapport de volle breedte van het nu geldende accreditatiekader beslaat. Dit is ook noodzakelijk om een rechtsgeldig accreditatiebesluit te kunnen nemen. De beoordeling was in alle opzichten positief. De faculteit

teit heeft het als verlichtend ervaren om gebruik te kunnen maken van de beperkte beoordeling.

Ict en onderwijs

E-merge

De Universiteit Leiden, de Technische Universiteit Delft, de Hogeschool Leiden en de Haagse Hogeschool vormen samen het E-merge consortium. Binnen E-merge voeren zij innovatieve projecten uit waarin de mogelijkheden van ict binnen de onderwijscontext worden onderzocht en toegepast. Momenteel verkeert E-merge in de derde fase van zijn bestaan.

Waar in het verleden vaak kleinere initiatieven werden ondersteund, wordt nu vooral ingezet op grotere activiteiten. In 2009 zijn verschillende projecten gestart, zoals 'Instroom in de master: de juiste student op de juiste plaats' en 'E-coach'. Het eerste project moet ertoe leiden dat potentiële buitenlandse studenten al op afstand vertrouwd raken met het type onderwijs dat hier gegeven wordt. Het tweede project richt zich op de vraag hoe aanwezig studievoortgangsdata specifiek, snel, slim en automatisch beschikbaar kunnen worden gesteld aan studiebegeleiders, studieadviseurs en studenten. Beide projecten bewegen zich op twee terreinen: doorgaande leerwegen en studiesucces.

Dezelfde thema's staan ook centraal in het Nationaal Actieplan E-learning (NAP), waarvoor SURFfoundation in 2008 een tender heeft uitgeschreven. Deze heeft geleid tot de participatie van E-merge in een tweetal NAP-projecten: 'Acculturatie' en 'Nationale Kennisbank Wiskunde 2'. Van het eerste project is de Universiteit Leiden tevens penvoerder. Het moet buitenlandse studenten in staat stellen vertrouwd te raken met belangrijke aspecten van de Nederlandse cultuur en het Nederlandse hoger onderwijs.

Ten slotte heeft E-merge in 2009 meegewerkt aan de totstandkoming van een set van online studiematerialen over de inzet van ict in het onderwijs (ICTO) ten behoeve van docenten in het hoger onderwijs. E-merge is hiertoe uitgenodigd door het Britse bedrijf Epigeum, dat gelieerd is aan het Imperial College in Londen.

Leiden University Wireless Access

In 2008 is de universiteit gestart met een instellingsbrede uitrol van een draadloos netwerk met mogelijkheden voor internettoegang. In 2009 is deze geëvalueerd. De evaluatie gaf geen aanleiding tot significante wijziging of uitbreiding van de dienstverle-

ning. Wel is besloten om begin 2010 een proef te doen met een nieuw type *security monitoring* van het universitaire netwerk. Verder is duidelijk geworden dat de Eduroam-service die bezoekers van andere Nederlandse universiteiten in staat stelt toegang tot internet te krijgen vanaf notebooks, smartphones en dergelijke, verbeterd dient te worden.

Innovatieprojecten

Eind 2009 heeft het College van Bestuur groen licht gegeven voor de uitvoering van een tweetal vernieuwingsprojecten, die begin 2010 van start gaan. Beide projecten sluiten direct aan op de strategische doelstellingen van onze instelling: ze moeten een bijdrage leveren aan het verbeteren van de doorstroom en het vergroten van studiesucces.

Het project 'Rich Media' moet duidelijk maken wat er moet worden ingericht op het gebied van ondersteuning, techniek, beheer, logistiek en metadatering om een succesvolle invoering van een instellingsbrede en schaalbare Rich Media-dienst mogelijk te maken waar alle faculteiten gebruik van kunnen maken. Rich Media is een vorm van multimedia waarbij opnamen van inhoudelijke presentaties zoals colleges, lezingen en interviews verrijkt worden met video-, audio- en/of fotomateriaal. Rich Media wordt vaak ingezet om studenten online te laten (terug)kijken naar colleges. Op het beeld worden dan naast de spreker ook diens presentatiedia's getoond. In 2010 wordt een groot proefproject uitgevoerd, waaraan vrijwel alle faculteiten deelnemen. Eind 2009 is al – op kleinere schaal – een eerste experiment gedaan. In de faculteiten bestaat grote vraag naar het kunnen produceren en aanbieden van Rich Media-onderwijsmateriaal.

In het project 'Digitaal toetsen' zal nauwkeurig in beeld worden gebracht welke behoeften de faculteiten hebben aan moderne vormen van ict-ondersteunde toetsing en hoe en op welke termijn aan deze behoeften tegemoet kan worden gekomen. Mogelijkheden voor zowel formatief of diagnostisch toetsen (waarbij studenten hun niveau veelal op eigen gelegenheid kunnen testen) als voor summatief toetsen (waarbij studenten een formele beoordeling krijgen) komen in het project aan bod.

In de paragraaf over E-merge is al aandacht besteed aan twee projecten die worden uitgevoerd in het kader van het Nationaal Actieplan E-learning. Naast E-merge zijn er nog twee andere NAP-projecten waaraan de Universiteit Leiden deelneemt. Van het project 'Aansluitingsmodule Algemene Studievaardigheden' is Leiden tevens penvoerder. De te ontwikkelen aansluitingsmo-

dule moet vwo-leerlingen inzicht geven in de benodigde competenties voor wetenschappelijk onderwijs, hun zelfkennis met betrekking tot de eigen competenties vergroten en hun informatie verschaffen over wat wetenschappelijk onderwijs (gekoppeld aan onderzoek) precies is. Het NAP-project 'Internationale Studenten en Onderwijskwaliteit' is gestart met de ambitie om het succes van Nederlandse hogeronderwijsinstellingen op de internationale onderwijsmarkt te vergroten. Het project richt zich op verhoging van de instroom, verbetering van de voortgang en het studierendement, en op een betere aansluiting op de internationale arbeidsmarkt.

Blackboard

In 2009 is het gebruik van het leerplatform Blackboard, spil van de Leidse digitale leeromgeving, verder toegenomen. Via Blackboard wordt naast tekstueel materiaal ook steeds meer video- en audiomateriaal aangeboden. De geplande overstap naar de nieuwste versie van het systeem Blackboard moest in 2009 met een jaar uitgesteld worden doordat deze versie technisch onvoldoende stabiel en bruikbaar bleek.

Nieuw studentenvol- en inschrijvingssysteem

In 2009 is de overgang van de studentenvol- en inschrijvingssystemen ISIS en uTwist naar Campus Solutions voorbereid. De overgang naar uSis (universitair Studenteninformatiesysteem), de lokale Leidse benaming, staat gepland voor het voorjaar van 2010. Het nieuwe systeem biedt aanzienlijk meer mogelijkheden. In het project Samenwerking Nieuw Studenteninformatiesysteem (SaNS) werkt de Universiteit Leiden samen met een aantal instellingen voor hoger onderwijs die ook aan de vervanging van hun systeem toe waren: de Universiteit van Tilburg, de Universiteit van Amsterdam en de Hogeschool van Amsterdam. In het voortraject heeft deze samenwerking soms meer tijd gekost, maar de verwachting is dat het gezamenlijk beheer voordeel oplevert. Na Europese aanbesteding werd gekozen voor PeopleSoft Campus Solutions, een systeem van Oracle, net als SAP een van de grootste softwareleveranciers ter wereld.

Onderwijs en internationalisering

Programma Internationalisering

Sinds 2007 wordt universiteitsbreed uitvoering gegeven aan het programma Internationalisering; een speerpunt van universitair beleid. De belangrijkste doelstelling van het programma is het bevorderen van de buitenlandse instroom in de masteropleidingen. Het accent ligt daarbij op het helpen ontwikkelen, uitvoeren

en monitoren van facultaire wervingsplannen en het creëren van de benodigde randvoorwaarden daarvoor. De controle op uitvoering en resultaten vindt plaats via bestuursafspraken, die een onderdeel zijn van de universitaire planning- en controlcyclus.

Daarnaast is er ook aandacht voor het internationale karakter van het curriculum en voor het realiseren van een sociale leefomgeving voor studenten die aan de eisen van internationalisering voldoet. De internationaliseringsactiviteiten zijn onderverdeeld in acht kernthema's:

- Marketing- en wervingsstrategie
- Financieel beleid
- Organisatie en infrastructuur
- Strategische allianties
- Leefomgeving en sociale ondersteuning
- Internationalisering curriculum
- Procedures en regelingen
- Kwaliteitszorg

Voor de uitvoering van het internationaliseringsbeleid zijn faculteiten en International Office verantwoordelijk, maar ook diverse andere eenheden van de universiteit dragen eraan bij.

Op het terrein van marketing en werving is een 'Taskforce internationale student' ingericht om het wervingsproces extra te bevorderen en te monitoren. De taskforce heeft zich onder andere beziggehouden met 'keep 'm warm-activities', dat wil zeggen: het contact houden met internationale studenten die al wel zijn toegelaten, maar die nog niet definitief besloten hebben zich bij de Universiteit Leiden in te schrijven. Bijzondere aandacht gaat ook uit naar de academische benadering. Daarbij wordt getracht internationale studenten enthousiast te maken voor de Universiteit Leiden door studenten kennis te laten maken met de kwaliteit van het Leidse onderwijs en de Leidse academici, onder andere door de docenten gastcolleges in het buitenland te laten verzorgen.

De programma's van de verschillende introductieactiviteiten voor internationale studenten zijn beter op elkaar afgestemd. Daarnaast zijn in samenwerking met de verenigingen van internationale studenten avonden georganiseerd waarvoor internationale studenten werden uitgenodigd.

In mei is een bijeenkomst georganiseerd over de 'International Classroom' waar een aantal nieuwe *good practices* naar voren kwamen, aangebracht door de faculteiten. Tijdens de workshop

werd de praktijk in de klas gekoppeld aan het internationaliseringsbeleid van onze instelling. Naar aanleiding van deze en een eerdere workshop is een website over het onderwerp gemaakt: www.leiden.edu/internationalclassroom.

In het voorjaar heeft het College van Bestuur besloten het programma Internationalisering, dat in 2009 zou aflopen, voort te zetten in de periode 2010-2014.

In het activiteitenplan voor 2010 zijn drie prioriteiten benoemd:

- Verkorten van de doorlooptijden van binnenkomende verzoeken tot toelating
- Verbeteren van de leefomgeving en de sociale ondersteuning van internationale studenten
- Internationalisering van het curriculum

Daarnaast blijft er onverminderd aandacht voor onderwerpen als marketing- en wervingsstrategie, strategische allianties en uitgaande studentenmobiliteit.

Masteraanmeldingen

In 2009 is het aantal masteraanmeldingen van buitenlandse studenten weer verder toegenomen: er waren 19% meer aanmeldingen dan het jaar ervoor. De meeste internationale masterstudenten komen uit de EER-landen (Europese Economische Ruimte). Hier is ook de grootste toename te zien over het afgelopen jaar.

Aantal verzoeken van buitenlandse studenten om toelating voor een master in september 2009

Faculteit	Toelatingsverzoek
Archeologie	23
Geesteswetenschappen	532
Rechten	510
Sociale Wetenschappen	603
Wiskunde en Natuurwetenschappen	344
Geneeskunde/LUMC	35

Het verkorten van de doorlooptijd in de aanmeldingsprocedure moet ervoor zorgen dat meer studenten zich daadwerkelijk inschrijven voor een masteropleiding. Die verkorting moet onder andere gerealiseerd worden door een efficiëntere inrich-

ting van de toelatingsprocedure en een verdere digitalisering van de processen, zowel bij het International Office als bij de faculteiten.

Uitwisselingen

Het aantal inkomende non-degree studenten (uitwisseling en Study Abroad) is in 2009 met 12,5 % gestegen ten opzichte van vorig jaar. Deze stijging is onder meer gerealiseerd door de succesvolle Leidse deelname in een aantal Erasmus Mundus External Cooperation Window programma's met landen in het Midden-Oosten (Syrië, Libanon en Jordanië) en Latijns-Amerika (Brazilië, Uruguay, Paraguay, Argentinië, Bolivia en Peru).

Het aantal Leidse studenten dat als onderdeel van hun studie een periode (van minimaal twee maanden) in het buitenland heeft doorgebracht in 2009 is ook verder gestegen. Met name het aantal studenten dat gebruik maakte van een Erasmus/LLL-beurs (LLL: Leven Lang Leren) is toegenomen. Het International Office ondersteunt uitgaande studenten bij het organiseren van een studieverblijf in het buitenland door middel van voorlichtingsactiviteiten, brochures, websites en spreekuren.

In 2009 is een begin gemaakt met het ontwikkelen van de database-module 'Mobility management' om de processen rondom uitwisseling, Study Abroad en het beheer van overeenkomsten verder te digitaliseren en te professionaliseren. De module wordt naar verwachting in 2010 opgeleverd.

Beurzen

In januari is het Leiden University Excellence Scholarship Programme (LExS) gelanceerd; de eerste tachtig bursalen zijn in september 2009 aan hun opleiding begonnen. LExS is gericht op excellente niet-Europese studenten die zich in Leiden aanmelden voor een masteropleiding. Het programma wordt gefinancierd door een jaarlijkse universitaire bijdrage van 700.000 euro en een even grote bijdrage van de participerende faculteiten. Alle LExS-bursalen hebben voorafgaand aan hun studie een certificaat van toelating ontvangen en zijn tijdens de opening van het academische jaar door de rector magnificus welkom geheten in Leiden.

Tijdens de ontvangst van de Chileense president Michelle Bachelet, op 25 mei, heeft de Universiteit Leiden als eerste Nederlandse instelling een overeenkomst met de Chileense overheid getekend om jaarlijks dertig masterstudenten en vijftien PhD-studenten met een Chileense beurs in Leiden te laten studeren. De overeenkomst treedt waarschijnlijk in 2010 in werking.

In 2009 is gewerkt aan procedures en financiële rapportages om heraccreditatie voor het *US federal loan programme* aan te kunnen vragen. De Amerikaanse overheid is echter gestart met een hervorming van dit programma, waardoor deelname van niet-Amerikaanse instellingen onzeker is geworden. In 2010 wordt hierover meer duidelijkheid verwacht.

De Universiteit Leiden heeft in 2009 besloten om deel te nemen aan het 'Orange Tulip Scholarship Programme' van NESO (Netherlands Education Support Office) Beijing. Het Leiden-Orange Tulip Scholarship Programme is gericht op excellente Chinese studenten die zijn toegelaten tot een eenjarige master in Leiden. Het scholarship is een tegemoetkoming in de studiekosten. In september 2009 is de beurs aan één Chinese student toegekend.

Samenwerking met IND

In 2009 is de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND) begonnen met een ingrijpende modernisering van het reguliere toelatingsbeleid. De wijzigingen zijn beschreven in het wetsvoorstel 'Modern Migratiebeleid'; de verwachte ingangsdatum is 1 januari 2011. De doelstelling van de nieuwe wet is dat toelatingsprocedures voor hoogopgeleide vreemdelingen drempelverlagend en efficiënter worden ingericht, zodat het voor getalenteerde vreemdelingen, onder wie studenten en onderzoekers, aantrekkelijker wordt om in Nederland te studeren, onderzoek te verrichten of onderwijs te geven.

Vooruitlopend op deze nieuwe wet heeft de IND in 2009 haar werkwijze verbeterd. Aanvragen voor visa of verblijfsvergunningen werden efficiënter en sneller afgehandeld. In de zomerperiode van 2009 werden veel visumaanvragen voor studie binnen twee weken goedgekeurd.

Internationale marketing en werving

In 2009 is verder uitvoering gegeven aan de wervingsplannen die in het kader van het programma internationalisering zijn opgezet. Op het gebied van deelname aan onderwijsbeurzen heeft het International Office nauw met de faculteiten samengewerkt. De 'Ambassadors Kit' is het afgelopen jaar ontwikkeld om Leidse academici in het buitenland te ondersteunen bij promotionele activiteiten. Ook is een begin gemaakt met het ondersteunen van 'Keep 'm warm' activiteiten' in faculteiten.

Symposium on University Rankings

Op 6 en 7 februari 2009 organiseerde het International Office samen met het Centre for Science and Technology Studies (CWTS) het derde symposium in een reeks over internationale ranking van universiteiten, met als thema 'Ranking and Differentiation in Higher Education, Research and Knowledge Utilisation'. Tijdens het symposium werd onder andere ingegaan op de methodologie en de impact van rankings op hogeronderwijsinstellingen en studenten.

League of European Research Universities (LERU)

De League of European Research Universities (LERU) werd mede op initiatief van de Universiteit Leiden in 2002 door twaalf Europese topuniversiteiten opgericht en telt inmiddels 22 leden. De LERU stelt zich ten doel de overheid en het publiek te overtuigen van het belang van fundamenteel wetenschappelijk onderzoek, onder meer als bron van innovatie. De betrekkingen met de Europese Commissie en het Europees Parlement worden intensiever en de LERU bevordert de onderlinge samenwerking van de leden. Ze werken meer samen in de verschillende LERU-commissies, onder meer bij Europese subsidieaanvragen.

Dr. David Livesey, die sinds mei 2005 als secretaris-generaal aan de LERU verbonden is geweest, werd in juli opgevolgd door prof.dr. Kurt Deketelaere.

De Rectors' Assembly, het hoogste orgaan van LERU, vergaderde in mei in Leuven en in november in Utrecht. In de laatste vergadering werd besloten enkele universiteiten uit te nodigen het lidmaatschap te aanvaarden.

Coimbragroep

In 1985 werd het oudste universitaire netwerk van Europa, de Coimbragroep, opgericht, mede door de Universiteit Leiden. De universiteit is binnen de Coimbragroep onder meer actief in de Latin American Task Force. De samenwerking met Latijns-Amerikaanse universiteiten wordt steeds beter en resulteert in promoties en publicaties. De jaarvergadering van de groep vond in juni plaats in Genève.

Europaeum

In het begin van de jaren negentig werd door de universiteiten van Oxford, Leiden en Bonn het Europaeum opgericht. Het netwerk, dat inmiddels tien leden telt, richt zich op onder andere de studie van politiek, recht, economie, geschiedenis en wijsbegeerte, voor zover deze onderwerpen betrekking hebben op

Europa. Onder de vlag van het Europaeum wordt aan geselecteerde masterstudenten Geschiedenis de mogelijkheid geboden twee trimesters in Oxford en Parijs te studeren.

De besluiten die in 2008 in Praag zijn genomen ten aanzien van de organisatiestructuur van het Europaeum zijn in 2009 geëffectueerd. De nieuwe Academic Council, nu het beleidsbepalende orgaan van het netwerk, kwam in mei bijeen in Madrid. Er zal een nieuwe Board of Trustees worden samengesteld ter vervanging van het oude orgaan, dat nu deels is opgegaan in de Academic Council.

De jaarlijkse Summer School vond plaats in Parijs, met als thema Ethics and European Policy Making. De Summer School is bedoeld voor gevorderde studenten van universiteiten die lid zijn van het Europaeum.

Inleiding

Universiteiten worden steeds competitiever, niet alleen op het gebied van onderwijs, maar ook op dat van onderzoek. Om de kwaliteit van het Leidse onderzoek te behouden en te versterken is het belangrijk keuzes te maken. Daarom heeft de universiteit elf onderzoeksprofielingsgebieden gedefinieerd, voor het merendeel met een sterke multidisciplinaire focus. Bij de diesviering op 8 februari is de brochure *Crossing Borders in Fundamental Research* gepresenteerd, waarin de profileringsgebieden worden geïntroduceerd. Een aantal profileringsgebieden is ook opgenomen in de staalkaart van excellent onderzoek in Nederland, die eind mei door de VSNU gepubliceerd is.

Opnieuw is aandacht uitgegaan naar de verdere ontwikkeling van graduate schools en daarbinnen naar de PhD-fase. In 2009 hebben zes externe onderzoeksbeoordelingen plaatsgevonden en een aantal (interne) zelfevaluaties. Het jaar 2009 laat een rijke oogst zien van Leidse onderzoekers die erin geslaagd zijn een subsidie uit de NWO Vernieuwingsimpuls te verkrijgen.

Profielingsgebieden onderzoek

De thema's van de elf profileringsgebieden variëren van fundamentele natuurwetenschap tot onderzoek naar taaldiversiteit. De profileringsgebieden zijn:

- Asian modernities and traditions
- Bioscience: the science base of health
- Brain function and dysfunction over the lifespan
- Fundamentals of science
- Global interaction of people, culture and power through the ages
- Health, prevention and the human life cycle
- Interaction between legal systems
- Language diversity in the world
- Political legitimacy: institutions and identities
- Translational drug discovery and development
- Vascular and regenerative medicine

Criteria voor de selectie van de gebieden waren:

- Zichtbaarheid van excellent onderzoek
- Samenwerking over disciplinaire grenzen heen
- Maatschappelijke relevantie

- Kans op vergroten van succes bij concurrentie om externe geldstromen

De profileringsgebieden zijn zorgvuldig geselecteerd. In het merendeel van de profileringsgebieden zijn wetenschappers met hun expertise vanuit verschillende faculteiten samengebracht. In de profileringsgebieden concentreert de Universiteit Leiden haar sterke onderzoek.

Het College van Bestuur heeft in december besloten elk profileringsgebied een subsidie van een miljoen euro toe te kennen over de periode 2010 tot en met 2014. Het Leids Universitair Medisch Centrum draagt bij aan de subsidies voor de gebieden waarin zij zelf participeert.

De subsidies zijn bestemd voor het creëren van promotieplaatsen, de aanschaf van kostbare infrastructuur en het organiseren van conferenties en seminars om onderzoekers bijeen te brengen. Door de investering zullen zo'n 35 promotieplaatsen beschikbaar komen. De subsidietoekenning is gebaseerd op de plannen van aanpak die de betrokken wetenschappers voor elk profileringsgebied ontwikkeld hebben.

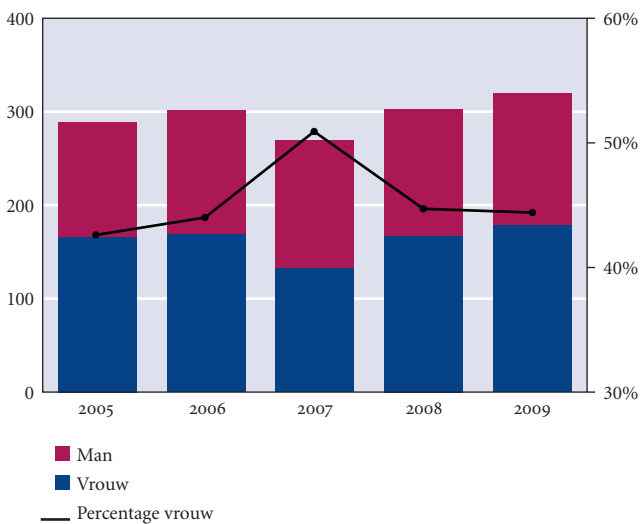
Staalkaart VSNU

Op 27 mei 2009 hebben de Nederlandse universiteiten in het Leidse Academiegebouw de *Staalkaart van het Nederlands universitair onderzoek* aangeboden aan de (oud-)ministers van onderwijs en wetenschap.

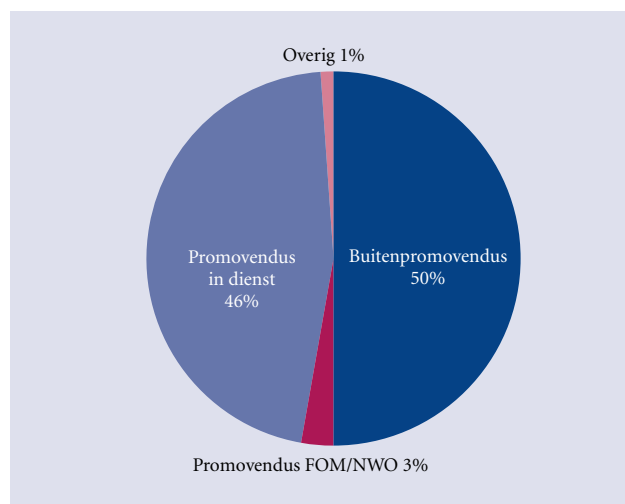
De *Staalkaart* toont een selectie van uitstekend wetenschappelijk onderzoek aan de Nederlandse universiteiten. Onderzoeksgroepen en -programma's van hoge kwaliteit en groot nut zijn gerangschikt naar 21 thema's. Het betreft lopend wetenschappelijk onderzoek waarvoor in de afgelopen decennia de fundamentele zijn gelegd en dat de universiteiten nu in stand houden en verder ontwikkelen. Bij elk voorbeeld van onderzoek in het alfa-, bèta-, gamma- en medisch domein wordt aangegeven hoe het onderzoek bijdraagt aan de oplossing van maatschappelijke vraagstukken, hoe de samenwerking met andere wetenschappers verloopt en hoe het onderzoek zich internationaal onderscheidt.

	2009	2008	2007	2006	2005	
Aantal promoties (bij LEI)	320	302	269	302	289	
Wetenschappelijke publicaties (1)	4.897	4.954	4.735	4.167	4.337	
Onderzoeksinzet in fte (2)	1.068	1.076	1.057	1.010	1.001	
Promotierendement	Instream 1999-2003	Promoties binnen 6 jaar	Rendement binnen 6 jaar	Totaal aantal promoties	Rendement van totaal aantal promoties	
	904	433	48%	595	66%	
Gemiddelde promotieduur aio's/oio's (5-jaars gemiddelden o.b.v. jaar promotie)	2005-2009	2004-2008	2003-2007	2002-2006	2001-2005	N 2005-2009
	5,8	5,8	5,7	5,7	5,6	716

Aantal promoties

Uitsplitsing gepromoveerden naar achtergrond

De Universiteit Leiden heeft een zestal voordrachten ingediend, voor het merendeel in samenwerking met andere universiteiten. De bijdrage van Leiden omvat de gebieden taal en linguïstiek, cognitie, geesteswetenschappen inclusief archeologie, theoretische fysica, astronomie en geneesmiddelenonderzoek.

Graduate schools en promovendibeleid

Ontwikkeling graduate schools

In het najaar heeft het College van Bestuur de faculteitsbesturen in een *quick scan* bevraagd over de ontwikkeling van de graduate schools in de faculteiten. In het bijzonder wilde het College weten welke verbeteringen de faculteiten doorvoeren in de promotiefase. In november 2008 was een bijeenkomst georganiseerd met alle wetenschappelijk directeuren van de instituten over het verbeteren van de promotierendementen en het terugbrengen van de promotieduur. Onderwerp van gesprek waren: aandacht voor de scholing van promotoren, concrete afspraken in de opleidings- en begeleidingsplannen, en jaarlijkse voortgangsgesprekken.

De *quick scan* wees uit dat de faculteiten weliswaar verdere invulling hebben gegeven aan de graduate schools, maar dat de aandacht daarbij vooral is uitgegaan naar de administratieve organisatie ervan. Veelal is voor de inrichting van de *schools* aangesloten bij de bestaande organisatie van de faculteiten en het Leids Universitair Medisch Centrum, ook om te voorkomen dat een extra bestuurslaag in de organisatie zou ontstaan. Een inhoudelijke invulling of verdere uitwerking van de taken van de graduate school, zoals het stroomlijnen en profileren van de graduate programma's en de voortgangsbewaking in de PhD-fase, staat echter vaak nog in de planning.

De komst van de graduate schools heeft vooral meer aandacht voor de PhD-fase met zich meegebracht (ook administratief), in het bijzonder voor de buitenpromovendi. Door de invoering van graduate schools zijn bij de faculteiten verbeteringen doorgevoerd op onderwerpen die eerder bleven liggen, zoals de registratie van promovendi en toelating tot *PhD programmes*. De procedures zijn verder geprofessionaliseerd. Alle graduate schools presenteren *PhD programmes* op de facultaire websites; de graduate schools vullen vaak het generieke deel van de programma's in; vakspecifieke onderdelen worden veelal in samenwerkingsverbanden als onderzoekscholen georganiseerd. De ontwikkeling van de *PhD programmes* is een blijvend aandachtspunt voor de faculteiten en een deel van de instituten binnen de graduate schools. Ook de manier waarop het opleidings- en begeleidings-

plan functioneert als een jaarlijks te actualiseren werkdocument behoeft nog aandacht. Zo'n opleidings- en begeleidingsplan is in Leiden voor elke promovendus verplicht.

Het College van Bestuur heeft de faculteitsbesturen gevraagd op basis van de bevindingen uit de *quick scan* vooral aandacht te geven aan verbeteracties in de promotiefase.

Promovendi-registratie

Begin 2009 is het project 'Promovendi-registratie' gestart. Dit project heeft tot doel om op korte termijn bestuurlijke rapportages mogelijk te maken over alle promovendi, van zowel promovendi met als zonder aanstelling. Tot nu toe worden – in verband met de werkgeversverantwoordelijkheid van de universiteit – alleen promovendi met een aanstelling geregistreerd in de personele administratie. Voor het project is uitgegaan van de vier categorieën promovendi zoals die onderscheiden wordt door de VSNU (standaardgroep conform de CAO, contractpromovendi, interne promovendi met aanstelling bij de universiteit maar niet behorend tot de standaardgroep, en buitenpromovendi). Een minimumset aan gegevens voor registratie is vastgesteld en het studenteninschrijvingsstelsel ISIS is als (tijdelijke) oplossing gekozen voor de registratie en het mogelijk maken van bestuurlijke rapportages. In maart 2010 wordt een eerste oplevering van gegevens verwacht.

Aangezien de graduate schools zouden willen beschikken over een registratiesysteem waarin ook de voortgang van promovendi kan worden gevolgd, zal in 2010 een plan van eisen worden opgesteld om de keuze van een definitief systeem mogelijk te maken. Aangezien het systeem Campus Solutions in 2010 het systeem ISIS zal opvolgen, en hierin voortgangsregistratie mogelijk is, is het denkbaar dat dit nieuwe systeem ook geschikt is voor de promovendiregistratie. Naar verwachting kan eind 2010 hierover definitief worden besloten.

OCW-subsidie Vernieuwing promotietrajecten

Met financiële steun van OCW wordt in het kader van de vernieuwing van promotietrajecten binnen de instituten gewerkt aan de verdere invulling van *PhD programmes* en de (Engelstalige) informatievoorziening over promoveren in Leiden. Ook worden initiatieven ondersteund die erop gericht zijn om begeleidingskwaliteiten van (co-)promotoren te vergroten, en om cursussen aan te bieden ter stimulering van de zogenoemde *transferable skills* van promovendi voor een toekomstige loopbaan.

Landelijke onderzoekscholen

Momenteel wordt mede in de opleiding van promovendi voorzien door een landelijk aanbod van cursussen vanuit onderzoekscholen. De graduate schools en instituten vormen de dagelijkse omgeving voor de opleiding en begeleiding van promovendi. Het landelijke cursusaanbod kan in het aanbod van de *PhD programmes* van de graduate schools worden verdisconteerd. Zo ontstaat een matrixverband tussen de activiteiten van de landelijke onderzoekschool en de lokale graduate school, waarbij de landelijke expertise die in de onderzoekschool is samengebracht in de *PhD programmes* kan worden betrokken. Daar waar dit wenselijk is, kunnen onderzoekers blijven bijdragen aan de samenwerking in landelijke onderzoekscholen.

In 2009 is voor de onderzoekschool MGC (Medisch Genetisch Centrum Zuid-West Nederland), waarvan Leiden penvoerder is, een hererkenningsaanvraag ingediend bij de ECOS (Erkenningscommissie Onderzoekscholen). Ook voor de onderzoekschool EPW (Experimentele Plantwetenschappen), waarin Leiden participeert, is hererkenning aangevraagd. De ECOS zal in 2010 over de hererkenningaanvragen een besluit nemen.

Interuniversitaire onderzoekSchool Islam Studies (ISIS)

Begin 2009 hebben acht Nederlandse universiteiten het initiatief genomen tot de Interuniversitaire onderzoekSchool voor Islam Studies (ISIS). Hierin wordt de bestaande samenwerking op het gebied van islamonderzoek tussen de universiteiten van Leiden, Amsterdam, Nijmegen en Utrecht in het voormalige ISIM voortgezet en het aantal betrokken universiteiten uitgebreid.

De scope van de nieuwe onderzoekschool is breder dan het onderzoek in het voormalige ISIM, dat per 1 januari 2009 ophield te bestaan. Naast de moderne islam krijgt ook de historie van de islam binnen ISIS een nadrukkelijke plaats. ISIS wordt gesteund door het ministerie van OCW met een bijdrage van een half miljoen euro per jaar, die vooral ten goede komt aan promovendi. Deelnemers aan ISIS zijn: Universiteit Leiden, Universiteit Utrecht, Universiteit van Amsterdam, Universiteit van Tilburg, Radboud Universiteit, Erasmus Universiteit Rotterdam, Vrije Universiteit en de Rijksuniversiteit Groningen. De Universiteit Leiden treedt voor de eerste drie jaar op als penvoerder van ISIS.

Graduate Programme NWO

De Leids-Delftse Casimir Research School heeft in het kader van het Graduate Programme van NWO 800.000 euro subsidie voor vier promotieplaatsen verworven om de masterstudie en het promotieonderzoek meer te integreren. In deze eerste pilot hebben negen graduate schools/onderzoekscholen een subsidie ontvangen.

Naast de vier promotieplaatsen die NWO subsidieert, financieren Leiden en Delft ieder nog drie extra promotieplaatsen. In totaal krijgen tien promovendi in Leiden en Delft een speciale positie vanuit het Graduate Programme.

Binnen de Casimir Graduate School kunnen (potentiële) promovendi een eigen voorstel maken in plaats van te werken aan een door een hoogleraar aangedragen onderwerp. Ze beginnen al tijdens hun masteropleiding met de uitwerking ervan. Zo integreert het programma de masterstudie en het promotieonderzoek, zodat talentvolle studenten zich kunnen ontplooien en de kans krijgen hun eigen onderzoekslijn te volgen en zelf hun promotor te kiezen. Tegelijk maakt de student kennis met de onderzoeksculturen van Leiden en Delft en van een buitenlandse universiteit. Selectie vindt plaats op basis van persoonlijke kwaliteiten en het onderzoeksvoorstel.

Wetenschappelijke integriteit

De Universiteit Leiden kent sinds 2003 een Commissie Wetenschappelijke Integriteit waarbij iedereen een klacht kan indienen over een vermoede inbreuk op de wetenschappelijke integriteit door een medewerker van de universiteit, dan wel gepleegd bij het uitvoeren van wetenschappelijk onderzoek op de universiteit.

In 2009 werd één klacht ingediend, maar deze werd door de commissie op inhoudelijke gronden niet ontvankelijk verklaard. Er bleek geen sprake van een inbreuk op de wetenschappelijke integriteit.

Onderzoeksamenwerking

LUCIS

Op 14 oktober is het Leiden University Centre for the Study of Islam and Society (LUCIS) van start gegaan. LUCIS heeft twee doelstellingen. Ten eerste is het een interdisciplinair en interfacultair kenniscentrum van de Universiteit Leiden op het terrein van de islam en moslimsamenleving, dat met een financiële

impuls van het College van Bestuur de samenwerking tussen Leidse wetenschappers beoogt te intensiveren en te structureren. Daarnaast wil het nieuwe centrum voorzien in de toenemende maatschappelijke behoefte aan betrouwbare wetenschappelijke kennis over moslims en islam. Het uitgangspunt is interdisciplinaire empirische studie van de islam en moslims.

De verschillende faculteiten en onderzoeksinstituten van de Universiteit Leiden herbergen een aanzienlijke expertise op het gebied van de islamitische wereld, van het prille begin van de religie tot heden. Deze expertise wordt nu in LUCIS gebundeld. Niet alleen de diverse taal- en cultuurgebieden zijn vertegenwoordigd, ook heeft de Leidse universiteit juristen, antropologen, (migratie)historici en godsdienstwetenschappers die gespecialiseerd zijn in de islam, islamitische samenlevingen en islamitische minderheden.

Nederlands Centrum voor Biodiversiteit

De Universiteit Leiden heeft samen met Naturalis en de Universiteit van Amsterdam (UvA) en Wageningen UR een centrum voor biodiversiteit opgericht: het Nederlands Centrum voor Biodiversiteit (NCB) Naturalis. Het ministerie van OCW heeft in september dertig miljoen euro uit de aardgasbaten beschikbaar gesteld voor dit initiatief. Met dit geld wordt een zeer omvangrijke, gezamenlijke collectie gevormd van 37 miljoen planten, gesteenten, opgezette dieren en fossielen, waarmee het NCB zich wereldwijd in de top vijf van dergelijke centra plaatst. Bovendien wordt met het Centraal Bureau voor Schimmelcultures van de KNAW een gezamenlijk laboratorium voor DNA-barcoding opgezet, met vestigingen in Leiden en Utrecht.

Met de subsidie van OCW kan op de locatie van museum Naturalis in Leiden nieuwbouw gerealiseerd worden om de grootste natuurhistorische collectie van Nederland te huisvesten. Naturalis, het Zoölogisch Museum Amsterdam en het Nationaal Herbarium Nederland gaan geheel in het NCB op, waardoor een natuurhistorisch museum ontstaat met een nog grotere en bredere collectie dan nu het geval is. Bovendien wordt een gemeenschappelijk programma ontwikkeld voor wetenschappelijk onderzoek en onderwijs. Hierdoor ontstaat een nationaal kenniscentrum waarin alle kennis over soortenrijkdom en evolutie gebundeld is.

Nieuw astronomisch samenwerkingsproject naar Leiden

In maart is aan de Leidse Sterrewacht de ALMA Local Expertisegroep (Allegro) gevestigd. NWO heeft hiertoe besloten. Met dit

besluit is een bedrag gemoeid van een half miljoen euro per jaar. ALMA (Atacama Large Millimeter/Submillimeter Array) is een uniek mondiaal astronomisch samenwerkingsproject gericht op de bouw van een observatorium met 66 telescopen in de Chileense Andes op 5000 meter hoogte. Met de realisatie, die inmiddels is begonnen, is een bedrag van een miljard euro gemoeid. In 2012 is dit observatorium volledig operationeel. Het observatorium zal worden gebruikt voor onderzoek in het heelal in een frequentiegebied dat voor het menselijk oog onzichtbaar is. ALMA is een zeer complex instrument. Door het opzetten van een expertisegroep voor de data-analyse zal de Nederlandse astronomie hiervan optimaal kunnen profiteren. Nederland heeft een belangrijke rol gespeeld in de totstandkoming van ALMA.

Energie uit planten en algen

In juli heeft het kabinet besloten over een budget van 25 miljoen euro voor het onderzoeksprogramma 'Towards Biosolar Cells'. Het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) heeft het programma voorgedragen omdat het een bijdrage gaat leveren aan duurzame energie, verbetering van de voedselvoorziening en duurzame biomassa. De Leidse hoogleraar prof.dr. Huub de Groot is aan het programma verbonden met zijn onderzoek naar het moleculaire mechanisme van fotosynthese. Het onderzoeksprogramma richt zich op een verhoogde efficiëntie van de omzetting van zonlicht in energie en bouwstoffen door planten en algen, de zogenoemde fotosynthese. Ook wordt een deel van het programma ingezet voor de ontwikkeling van kunstmatige bladeren. Bij het programma zijn zes universiteiten, drie topinstituten, dertig bedrijven, een hbo-instelling en NWO betrokken.

ESF-subsidie voor onderzoek naar bedreigde talen

De Leidse hoogleraar prof.dr. Maarten Mous van het Leiden University Centre for Linguistics (LUCL) nam in 2008 het initiatief om met een internationaal team en met steun van NWO het themavoorstel EuroBABEL in te dienen als onderzoeksthema van de European Science Foundation (ESF). In mei 2009 werd het themavoorstel gehonoreerd: drie van de vijf belangrijke subsidies van ieder 200.000 euro gaan naar Leiden. BABEL staat voor Better Analyses Based on Endangered Languages. Het doel van dit onderzoeksthema is om de inzichten die voortkomen uit het bestuderen van bedreigde talen te laten doordringen tot de theorievorming over taal en zo meer taalkundigen te bewegen tot het bestuderen van deze talen. ESF-projecten vereisen Europese samenwerking en worden internationaal geselecteerd maar nationaal gefinancierd, in Nederland gebeurt dat door NWO.

Integratie van Turkse kinderen

Een onderzoeksproject naar de sociale integratie van Turkse kinderen in Nederland, Duitsland en Noorwegen heeft een grote subsidie gekregen van NORFACE (New Opportunities for Research Funding Agency Co-operation in Europe). Het Nederlandse deel wordt geleid door prof.dr. Judi Mesman en prof.dr. Rien van IJzendoorn. In het project bij de afdeling Algemene en Gezinspedagogiek van de Faculteit Sociale Wetenschappen wordt onderzocht welke factoren bijdragen aan een positieve aanpassing van Turkse kinderen aan de overgang naar de basisschool en aan de overgang van de basisschool naar de middelbare school. Hierbij wordt gekeken naar maatschappelijke factoren en naar de invloed van kenmerken van de buurt, de school en het gezin.

De financiële bijdrage van NORFACE voor het project bestaat uit een bedrag van 3,4 miljoen euro voor het hele project, waarvan ruim 950.000 euro voor het Nederlandse deel. Het project heeft een duur van vier jaar.

Onderzoeksamenwerking Leids Universitair Medisch Centrum (LUMC)

Het LUMC is betrokken bij vier samenwerkingsprojecten waarvoor grote subsidies zijn verworven:

- Het landelijke project BBMRI-NL (Biobanking and BioMolecular Resources Research Infrastructure voor Nederland) heeft een subsidie van 22,5 miljoen euro gekregen. De subsidie is toegekend door het ministerie van OCW via NWO, in het kader van de Nederlandse Roadmap voor grootschalige onderzoeksinfrastructuren. De Leidse hoogleraar prof.dr. Gert-Jan van Ommen (hoogleraar Humane genetica, LUMC) vroeg de subsidie namens de aangesloten centra aan bij NWO.
- Het onderzoeksprogramma Diabetes CelvervangingsTherapie Initiatief (DCTI) heeft op basis van een voorstel van het ministerie van VWS door het kabinet zeven miljoen euro uit de FES-gelden toegewezen gekregen. Het onderzoek wordt uitgevoerd door een consortium van drie academische centra: het LUMC, de Universiteit Twente en het Universitair Medisch Centrum Groningen (UMCG).
- Een interdisciplinair Europees consortium met het LUMC als initiatiefnemer en penvoerder gaat onder leiding van prof.dr. Tom Huizinga uitzoeken hoe de biologische schakelprocessen bij reuma werken. Uit het Zevende Kaderprogramma is hiervoor elf miljoen euro verworven.

- Door onderzoekers in het LUMC is voor de komende vijf jaar tien miljoen euro subsidie verworven voor onderzoek naar het zichtbaar maken van tumorcellen door middel van fluorescerende stoffen die specifiek aan kankercellen binden. LUMC-hoogleraar prof.dr. Clemens Löwik is *principle investigator* van een consortium met de Technische Universiteit Delft, de Erasmus Universiteit Rotterdam (Medical Delta), de Universiteit Twente, en enkele industriële partners.

Kwaliteitszorg

Sinds 2003 hanteert de Universiteit Leiden het Protocol Onderzoeksbeoordelingen Leiden, gebaseerd op het Standaard Evaluatie Protocol (SEP) 2003-2009, voor de bewaking van de kwaliteit van het onderzoek. Om de zes jaar wordt elk universitair onderzoeksinstituut beoordeeld door een internationaal samengestelde commissie van onafhankelijke deskundigen. De universiteit legt de commissiesamenstelling standaard voor aan het desbetreffende disciplineorgaan binnen de VSNU of aan andere externe deskundigen. Daarmee wordt de onafhankelijkheid en het wetenschappelijk gezag van de commissieleden getoetst en wordt de dekking van expertisegebieden gewaarborgd.

Drie jaar na de externe onderzoeksbeoordeling volgens het SEP-protocol vindt een tussentijdse evaluatie plaats. Daarbij wordt aan de hand van een interne zelfevaluatie vastgesteld of het onderzoek zich volgens plan ontwikkelt. Voor deze evaluatie is het betrokken faculteitsbestuur primair verantwoordelijk.

Sociale Wetenschappen

De onderzoeksvisitaties van de instituten Bestuurskunde en Politieke Wetenschappen zijn vastgesteld. Over de resultaten van deze visitaties werd al gerapporteerd in het jaarverslag 2008. Bij de bestuurlijke hantering is met name gesproken over de manier waarop deze twee instituten hun goede kwaliteit in de toekomst kunnen behouden.

De externe onderzoeksbeoordeling van het instituut Culturele Antropologie/Ontwikkelingssociologie (CA/OS) heeft plaatsgevonden. De commissie beoordeelde het instituut in zijn geheel als excellent. Het instituut heeft één onderzoeksprogramma (Global Connections) en dit werd ook als excellent beoordeeld. Een beoordeling van het *PhD programme* maakt deel uit van de beoordeling volgens het SEP. De commissie doet de aanbeveling om meer aandacht te geven aan de PhD-training en de mogelijkheden tot samenwerking met andere disciplines binnen de Soci-

ale Wetenschappen te onderzoeken, dit om een ‘academische omgeving’ te creëren en een ‘intellectueel cohort’. De bestuurlijke uitwerking zal plaatsvinden in 2010.

Binnen de Faculteit Sociale Wetenschappen is het ICLON in 2009 landelijk gevisiteerd. De resultaten worden in 2010 verwacht.

In 2009 is het onderzoeksinstituut Pedagogische Wetenschappen gestart met de interne zelfevaluatie. De resultaten hiervan worden ook in 2010 verwacht.

Archeologie

Eind 2008 heeft de Faculteit Archeologie een interne zelfevaluatie uitgevoerd met daarbij een beoordeling door een door de faculteit ingestelde externe commissie. De resultaten zijn in 2009 bekend geworden. De commissie is van mening dat de faculteit zich goed ontwikkeld heeft en steeds meer samenhang laat zien tussen onderzoek en onderwijs. De commissie is onder de indruk van de enorme breedte aan onderzoeksonderwerpen binnen de faculteit en deed een aantal aanbevelingen om de goede (internationale) positie van de faculteit verder te versterken.

Wiskunde en Natuurwetenschappen

De externe onderzoeksvisitatie van het Leiden/Amsterdam Institute for Drug Research (LACDR) heeft plaatsgevonden. De commissie gaf het instituut in zijn geheel een beoordeling tussen ‘zeer goed’ en ‘excellent’. Van de zeven Leidse onderzoeksprogramma’s werden er zes als excellent beoordeeld en een als zeer goed. Een beoordeling van het PhD-programma maakt ook deel uit van de beoordeling volgens het SEP. De commissie is onder de indruk van de kwaliteit van het PhD-programma. Zij benadrukt dat de kwaliteit van de begeleiding niet mag gaan lijden onder de grote toename van promovendi in de afgelopen jaren. De bestuurlijke uitwerking zal plaatsvinden in 2010.

Binnen de Faculteit Wiskunde en Natuurwetenschappen zijn de onderzoeksinstituten Leiden Institute for Advanced Computer Sciences (LIACS) en het Mathematisch Instituut (MI) extern gevisiteerd. De resultaten van deze (landelijke) visitaties worden in 2010 verwacht. De onderzoeksinstituten Instituut Biologie Leiden (IBL) en Centrum voor Milieuwetenschappen (CML) zijn gestart met de interne zelfevaluatie. De resultaten hiervan worden ook in 2010 verwacht.

Rechtsgeleerdheid

De externe landelijke onderzoeksvisitatie van de Faculteit Rechtsgeleerdheid heeft plaatsgevonden; de resultaten worden in 2010 verwacht. Deze externe visitatie stond eigenlijk pas voor 2012 gepland. In 2009 is echter besloten vervroegd deel te nemen aan de landelijke visitatie, aangezien dat de mogelijkheid biedt tot een landelijke vergelijking.

Leids Universitair Medisch Centrum (LUMC)

Het LUMC is gestart met de interne zelfevaluatie; de resultaten worden in 2010 verwacht.

Innovatie en kennisvalorisatie

LURIS

Voor de valorisatie van kennis (licenties en nieuwe bedrijvigheid op basis van intellectueel eigendom) en het bieden van contract-ondersteuning voor derdegeldstroomprojecten functioneert binnen de universiteit het Leiden University Research and Innovation Services (LURIS). Binnen LURIS wordt nauw samengewerkt tussen de universiteit en het LUMC. Sinds 2007 is de dienstverlening van LURIS uitgebreid met subsidieadvies en ondersteuning van projectaanvragen voor Europese programma's, en sinds 2009 ook voor nationale tweede- en derdegeldstroomprojecten. Naast ondersteuning van aanvragen voor de NWO Vernieuwingsimpuls, worden ook aanvragen voor andere subsidies vanuit de overheid – zoals de structuurgelden FES, EFRO en Pieken in Delta en andere subsidiemogelijkheden – voor publiek-private samenwerkingen, in de aanvraagfase ondersteund.

Ook besteedt LURIS aandacht aan de randvoorwaarden voor subsidies, onder andere door thematisch gerichte bijeenkomsten en de External Research Funding Newsletter (in 2009 uitgebreid met subsidie-informatie voor nationale subsidies), met een alfa/gamma en een bèta-medische variant. De LURIS-newsletter wordt verstuurd aan circa vierhonderd medewerkers van de universiteit.

LURIS heeft in 2009 haar werkzaamheden verder kunnen uitbouwen: een groeiend aantal onderzoekers van de Universiteit Leiden en het LUMC heeft voor het valoriseren van wetenschappelijke kennis de weg naar LURIS gevonden.

Een plan van aanpak voor de communicatie over subsidies en ondersteuning bij aanvragen zal in 2010 geïmplementeerd worden.

Kennisbescherming en kennisexploitatie

Op het gebied van de kennisbescherming en kennisexploitatie heeft LURIS nieuwe vindingen en reeds lopende trajecten naar commercialisering actief ondersteund. Vanuit de Universiteit Leiden en LUMC werden 85 nieuwe uitvindingen gemeld, waarvan 34 vanuit de Universiteit Leiden en 51 vanuit het LUMC. Daarmee is het totale aantal nieuwe vindingen gelijk aan dat van

2008. Een toename aan activiteit ten opzichte van 2008 werd waargenomen in de octrooiportefeuille. Voor 29 nieuwe vindingen werd octrooi aangevraagd, waarvan acht vanuit het centrale budget van Libertatis Ergo Holding. Eind 2009 bedroeg de totale actieve octrooiportefeuille voor de Universiteit Leiden 92 en voor het LUMC 109. De uitdaging voor de toekomst is een hoogwaardige portefeuille te creëren, waarbij er voldoende ruimte blijft voor wetenschappelijke output.

Vier jaar na implementatie van het kennisvalorisatiebeleid wordt een stratificatie in de octrooiportefeuille zichtbaar. De sterke valorisatiegebieden van de Universiteit Leiden zijn medicinale chemie (nieuwe chemische verbindingen als potentiële geneesmiddelen), het ontwikkelen van innovatieve technologieplatforms voor geneesmiddelenontdekking, en chemisch en biologisch onderzoek. Ook in de fysica zijn vindingen gedaan voor de ontwikkeling van technologieën voor de volgende generatie. Deze technologieën zullen nieuw onderzoek in de ruimte mogelijk maken. Tot slot zijn een aantal interessante licentieovereenkomsten gesloten op het gebied van potentiële geneesmiddelen, katalyse in de chemie en methoden voor screening van nieuwe geneesmiddelen.

Voor subsidieverwerving specifiek gericht op het vermarkten van kennis, zoals de ZonMw Life Sciences Pre-seed grants en STW valorisation grants, is binnen LURIS extra capaciteit beschikbaar gemaakt. Dit om ervoor te zorgen dat onderzoekers die door middel van een spin-out bedrijf hun kennis willen vermarkten (business development) beter ondersteund worden. Er is meer structuur gebracht in de processen die daarbij een rol spelen. Dit heeft ondermeer geleid tot ondersteuning bij vier subsidieaanvragen in de eerste ZonMw Life Sciences Pre-seed ronde van 2009, waarvan er op dit moment drie voorwaardelijk zijn toegekend.

Het Bio Science Park beleefde in 2009 zijn 25-ste levensjaar en neemt nu een vijfde plaats in in een Europese ranking van science-parken. BioPartner Center Leiden gaf het startsein voor de bouw van de nieuwe BioPartner Accelerator.

De universiteit was succesvol in de FES-ronde van 2009; ook in het Zevende Kaderprogramma van de EU heeft de universiteit in de Starting en Advanced Grants en het Marie Curie-programma goede resultaten kunnen boeken.

Intellectueel eigendom

De rol van de bescherming van het intellectueel eigendom in samenwerkingscontracten met externe partijen wordt steeds groter. LURIS ondersteunde in 2009 40% meer overeenkomsten. Dit betrof 64 nieuwe onderzoeksovereenkomsten, 25 *material transfer agreements*, 44 *confidentiality disclosure agreements* en 60 overige overeenkomsten. Hoewel deze overeenkomsten niet direct nieuw intellectueel eigendom hoeven op te leveren, blijkt hieruit dat onderzoekers en hun ondersteunende staf zich steeds meer bewust zijn van het belang van het beschermen van intellectueel eigendom en goede samenwerkingsovereenkomsten op dit punt.

In het kader van het stroomlijnen en standaardiseren van dergelijke samenwerkingsovereenkomsten heeft LURIS intensiever samengewerkt met andere universiteiten in VSNU- en NFU-verband. De huidige praktijk heeft daarnaast geleid tot de wens gezamenlijk tot een vereenvoudiging van de overeenkomsten te komen. Hierdoor is het mogelijk het tot stand komen van samenwerkingsprojecten efficiënter in te richten. Daarnaast is het van belang tot een betere afstemming te komen als binnen een project sprake is van onderlinge afhankelijkheid met betrekking tot intellectueel eigendom. De uitkomst van een project is namelijk vaak de basis voor een volgend project waarbij nieuwe overeenkomsten met consequenties voor intellectueel eigendom worden afgesloten. Ook vanuit het bedrijfsleven wordt dit initiatief ondersteund; het is de verwachting dat dit in de toekomst tot snellere en betere samenwerking zal leiden.

Business to Science Portal

In 2008 is het Business to Science Portal (B2SP) opgericht met het doel een loket te creëren voor kennisgerelateerde vragen van het midden- en kleinbedrijf in de life sciences en de medische-technologie-bedrijven in Zuid-Holland. Het initiatief voor het Business to Science Portal kwam van de Universiteit Leiden, het Leids Universitair Medisch Centrum, de Technische Universiteit Delft en het Erasmus Medisch Centrum, als partners verenigd in Medical Delta en TNO.

Om de zichtbaarheid van het Business to Science Portal te vergroten, met name voor het midden- en kleinbedrijf (MKB) in de life sciences sector en de medische technologie- en zorgsector, werd in 2009 deelgenomen aan netwerkbijeenkomsten zoals Momentum 2009 (Den Haag), Kennisfestival (Leiden), Dutch

Life Sciences Capitals Congres (Leiden), en Health & Technology 2009 (Arnhem).

In Leiden is er ook volop aandacht voor de opdrachten die binnenkomen via het Business to Science Portal in de vorm van consultancy-projecten. In 2009 zijn vanuit de Faculteit Wetenschappen en Natuurwetenschappen zeven nieuwe initiatieven voor nieuwe bedrijvigheid overwogen. Eén daarvan, Farmascreen (nieuwe naam Synpecnos), ontstaan vanuit het Instituut Biologie Leiden, was winnaar van de NGI Venture Challenge Spring 2009. Synpecnos ontwikkelt biochips voor *high-throughput* toxiciteitscreening.

Winnaar van de NGI Venture Challenge Fall 2009 editie was Pluriomics van het LUMC, dat zich toelegt op cardiotoxiciteitscreening met behulp van stamcellen.

Leiden Bio Science Park foundation

De universiteit werkt samen met het LUMC, de provincie Zuid-Holland, de gemeente Leiden, Centocor, de Vereniging van Ondernemingen en Instellingen op het Bio Science Park en TNO in de Leiden Bio Science Park Foundation, voorheen Leiden – life meets science. De belangrijkste taken van de Leiden Bio Science Park Foundation zijn marketing en communicatie met het oog op het vergroten van de bedrijvigheid in het Bio Science Park.

Het Bio Science Park won in 2009 de Award Beste Bedrijventerreinen van Nederland van het Bedrijventerrein Magazine. Het Leiden Bio Science Park ontving deze prijs omdat 25 jaar geleden bij de oprichting van het park is gekozen voor specialisatie in de biomedische life sciences en deze keuze nog steeds succesvol is.

Tijdens het Life Sciences Capitals-congres, dat in december in Leiden werd gehouden, kreeg het Leiden Bio Science Park het jaarlijkse Mibiton Kwaliteitscertificaat. Het Leiden Bio Science Park ontvangt het kwaliteitscertificaat omdat Mibiton de afgelopen jaren de meeste investeringen deed in innovatieve bedrijven op het Leiden Bio Science Park (ruim 3,5 miljoen euro). Het Bio Science Park staat in een Europese ranking op een vijfde plaats.

Leiden Bio Science Park foundation heeft in 2009 wederom een groot aantal delegaties ontvangen van bedrijven en/of overheden uit het buitenland. Vanuit programma's als Pieken in de Delta en het Platform Bèta Techniek is ruim twee miljoen euro verworven voor nieuwe projecten.

BioPartner Center Leiden

In september 2009 heeft het BioPartner Center Leiden het startsein gegeven voor de bouw van de nieuwe BioPartner Accelerator. De minister van Economische Zaken verrichtte de openingshandeling. Stichting BioPartner biedt kantoor- en laboratoriumruimte aan startende ondernemers in de life sciences bedrijven. Het nieuwe gebouw van het BioPartner Center Leiden, de Accelerator zal 5.600 vierkante meter werkruimte bieden aan (door)startende life science bedrijven. Er zullen ongeveer 250 hitech, flexibele werkplekken worden gerealiseerd die een kans bieden aan bedrijven die zich bezighouden met het onderzoek naar medicijnen en vaccins.

De financiering van het BioPartner Accelerator project is tot stand gekomen met subsidies van het Europees Fonds Regionale Ontwikkeling, het ministerie van Economische Zaken, de provincie Zuid-Holland en de gemeente Leiden. Andere co-subsidiënten zijn de Universiteit Leiden, het LUMC en de Hogeschool Leiden. In totaal gaat het om een projectbedrag van vijftien miljoen euro.

Samenwerking met bedrijven

Nieuwe onderzoeksinfrastructuur: NeCen

Het Netherlands Center for Electron Nanoscopy (NeCEN) is een samenwerkingsverband geïnitieerd door zes universitaire partners en elektronenmicroscopieontwikkelaar FEI company, en richt zich op unieke cryo-transmissie elektronenmicroscopie die in staat is complexe structuren in de cel te bestuderen. De kennis die op deze wijze vergaard wordt kan grote doorbraken in de biomedische wetenschappen bewerkstelligen. Om dit breed gedragen landelijke initiatief te realiseren, is in 2009 een NWO-grootaanvraag ingediend en is met de steun van de gemeenten Leiden, Rotterdam en Delft, de provincie Zuid-Holland en het ministerie van Economische Zaken een EFRO-aanvraag voorbereid. Naar aanleiding van een bidbook-procedure is bepaald dat de beste plaats voor realisatie van het Netherlands Center for Electron Nanoscopy (NeCEN) Leiden is. Zowel het Cell Observatory, gevestigd op het Bio Science Park, als NeCEN zijn faciliteiten die ook toegankelijk zijn voor het MKB en andere bedrijven, wat een vruchtbare interactie tussen onderzoekers van universiteit en bedrijfsleven zal bewerkstelligen. Deze internationale wetenschappelijke hotspot zal de aantrekkelijkheid van het Bio Science Park verder verhogen, met name voor vestiging van grote multinationals op het gebied van de life sciences. Het ligt dan ook in

de verwachting dat het Cell Observatory en NeCEN zullen bijdragen aan de groei van economische activiteit in de regio.

FES-gelden

Het Fonds Economische Structuurversterking (FES), dat gefinancierd wordt uit de aardgasbaten investeert in de economische structuur van Nederland. In 2009 is een nieuwe FES-ronde gehouden voor een selectieve continuering van de al lopende initiatieven. Honoreringen met betrokkenheid van de Universiteit Leiden:

- Het Cyttron-consortium, waarin het Leiden Institute of Chemistry (LIC) een sturende rol heeft, ontving tien miljoen euro, als onderdeel van 'Life Sciences & Health', dat een bijdrage van 81 miljoen euro heeft ontvangen. Dit is onder meer voor geneesmiddelenonderzoek bij virale infectieziekten en genetische hersenziekten, en voor de ontwikkeling van diagnostische technologie. Het gaat onder andere om onderzoek naar vaccins voor luchtweginfecties en de behandeling van dwarslaesiepatiënten. De bedoeling van dit onderzoek is dat met de uitkomsten ervan nieuwe medische producten kunnen worden ontwikkeld, die de kwaliteit van leven zullen verbeteren.
- Het energieprogramma Cato-2, waarin de Faculteit Sociale Wetenschappen deelneemt, verwierf tien miljoen euro. Dit programma draagt bij aan de verdere kennisontwikkeling en -toepassing die nodig zijn om CO₂-afvang en -opslag (CCS) in Nederland op grote schaal te kunnen demonstreren en na 2020 commercieel toe te passen. Dit is noodzakelijk om in de komende decennia te kunnen voldoen aan de klimaatdoelstellingen voor Nederland.
- Het programma 'Towards a Sustainable Open Innovation Ecosystem' kreeg 125 miljoen euro toegewezen, waaruit de groep 'Chromatin Organisation & Dynamics' van het Leiden Institute of Chemistry (LIC) een onderzoeksubsidie heeft ontvangen. Met dit programma worden nieuwe toepassingen op het gebied van nano- en microtechnologie onderzocht en verder ontwikkeld tot producten voor het bedrijfsleven. Voorbeelden zijn: 'laboratoria op een chip' voor medische diagnostiek (snellere diagnose thuis en in het ziekenhuis), hoger rendement van zonnecellen, verbeterde waterzuivering, en kwaliteitsbewaking van verpakt voedsel in de verpakking zelf.

Technologische Top Instituten

De Universiteit Leiden en het Leids Universitair Medisch Centrum nemen deel aan een groot aantal projecten binnen drie technologische topinstituten. Dit zijn grote samenwerkingsverbanden van Nederlandse bedrijven en kennisinstellingen waarin

zij een gezamenlijk onderzoeksprogramma gericht op een specifiek thema uitvoeren dat van fundamenteel-strategisch belang is voor het bedrijfsleven. Zo lopen er 24 TI Pharma-projecten gericht op de ontwikkeling van maatschappelijk belangrijke geneesmiddelen, acht Center for Translational Molecular Medicine-projecten gericht op medische technologie voor persoonlijke medische behandeling en twee Biomedicals Material programme-projecten gericht op ontwikkeling van nieuwe biomedische materialen voor geneeskunde. In de *joint call* van CTMM, BMM en TI Pharma 'Imaging Guided & Targeted Drug Delivery' opengesteld in 2009, is onlangs het project 'Cancer Vaccine Tracking' gehonoreerd, waarvan het LUMC coördinator is en waarin de Universiteit Leiden deelneemt.

HOPE

HOPE (Holland Program on Entrepreneurship) is een gezamenlijk project van de Erasmus Universiteit Rotterdam, de Technische Universiteit Delft en de Universiteit Leiden. Doel van het project is ondernemerschap te stimuleren door hieraan meer aandacht te besteden in het onderwijs en in extracurriculaire activiteiten. De deelname van de Universiteit Leiden richt zich in de eerste plaats op onderzoeksgedreven ondernemerschap: het realiseren van nieuwe bedrijvigheid op basis van mogelijkheden die voortvloeien uit onderzoek, met name in de natuurwetenschappen.

In het kader van HOPE is in september 2009 de minor *Science & Research Based Business* van start gegaan met 23 deelnemers. Tevens is samenwerking geïnitieerd met het Science Career Event, erop gericht om ondernemerschap als carrièremogelijkheid onder de aandacht te brengen via workshops en door grotere betrokkenheid bij de banenmarkt van onderzoeksgedreven bedrijven op het Bio Science Park. Negentien studenten hebben deelgenomen aan de mastercursus *Orientation on Technopreneurship*. Vier teams van studenten hebben een businessplan ontwikkeld, in samenwerking met Leiden University Research and Innovation Services (LURIS), op basis van uitvindingen van medewerkers van de universiteit. Twee plannen hebben de aandacht getrokken van investeerders; de makers ervan zijn uitgenodigd hun plan nader toe te lichten.

In samenwerking met de Erasmus Universiteit Rotterdam en de Technische Universiteit Delft is gestalte gegeven aan een aantal, voornamelijk extracurriculaire, activiteiten, zoals de ABN AMRO Summerschool, de Entrepreneurship Annotation Week en de Holland Entrepreneurship Week. Aan deze evenementen

hebben teams deelgenomen, samengesteld uit studenten van de drie universiteiten. Docenten van de drie deelnemende universiteiten hebben de cursus *Learning for Silicon Valley: innovation, entrepreneurship & successful cluster development* voor masterstudenten ontwikkeld. Deze gaat begin 2010 van start.

Infrastructuur

Inleiding

Het universitair vastgoedbedrijf (Expertisecentrum Vastgoed) is verantwoordelijk voor het huisvestingsbeleid en -beheer, investeringsprojecten, onderhoud en veiligheid, en Vastgoedontwikkeling. Op basis van het instellingsplan *Inspiratie en Groei* is een begin gemaakt met een nieuw huisvestings- en meerjarig investeringsplan, dat begin 2010 zijn beslag zal krijgen.

Diverse belangrijke investeringsprojecten, zoals de restauratie en herinrichting van de Sterrewacht, de nieuwbouw en renovatie van de Casuariestraat/Schouwburgstraat in Den Haag en de gevolgen van de bibliotheekconcentratie UBL, bevinden zich in verschillende stadia van voorbereiding en uitvoering.

Campus Den Haag – University College

Veel aandacht ging uit naar de huisvesting van het University College in Den Haag en de uitbreiding van de activiteiten van de Campus Den Haag in het kader van de voorziene groei.

In afwachting van de definitieve huisvesting van de Campus Den Haag is de universiteit aangewezen op tijdelijke huisvesting. Behalve de in gebruik zijnde locaties aan het Lange Voorhout en de Lange Houtstraat is nog een derde tijdelijke locatie nodig. Daarvoor wordt gebouw Stichthage (boven het NS station Den Haag Centraal) gehuurd. De huuronderhandelingen worden in 2010 afgerond.

Om een definitieve locatie te realiseren heeft de universiteit besprekingen gevoerd over mogelijke locaties met verschillende ontwikkelaars, de Rijksgebouwendienst en de gemeente Den Haag. Voorjaar 2010 zal het College van Bestuur een definitieve keuze maken.

Voor het project Casuariestraat/Schouwburgstraat zijn in de loop van 2009 uitgebreide onderzoeken gedaan ten behoeve van de verlening van de bouwvergunning. In juni is het aangrenzende perceel Schouwburgstraat 4 verworven, vooruitlopend op de realisatie van het project. Alle onderzoeken en de motivatie voor de locatie zoals opgesteld door Vastgoed zijn verwerkt in de reactie op de 'Zienswijze', ingediend door de krakers. Met een positief resultaat: net voor de kerst 2009 is bouwvergunning fase 1 afge-

geven. De ontruiming van het gekraakte pand en de aanbesteding van het project worden begin 2010 verwacht. In de loop van 2010 wordt de bouwvergunning fase 2 verwacht.

Studentenhuisvesting in Den Haag

Voor het eerste cohort University College-studenten worden 125 zogenoemde campusstudio's geplaatst op het Leegwaterplein nabij de Haagse Hogeschool en Station Hollands Spoor.

Nieuwe bèta-campus

Het initieel programma van eisen ten behoeve van de nieuwe bèta-campus ter plaatse van het Gorlaeuscomplex is door het College van Bestuur vastgesteld en er is een architect geselecteerd: de combinatie JHK/Inbo gaat het ontwerp maken.

Het concept-programma van eisen voor de eerste fase, ter vervanging van de Gorlaeus-hoogbouw en -laagbouw, alsmede het practicumgebouw, wordt begin 2010 afgerond. Op basis van meerjarige studenten- en personeelgegevens is een ruimtebehoefteberekening opgesteld. Om in het nieuwe gebouw de interactie tussen de verschillende instituten zo groot mogelijk te kunnen malen is op basis van gesprekken met de wetenschappelijk directeurs een organogram en een relatiediagram gemaakt.

Vastgoedontwikkeling

In het kader van de vastgoedontwikkeling zijn in 2009 de exploitatieovereenkomsten ondertekend met zowel de gemeente Oegstgeest als de gemeente Leiden, respectievelijk ten behoeve van de universitaire ontwikkellocaties Nieuw Rhijngeest Zuid en Leeuwenhoek.

Het bestemmingsplan Boerhaave-Sylvius is door het College van Burgemeester en Wethouders van de gemeente Leiden goedgekeurd en ter vaststelling doorgeleid naar de gemeenteraad; finale behandeling in de raad volgt in 2010.

De uitgifte aan Rivierduinen van het universitaire terrein ten zuiden van het Pieter de la Courtgebouw, is succesvol afgerond. De universiteit verwerft het eigendom van 140 parkeerplaatsen in de parkeergarage onder het nieuwe zorggebouw.

Academiegebouw en Faculty Club

Op 31 augustus 2009 is het Academiegebouw feestelijk geopend door koningin Beatrix. Vervolgens is de gerestaureerde en heringerichte rechterzijde van het complex in gebruik genomen, met daarin de Faculty Club als centraal academisch ontmoetingscentrum.

Sylviuslaboratorium

Medio 2009 hebben de oplevering en de opening van het volledig gerenoveerde en heringerichte Sylviuslaboratorium plaatsgevonden. Vlak voor het zomerreces 2009 zijn de biologen vanuit het Clusius, het Van der Klaauwlaboratorium en de Sterrewacht erin getrokken. Daarmee is een unilocatie voor het Instituut Biologie Leiden gerealiseerd. Het instituut is nu gesitueerd in de Leeuwenhoek, in de directe nabijheid van de Faculteit Wiskunde en Natuurwetenschappen, TNO, Naturalis en het LUMC. Daardoor zijn de mogelijkheden tot samenwerking en interactie sterk toegenomen.

Sterrewacht

De casco restauratie van de Sterrewacht verloopt voorspoedig. Het College van Bestuur heeft besloten tot de realisatie van de interieurrestauratie en de inrichting van de Sterrewacht tot onderwijscentrum.

Veiligheid en onderhoud

In nauwe samenwerking met de gemeentelijke Brandweer zijn vorderingen gemaakt met betrekking tot de afronding van het gebruiksvergunningstraject. De structurele aanwezigheid van asbest in het Gorlaeuscomplex, het Pieter de la Courtgebouw en de Universiteitsbibliotheek werkt vertragend op dit traject.

Veiligheid Gorlaeuscomplex

De vervanging van de brandmeldcentrales in de belangrijkste onderdelen van het Gorlaeuscomplex (hoogbouw, laagbouw, collegezalencomplex en practicumgebouw) is afgerond. Tevens zijn de collegezalen in het collegezalengebouw volledig asbestvrij gemaakt, is de ventilatie-installatie volledig vernieuwd en zijn de zalen voorzien van nieuwe verlichting en audiovisuele installaties. Ook de sanitaire ruimtes zijn geheel gerenoveerd.

Studentenhuisvesting

Evenmin als in 2008 is in 2009 sprake geweest van uitbreiding van het studentenhuisvestingareaal in de agglomeratie Leiden. Zowel de SLS als DUWO hebben diverse interessante projecten op stapel staan, maar door ruimtelijke-orderings- en financieringsproblemen kunnen deze projecten pas eind 2010 of later opgeleverd worden.

Ook de werkzaamheden aan projecten op universitaire grond hebben vertraging opgelopen. Dat geldt zowel voor de vijfhonderd wooneenheden op de zogenoemde DUWO-locatie aan de Wassenaarseweg als voor de circa tweehonderd eenheden in de voormalige panden van Pathologie en Anatomie. De oplevering van deze circa zevenhonderd eenheden wordt pas in 2012 verwacht.

Begin 2010 wordt het resultaat van de inschrijving op de tender Lammenschans bekend. Deze tender heeft betrekking op het realiseren van circa tweeduizend studentenwooneenheden nabij het station Lammenschans. De oplevering wordt eind 2013, begin 2014 verwacht.

Belvédère Academia Leiden University

Op vrijdag 18 december 2009 zijn in het kader van de inrichting van het Belvédère-concept de hierna genoemde akten en overeenkomsten ondertekend door het College van Bestuur, het bestuur van de NV Belvédère en betrokken toezichthouders:

- de transportakte met betrekking tot het Academiegebouw en de Sterrewacht, waarbij beide panden door de Universiteit Leiden zijn verkocht aan de NV Belvédère;
- de huurovereenkomst tussen de Universiteit Leiden en de NV Belvédère, waarbij de universiteit de beide panden terughuurt.
- de achtergestelde leenovereenkomst tussen de Universiteit Leiden, NV Belvédère en de trustee, waarbij de Universiteit Leiden een bedrag leent aan de NV Belvédère, teneinde de koop te kunnen financieren.
- de trustovereenkomst tussen de Universiteit Leiden, de NV Belvédère, de Rabobank en toezichthouder, waarin de rol van de trustee is vastgelegd.

De resterende overeenkomsten worden in de loop van 2010 ondertekend.

Herinrichting voormalige bibliotheeklocaties

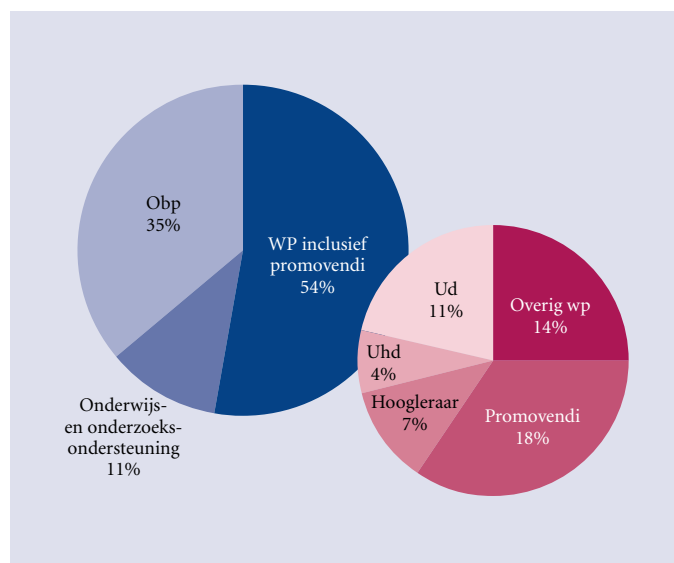
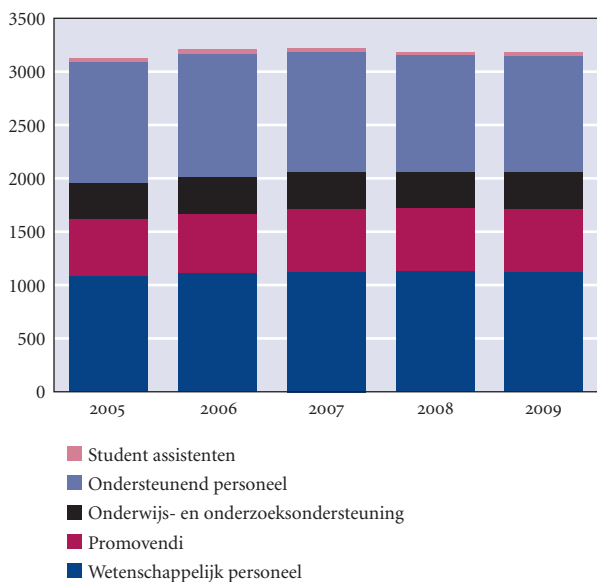
Voor de concentratie van de bibliotheken van de binnenstadsfaculteiten in de UB is een huisvestingsplan opgesteld. De bibliotheken van kunstgeschiedenis en archeologie zijn al naar de UB verhuisd. Voor de herinrichting en het hergebruik van beide bibliotheken zijn plannen opgesteld. Met de Faculteit Geesteswetenschappen is overeenstemming bereikt over de verhuizing van de staf van de faculteit uit het Lipsius, en de facultaire medewerkers uit het PJ Vethgebouw, naar het Huizingagebouw. Met de Faculteit Archeologie en Archol is overeenstemming bereikt over de herinrichting van de Reuvensbibliotheek. Beide bibliotheken, de Reuvensbibliotheek en de Huizingabibliotheek, zullen voorjaar 2010 worden verbouwd en heringericht.

Tegelijkertijd heeft Vastgoed een plan gemaakt om het IAS te verhuizen van het PJ Vethgebouw naar het gebouw Rapenburg 59. Met deze herhuisvesting is door optimalisatie een ruimtereductie van circa 45% behaald. Wanneer medio 2010 de Kernbibliotheek uit het PJ Vethgebouw naar de UB zal verhuizen is hiermee het gehele PJ Vethgebouw leeg en ontruimd. De buitengevel wordt gerenoveerd. Wanneer ook het interieur van het gebouw gerenoveerd is, zal het gebouw beschikbaar zijn voor de groei van de binnenstadsfaculteiten dan wel als huisvesting voor de Faculteit Geesteswetenschappen op het moment dat het Witte Singelcomplex zal worden gerenoveerd of vernieuwd.

Personeel in dienst (fte). Telling per 31 december van betreffende jaren exclusief LUMC

	2009	2008	2007	2006	2005
Wetenschappelijk personeel	1.121,1	1.131,7	1.124,8	1.107,1	1.079,9
Promovendi	588,9	585,6	589,2	557,5	533,8
Onderwijs- en onderzoeksondersteuning	346,6	339,2	342,2	345,2	345,5
Ondersteunend personeel	1.093,3	1.095,9	1.126,1	1.157,3	1.129,3
Student assistenten	35,1	32,1	39,9	43,5	40,9
Totaal fte	3.185,0	3.184,5	3.222,2	3.210,5	3.129,4
Totaal personen	3.926	3.938	4.015	3.987	3.916

Personeel in dienst (fte). Telling per 31 december van betreffende jaren exclusief LUMC

Personeel

Inleiding

In 2009 is een aantal in 2008 gestarte organisatieontwikkelingen verder uitgewerkt en geïmplementeerd. Daarnaast zijn nieuwe ontwikkelingen in gang gezet.

Doel is een betere inrichting van, en meer ruimte voor onderwijs en onderzoek en waar mogelijk een verder terugdringen van de omvang van de ondersteunende taken, met name benaderd vanuit het streven naar een blijvende vergroting van efficiency en effectiviteit.

Organisatiewijzigingen

In 2009 zijn de volgende reorganisaties, die in 2008 in gang waren gezet, verder uitgevoerd:

■ Reorganisatie Faculteit Geesteswetenschappen/smaldeel Letteren

Bij aanvang van deze reorganisatie werden 114 medewerkers met ontslag bedreigd. Dit aantal is fors teruggebracht door interne (her)plaatsingen en natuurlijk verloop. Naar verwachting wordt begin 2010 als gevolg van de reorganisatie aan 17 medewerkers ontslag verleend.

■ Reorganisatie Instituut Biologie Leiden

Bij aanvang van de reorganisatie werden dertig medewerkers met ontslag bedreigd. In 2010 wordt aan negen medewerkers ontslag verleend; voor drie medewerkers loopt nog een bezwaarprocedure.

■ Reorganisatie Centrum voor Milieuwetenschappen (CML)

Per 1 januari 2009 is het CML ondergebracht bij de Faculteit Wiskunde en Natuurwetenschappen. Bij aanvang van de reorganisatie werden dertien medewerkers met ontslag bedreigd. Uiteindelijk is aan drie medewerkers (deeltijd-)ontslag verleend per 1 december 2009.

■ Vorming Financial Shared Service Center (FSSC)

Deze reorganisatie is een uitwerking van het project Verlaging Kosten Infrastructuur (VKI). Bij de reorganisatie was de gehele financiële kolom van de universiteit betrokken; totaal 79,9 fte. Met deze reorganisatie is de omvang van de financiële administratie teruggebracht van 44,9 fte naar 37,8 fte. Het

FSSC was volledig operationeel met ingang van 1 juli 2009. Twee medewerkers in vaste dienst konden niet worden geplaatst binnen de nieuwe structuur. Via de herplaatsingsprocedure zijn beide personen uiteindelijk binnen de universiteit herplaatst.

In 2009 zijn de volgende reorganisaties in gang gezet:

■ Reorganisatie Universiteitsbibliotheek (UBL)

In 2009 heeft het College van Bestuur de directie van de Universiteitsbibliotheek de opdracht gegeven te komen tot één gezamenlijke bibliotheekorganisatie waarbij structureel een miljoen euro bezuinigd zou moeten worden. In dit kader is als eerste fase per 1 juni 2009 het nieuwe expertisecentrum Universitaire Bibliotheken Leiden (UBL) gevormd. Tevens zijn alle medewerkers vanuit de facultaire bibliotheken met behoud van hun rechtspositie overgeheveld naar UBL. De tweede fase omvat een reorganisatie waarbij de bibliotheekformatie ten opzichte van de peildatum 31 december 2007 (128 fte) met 18 fte moet inkrimpen. Medio december is het reorganisatieplan hiervoor vastgesteld, waarbij de dienstraad van de UBL haar instemming heeft gegeven.

■ De vorming van een Ict Shared Service Center (ISSC)

Het College van Bestuur heeft in september 2009 het besluit genomen tot een bundeling van werkplekdienstverlening binnen de universiteit in een nieuw op te richten Ict Shared Service Center (ISSC). In het ISSC worden meerdere ict-taken ondergebracht: de diensten op het terrein van werkplekvoorzieningen, netwerkbeheer en concerninformatiesystemen. De formatie van het nieuw te vormen ISSC is vastgesteld op 110 fte. Met de inrichting van het ISSC wordt een bezuiniging op de bestaande formatie voorzien van 14,5 fte. De reorganisatie vindt plaats in het kader van VKI.

■ Herinrichting van de kolommen Communicatie & Marketing en Internationalisering

Ook deze reorganisatie vindt plaats in het kader van VKI. Het College van Bestuur heeft besloten tot een nieuwe inrichting en vormgeving van de werkzaamheden op het gebied van marketing & communicatie en internationalisering. Doelstelling hierbij is het werk beter, efficiënter en effectiever te organiseren met het oog op het realiseren van de ambities in het instel-

Gemiddelde leeftijd vast personeel in dienst (excl. LUMC)

2008	Man	Vrouw	Totaal	55 en ouder
Wp-vast	50,2	47,4	49,4	32,0%
Hgl	52,7	50,0	52,3	39,0%
Uhd	52,7	46,9	51,3	44,6%
Ud	48,0	46,4	47,5	25,3%
Overig wp	47,9	47,6	47,8	26,3%
2009	Man	Vrouw	Totaal	55 en ouder
Wp-vast	50,4	47,5	49,5	33,2%
Hgl	52,6	49,7	52,2	40,6%
Uhd	51,7	47,6	50,6	41,3%
Ud	48,9	46,3	48,1	27,0%
Overig wp	47,7	48,1	47,9	27,0%

Geldstromen personeel in dienst (excl. LUMC) in fte

Absoluut	2009	2008	2007	2006	2005	2004	2003	2002	2001
Eerstegeldstroom	2.362,5	2.445,3	2.530,2	2.533,6	2.454,7	2.486,5	2.441,5	2.462,9	2.513,7
Tweedegeldstroom	479,9	445,5	439	440,8	427,7	378,8	337,8	300,7	259
Derdegeldstroom	342,6	293,6	253,1	236,1	247,1	257,9	273,3	263,4	271,7
Totaal	3185	3.184,5	3.222,2	3.210,5	3.129,4	3.123,3	3.052,6	3027	3.044,4
Percentages	2009	2008	2007	2006	2005	2004	2003	2002	2001
Eerstegeldstroom	74%	77%	79%	79%	78%	80%	80%	81%	83%
Tweedegeldstroom	15%	14%	14%	14%	14%	12%	11%	10%	9%
Derdegeldstroom	11%	9%	8%	7%	8%	8%	9%	9%	9%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Percentage vrouwen per categorie (personeel in dienst excl. LUMC)

Hgl	In fte		In personen	
	2008	2009	2008	2009
Geesteswetenschappen	21,4%	22,5%	19,5%	20,3%
Rechtsgeleerdheid	13,9%	14,6%	15,8%	15,8%
Sociale Wetenschappen	33,9%	31,1%	33,3%	30,6%
Wiskunde & Natuurwetenschappen	4,9%	4,8%	4,3%	4,2%
Totaal faculteiten	16,7%	16,9%	16,2%	16,2%
Uhd				
Geesteswetenschappen	24,9%	28,4%	25,9%	29,6%
Rechtsgeleerdheid	20,1%	24,9%	22,7%	27,3%
Sociale Wetenschappen	32,2%	29,3%	33,3%	31,3%
Wiskunde & Natuurwetenschappen	20,8%	18,9%	20,0%	19,6%
Totaal faculteiten	23,9%	23,9%	24,6%	25,4%
Ud				
Geesteswetenschappen	27,9%	29,7%	31,7%	32,2%
Rechtsgeleerdheid	38,6%	36,0%	38,2%	34,0%
Sociale Wetenschappen	48,2%	48,5%	48,3%	49,5%
Wiskunde & Natuurwetenschappen	16,8%	20,1%	17,6%	20,5%
Totaal faculteiten	32,2%	33,2%	33,9%	34,4%
Promovendi				
Geesteswetenschappen	58,8%	57,3%	58,7%	57,3%
Rechtsgeleerdheid	55,0%	58,4%	54,7%	58,3%
Sociale Wetenschappen	66,0%	69,6%	67,6%	71,2%
Wiskunde & Natuurwetenschappen	32,9%	32,3%	32,8%	32,3%
Totaal faculteiten	45,7%	45,6%	46,4%	46,5%

lingsplan enerzijds en het realiseren van een besparing van 500.000 euro binnen de centrale delen van de kolom Communicatie & Marketing anderzijds.

In 2010 worden deze reorganisaties verder uitgevoerd. De universiteit verricht een uiterste inspanning om de medewerkers die met ontslag worden bedreigd van werk naar werk te begeleiden. Hiertoe worden gedurende de ontslagbeschermingsperiode diverse instrumenten uit het Sociaal Plan ingezet. Waar nodig zal maatwerk worden toegepast.

Personeelsbeleid

HRM beleidsplan

In aansluiting op het instellingsplan is ook een HRM-beleidsplan 2010-2014 opgesteld. In dit plan worden de doelstellingen uit het instellingsplan vertaald naar de HR-strategie voor de komende vijf jaar. Hierin zijn vijf hoofdthema's benoemd:

- Klimaat voor excellentie
- Personele planning, waarbij de komende jaren een zwaarder accent komt te liggen op de sturing op gewenste en gerealiseerde aantallen medewerkers
- Aantrekken en ontwikkelen van talent
- Prestatienormen, beoordelen en belonen, waarbij beleidsmatig de koppeling versterkt wordt tussen gewenste prestaties, beoordelen en belonen
- Een efficiënte support structuur, waarbij de personele functie in de ondersteunende rol centraal staat

Openbaar maken nevenwerkzaamheden

In de Gedragscode wetenschapsbeoefening is de aanbeveling opgenomen dat iedere universiteit komt tot een openbaar register van nevenwerkzaamheden van universitaire wetenschappelijke werknemers. Nadat in eerdere jaren de nevenwerkzaamheden van hoogleraren geïnventariseerd en openbaar gemaakt waren op de website van de universiteit, is dit in 2009 ook gebeurd voor universitair hoofddocenten en de top (schaal 14 en hoger) van het ondersteunend personeel (OBP). Daarnaast is een aanvang gemaakt met het registreren en openbaar maken van de nevenwerkzaamheden van het overige wetenschappelijk personeel.

Talent naar de Top

De universiteit onderkent het belang van uitbreiding van het aantal vrouwen in topfuncties. Hoewel de Universiteit Leiden met 16% vrouwelijke hoogleraren vergeleken met andere univer-

siteiten niet slecht scoort, worden noodzaak en wenselijkheid van een aanmerkelijke stijging van het aantal vrouwen breed onderschreven. Dit geldt niet alleen ten aanzien van de hoogleraarsfunctie, maar voor alle topfuncties. Om dit streven concreet vorm te geven heeft de universiteit in 2009 het landelijke charter Talent naar de Top ondertekend en is afgesproken dat het aandeel vrouwen in topfuncties per 2014 met 25% moet zijn toegenomen.

Bestuursafspraken

In 2009 zijn voor de periode 2010-2014 bestuursafspraken gemaakt tussen het College van Bestuur en de faculteiten en diensten, onder andere over het hiervoor genoemde traject Talent naar de Top. Tevens zijn afspraken gemaakt over het aantal jaarlijks te houden resultaats- en ontwikkelingsgesprekken. Ook de personeelsplanning is onderwerp van deze afspraken. Overeengekomen is dat de personeelsplanning zich in de komende tijd onder andere zal richten op verdere flexibilisering door een verschuiving in de verhouding vaste dienst-tijdelijke dienst in de formatie eerstegeldstroom, waarbij het percentage aanstellingen in tijdelijke dienst zal toenemen.

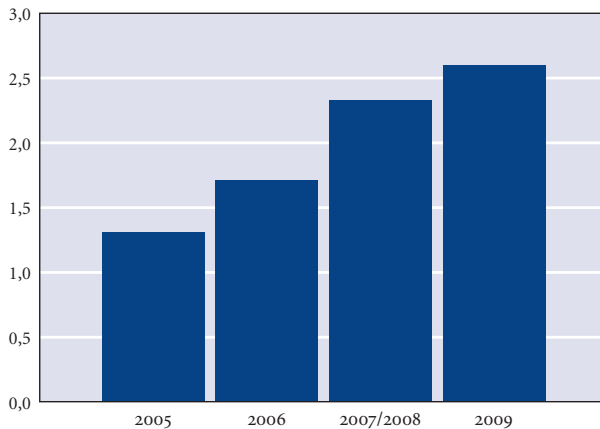
Veiligheid, gezondheid en milieu

Risicobeheersing

In de bestuursfilosofie van de Universiteit Leiden is de zorg voor goede arbeidsomstandigheden vooral een verantwoordelijkheid van faculteiten en expertisecentra. Het College van Bestuur ziet er op toe dat deze zorg is gewaarborgd in de vorm van een *plan-do-check-act*-cyclus, bestaande uit risico-evaluaties, plannen van aanpak, uitvoeringsactiviteiten, jaarrapportages en directiebeoordelingen. De afdeling Veiligheid, Gezondheid en Milieu heeft in 2009 een documentaudit uitgevoerd naar het functioneren van de decentrale zorgsystemen.

Daaruit blijkt dat de meeste faculteiten en expertisecentra niet alleen hun verplichtingen nakomen, maar ook proactief werken aan goede arbeidsomstandigheden. Een scoresysteem toont de vooruitgang in de loop van een aantal jaren. De verbetering van de laatste jaren is vooral het resultaat van het werk van decentrale preventied medewerkers. Zij leveren een bijdrage aan de verantwoording, waardoor de *plan-do-check-act*-cyclus inzichtelijker wordt. Belangrijker echter is dat de plannen van aanpak aantonen dat knelpunten ook echt worden opgelost.

Arbozorg 2009 (Kwaliteit van de zorg voor veiligheid en gezondheid: activiteitenresultaten van de plan-do-check-act-cyclus)

Brandveiligheid

Risicobeheersing is gericht op het voorkomen van calamiteiten. Maar als zich ondanks preventie een calamiteit voordoet, is een goede crisisorganisatie van belang. De universiteit heeft als uitgangspunt dat bij calamiteiten als brand of explosie de veiligheid van studenten en medewerkers de eerste prioriteit heeft. In de universitaire gebouwen en in de organisatie van de bedrijfshulpverlening wordt er alles aan gedaan om een snelle en veilige ontruiming mogelijk te maken.

De bedrijfshulpverlening wordt daar speciaal voor opgeleid, maar buiten kantoor tijden is meestal maar een beperkt aantal bedrijfshulpverleners in de universitaire gebouwen aanwezig, terwijl er wel veel onderwijsactiviteiten zijn. Buiten kantoor tijden zullen onderwijsgeevenden daarom een belangrijke taak hebben bij eventuele ontruiming. Om hen daarop voor te bereiden is er in 2008 een E-learning-programma ontwikkeld voor universitaire docenten (www.ontruiming.leidenuniv.nl). Dit programma is sinds september 2008 operationeel voor docenten werkzaam bij de faculteiten Sociale Wetenschappen, Geesteswetenschappen, Rechtsgeleerdheid en bij de Campus Den Haag. Een voorlopige evaluatie eind 2009 toont een teleurstellend aantal bezoekers op de website met de E-learning-module. In 2010 zal met de genoemde faculteiten overlegd worden over verbetermaatregelen.

Centraal crisisteam

De centrale crisisorganisatie is in 2008 geëvalueerd. In 2009 is een nieuw trainingsprogramma voor bestuurders en managers gestart met een aantal simulatieoefeningen. De evaluaties tonen aan dat de Universiteit Leiden bestuurlijk goed is voorbereid op ernstige calamiteiten. In 2010 zal extra aandacht besteed worden aan de ambtelijke ondersteuning van het centraal crisisteam.

Milieu

De Universiteit Leiden is zich bewust van haar maatschappelijke verantwoordelijkheden, ook als het gaat om de bescherming van ons milieu. In 2008 is een milieubeleidsplan voorbereid. Op verzoek van de Universiteitsraad zijn de maatregelen voor 'vergroening' van de energievoorziening uitgewerkt in 2009.

De Universiteit Leiden is per 1 januari 2010 volledig op groene stroom overgestapt. Het betreft stroom die door waterkracht wordt opgewekt. De voorwaarden die de universiteit in dat kader aan de stroomvoorziening heeft gesteld, zijn: geen nadelige gevolgen voor de wereldeconomie, geen nadelige milieu-effecten, CO₂-vrij en budgettair vriendelijk. Leiden loopt hiermee vooruit op afspraken binnen de VSNU, om vanaf 2012 voor 50% op groene stroom overgestapt te zijn.

Medewerkertevredenheid

In 2009 hebben de afdeling HRM en de afdeling Veiligheid, Gezondheid en Milieu op verzoek van het College van Bestuur een grootschalig medewerkertevredenheidsonderzoek voorbereid. Dit onderzoek is begin 2010 uitgevoerd door het IVA, een instituut van de Universiteit van Tilburg.

Ziekteverzuim en arbeidsongeschiktheid

In 2009 is het ziekteverzuim bij de Universiteit Leiden gestabiliseerd op 2,63%, hetgeen overeenkomt met een bedrag van 5,2 miljoen euro aan directe kosten.

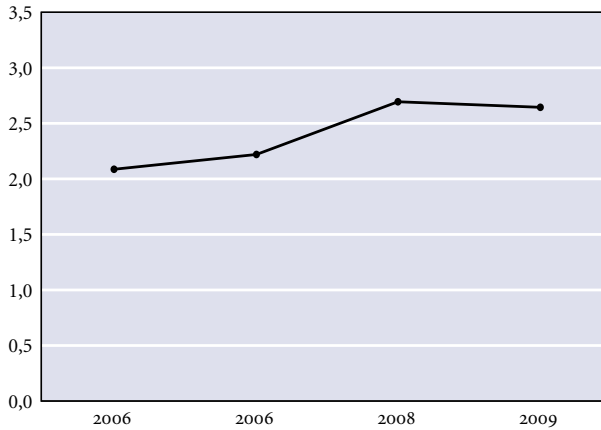
In 2009 daalde het aantal langdurig zieken (langer dan een jaar ziek) tot minder dan 4 per 1000 werknemers. Bij de faculteiten Sociale Wetenschappen en Geesteswetenschappen was in 2009 sprake van een lichte stijging van het aantal langdurig zieken.

De daling van het aantal langdurig zieken is de vrucht van het nauwgezet uitvoeren van de verplichtingen voortvloeiend uit de Wet Verbetering Poortwachter, maar zeker ook van consequente

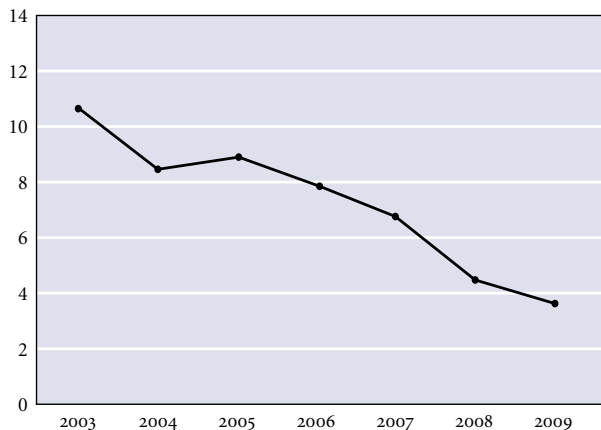
en (op werkhervatting gerichte) aandacht voor zieke werknemers. Daarin spelen leidinggevenden een cruciale rol.

De afdelingen HRM en Veiligheid, Gezondheid en Milieu zijn daarom in 2009 doorgestaan met het aanbieden van verzuimtrainingen voor leidinggevenden. Daarin wordt aandacht besteed aan de visie op verzuim (verzuim en gedrag, verzuim en ziekte), verplichtingen leidinggevenden (gesprekken, plan van aanpak), verplichtingen bedrijfsarts (probleemanalyse) en gespreksvaardigheden. De trainingen werden positief geëvalueerd.

Verzuimpercentage

Langdurig zieken per 1000 medewerkers

Inleiding

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de financiële resultaten 2009 en de financiële positie van de Universiteit Leiden ultimo 2009. De cijfers zijn ontleend aan de jaarrekening, opgenomen in dit jaarverslag.

Op hoofdlijnen kan het boekjaar 2009 (geconsolideerd) als volgt worden weergegeven:

- De baten zijn met 39 miljoen euro toegenomen naar 478 miljoen euro (2008: 439 miljoen euro), voornamelijk door een toename van de rijksbijdragen met 13 miljoen euro, een toename van de opbrengst werken voor derden (tweede- en derdegeldstroomonderzoek, contractonderwijs) met 10 miljoen euro en een toename van de overige baten met 15 miljoen euro. De rijksbijdrage is toegenomen door een toekenning van OCW als compensatie voor misgelopen bekostiging de afgelopen jaren door de invoering van het bachelor-masterstelsel (waarvan 10 miljoen euro is toegerekend aan 2009) en de loon- en prijsbijstelling 2009.
- De lasten zijn met 13 miljoen euro toegenomen naar 463 miljoen euro (2008: 450 miljoen euro). De personeelslasten zijn toegenomen met 4 miljoen euro. De stijging van de salarissen en sociale lasten/pensioenpremies met 17 miljoen euro wordt grotendeels gecompenseerd door de lagere dotaties aan personele voorzieningen ten opzichte van 2008. De materiële lasten zijn gestegen met 9 miljoen euro, met name bij de overige lasten.
- Het resultaat 2009 komt, inclusief het saldo van de financiële baten en lasten en na verwerking van het aandeel derden (LUMC) uit op 18 miljoen euro positief.
- Het totaal aan activa is gestegen naar 348 miljoen euro (2008: 313 miljoen euro), met name door een toename van de materiële vaste activa (+ 13 miljoen euro) en de vorderingen (+ 20 miljoen euro).
- Het positieve resultaat wordt toegevoegd aan het eigen vermogen, dat daardoor toeneemt naar 99 miljoen euro. De solvabiliteit (aandeel eigen vermogen op totaal vermogen) is daardoor gestegen naar 28% ultimo 2009 (ultimo 2008: 26%).

Financieel beleid

Het financieel beleid van de Universiteit Leiden is gericht op het realiseren van een blijvend evenwicht tussen de baten en lasten van de universiteit. Het eigen vermogen moet worden versterkt, zodat ruimte wordt gecreëerd om toekomstige risico's te kunnen opvangen en investeringen in huisvesting te financieren. Op langere termijn dient in de exploitatie rekening te worden gehouden met een stijging van de exploitatielasten die voortvloeien uit de investeringen in de huisvesting (afschrijving, rente en onderhoudskosten).

Ten eerste stuurt het College van Bestuur daarom bij het opstellen van Kadernota en begroting aan op een positief allocatiere resultaat; het College zal niet méér aan universitaire bijdrage ter beschikking stellen aan eenheden dan beschikbaar is uit de rijksbijdrage en de collegegelden.

Ook de afzonderlijke eenheden worden geacht jaarlijks een begroting in te dienen waarbij de baten en lasten in evenwicht zijn. Alleen met toestemming van het College kan een begroting met een tekort worden ingediend. Als de reserve van een faculteit door een gerealiseerd tekort daalt onder de beoogde omvang van circa 5% van de jaarlijkse baten, wordt de faculteit geacht deze in de komende jaren weer op peil te brengen.

Het resultaat van de vastgoedontwikkeling dient in ieder geval positief te zijn (zowel in de exploitatie als in de kasstromen) en wordt gebruikt om het eigen vermogen te versterken. Gezien de economische crisis wordt ook zorgvuldig omgegaan met investeringen voorafgaande aan gronduitgifte. Zolang niet zeker is welke belangstelling bestaat voor uit te geven grond, zal de investering in bouwrijp maken van de grond worden getemporeerd.

Het College zorgt verder voor de nodige ruimte in de (interne) allocatie van de beschikbare middelen om nieuwe ontwikkelingen te kunnen opvangen zonder direct gevolg voor het nettoresultaat.

Begroting/realisatie 2009

Het jaar 2009 kon, na enkele jaren van tekorten, met een positief netto-resultaat worden afgesloten. De slechte financiële resulta-

ten in de jaren daarvoor waren het gevolg van een reeks factoren, waaronder een lagere rijksbijdrage door een dalend marktaandeel en de overheveling naar NWO van 100 miljoen euro (landelijk), alsmede de misgelopen bekostiging door de invoering van het bachelor-masterstelsel.

Begin 2008 is daarom de taskforce 'Naar een nieuw Financieel Perspectief' ingesteld om te adviseren over maatregelen om het saldo tussen baten en lasten weer in evenwicht te brengen. Begin 2009 heeft de Taskforce zijn eindrapportage uitgebracht. Omdat een aantal van de door de Taskforce voorgestelde maatregelen

Resultaat 2009 (geconsolideerd)

(x M€)

Resultaat 2009	18,3
Compensatie invoering bachelor-masterstelsel	-10,0
Resultaat uitgifte grond Stichting Rivierduinen (eeuwigdurende erfpacht)	-3,8
Koerswinst effectenportefeuille	-1,9
Saldo incidentele baten en lasten	-15,7
Resultaat reguliere bedrijfsvoering (exclusief LUMC)	2,6

Resultaten 2001 t/m 2009

(x M€)

Financiën (M€)	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Totale baten	379,9	415,0	376,3	382,6	405,0	411,9	413,3	439,3	477,8
Waarvan werk voor derden	56,8	68,9	36,4	41,7	47,2	53,6	112,7	125,1	135,2
Lasten	376,6	411,5	372,5	375,0	400,2	415,9	424,3	450,2	462,8
Netto resultaat	3,0	3,5	3,8	7,6	4,8	-4,0	-11,4	-15,7	18,3
Groepsvermogen	106,2	109,0	117,0	128,2	133,0	130,4	96,4	80,7	99,0
Totaal vermogen	259,8	283,8	269,1	261,3	268,5	265,7	288,6	313,1	348,2
Solvabiliteitsratio	40,9	38,4	43,4	49,1	49,5	49,1	33,3	25,7	28,4
Aandeel werk voor derden in baten	15,0%	16,6%	9,7%	10,9%	11,7%	13,0%	27,3%	28,5%	28,3%

pas in latere jaren effect hebben, is bij het opstellen van de begroting 2009 uitgegaan van een korting van 5% op de modelmatig berekende universitaire bijdragen aan de faculteiten.

Met deze korting van 5% kon de begroting 2009 sluitend worden gemaakt, met een klein positief netto-resultaat. Het gerealiseerde resultaat kwam uit op 18,3 miljoen euro met name door enkele incidentele meevallers.

Vergelijking begroting en realisatie 2009 (enkelvoudig)

In onderstaande tabel wordt de realisatie 2009 (enkelvoudig) vergeleken met de begroting 2009. De begroting is eind 2008 vastgesteld door het College van Bestuur.¹⁾ In deze cijfers zijn niet begrepen de baten en lasten van de onderwijs- en onderzoeksactiviteiten van het LUMC en de baten en lasten van de verbonden partijen (Beheerstichting, LEH BV, LIOF BV).

Vergelijking begroting en realisatie 2009 (enkelvoudig)

(x M€)	2009	Begroting 2009	2008
Baten			
Rijksbijdragen OCW	271,0	260,5	258,3
Collegegelden	28,9	28,2	28,0
Baten werk in opdracht van derden	72,0	60,2	69,7
Overige baten	37,0	28,7	23,5
Totaal baten	408,9	377,6	379,5
Lasten			
Personeelslasten	215,0	207,8	219,0
Afschrijvingen	23,1	21,5	23,7
Huisvestingslasten	34,9	31,1	30,4
Overige lasten	119,5	113,8	120,6
Totaal lasten	392,5	374,2	393,7
Saldo Baten en Lasten	16,4	3,4	-14,2
Financiële baten en lasten	-0,8	-2,3	0,2
Resultaat	15,6	1,1	-14,0
Resultaat deelnemingen	0,9	0,1	1,0
Nettoresultaat	16,5	1,2	-13,0

¹⁾ De cijferopstelling van de oorspronkelijke begroting is in verband met de nieuwe richtlijnen voor de jaarverslaggeving aangepast door de rubricering van een aantal posten te wijzigen. De belangrijkste wijzigingen houden verband met de financiële relatie met het LUMC. De bijdrage voor de werkplaatsfunctie bij het academisch ziekenhuis wordt in mindering gebracht op de rijksbijdrage, de post 'inkomenoverdracht' onder de lasten die daarmee samenhang is vervallen. De bijdrage aan het LUMC voor de O&O-activiteiten is verantwoord onder de overige instellingslasten.

Baten

De universiteit heeft in 2009 een totaal van 408,9 miljoen euro aan baten gerealiseerd. Dit is 31,3 miljoen euro hoger dan begroot, als volgt te specificeren:

- De rijksbijdrage van OCW bedroeg in 2009 271,0 miljoen euro. Het verschil ten opzichte van de begroting bedraagt 10,5 miljoen euro. Dit verschil wordt vooral veroorzaakt door de compensatie voor de invoering van het bachelor-masterstelsel in de periode 2003-2008 (10,0 miljoen euro). Daarnaast heeft OCW 3,5 miljoen euro meer aan loon- en prijsbijstelling toegekend dan waar rekening mee was gehouden in de begroting 2009. Daartegenover staat een lagere opbrengst uit doelsubsidies dan begroot.
- De collegegelden komen 0,7 miljoen euro hoger uit, als gevolg van een toename van het aantal studenten.
- De baten werk in opdracht voor derden komen 11,8 miljoen euro hoger uit. De toename betreft vooral het onderzoek voor de nationale overheden (+ 6,0 miljoen euro), EU (+ 3,6 miljoen euro) en voor bedrijven (+ 2,2 miljoen euro). Daarnaast kent het contractonderwijs een stijging van 1,2 miljoen euro.
- Het verschil ten opzichte van de begroting bedraagt bij de overige baten 8,3 miljoen euro. Dit verschil wordt met name veroorzaakt door de uitgifte van gronden in eeuwigdurende erfpacht²⁾ aan de Stichting Rivierduinen voor 6,3 miljoen euro.

Lasten

De lasten bedragen in 2009 392,5 miljoen euro. Dit is 18,3 miljoen euro hoger dan begroot. De verschillen ten opzichte van de begroting zijn als volgt:

- De totale personele lasten zijn in 2009 7,2 miljoen euro hoger uitgekomen. Van de toename heeft 2,9 miljoen euro betrekking op de gestegen sociale lasten (met het vervallen van de pseudo-WW-premie was geen rekening gehouden in de begroting). Daarnaast is aan personeel niet in loondienst 2,6 miljoen euro meer besteed dan begroot, onder andere in de tweede- en derdegeldstroom (derhalve gecompenseerd door hogere baten in de tweede- en derdegeldstroom).

- De afschrijvingen zijn hoger t.o.v. de begroting 2009 (+ 1,6 miljoen euro) door een hogere afschrijving op inventaris en apparatuur.
- De huisvestingslasten zijn gestegen met 3,8 miljoen euro. Deze toename wordt met name veroorzaakt door de dotatie aan de asbestvoorziening van 4,5 miljoen euro.
- De overige instellingslasten zijn gestegen met 5,7 miljoen euro. Deze post bevat een veelvoud aan lasten. Grote stijgingen zijn te vinden bij 'werkzaamheden door derden' (+ 2,9 miljoen euro) en subsidies (+ 2,1 miljoen euro, met name door de loon- en prijsbijstelling van de bijdrage voor het LUMC).

Financiële baten en lasten

In de begroting 2009 is voor de financiële baten en lasten een bedrag van 2,3 miljoen euro negatief opgenomen. Gerealiseerd is een bedrag van 0,8 miljoen euro negatief zodat deze lasten 1,5 miljoen euro lager uitvallen. In 2009 is minder geleend dan verwacht, de rentetarieven in 2009 kwamen lager uit dan begroot en in 2009 is bouwrente toegerekend aan de lopende investeringsprojecten, terwijl daar in de begroting (nog) geen rekening mee was gehouden.

Specificatie resultaat naar eenheid

In de volgende tabel is zichtbaar hoe het resultaat is onder te verdelen naar de verschillende eenheden:

- Het allocatieresultaat van 13,9 miljoen euro betreft het verschil tussen de middelen (rijksbijdrage en collegegelden) en de universitaire bijdrage ter beschikking gesteld aan de eenheden. Aangezien de bachelor-mastercompensatie niet is verdeeld, leidt dit tot een positiever allocatieresultaat.
- De faculteiten en instituten hebben in totaal een positief resultaat gerealiseerd van 0,9 miljoen euro (begroot +/- 1,9 miljoen euro). Het verschil ad 2,8 miljoen euro is onder meer gerealiseerd door de Faculteit Geesteswetenschappen (+ 0,5 miljoen euro), de Faculteit Rechtsgeleerdheid (+ 1,3 miljoen euro), het Centrum voor Milieuwetenschappen (+ 0,3 miljoen euro) en het Nationaal Herbarium (+ 0,3 miljoen euro)

²⁾ Gebruikelijk is de ontvangsten bij de uitgifte van erfpacht te verwerken als bate gespreid over de looptijd van de erfpacht. Nu sprake is van eeuwigdurende erfpacht wordt de opbrengst geheel verantwoord in het jaar van uitgifte.

Onderdelen Universiteit (x k€)	Realisatie 2008	Begroting 2009	Realisatie 2009	Vershil begroting- realisatie 2009
1 Allocatieresultaat	-12.289	1.548	13.860	12.312
2 Faculteiten en instituten				
Archeologie	-49	1	-28	-29
Geesteswetenschappen	-1.573	-72	389	461
Rechtsgeleerdheid	503	0	1.320	1.320
Wiskunde en Natuurwetenschappen	299	0	66	66
Centrum voor Milieuwetenschappen	-951	-345	0	345
Nationaal Herbarium	93	0	351	351
Hortus Botanicus	44	11	6	-5
Sociale Wetenschappen	-2.053	-1.639	-1.549	90
ICLON	50	0	78	78
Campus Den Haag	125	55	63	7
Leiden University School of Management	87	0	0	0
Azië Instituut (IIAS)	77	75	222	147
Totaal 2 Faculteiten en instituten	-3.348	-1.914	917	2.831
3 Ondersteunende diensten				
Bestuursbureau	485	0	0	0
International Office	225	0	74	74
Dienst Veiligheid en Milieu	16	0	0	0
Expertisecentrum ICS	724	2	817	815
Expertisecentrum Vastgoed	152	0	82	82
Universiteitsbibliotheek	-42	0	-296	-296
Informatiseringsgroep	398	52	1.297	1.245
Universitair Facilitair Bedrijf	216	65	338	273
LURIS	28	3	-1	-4
Specifieke Internationale Projecten	-229	0	-205	-206
Islam Instituut (ISIM)	-317	0	0	0
Totaal 3 Ondersteunende diensten	1.657	122	2.105	1.983

Onderdelen Universiteit (x k€)	Realisatie 2008	Begroting 2009	Realisatie 2009	Verschil begroting- realisatie 2009
4 Werkbudgetten				
WB Bestuurskosten	-100	0	2	2
WB Bedrijfsvoering	994	0	315	315
WB Automatisering	264	0	1	1
WB Onderwijs en onderzoek	327	36	-24	-60
WB ICS	-251	0	-1.244	-1.244
WB Huisvesting	361	0	-4.318	-4.318
WB Internationalisering	0	0	337	337
Totaal 4 Werkbudgetten	1.595	36	-4.931	-4.967
5 Vernieuwingsfonds en beleid				
Vernieuwingsfonds	-335	0	-170	-170
Totaal 5 Vernieuwingsfonds en beleid	-335	0	-170	-170
6 Overige posten				
Vastgoedontwikkeling	-261	1.418	4.662	3.244
Totaal 6 Overige posten	-261	1.418	4.662	3.244
Nettoresultaat enkelvoudig	-12.982	1.210	16.445	15.233

Financiële positie en liquiditeit ultimo 2009

(x M€)	Geconsolideerd		Enkelvoudig	
	2009	2008	2009	2008
Eigen vermogen (M€)	99	81	83	67
Vreemd vermogen (M€)	249	232	243	228
Totaal vermogen (M€)	348	313	326	295
Solvabiliteit (%)	28%	26%	25%	23%

- Bij ondersteunende diensten en werkbudgetten samen is het resultaat +/- 2,8 miljoen euro. Belangrijkste oorzaak voor dit verlies is de dotatie aan de asbestvoorziening. De I-groep realiseert een positief resultaat van 1,3 miljoen euro door een terughoudend beleid bij de vervulling van vacatures in verband met de aanstaande reorganisatie. Op het onderdeel Vastgoedontwikkeling is een positief resultaat gerealiseerd van 4,7 miljoen euro, met name door het positieve saldo van de gronduitgifte in eeuwigdurende erfpacht.

Financiële positie en liquiditeit ultimo 2009

In verband met de financiering van diverse investeringen in huisvesting, heeft de universiteit in 2007 een overeenkomst gesloten met de Bank Nederlandse Gemeenten voor een financieringsfaciliteit van 100 miljoen euro. Van deze 100 miljoen euro is dertig miljoen euro opgenomen als een vaste lening met een looptijd van dertig jaar. De rest ad 70 miljoen euro is beschikbaar als rekening-courant krediet. Met ingang van oktober 2009 is – conform de overeenkomst met BNG in 2007 – voor een (volgend) bedrag van dertig miljoen euro de rente gefixeerd voor een termijn van 25 jaar door middel van een renteswap. Gezien de ontwikkeling van de liquiditeit en de rente is er geen aanleiding geweest om voor het resterende deel van veertig miljoen euro de te betalen rente te fixeren. Komend jaar zal, mede in relatie tot het nieuwe meerjareninvesteringsplan voor de huisvesting en de ontwikkelingen op de geld- en kapitaalmarkt, worden nagegaan of het vastleggen van de te betalen rente voor een langere periode wenselijk is.

Van het rekening-courant krediet is eind 2009 9,4 miljoen euro opgenomen. Het beslag op deze faciliteit is in 2009 met 8,6 miljoen euro afgenomen. De afname is vooral toe te schrijven aan de toename van vooruitontvangen termijnen voor onderzoeksprojecten, waarbij vooral de bevoorschotting door NWO voor de Vernieuwingsimpuls-projecten in het oog springt. Het effect van het positieve netto-resultaat op de liquiditeitspositie is minder groot omdat de bachelor-mastercompensatie door OCW over een periode van veertien jaar wordt uitbetaald.

In de overeenkomst met de BNG is een signaleringsgrens voor de solvabiliteit (aandeel eigen vermogen/totaal vermogen enkelvoudig) van 20% opgenomen. Het College zal zelf ook vasthouden aan deze ondergrens. Ultimo 2009 is de solvabiliteit (enkelvoudig) gestegen naar 25%.

De liquide middelen (geconsolideerd) blijven 21,7 miljoen euro. De verhouding tussen op korte termijn beschikbare activa en kortlopende schulden (de zogenaamde current ratio) is gestegen van 0,57 ultimo 2008 naar 0,65 ultimo 2009. Gezien de rekening-courant kredietfaciliteit speelt dit kengetal echter geen belangrijke rol. Op zeer korte termijn kan de universiteit immers voorzien in 60 miljoen euro aan liquide middelen.

Vooruitblik

In de loop van 2009 is een belangrijk deel van de door de Taskforce Nieuw Financieel Perspectief voorgestelde maatregelen vertaald in de financiële kaders en daarmee in de begroting 2010. Bij het opstellen van deze begroting is verder rekening gehouden met de financiële prikkels voortvloeiend uit het nieuwe instellingsplan voor de periode 2010-2014 (*Inspiratie en Groei*) dat in 2009 is uitgebracht:

- De beoogde groei in studenten zal, naast groei in de instroom van bestaande opleidingen, gerealiseerd worden door het opzetten van drie nieuwe opleidingen waar een substantiële instroom aan studenten wordt verwacht. Om deze opleidingen voor te bereiden, alsmede om de voorfinanciering door de faculteiten voor een deel te compenseren, heeft het College in het Vernieuwingsfonds 2,6 miljoen euro gereserveerd.
- De uitbouw van de activiteiten in Den Haag wordt verder vormgegeven door de start van het University College Den Haag. Aan de Campus Den Haag wordt een bijdrage beschikbaar gesteld uit het Vernieuwingsfonds om de voorfinanciering van de opstartfase te bekostigen.
- Voor de profilering van de onderzoeksgebieden is vanaf 2010 jaarlijks 3 miljoen euro vrijgemaakt.
- In het (interne) allocatiemodel zoals dat met ingang van 2010 wordt gehanteerd, is een relatie gelegd met de kernpunten uit het instellingsplan. Een groter aantal (succesvolle) studenten leidt via de financiering op basis van studiepunten en diploma's tot een grotere universitaire bijdrage voor faculteiten. Succes in de tweedegeldstroom (NWO) en bij de EU leidt eveneens tot een hogere universitaire bijdrage door de premie in het allocatiemodel.

Naast deze financiële randvoorwaarden hecht het College eraan de realisatie van de kernpunten te vertalen naar de bestuurlijke afspraken met de faculteitsbesturen. Daarom worden jaarlijks

concrete streefwaarden inzake onder meer de instroom, tweedegeldstroomomzet en promoties vastgelegd en vervolgens gemonitord.

Andere belangrijke ontwikkelingen met een effect op de begroting 2010 en meerjarencijfers zijn:

De ontwikkeling van de rijksbijdrage

De rijksbijdrage wordt naar alle waarschijnlijkheid gebaseerd op een nieuw bekostigingsstelsel. Het aandeel van diplomafinanciering verschuift in dit nieuwe stelsel naar inschrijvingen van studenten binnen de nominale studieduur. Het effect op de rijksbijdrage voor de universiteit is nog niet bekend. Dat hangt af van het marktaandeel van de Universiteit Leiden in het totaal van bekostigde inschrijvingen. De eerste indicaties wijzen erop dat de universiteit geen nadeel zal ondervinden van de nieuwe bekostiging. Gezien de groei in de totale populatie studenten in het hoger onderwijs, zal de Leidse universiteit ook een groei in het aantal studenten moeten realiseren, wil het huidige marktaandeel gehandhaafd blijven. Daarnaast is het van belang studenten vast te houden en hen de opleiding succesvol te laten voltooien. De universiteit speelt hierop in met een strategie die gericht is op verhoging van het marktaandeel op alle fronten en door vergroting van de aantrekkelijkheid en de kwaliteit van het opleidingsaanbod en het onderzoek.

Met het effect van de mogelijke bezuinigingen door het kabinet in het kader van de economische crisis is voor het jaar 2010 nog geen rekening gehouden. Ingrepen in het budget voor het hoger onderwijs zijn zeker niet uitgesloten, direct dan wel indirect. Met compensatie voor gestegen lonen en prijzen hoeft, naar het zich nu laat aanzien, niet gerekend te worden.

De ontwikkeling van de overige baten

De tweedegeldstroom is een belangrijk onderdeel van de onderzoeksfinanciering. Financieel gezien is de tweedegeldstroom de afgelopen jaren steeds belangrijker geworden door de toename van beschikbare middelen, waaronder de overheveling van 100 miljoen euro van de eerstegeldstroom naar de tweedegeldstroom. Binnen de universiteit wordt daarom actief beleid gevoerd op het verwerven van tweedegeldstroom baten. In 2009 is binnen LURIS extra capaciteit aangetrokken om te ondersteunen bij het verwerven van tweedegeldstroom baten. De verwerving van deze baten is een belangrijk aandachtspunt bij de bestuursafspraken. Daarnaast is in het universitaire verdeelmodel AEG een prikkel (premie) ingebouwd om tweedegeldstroombaten binnen te halen.

De implementatie van de operatie Verlaging Kosten infrastructuur

Het project Verlaging Kosten Infrastructuur (VKI) II komt binnenkort tot een einde. Met VKI II wordt beoogd te komen tot een lastenreductie bij de ondersteunende activiteiten van 5 miljoen euro. Begin 2009 zijn door het College van Bestuur opdrachten vastgesteld voor een aantal projecten in het kader van de operatie VKI II. Voor het project Bibliotheekvoorzieningen is in 2009 al een eerste belangrijke stap gezet: de bibliotheken zijn samengevoegd in de Universitaire Bibliotheken Leiden. In 2010 zal een reorganisatie plaatsvinden om uit te komen op de beoogde formatie. Op basis van het door het College vastgestelde eindrapport van de werkgroep GIDS wordt in de loop van 2010 het nieuwe ISSC gevormd, bestaande uit de I-groep en de ict-afdelingen van de faculteiten Sociale Wetenschappen, Wiskunde en Natuurwetenschappen, Archeologie en Studentencentrum Plexus. Het uiteindelijke doel is een verlaging van de werkplektarieven naar circa duizend euro per werkplek. Het College heeft besloten in 2010 het tarief dat de I-groep hanteert voor werkplekken met een eerste stap te verlagen in de richting van het beoogde tarief. Medio 2010 zullen naar verwachting de lopende reorganisaties voor ISSC, UBL en marketing, communicatie en internationalisering worden afgerond. De doorlichting van de keten studenten- en onderwijsadministratie zal in de loop van 2010 ter hand worden genomen; de start van deze opdracht is naar achteren geschoven omdat eerst het nieuwe systeem voor de studentenadministratie, Campus Solutions, geïmplementeerd zal worden.

Het is van belang om de met veel inspanning van faculteiten en centrale eenheden behaalde resultaten nu goed te verankeren, teneinde te voorkomen dat de kosten van de infrastructuur (opnieuw) gaan stijgen. Dat is te meer van belang omdat de Universiteit Leiden, evenals de andere universiteiten, in de komende jaren ongetwijfeld geconfronteerd zal gaan worden met bezuinigingen van overheidswege. De ambities van de universiteit in combinatie met de relatief kostbare portfolio van de universiteit (kleine opleidingen, dure specialismen) dwingen om juist op het terrein van de bedrijfsvoering tot de meest kosteneffectieve universiteiten te horen. In het voorjaar van 2010 wordt daarom het project Beheersing Kosten Infrastructuur (BKI) opgestart. Dit project moet leiden tot een instrumentarium voor een structurele beheersing van de kosten van de infrastructuur.

Ontwikkelingen op het gebied van huisvesting

Vooralsnog vormt het bij de BNG beschikbare bedrag van 100 miljoen euro, in relatie met de overige kasstromen, het kader voor de investeringen in vastgoed. Voor de langere termijn staan omvangrijke investeringen op stapel voor de huisvesting van de verschillende onderdelen van de universiteit. De komende jaren zal met name de nieuwbouw voor de Faculteit Wiskunde en Natuurwetenschappen de aandacht vragen. Eerste doorrekeningen wijzen uit dat de investeringen een fors beslag gaan leggen op de exploitatie van de universiteit, niet alleen door de rente op de aan te trekken financiering, maar vooral door de afschrijvingslasten die met deze investeringen samenhangen. Begin 2010 zal een nieuw Meerjareninvesteringsplan worden opgesteld en door-gerekend, teneinde bij de opstelling van de Kadernota 2011-2014 duidelijke keuzes te kunnen maken. Er wordt een doorrekening gemaakt van het effect van de investeringen tot en met 2025.

Begroting 2010

De begroting 2010 kon worden opgesteld binnen de uitgangspunten van het financieel beleid. Er is een positief resultaat begroot van 13,5 miljoen euro. Dit positieve resultaat wordt veroorzaakt door een niet structurele stijging van de rijksbijdrage. In 2010 bevat de rijksbijdrage voor de Universiteit Leiden het tweede deel van de bachelor-mastercompensatie alsmede een eenmalige piek voor de diploma-financiering. Het College heeft besloten deze vanwege het niet-structurele karakter te gebruiken om het eigen vermogen te versterken.

De financiële kaders voor de jaren 2010-2013 zijn gebaseerd op het loon- en prijsniveau dat voor 2010 geraamd wordt. Daarbij is verondersteld dat de lonen en prijzen, en de sociale lasten, niet zullen stijgen ten opzichte van het niveau 2009. In de begrotingsopstelling is bij de raming van de personeelslasten een stijging per 1 januari 2010 van de pensioenpremie met 2% meegenomen. Deze stijging is tot op dit moment niet door het ABP doorgezet. De universitaire bijdragen van de eenheden zijn ten opzichte van de Kadernota 2010 geïndexeerd met 1,4% voor wat betreft het loongevoelige aandeel. Dit in verband met de stijging van de sociale lasten per 1 januari 2009. Het prijsgevoelige deel is niet geïndexeerd; deze ruimte is door het College gebruikt om een deel van de kostenverlagingen van de tweede ronde Verlaging Kosten Infrastructuur (VKI II) mee te verrekenen. Daartegenover staat dat onder meer het werkplektarief van de I-Groep is verlaagd met het oog op de vorming van het ISSC in de loop van 2010. Na de start van het ISSC zal het werkplektarief verder worden verlaagd.

De andere voorgestelde reducties van de universitaire bijdrage in het kader van het project VKI II zijn verwerkt in de begrotingen 2010 en verder (behoudens die voor studenten- en onderwijsadministratie). Aangezien in 2010 het beoogde bedrag aan reducties niet volledig kon worden bereikt is aan niet-facultaire eenheden die niet geraakt worden door VKI II, wederom een korting van 5% op de universitaire bijdrage opgelegd.

De middelen voor onderwijs en onderzoek worden met ingang van 2010 aan de faculteiten toegewezen met behulp van het nieuwe allocatiemodel AEG. Met dit model worden prestaties door de faculteiten, zoals de groei van het aantal succesvolle studenten, het binnenhalen van tweedegeldstroomonderzoek en de realisatie van promoties, in financiële zin beloond. Met de faculteiten is afgesproken, dat de financiële prikkels die voortkomen uit het model intern worden doorgegeven aan de instituten. In de allocatie 2010 voor de faculteiten zijn onder meer de maximering van het aantal nullasten (Geesteswetenschappen), het (geleidelijk) vervallen van het 'aio-compartiment' (Wiskunde en Natuurwetenschappen) en de verlaging van de onderzoeksopslag tot 27% (alle faculteiten) verwerkt. De allocaties voor het Centrum voor Milieuwetenschappen en het ICLON zijn in lijn gebracht met het AEG-model.

De meeste eenheden zijn erin geslaagd binnen de financiële kaders een sluitende begroting op te stellen. Met de enkele eenheid waar dat niet mogelijk bleek zijn afspraken gemaakt over de inzet van de beschikbare reserves, waarbij is aangegeven dat met ingang van 2011 een sluitende begroting noodzakelijk is.

Financiële bedrijfsvoering

Naast de maatregelen die zijn genomen om de baten en lasten van de universiteit weer in evenwicht te brengen, worden aanpassingen doorgevoerd in de financiële bedrijfsvoering. Enerzijds om de kosten te verlagen, anderzijds om de kwaliteit van de (financiële) beheersingsprocessen te verbeteren. De belangrijkste aanpassingen in 2009 worden hierna geschetst.

Financial Shared Service Centre

Een belangrijke verandering in 2009 in de financiële bedrijfsvoering was de start van het Financial Shared Service Centre (FSSC). In de loop van 2009 zijn de decentrale administraties opgegaan in het FSSC, zodat de volledige transactieverwerking op één plek is komen te liggen. Tegelijkertijd is de afhandeling van facturen gedigitaliseerd; facturen worden gescand en door de budgethouders digitaal afgehandeld. Eenzelfde automatisering zal plaats-

(x M€)

Baten

Rijksbijdragen	276,5	
Collegegelden	30,5	
Baten werk in opdracht van derden	67,8	
Overige baten	29,0	
Totaal baten		403,8

Lasten

Personeelslasten	216,4	
Afschrijvingen	21,9	
Huisvestingslasten	29,1	
Overige lasten	120,9	
Totaal lasten		388,3

Saldo Baten en Lasten		15,5
Financiële baten en lasten/deelnemingen		-2,0
Netto resultaat		13,5

vinden voor reisdeclaraties. Met het FSSC wordt een verhoging van kwaliteit en doelmatigheid van de gedecentraliseerde financiële administraties beoogd, door de introductie van standaardwerkwijzen en onderlinge vervangbaarheid.

Vanuit het FSSC wordt periodiek overleg gevoerd met de eenheden om te komen tot een adequate beheersing van de administratie. Met de controllers is overleg gevoerd over de aanpassingen in de inrichting van de jaarrekeningdossiers. Het Handboek Financiën is door de start van het FSSC geactualiseerd en bestaat uit Handleidingen (in het kader van de planning & control cyclus), richtlijnen en procesbeschrijvingen.

Integrale kostprijs

De integrale kostprijs moet onder andere worden gebruikt voor het indienen van subsidieaanvragen binnen het Zevende Kaderprogramma van de EU. In het kader van een doelmatige bedrijfsvoering zal de integrale kostprijs een plaats vinden in de calculatie van al het werk dat voor derden wordt verricht. Het

onderscheid tussen onderwijs en onderzoek speelt ook een rol bij het bepalen van de integrale kostprijs. Idealiter is er een onderscheid tussen de tarieven die in rekening worden gebracht aan derden voor onderwijs en onderzoek. Om dit onderscheid te kunnen maken is vanaf 2010 de methodiek van IKP geïntegreerd in de planning & control cyclus. Zo is het nu voor het eerst mogelijk om op basis van de begrotingscijfers berekeningen te maken van de integrale kostprijs. Van SenterNovem (inmiddels Agentschap NL) is toestemming verkregen om de vastgestelde integrale tarieven te gebruiken voor de afrekening van de subsidies die vallen onder de Kaderregeling EZ. In 2010 zal een aanvraag worden ingediend bij de EU wat betreft een zogenoemde *certification on the methodology*. In 2010 worden administrateurs en instituutmanagers door middel van workshops van de nodige kennis op dit gebied voorzien.

Risicobeheersings- en controlesystemen

De opzet en werking van de risicobeheersings- en controlesystemen wordt jaarlijks getoetst door de afdeling Audit en Interne

Controle (AIC), op basis van het jaarlijks door het College vastgestelde auditplan. De uitkomsten van deze audits worden besproken met het College, waarna zo nodig verbeteringen worden aangebracht.

Jaarlijks wordt bij de eenheden een audit uitgevoerd die zich richt op de financiële verslaggevingsprocessen. De externe accountant kan haar oordeel over de jaarrekening mede baseren op een review van deze werkzaamheden. De managementletter van de externe accountant, waarin met name wordt ingegaan op de opzet en werking van de (financiële) interne risicobeheersings- en controlesystemen, wordt besproken in de auditcommissie van de Raad van Toezicht en in de Raad van Toezicht zelf. De opvolging van de aanbevelingen wordt gemonitord door het College. Een belangrijk onderdeel van de risicobeheersings- en controlesystemen vormt de (financiële) rechtmatigheid. Met ingang van 2009 is deze in het controleprotocol van OCW expliciet benoemd als onderdeel van de controlewerkzaamheden van de externe accountant. In dit kader heeft een toetsing plaatsgevonden aan de hand van het door OCW verstrekte referentiekader. Bij deze toetsing zijn geen afwijkingen geconstateerd ten aanzien van de naleving van de relevante wet- en regelgeving. Die bestaat in belangrijke mate uit Europese aanbestedingregels, de Regeling Beleggen en Belenen, en de zogenoemde helderheidsnotities.

Europese aanbesteding

De inkoopfunctie bij het Universitair Facilitair Bedrijf is volledig operationeel. Europese aanbestedingen vinden planmatig plaats. De op de mandaatregeling gebaseerde Procedure Inkoopactiviteiten is eind 2009 aangepast, onder meer om de verlaging van de drempel voor Europese aanbesteding naar k€193 binnen de universiteit bekend te maken. Via de aandacht voor de bestedingen per kostensoort (onder de vlag van VKI II) wordt nagegaan welke inkooppakketten Europees aanbesteed kunnen worden, naast de pakketten die reeds op de inkoopkalender zijn geplaatst.

Beleggen en belenen

Voor zover nodig bij de huidige stand van de liquiditeit, worden publieke middelen die gedurende korte termijn beschikbaar zijn, belegd in deposito's, conform het Treasury-statuut. Dit statuut is gebaseerd op de ministeriële Regeling Beleggen en Belenen, waarin is bepaald dat publieke middelen risicomijdend belegd moeten worden. Met ingang van 2010 is een aangepaste regeling van toepassing. Het Treasury-statuut wordt daarop aangepast. In 2009 is gewerkt aan een nieuw Handboek Treasury, dat in het voorjaar van 2010 wordt vastgesteld.

Private middelen

Bij de jaarrekening 2008 is in verband met de invoering van de RJ660 een scheiding aangebracht tussen het publieke en het private vermogen. Vanwege de in de RJ660 vastgelegde definitie is vooralsnog alleen het vermogen van de Beheerstichting aangemerkt als privaat vermogen, aangezien dit ondubbelzinnig afkomstig is uit private middelen.

Het beheer van de private middelen van de Beheerstichting is ondergebracht bij een vermogensbeheerder. Belegd wordt met een neutraal risicoprofiel. Als gevolg van de gestegen beurskoersen is het belegd vermogen van de Beheerstichting toegenomen tot 15 miljoen euro. In 2010 wordt besloten of een aangepaste vorm van beleggen, uitgevoerd door een andere vermogensbeheerder in de rede ligt.

Private activiteiten

Een belangrijk deel van de private activiteiten van de universiteit loopt via de verbonden partijen, in het bijzonder via Libertatis Ergo Holding BV (LEH) en haar deelnemingen. Deze onderbrenging bevordert de transparantie van geldstromen. Bepaalde vormen van contractonderwijs en contractonderzoek lopen wel via de faculteiten en instituten, waarbij de projectadministratie overzicht biedt. Verder is sprake van aanwending van de Rijksbijdrage voor private activiteiten, maar uitsluitend binnen de grenzen van de Regeling Beleggen en Belenen en de helderheidsnotities. Het gaat hierbij om activiteiten die in lijn zijn met de kerntaken van de universiteit en waarvoor de rijksbijdrage is bedoeld. Voor overige activiteiten is met ingang van 2008 de integrale kostprijs maatgevend.

Deel II

Jaarrekening

Geconsolideerde jaarrekening

Geconsolideerde balans (na resultaatbestemming)

(x M€)		31.12.2009	31.12.2008
1	Activa		
	<i>Vaste activa</i>		
1.1	Materiële vaste activa	230,1	217,3
1.2	Financiële vaste activa	6,5	6,2
	Totaal vaste activa	236,6	223,5
	<i>Vlottende activa</i>		
1.3	Voorraden	1,0	1,1
1.4	Vorderingen	73,4	53,3
1.5	Effecten	15,5	13,5
1.6	Liquide middelen	21,7	21,7
	Totaal vlottende activa	111,6	89,6
	Totaal	348,2	313,1
2	Passiva		
	<i>Groepsvermogen</i>		
2.1.1	Eigen vermogen	98,8	80,5
2.1.2	Minderheidsbelang derden	0,2	0,2
		99,0	80,7
2.2	Voorzieningen	32,3	32,2
2.3	Langlopende schulden	44,2	42,0
2.4	Kortlopende schulden	172,7	158,2
	Totaal	348,2	313,1

Geconsolideerde staat van baten en lasten

(x M€)

3	Baten	2009	2008
3.1	Rijksbijdragen	271,0	258,3
3.2	Collegegelden	28,9	28,0
3.3	Baten werk in opdracht van derden	135,2	125,1
3.4	Overige baten	42,7	27,9
	Totaal baten	477,8	439,3
4	Lasten		
4.1	Personeelslasten	293,2	289,3
4.2	Afschrijvingen	26,6	27,6
4.3	Huisvestingslasten	39,2	34,8
4.4	Overige lasten	103,8	98,5
	Totaal lasten	462,8	450,2
	Saldo Baten en Lasten	15,0	-10,9
5	Financiële baten en lasten	1,3	-2,1
6	Deelnemingen	0,4	0,1
	Resultaat	16,7	-12,9
7	Aandeel derden in resultaat (LUMC)	1,6	-2,8
	Nettoresultaat	18,3	-15,7

Geconsolideerd kasstroomoverzicht

[77]

(x M€)	2009	2008
<i>Kasstroom uit operationele activiteiten</i>		
Nettoresultaat	18,3	-15,7
Gecorrigeerd voor:		
Afschrijvingen (excl. LUMC)	23,2	24,3
Mutaties voorzieningen (excl. LUMC)	0,1	5,4
	23,3	29,7
<i>Veranderingen in vlottende middelen</i>		
Voorraden	0,1	0,0
Vorderingen	-20,1	-5,8
Effecten	-2,0	2,0
Kortlopende schulden	14,5	30,9
Totaal kasstroom uit bedrijfsoperaties	-7,5	27,1
Totaal kasstroom uit operationele activiteiten	34,1	41,1
<i>Kasstroom uit investeringsactiviteiten</i>		
Investerings materiële vaste activa	-68,5	-66,8
Desinvesteringen materiële vaste activa	32,5	9,7
(Des-)investerings in deelnemingen	0,0	-0,4
Mutaties leningen	-0,3	0,2
Totaal kasstroom uit investeringsactiviteiten	-36,3	-57,3
<i>Kasstroom uit financieringsactiviteiten</i>		
Opname langlopende schulden	2,7	4,1
Aflossing langlopende schulden	-0,5	-0,2
Totaal kasstroom uit financieringsactiviteiten	2,2	3,9
Mutatie liquide middelen	0,0	-12,3
Beginstand liquide middelen	21,7	34,0
Mutatie	0,0	-12,3
Eindstand liquide middelen	21,7	21,7

Toelichting op de geconsolideerde jaarrekening

Grondslagen

De Universiteit Leiden bezit rechtspersoonlijkheid op grond van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek (WHW), artikel 1.8 b. In de WHW is aangegeven dat de universiteit jaarlijks een jaarverslag dient op te stellen, waarvoor de Minister van OCW richtlijnen kan geven. Deze richtlijnen zijn opgenomen in de Regeling jaarverslaggeving onderwijs van 12 december 2007. In deze regeling is vastgelegd dat een instelling als bedoeld in artikel 1.8 van de Wet op het Hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek de jaarverslaggeving dient in te richten overeenkomstig Titel 9 Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek en de in de regeling aangegeven afwijkende bepalingen. In het bijzonder wordt verwezen naar de richtlijnen 400, 640 en 660 van de Raad voor de Jaarverslaggeving.

Grondslagen voor consolidatie

De geconsolideerde jaarrekening omvat de financiële gegevens van de Universiteit Leiden en de groepsmaatschappijen en andere rechtspersonen waarop overheersende zeggenschap kan worden uitgeoefend. Groepsmaatschappijen zijn deelnemingen waarin de universiteit een meerderheidsbelang heeft, of waarin op een andere wijze een beleidsbepalende invloed kan worden uitgeoefend. Op deze gronden zijn, naast de universiteit zelf, de volgende rechtspersonen opgenomen in de geconsolideerde jaarrekening:

- Libertatis Ergo Holding B.V. (en de daaraan verbonden deelnemingen)
- Leiden International Office Finance B.V.
- Belvédère Academia Leiden University N.V.
- Beheerstichting Fondsen Universiteit Leiden; hiertoe behoren 27 stichtingen.

In de geconsolideerde jaarrekening zijn de onderlinge schulden, vorderingen en transacties geëlimineerd, evenals de binnen de groep gerealiseerde resultaten. De groepsmaatschappijen zijn integraal geconsolideerd, waarbij het minderheidsbelang van derden afzonderlijk tot uitdrukking is gebracht.

Consolidatie van een aantal rechtspersonen waar de gezamenlijke betekenis van te verwaarlozen is, blijft achterwege. In het

overzicht 'Verbonden Partijen' is een overzicht opgenomen van partijen waarvan verbondenheid is vastgesteld.

De activiteiten van de Faculteit Geneeskunde zijn ondergebracht in het LUMC. Het LUMC ontvangt voor de onderwijs- en onderzoeksactiviteiten een jaarlijkse bijdrage. In de geconsolideerde jaarrekening zijn conform RJ 660.603 de baten en lasten van de onderwijs- en onderzoeksactiviteiten van het LUMC verwerkt. Hierbij zijn baten en lasten van het LUMC aan onderwijs- en onderzoek toegerekend op basis van het aandeel van de universitaire subsidie en van derden ontvangen subsidies (tweede- en derdegeldstroom) in de totale baten. Verder moet worden vermeld dat de afschrijvingslasten van het LUMC niet zijn opgenomen in de cijfermatige toelichting op het verloop van de Materieële vaste activa omdat het LUMC niet in de geconsolideerde balans is opgenomen.

Grondslagen algemeen

De grondslagen die worden toegepast voor de waardering van activa en passiva en de resultaatbepaling zijn gebaseerd op historische kosten, met uitzondering van de financiële instrumenten. Voor zover niet anders is vermeld, worden activa en passiva opgenomen tegen nominale waarde.

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar de organisatie zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

De inkomsten en uitgaven worden toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben.

De jaarrekening is opgesteld in euro's; de bedragen in de jaarrekening luiden in miljoenen euro's (M€), tenzij anders vermeld.

De opstelling van de jaarrekening vereist dat het management oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerap-

⁴⁾ Conform de door OCW gegeven vuistregel is het balanstotaal van deze organisaties minder dan 5% van het geconsolideerde balanstotaal. Ze zijn wel opgenomen in het overzicht verbonden partijen (zie de Overige gegevens).

porteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen. De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft.

Financiële instrumenten

Financiële instrumenten omvatten investeringen in aandelen en obligaties, handels- en overige vorderingen, geldmiddelen, leningen en overige financieringsverplichtingen, handelsschulden, overige te betalen posten en tevens afgeleide financiële instrumenten.

Financiële instrumenten worden bij de eerste opname verwerkt tegen reële waarde. Na de eerste opname worden financiële instrumenten gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieve rentemethode, verminderd met bijzondere waardeverminderingverliezen. Uitzondering hierop betreffen de hierna beschreven (afgeleide) financiële instrumenten.

Effecten

De effecten worden voor zover deze aan een beurs genoteerd zijn gewaardeerd tegen reële waarde. Wijzigingen in die reële waarde worden verantwoord in de staat van baten en lasten. Niet beursgenoteerde effecten worden gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieve rentemethode, verminderd met bijzondere waardeverminderingverliezen.

Afgeleide financiële instrumenten

Universiteit Leiden maakt gebruik van een forward startende renteswap ten aanzien van de kredietfaciliteit. Hiermee wordt het risico van rentewijzigingen van een variabel rentende lening afgedekt door middel van een renteswap die de rente vastzet. Deze renteswap wordt gewaardeerd op basis van 'kostprijs hedge accounting'. Bij de toepassing van 'kostprijs hedge accounting' is het uitgangspunt dat de renteswap wordt gewaardeerd tegen kostprijs. De kostprijs van de renteswap is nihil.

Van de lening wordt in eerste instantie de contractuele variabele rente verantwoord. Daarna wordt deze gecorrigeerd voor de lopende rente uit hoofde van de renteswap. Daarmee wordt bereikt dat per saldo de vaste rente in het resultaat wordt verantwoord. In de balans staat de overlopende rente van de renteswap. Voor de lening en renteswap samen resulteert verwerking alsof

het geheel een vastrentende lening betreft; in het resultaat wordt de vaste rente verantwoord en in de balans per saldo onder overlopende posten (activa en passiva) de te betalen vaste rente.

Transacties in vreemde valuta

Transacties luidend in vreemde valuta worden in de betreffende functionele valuta omgerekend tegen de geldende wisselkoers per de transactiedatum. In vreemde valuta luidende monetaire activa en verplichtingen worden per balansdatum in de functionele valuta omgerekend tegen de op die datum geldende wisselkoers. Niet-monetaire activa en passiva in vreemde valuta's die tegen historische kostprijs worden opgenomen, worden in euro's omgerekend tegen de geldende wisselkoersen per transactiedatum. De bij omrekening optredende valutakoersverschillen worden in de staat van baten en lasten verantwoord.

Grondslagen waardering activa en passiva

Materiële vaste activa

De gebouwen en terreinen, inventaris en apparatuur, andere vaste bedrijfsmiddelen, materiële vaste bedrijfsactiva in uitvoering en vooruitbetalingen op materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs verminderd met de cumulatieve afschrijvingen. Een uitzondering hierop vormen de bijzondere collecties, die niet worden gewaardeerd in de balans. Vanwege de cultuurhistorische waarde van de collecties zijn deze niet vervreemdbaar. Met ingang van 2008 wordt rente toegerekend aan de vastgoedprojecten in uitvoering.

Investeringsubsidies worden als schuld gepresenteerd onder vooruitontvangen investeringssubsidies. Vrijval ten goede van de exploitatie vindt plaats tegenover de afschrijvingen die het gevolg zijn van de betreffende investeringen.

De afschrijvingen worden berekend als een percentage over de aanschafprijs volgens de lineaire methode op basis van de economische levensduur, waarbij geen rekening gehouden wordt met een restwaarde. Afschrijvingen vinden plaats vanaf de maand volgend op ingebruikneming. Op terreinen, materiële vaste bedrijfsactiva in uitvoering en vooruitbetalingen op materiële vaste activa wordt niet afgeschreven.

Onder de materiële vaste activa worden de uitgaven voor vastgoedontwikkeling geactiveerd onder de post Vastgoedontwikkeling. Het betreft hier ontwikkelactiviteiten ten behoeve van de uitgifte van gronden in erfpacht of de verkoop van de betreffende

gronden. Indien sprake is van uitgifte van de gronden in erfpacht dan worden de geactiveerde ontwikkelingskosten afgeschreven over dezelfde termijn als de duur van de erfpachtovereenkomst. De geactiveerde ontwikkelingskosten bestaan uit de directe kosten van de ontwikkeling, de toeslagen voor indirecte ontwikkelingskosten en de aan derden betaalde rente gedurende de periode van ontwikkeling.

Voor de materiële vaste activa gelden de volgende afschrijvingspercentages:

Soort Actief	Afschrijvingspercentage per jaar
<i>Terreinen</i>	
■ algemeen	0%
■ uitgaven aanleg sportterreinen	10%
■ overige terreinvoorzieningen	3,33%
<i>Gebouwen (voor gebouwen in eigendom van het LUMC wordt geen onderscheid gemaakt naar componenten)</i>	
■ casco	1,67%
■ afbouw	3,33%
■ inbouwpakket	6,67%
■ technische installaties	6,67%
Vastgoedontwikkeling	Naar rato van de duur van de erfpachtovereenkomst.
Investeringen in huurpanden	10%, bij kortere huurtermijn dan 10 jaar naar rato van het aantal huurjaren.
Groot onderhoud	Bij groot onderhoud vindt activering plaats vanaf k€140.
<i>Inventaris en apparatuur</i>	
Inventaris	10%
Wetenschappelijke apparatuur	20%
Niet-wetenschappelijke apparatuur	10%
Computer hardware	33,3%
Software	33,3%
Concerninformatiesystemen	14,2%
Boeken en Collecties	Aanschaffingen van boeken en collecties worden rechtstreeks ten laste van de exploitatierekening gebracht.

Financiële vaste activa

Deelnemingen waarin invloed van betekenis op het zakelijke en financiële beleid kan worden uitgeoefend, worden gewaardeerd volgens de vermogensmutatiemethode op basis van de nettovermogenswaarde. Bij de bepaling van de nettovermogenswaarde worden de waarderingsgrondslagen van de universiteit gehanteerd. Deelnemingen met een negatieve nettovermogenswaarde worden op nihil gewaardeerd. Wanneer de universiteit garant staat voor de schulden van de betreffende deelneming wordt een voorziening gevormd. Deze voorziening wordt primair ten laste van de vorderingen op deze deelneming gevormd en voor het overige onder de voorzieningen ter grootte van het aandeel in de door de deelneming geleden verliezen, dan wel voor de verwachte betalingen door de universiteit ten behoeve van deze deelneming.

Deelnemingen waarin geen invloed van betekenis wordt uitgeoefend, worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs of duurzaam lagere bedrijfswaarde. De leningen aan niet-geconsolideerde deelnemingen worden opgenomen tegen nominale waarde onder aftrek van noodzakelijk geachte waardeverminderingen.

Dividenden worden verantwoord in de periode waarin zij betaalbaar worden gesteld. Rentebaten worden verantwoord in de periode waartoe zij behoren, rekening houdend met de effectieve rentevoet van de desbetreffende actiefpost. Eventuele winsten of verliezen worden verantwoord onder financiële baten en lasten.

Voorraden

Gebruiksgoederen worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs. De verkrijgingsprijs omvat de inkoopprijs en bijkomende kosten, zoals invoerrechten, transportkosten en andere kosten die direct kunnen worden toegerekend aan de verwerving van voorraden. Bij de waardering van de voorraden wordt rekening gehouden met de eventueel op balansdatum opgetreden waardeverminderingen.

Vorderingen

Zie de toelichting onder financiële instrumenten.

Het saldo van projecten uit hoofde van werk in opdracht van derden leidt tot een vordering of een schuld op de balans. Het saldo wordt per project bepaald. Een eventueel noodzakelijke voorziening op een project uit hoofde van werk in opdracht van derden wordt gepresenteerd onder de voorziening verlieslatende contracten.

Effecten

Zie de toelichting bij financiële instrumenten.

Eigen vermogen

Onder het eigen vermogen worden de algemene reserves, de bestemmingsreserves en de bestemmingsfondsen gepresenteerd. De algemene reserve bestaat uit de reserves die ter vrije beschikking staan van het College van Bestuur of faculteitsbesturen. Indien een beperktere bestedingsmogelijkheid door de universiteit is aangebracht, dan is het aldus afgezonderde deel van het eigen vermogen aangeduid als bestemmingsreserve. Indien de beperktere bestedingsmogelijkheid door derden is aangebracht, dan wordt dit deel aangemerkt als bestemmingsfonds. Binnen het eigen vermogen is een onderscheid aangebracht tussen publieke en private middelen.

Minderheidsbelang derden

Het minderheidsbelang derden wordt gewaardeerd op het aandeel van derden in de nettovermogenswaarde, zo veel mogelijk bepaald overeenkomstig de waarderingsgrondslagen van de universiteit.

Voorzieningen

Een voorziening wordt in de balans opgenomen, wanneer sprake is van:

- een in rechte afdwingbare of feitelijke verplichting die een gevolg is van een gebeurtenis in het verleden; en
- waarvan een voldoende betrouwbare schatting kan worden gemaakt; en
- het waarschijnlijk is dat voor de afwikkeling van die verplichting een uitstroom van middelen nodig is.

De voorzieningen voor reorganisaties houden verband met de geschatte kosten van de uitstroom van het personeel bij de betreffende onderdelen.

Tenzij anders aangegeven worden de voorzieningen opgenomen tegen de nominale waarde. De personeelsvoorzieningen zijn opgenomen tegen contante waarde; bij de berekening van de contante waarde is er van uitgegaan dat het renteniveau ultimo 2009, waarmee de berekening van de contante waarde is gedaan, gelijk is aan de te verwachten indexering van de personeelslasten de komende jaren.

Langlopende schulden

Schulden met een resterende looptijd van meer dan één jaar worden aangeduid als langlopend. Het aflossingsbedrag van het lopende jaar wordt onder de kortlopende schulden opgenomen. Zie verder de toelichting onder financiële instrumenten.

Kortlopende schulden

Schulden met een op balansdatum resterende looptijd van ten hoogste één jaar worden aangeduid als kortlopend. Schulden worden niet gesaldeerd met activa. Zie verder de toelichting onder financiële instrumenten.

Overlopende passiva betreffen vooruitontvangen bedragen (waaronder geoormerkte bijdragen) en nog te betalen bedragen terzake van lasten die aan een verstreken periode zijn toegekend. Van bedragen die voor meerdere jaren beschikbaar zijn gesteld, wordt het nog niet bestede gedeelte op deze post aangehouden. Vrijval ten gunste van de staat van baten en lasten geschiedt naar rato van de besteding.

Het saldo van projecten uit hoofde van werk in opdracht van derden leidt tot een vordering of een schuld op de balans. Het saldo wordt per project bepaald. Een eventueel noodzakelijke voorziening op een project uit hoofde van werk in opdracht van derden wordt gepresenteerd onder de voorziening verlieslatende contracten.

Personeelsbeloningen/pensioenen

Uitgangspunt is dat de in de verslagperiode te verwerken pensioenlast gelijk is aan de over die periode aan het pensioenfonds verschuldigde pensioenpremies. Voor zover de verschuldigde premies op balansdatum nog niet zijn voldaan, wordt hiervoor een verplichting opgenomen. Als de op balansdatum reeds betaalde premies de verschuldigde premies overtreffen, wordt een overlopende actiefpost opgenomen voor zover sprake zal zijn van terugbetaling door het fonds of van verrekening met in de toekomst verschuldigde premies.

Verder wordt op balansdatum een voorziening opgenomen voor bestaande additionele verplichtingen ten opzichte van het fonds en de werknemers, indien het waarschijnlijk is dat voor de afwikkeling van die verplichtingen een uitstroom van middelen zal plaatsvinden en de omvang van de verplichtingen betrouwbaar kan worden geschat. Het al dan niet bestaan van additionele verplichtingen wordt beoordeeld aan de hand van de uitvoeringsovereenkomst met het fonds, de pensioenovereenkomst met de

werknemers en andere (expliciete of impliciete) toezeggingen aan de werknemers. De voorziening wordt gewaardeerd tegen de beste schatting van de contante waarde van de bedragen die noodzakelijk zijn om de verplichtingen op balansdatum af te wikkelen.

Voor een op balansdatum bestaand overschot bij het pensioenfonds wordt een vordering opgenomen als de universiteit de beschikkingmacht heeft over dit overschot, het waarschijnlijk is dat het overschot naar de universiteit zal toevloeden en de vordering betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Grondslagen van Baten en Lasten

Rijksbijdragen, overige overheidsbijdragen en -subsidies

Rijksbijdragen, overige overheidsbijdragen en -subsidies uit hoofde van de basisbekostiging worden in het jaar waarop de toekenning betrekking heeft, volledig verwerkt als baten in de staat van baten en lasten. Indien deze opbrengsten betrekking hebben op een specifiek doel, dan worden deze naar rato van de verrichte werkzaamheden als baten verantwoord.

Collegegelden

De collegegelden worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben, waarbij ervan uitgegaan is dat reguliere onderwijs- en onderzoekstaken gelijkmatig over het collegejaar zijn gespreid.

Baten werk in opdracht van derden

Opbrengsten uit hoofde van werk in opdracht van derden (contractonderwijs, contractonderzoek en overige) worden in de staat van baten en lasten als baten opgenomen voor een bedrag gelijk aan de kosten indien zeker is dat deze kosten declarabel zijn. Een eventueel positief resultaat wordt genomen na voltooiing van de gehele transactie. Voor een eventueel verwacht negatief resultaat wordt een voorziening getroffen die is gepresenteerd als voorziening verlieslatende contracten.

Grondslagen voor het geconsolideerde kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld op basis van de indirecte methode. Kasstromen in buitenlandse valuta's zijn herleid naar euro's met gebruikmaking van de gewogen gemiddelde omrekeningskoersen voor de betreffende periodes.

Presentatiewijziging in jaarrekening 2009

In de jaarrekening 2009 is de presentatie van de volgende posten gewijzigd:

1. De subsidie aan het Afrika Studie Centrum (M€ 3,1 in 2009 en 2008) wordt niet langer in mindering gebracht op de Rijksbijdrage OCW, maar wordt verantwoord onder de post 4.4.3.12 Subsidies.
2. De baten uit overige onderwijsactiviteiten (M€ 5,7 in 2009 en M€ 5,6 in 2008) zijn verwijderd uit de post 3.4.4 Overige baten en toegevoegd aan de post 3.3.1 Contractonderwijs.

Toelichting op de geconsolideerde balans

1.1 Materiële vaste activa

(x M€)	1.1.1 Gebouwen en terreinen	1.1.2 Inventaris en apparatuur	1.1.3 Gebouwen in uitvoering	1.1.4 Vastgoed- ontwikkeling	Totaal
<i>Stand per 1 januari 2009</i>					
Aanschafprijs t/m 2009	468,4	80,7	33,1	7,6	589,8
Cumulatieve waardeverminderingen en afschrijvingen	316,9	55,5	0,0	0,1	372,5
Boekwaarde	151,5	25,2	33,1	7,5	217,3
<i>Mutaties in boekwaarde</i>					
Investerings	46,4	12,8	8,2	1,1	68,5
Desinvesteringen		1,0	30,0	1,5	32,5
Afschrijvingen (exclusief LUMC)	13,0	10,1	0,0	0,1	23,2
Saldo	33,4	1,7	-21,8	-0,5	12,8
<i>Stand per 31 december 2009</i>					
Aanschafprijs t/m 2009	514,8	92,5	11,3	7,2	625,8
Cumulatieve waardeverminderingen en afschrijvingen	329,9	65,6	0,0	0,2	395,7
Boekwaarde	184,9	26,9	11,3	7,0	230,1

Gebouwen en terreinen, gebouwen in uitvoering

In 2009 is voor een bedrag van M€ 24,6 geïnvesteerd in gebouwen, zijnde het saldo van investeringen en desinvesteringen in de categorieën 'gebouwen en terreinen' en 'gebouwen in uitvoering'. De renovatie van het Academiegebouw (M€ 4,0), de Sterrenwacht (M€ 2,5) en de verbouwing van het Sylvius (M€ 6,3) nemen daarvan een belangrijk deel voor hun rekening. Verder zijn diverse projecten in uitvoering waaronder de renovatie van het PJ Veth gebouw. De desinvestering van M€ 30 op gebouwen in uitvoering betreft een overheveling van de cumulatieve investeringen van de hiervoor beschreven projecten naar de categorie 'Gebouwen en terreinen'. Aan bouwrente is een bedrag van M€ 1,1 geactiveerd. Inclusief het LUMC bedragen de afschrijvingen M€ 16,3.

Gebouwen worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs minus de afschrijvingen. De WOZ waarde van de gebouwen bedraagt M€ 355,9, de verzekerde waarde van de gebouwen bedraagt M€ 1.000,0.

Inventaris en apparatuur

In 2009 is voor M€ 12,8 geïnvesteerd in inventaris en apparatuur. Het betreft hier voornamelijk investeringen in wetenschappelijke apparatuur door de faculteit W&N (M€ 7,0) en specifiek investeringen in Campus Solutions (M€ 1,3) en de inrichting van de Faculty Club (M€ 0,4). De reguliere afschrijvingen op inventaris en apparatuur bedroegen M€ 10,1, inclusief het LUMC bedraagt de afschrijving M€ 10,2.

Vastgoedontwikkeling

De universiteit ontwikkelt terreinen voor de uitgifte van percelen in erfpacht. In 2009 is daartoe voor M€ 1,1 geïnvesteerd. Deze kosten worden geactiveerd en na uitgifte van de percelen gedurende de looptijd van de erfpacht afgeschreven. In 2009 is een aantal percelen in erfpacht uitgegeven. De ontvangsten zijn verantwoord onder de langlopende schulden en vallen eveneens gedurende de looptijd van het erfpachtcontract vrij ten gunste van het resultaat. Eén van de projecten waarin tot en met 2008 is geïnvesteerd betreft de uitgifte van een perceel aan de Stichting

Rivierduinen. Omdat dit perceel in eeuwigdurende erfpacht is uitgegeven is in economische zin sprake van een verkoop, en zijn de tot en met 2008 geactiveerde kosten gedesinvesteerd (M€1,5).

Bijzondere collecties

De Universiteit Leiden is in het bezit van omvangrijke bijzondere collecties. Deze academische erfgoedcollecties zijn vanaf de oprichting van de universiteit verworven en worden nog jaarlijks

aangevuld met nieuwe aankopen en geschenken. De Universiteit Leiden beheert bovendien een aantal belangrijke bruikleencollecties, waaronder de collectie van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde. De bijzondere collecties kunnen worden onderverdeeld in een aantal domeinen: westerse handschriften & archieven, oude drukken, prenten & tekeningen & iconografie, foto's & fotografica, kaarten & atlassen, Oosterse & Aziatische collecties.

1.2 Financiële vaste activa

(x M€)	Mutaties 2009				
	Stand 31.12.2008	Mutaties bij	Mutaties af	Resultaat	Stand 31.12.2009
1.2.1 Deelnemingen	1,0	0,0	0,3	0,3	1,0
1.2.2 Leningen aan verbonden partijen	0,7		0,1		0,6
1.2.3 Overige leningen u/g	4,5	0,4			4,9
Totaal	6,2	0,4	0,4	0,3	6,5

1.2.1 Deelnemingen	Mutaties 2009				
	Stand 31.12.2008	Mutaties bij	Mutaties af	Resultaat	Stand 31.12.2009
BioGeneration Ventures B.V.	0,7		0,3	0,4	0,8
LAP&P Consultants B.V.	0,2		0,0	0,0	0,2
Add2X Biosciences B.V.	0,1			-0,1	0,0
ZoBio B.V.	0,0		0,0	0,0	0,0
Totaal	1,0	0,0	0,3	0,3	1,0

Het grootste deel van het onder de financiële vaste activa gepresenteerde bedrag heeft betrekking op een lening aan het LUMC (opgenomen onder de overige leningen). In 2003 is bij de overdracht van de activa en passiva van de Faculteit Geneeskunde aan het LUMC overeengekomen dat het verschil tussen de activa en passiva na een periode van 30 jaar wordt betaald aan de universiteit. Over de lening wordt een rente van 4% in rekening gebracht.

De toename van de overige leningen is het gevolg van het verstrekken in 2009 van een achtergestelde lening van k€385 aan de Stichting Biopartner ten behoeve van de financiering van een nieuw gebouw.

1.3 Voorraden

(x M€)	31.12.2009	31.12.2008
1.3.1 Gebruiksgoederen	1,0	1,1
Totaal	1,0	1,1

Onder de gebruiksgoederen vallen de voorraden aan laboratorium- en kantoorbenodigdheden alsmede onderdelen voor computers die bij de verschillende eenheden van de universiteit in het

magazijn zijn opgenomen. Deze voorraden zijn min of meer constant.

1.4 Vorderingen

(x M€)		31.12.2009	31.12.2008
1.4.1 Debiteuren		17,4	17,2
1.4.2 OCW		9,7	0,9
1.4.3 Studenten/deelnemers/cursisten		13,2	12,1
1.4.4 <i>Overige vorderingen</i>			
1.4.4.1 Personeel	0,7		0,0
1.4.4.1 Overige	0,0		1,3
		0,7	1,3
1.4.5 <i>Overlopende activa</i>			
1.4.5.1 Vooruitbetaalde kosten	22,2		15,0
1.4.5.2 Verstrekte voorschotten	0,8		1,3
1.4.5.3 Overige overlopende activa	10,3		6,5
		33,3	22,8
1.4.7 <i>Af: Voorzieningen wegens oninbaarheid</i>		0,9	1,0
		73,4	53,3
1.4.7 <i>Voorziening wegens oninbaarheid</i>			
Stand per 1 januari		1,0	3,1
Onttrekking		0,1	2,5
Dotatie		0,0	0,4
		0,9	1,0

Het saldo van de vorderingen is gestegen naar M€73,4 (2008: M€53,3) en wordt ondermeer veroorzaakt door de door OCW toegezegde compensatie voor de invoering van de BaMa structuur in de periode 2003-2009 van M€10, waarvan in 2009 M€0,7 is uitbetaald. Het restant ad M€9,3 wordt in de komende jaren uitbetaald door OCW. Verder heeft de post overlopende activa betrekking op kosten gemaakt voor projecten in uitvoering,

welke nog niet in rekening zijn gebracht bij de opdracht- of subsidiegever. De toename van deze post heeft onder andere betrekking op geactiveerde kosten voor projecten van het Leiden Amsterdam Center for Drug Research (M€1,5), de Bsik subsidie voor het Cyttron samenwerkingsverband (M€0,9) en diverse Smartmix subsidies (M€0,8).

1.5 Effecten

(x M€)	1.5.1 Obligaties	1.5.2 Aandelen	Totaal
Stand per 1 januari	8,6	4,9	13,5
Aankopen	2,7	1,7	4,4
Verkopen	2,5	1,8	4,3
Koersverschillen	0,4	1,5	1,9
Stand per 31 december	9,2	6,3	15,5

De effecten betreffen de middelen van de Beheerstichting die door een vermogensbeheerder worden belegd in ter beurze genoteerde obligaties en aandelen. De marktwaarde van de obligaties

en aandelen is met name door de gestegen aandelenkoersen in 2009 met M€2,0 toegenomen tot M€15,5.

1.6 Liquide middelen

(x M€)	31.12.2009	31.12.2008
1.6.1 Kasmiddelen	0,1	0,1
1.6.2 Tegoeden op bank- en girorekeningen	20,0	18,9
1.6.3 Deposito's	1,6	2,7
Totaal	21,7	21,7

De liquide middelen van de universiteit bedragen ultimo 2009 M€21,7. Deze zijn ter vrije beschikking van de universiteit. Van dit bedrag wordt M€16,4 aan liquide middelen aangehouden door de verbonden partijen LEH BV (M€11,5), LIOF BV (M€4,4), de Beheerstichting (M€0,4) en Belvédère Academia Leiden University NV (M€0,1).

De liquiditeit van de universiteit wordt gewaarborgd door een bij de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) afgesloten kredietfaciliteit van M€100. Een deel van deze kredietfaciliteit is in de vorm van een langlopende lening van M€30 opgenomen. Ultimo 2009 is een bedrag van M€9,4 opgenomen van de resterende ruimte van M€70 van deze kredietfaciliteit bij de BNG (zie kortlopende schulden).

2.1 Groepsvermogen

(x M€)	Stand 31.12.2008	Resultaat	Overige mutaties	Stand 31.12.2009
2.1.1 Algemene reserve	61,0	16,7	1,7	79,4
2.1.2 Bestemmingsreserve publiek				
– Vernieuwingsfonds	5,7	-0,2	-1,7	3,8
2.1.3 Bestemmingsfonds privaat				
– Beheerstichting	13,8	1,8		15,6
2.2 Minderheidsbelang derden	0,2			0,2
Totaal	80,7	18,3	0,0	99,0

Het groepsvermogen neemt door het positieve resultaat van M€ 18,3 toe tot een bedrag van M€ 99,0.

Het groepsvermogen is opgebouwd uit:

- De algemene reserve, waarin de reserves van LEH BV, LIOF BV en de faculteitsbesturen zijn begrepen. De algemene reserve is in 2009 door het positieve resultaat en de bestemming daarvan toegenomen met M€ 16,7. Daarnaast is M€ 1,7 toegevoegd aan de algemene reserve door de vrijval van middelen uit het Vernieuwingsfonds.
- Een bestemmingsreserve voor de tot en met het boekjaar door het College van Bestuur gedane toekenningen uit het Vernieuwingsfonds, die nog niet besteed zijn. Deze middelen worden in volgende jaren door de betreffende eenheden ingezet.

Aan deze reserve wordt M€ 1,9 onttrokken waarvan M€ 0,2 betrekking heeft op het negatieve resultaat van het fonds in 2009.

- Een bestemmingsfonds waarin het eigen vermogen van de Beheerstichting is opgenomen. Gezien de herkomst (deze middelen zijn afkomstig uit erfstellingen en legaten) worden deze middelen als privaat vermogen gepresenteerd. Aan het bestemmingsfonds wordt M€ 1,8 toegevoegd door het positieve resultaat op de beleggingen van de Beheerstichting, waardoor ultimo 2009 het bestemmingsfonds een bedrag van M€ 15,6 omvat.
- Een minderheidsbelang derden waarin een aan derden verkocht belang van 33% in een deelneming van LEH wordt weergegeven (M€ 0,2).

2.2 Voorzieningen

	(x M€)	Mutaties 2009				Stand 31.12.2009	Verdeling saldi	
		Stand 31.12.2008	Dotaties	Onttrekkingen	Vrijval		< 1 jaar	> 1 jaar
<i>2.2.1 Personeelsvoorzieningen</i>								
2.2.1.1	Werkloosheidsuitkeringen	4,5	3,0	2,1	0,2	5,2	2,0	3,2
2.2.1.2	Voorziening Pemba	0,9	0,4	0,2	0,1	1,0	0,1	0,9
2.2.1.3	Jubileumgratificaties	0,9	0,1	0,0	0,0	1,0	0,1	0,9
2.2.1.4	Afkoopsummen RGUS	2,3	0,0	0,6	0,0	1,7	0,5	1,2
2.2.1.5	Reorganisatie FWN	0,6	0,0	0,3	0,0	0,3	0,2	0,1
2.2.1.6	Reorganisatie IBL	5,8	0,0	1,9	0,0	3,9	2,0	1,9
2.2.1.7	Reorganisatie CML	1,5	0,0	0,3	0,6	0,6	0,3	0,3
2.2.1.8	Reorganisatie FGW	4,7	0,0	0,4	0,0	4,3	0,5	3,8
2.2.1.9	Reorganisatie FdK	0,5	0,0	0,0	0,2	0,3	0,1	0,2
2.2.1.10	Reorganisatie UB	1,1	0,3	0,5	0,0	0,9	0,4	0,5
2.2.1.11	Uitstroombesluit FdL	1,4	0,0	0,8	0,0	0,6	0,2	0,4
2.2.1.12	Personele knelpunten UFB	0,2	0,0	0,1	0,0	0,1	0,1	0,0
2.2.1.13	Reorganisatie UBL	0,0	1,0	0,0	0,0	1,0	0,2	0,8
	Totaal	24,4	4,8	7,2	1,1	20,9	6,7	14,2
<i>2.2.2 Overige voorzieningen</i>								
2.2.2.1	Verlieslatende contracten	1,0	0,0	0,3	0,1	0,6	0,2	0,4
2.2.2.2	Asbestverwijdering	1,7	4,5	1,7	0,0	4,5	2,0	2,5
2.2.2.3	Samenwerkingsverbanden	3,2	0,0	0,0	0,1	3,1	0,1	3,0
2.2.2.4	BTW	0,0	1,3	0,0	0,0	1,3	0,0	1,3
2.2.2.5	Garantiestelling DUWO	1,9	0,0	0,0	0,0	1,9	0,0	1,9
	Totaal	7,8	5,8	2,0	0,2	11,4	2,3	9,1
	Totaal	32,2	10,6	9,2	1,3	32,3	9,0	23,3

De voorzieningen zijn licht toegenomen tot een bedrag van M€ 32,3. In 2009 is een drietal nieuwe voorzieningen getroffen voor een reorganisatie bij de Universiteitsbibliotheken Leiden (M€ 0), asbestverwijdering (M€ 4,5) en de afrekening BTW 2009 (M€ 1,3). In totaal is in 2009 M€ 10,6 gedoteerd. Hierna worden de voorzieningen afzonderlijk toegelicht.

Personele voorzieningen

Werkloosheidsuitkeringen

De voorziening werkloosheidsuitkeringen omvat de verplichtingen voor de in de komende jaren door de universiteit te betalen wachtgeld. Van de door de uitvoeringsinstellingen berekende maximale verplichting bij het totale bestand aan bestaande deelnemers aan de wachtgeldregeling, is op basis van de jaarlijkse vrijval geschat welk percentage daadwerkelijk zal worden uitbetaald.

Voorziening Pemba (eigenrisicodragerschap WAO)

De Universiteit Leiden is eigenrisicodragers gedurende de eerste vier jaar van arbeidsongeschiktheid van personeel. In 2009 is M€ 0,4 aan de voorziening gedoteerd. De uitkeringen bedroegen in deze periode M€ 0,2.

Jubileumgratificaties

De voorziening omvat de contante waarde van de toekomstige jubileumgratificaties van het personeelsbestand per 31 december 2009.

Afkoopsommen Regeling Geleidelijke Uitstroom Senioren (RGUS)

Van de medewerkers die gebruik maken van de seniorenregeling RGUS (waar tot eind 2004 een beroep op kon worden gedaan) is vastgesteld wat de kosten van de afkoopsom en de 5%-aanvulling zullen zijn bij gebruikmaking van de FPU. RGUS-deelnemers hebben zich namelijk verplicht van de FPU-gebruik te maken, afhankelijk van het geboortjaar, met 61-jaren en twee maanden of 62-jaren en drie maanden. In 2009 is M€ 0,6 aan de voorziening onttrokken voor het afkopen van pensioenverplichtingen en het uitkeren van aanvullingen.

Reorganisatie Faculteit Wiskunde en Natuurwetenschappen (FWN)

De voorziening is getroffen in verband met in 2002 en 2003 doorgevoerde reorganisaties. De voorziening wordt ingezet voor de dekking van de kosten wegens afkoopsommen in verband met pensioenbreuk, kosten wegens de aanvulling FPU en salarisbetalingen.

Reorganisatie Instituut voor Biologie Leiden (IBL/FWN)

In 2008 heeft de Faculteit Wiskunde en Natuurwetenschappen besloten een reorganisatie door te voeren bij het Institute of Biology Leiden (IBL). De reorganisatie heeft als doel de kosten in overeenstemming te brengen met de door het instituut gegenereerde inkomsten uit de eerste-, tweede- en derdegeldstroom. Voor de beoogde uitstroom van medewerkers is deze voorziening getroffen. In 2009 is een bedrag van M€ 1,9 aan de voorziening onttrokken.

Reorganisatie Centrum Milieukunde Leiden (CML)

Het Centrum voor Milieuwetenschappen Leiden is ingebed als instituut in de Faculteit Wiskunde en Natuurwetenschappen. De reorganisatie heeft als doel het instituut als een financieel gezond onderdeel van de faculteit in te bedden. Voor de beoogde uitstroom van medewerkers is deze voorziening getroffen. In 2009 is een bedrag van M€ 0,9 aan de voorziening onttrokken.

Reorganisatie (voormalige) Faculteit Letteren (FGW)

Reorganisatie van de faculteit is noodzakelijk vanwege de afname van de beschikbare middelen, onder meer door de aanpassing in de middelen die door het CvB ter beschikking worden gesteld. Door de afnemende studentenaantallen en een aanpassing van de zogenaamde 'nullast' was een herstructurering noodzakelijk. In de loop van 2008 is de Faculteit der Letteren opgegaan in de nieuwe Faculteit der Geesteswetenschappen (FGW). De uitstroom van medewerkers vindt in 2009 en 2010 plaats en heeft geleid tot een onttrekking van M€ 0,4 in 2009.

Reorganisatie Faculteit Kunsten (FdK)

De positie van de Faculteit Kunsten is gewijzigd. De faculteit is opgeheven en taken op het gebied der Kunsten worden ondergebracht in een instituut binnen de Faculteit Geesteswetenschappen. Hierbij wordt de inhoudelijke taakstelling van het instituut beperkt tot promotietrajecten. Het doel van de reorganisatie is om de taken van de nieuwe organisatie in te vullen en de financiering in overeenstemming te brengen met de gewijzigde taakstelling.

Reorganisatie Universiteitsbibliotheek (UB)

In 2007 is een reorganisatie uitgevoerd waarbij de Universiteitsbibliotheek is omgevormd van een intern naar een extern gerichte dienst, die relevante diensten levert ter ondersteuning van onderwijs en onderzoek. De organisatie van de UB diende optimaal geschikt gemaakt te worden om haar faciliterende rol adequaat te kunnen vervullen.

Uitstroombesluit Faculteit Letteren (FdL)

In 2004 is een reorganisatie uitgevoerd bij de Faculteit Letteren, waarbij met gebruikmaking van de bestaande uitstroombesluiting de formatie werd teruggebracht naar een gewenst niveau. In 2009 is M€0,8 aan de voorziening onttrokken voor het afkopen van pensioenverplichtingen en het uitkeren van aanvullingen.

Personele knelpunten Universitair Facilitair Bedrijf (UFB)

Binnen het Universitair Facilitair Bedrijf (UFB) wordt een oplossing gezocht voor een aantal knelpunten in de bedrijfsvoering. Een onderdeel hiervan betreft het zoeken naar oplossingen voor ziekteverzuim en productiviteit. Voor de kosten van het flankerend beleid is een voorziening gevormd. In 2009 is een bedrag van M€0,1 aan de voorziening onttrokken.

Reorganisatie Universiteitsbibliotheken Leiden (UBL)

In 2008 is besloten tot een centralisatie van de bibliotheekfunctie binnen de Universiteit Leiden. In vervolg hierop vindt in 2010 een reorganisatie plaats binnen de nieuw ontstane organisatie. Op grond van het inmiddels vastgestelde personeelsplan is een voorziening van M€1,0 getroffen.

Overige voorzieningen*Verlieslatende contracten*

Deze voorziening is getroffen ter dekking van verliezen op lopende tweede- en derdegeldstroom projecten waarvan duidelijk is dat sprake zal zijn van een nadelig eindsaldo. Aan de voorziening is in 2009 een bedrag van M€0,3 onttrokken.

Asbestverwijdering

In 2009 zijn de lopende saneringen in het Sylvius en Gorlaeus afgerond. In de loop van 2009 is duidelijk geworden dat ook in het Pieter de la Courtgebouw een asbestsanering zal moeten plaatsvinden. Hiertoe is een voorziening getroffen van M€4,5.

Samenwerkingsverbanden

Deze voorziening is getroffen met het oog op risico's en financiële nadelen voor de universiteit, voortvloeiend uit samenwerkingsverbanden.

BTW

In 2008 heeft de inspecteur aangegeven akkoord te willen gaan met een aangepaste systematiek voor de verrekening van de BTW voordruk. Naar aanleiding van de aangifte 2008 heeft de inspecteur gevraagd om nadere informatie over de onderbouwing van

het gehanteerde verrekeningspercentage. In 2009 is in de BTW aangifte uitgegaan van de aangepaste systematiek. Gelet op het door de inspecteur gemaakte voorbehoud is een voorziening getroffen van M€1,3.

Garantiestelling DUWO

De universiteit heeft zich in 2005 garant gesteld voor het tekort dat mogelijk zal ontstaan bij de exploitatie van de studentenwoningen aan het Rijnfront (gemeente Oegstgeest) door huisvestingsvereniging DUWO. Voor een rendabele exploitatie is een looptijd van minimaal zeven jaren noodzakelijk. Door de gemeente is een vergunning afgegeven voor vijf jaren. Op dit moment kan nog niet worden beoordeeld of een verlenging van de vergunning zal worden afgegeven.

2.3 Langlopende schulden

(x M€)	Stand 31.12.2008	Mutaties 2009 (M€)		Looptijd 31.12.2009	Resterende > 1 jaar	Rentevoet looptijd > 5 jaar	
		Nieuwe leningen	Aflossingen				
2.3.1 Bank Nederlandse Gemeenten	30,0			30,0		30,0	4,805%
2.3.2 Erfpachten	11,8	2,7	0,3	14,2	1,5	12,7	
2.3.3 Afkoopsommen	0,2		0,2	0,0	0,0		
Totaal	42,0	2,7	0,5	44,2	1,5	42,7	

Op grond van de investeringen in vastgoed en de daaruit voortvloeiende liquiditeitsontwikkeling is in 2007 langlopende externe financiering aangetrokken. De Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) heeft een kredietfaciliteit beschikbaar gesteld van M€ 100. Hiervan is in 2007 M€30 opgenomen als vastrentende lening met een termijn van 25 jaar. De lening moet op 1 oktober 2032 geheel zijn terugbetaald. De BNG heeft het recht tot opeising van de verstrekte financieringen en beschikbaar gestelde faciliteiten indien de solvabiliteitsratio daalt beneden de signaleringsgrens van 20%. Ultimo 2009 bedroeg de solvabiliteitsratio 28,4% (enkelvoudig 25,5%).

Voor een volgend deel van dit krediet (M€30) is het renterisico afgedekt middels de aankoop van een forward starting renteswap. Dit instrument ruilt (swap) vanaf oktober 2009 t/m oktober 2034 de variabele rente op het krediet tegen een door de universiteit te betalen vast rentepercentage (4,647%). De renteswap wordt gewaardeerd tegen kostprijs (nihil). De marktwaarde van de swap bedraagt M€ 2,8 negatief ultimo 2009.

De universiteit is eigenaar van diverse terreinen in Leiden en Oegstgeest, en zet zich actief in om op deze terreinen bedrijfsmatige activiteiten aan te trekken die de doelstelling van de universiteit en het LUMC ondersteunen. Percelen van deze terreinen worden uitgegeven in erfpacht. De erfpachtovereenkomsten kennen een looptijd van 50 jaar. Bij uitgifte ontvangt de universiteit een bedrag ineens (in 2009 M€2,7 Biopartner Accelerator). Dit bedrag valt gedurende de looptijd van de erfpacht vrij ten gunste van het resultaat (M€0,3 in 2009).

Naast de uitgifte van gronden aan Biopartner Accelerator heeft in 2009 ook een uitgifte van gronden plaatsgevonden aan de Stichting Rivierduinen, voor een bedrag van M€6,3. Omdat hier sprake was van eeuwigdurende erfpacht is de uitgifte gelijkgesteld aan een verkoop van gronden, en is de opbrengst geheel onder de baten verantwoord.

2.4 Kortlopende schulden

(x M€)		31.12.2009	31.12.2008
2.4.1	Kredietinstellingen	9,4	18,0
2.4.2	Vooruitontvangen subsidies OCW	2,9	2,9
2.4.3	Crediteuren	26,9	25,2
<i>2.4.4 Belastingen/premies sociale verzekeringen</i>			
2.4.4.1	Loonheffing	8,2	7,1
2.4.4.2	Omzetbelasting	0,1	-0,1
2.4.4.3	Premies sociale verzekeringen	2,9	3,0
		11,2	10,0
2.4.5	Schulden pensioenen	2,8	2,7
<i>2.4.6 Overlopende passiva</i>			
2.4.6.1	Vooruitontvangen collegegelden	20,7	19,2
2.4.6.2	Vooruitontvangen termijnen contractonderzoek	59,2	38,0
2.4.6.3	Vooruitontvangen investeringssubsidies	4,7	5,1
2.4.6.4	Vakantiegeld- en dagen	22,8	25,3
2.4.6.5	Overige posten	12,1	11,8
		119,5	99,4
Totaal		172,7	158,2

De kortlopende schulden zijn toegenomen met M€14,5. De post kredietinstellingen (rekening-courant BNG) is gedaald met M€8,6 tot M€9,4 ultimo 2009. Deze daling kon onder meer worden gerealiseerd door de toename van (per saldo) vooruit ontvangen termijnen voor contractonderzoek (M€21,2). Het betreft hier onder meer toekenningen uit de Vernieuwingsimpuls van NWO die vooruit zijn betaald.

Het merendeel van de kortlopende schulden heeft een looptijd korter dan één jaar; ca M€1,0 van de vooruitvragen subsidies OCW is bestemd voor activiteiten die doorlopen in 2010 en 2011.

Verantwoording ontvangen doelsubsidies OCW

(x M€)	Toegewezen bedrag	Ontvangen tot en met 2008	Besteding tot en met 2008	Saldo 31.12.2008	Ontvangen in 2009	Besteding in 2009	Saldo 31.12.2009
Nederl. Inst. V. Ac. Studies Damascus BVH/BHO-2005/217652 U d.d. 14-12-2005 BVH/BHO-2006/210472 M d.d. 12-12-2006	1,107	0,898	0,717	0,181	0,209	0,346	0,044
Nederlands Instituut in Turkije BVH/BHO-2005/220227 U d.d. 15-12-2005 BVH/BHO-2006/210472 M d.d. 12-12-2006 HO&S/103028 dd. 24-2-2009	2,196	1,681	1,434	0,247	0,515	0,704	0,057
Sectorplan Letteren WO/BS/2002/57746	1,445	1,540	1,445	0,095	-0,095		0,000
Vernieuwing promotie trajecten BVH/BHO-2006/1116680 M d.d. 07-07-2006	0,655	0,655	0,094	0,561		0,268	0,293
Islamitische Theologie BVH/BHO-2006/1116680 M d.d. 07-07-2006	2,360	1,416	0,572	0,844	0,472	0,274	1,042
Encompass BVH/BHO-2006/145817 m d.d. 20-09-2006 BVH/BHO-2006/1527777 M BVH/BHO-200747365 U	1,750	1,250	0,773	0,477	0,500	0,397	0,580
Samenwerking Australian University BVH/BHO-2006/210472 M d.d. 12-12-2006	0,225	0,225	0,040	0,185		0,039	0,146
Studenten met functiebeperking BVH/BHO-2006/210472 M d.d. 12-12-2006	0,908	0,181	0,167	0,014		0,014	0,000
Universe Awereness Programma BVH/BHO-2007-123103 M d.d. 24-09-2007	0,375	0,125	0,071	0,054		-0,054	0,108
Nationaal Herbarium BEK/BPR-2008/144713 U d.d. 27-11-2008	2,309	1,184	1,184	0,000	1,125	1,125	0,000
Cherpa HO&S/BL/54269 d.d. 25-09-2008	0,600	0,300	0,052	0,248	0,300	0,185	0,363
Ontwikkeling educatieve minoren OND/ODB-09/130140 U d.d. 12-11-2009	0,229				0,229		0,229
Totaal	14,158	9,455	6,549	2,906	3,254	3,298	2,861

Niet in de balans opgenomen verplichtingen

- De Universiteitsbibliotheken zijn voor een bedrag van M€1,4 aan toekomstige verplichtingen inzake licentieovereenkomsten aangegaan.
- De I-groep is toekomstige verplichtingen voor een bedrag van M€0,2 aangegaan voor licenties.
- Het Universitair Facilitair Bedrijf heeft leaseovereenkomsten en onderhoudscontracten afgesloten voor kopieermachines en printers. De totale jaarlijkse verplichting bedraagt ultimo 2009 M€0,2.
- In het kader van de normale bedrijfsvoering heeft de universiteit voorts garanties afgegeven, huur- en leasecontracten alsmede licentieovereenkomsten gesloten.
- Libertatis Ergo Holding B.V. (LEH) is in 2006 de verplichting aangegaan om M€2,0 te storten in de deelneming Bio Generation Ventures B.V. Hiervan is ultimo 2009 M€0,8 gestort. Per 31 december 2009 resteert een stortingsplicht van M€1,2.
- Door de universiteit zijn voor de vorming en instandhouding van haar gebouwen en vastgoedontwikkeling diverse opdrachten afgegeven. Per 31 december 2009 betreft dit een bedrag van M€8,5.
- De universiteit heeft zich middels een samenwerkingsovereenkomst met de Gemeente Leiden verplicht tot het verrichten van bovenplanse investeringen in infrastructuur en groenvoorzieningen in de 'Knoop Leiden West' voor een bedrag van M€9,8 en het beschikbaar stellen van gronden ter waarde van M€3,9 'om niet' als bijdrage in de ontwikkeling van Landgoed Rijnfront
- In 2009 is Belvédère Academia Leiden University N.V. (Belvédère) opgericht door de universiteit. Samen met LEH B.V. heeft Universiteit Leiden een 100% deelname in deze N.V. . Doel van deze NV is om alumni de mogelijkheid te bieden te beleggen in obligaties met het Academiegebouw en de Sterrenwacht als onderpand. Het ministerie van OCW heeft aan Belvédère N.V. de status van cultuurfonds verleend, vanwege de museale functie van de gebouwen. Voorts is van AFM een vergunning verkregen om Belvédère N.V. aan te merken als beleggingsinstelling.

Eind 2009 zijn in het kader van de inrichting van het Belvédère-concept onder meer de volgende akte en overeenkomsten getekend namens Universiteit Leiden:

- Een transportakte waarbij het Academiegebouw en de Sterrenwacht door Universiteit Leiden zijn verkocht aan Belvédère N.V..
- Een huurovereenkomst tussen Universiteit Leiden en Belvédère N.V., waarbij de universiteit de beide panden weer terug huurt.
- Een achtergestelde leenovereenkomst waarbij Universiteit Leiden aan Belvédère N.V. geld leent teneinde de koop te kunnen financieren.

Geconcludeerd is dat bovenstaande akte en overeenkomsten als één samenhangend geheel moeten worden beschouwd, waardoor per saldo in het kader van de externe verslaggeving geen sprake is van een 'true sale'. De panden blijven in de (enkelvoudige) jaarrekening van Universiteit Leiden staan onder de materiële vaste activa.

Toelichting op de geconsolideerde staat van baten en lasten

3.1 Rijksbijdrage OCW

(x M€)	2009	2008
3.1.1 Rijksbijdragen OCW	334,3	316,5
3.1.2 <i>Totaal overige subsidies OCW</i>		
3.1.2.1 Geoormerkte subsidies OCW	3,3	4,3
3.1.2.2 Toerekening investeringssubsidies OCW	0,0	1,4
	3,3	5,7
3.1.3 Af: Rijksbijdrage LUMC	66,6	63,9
Totaal	271,0	258,3

De rijksbijdrage OCW, na aftrek van de rijksbijdrage voor de werkplaatsfunctie bestemd voor het academisch ziekenhuis (LUMC) bedroeg in 2009 M€271,0. De groei van de Rijksbijdrage wordt beïnvloedt door de verkregen compensatie voor de

invoering van de BaMa structuur in de periode 2003-2009 (M€10), aan een compensatie voor gestegen lonen en prijzen van M€10,6 en een daling van overige subsidies OCW.

3.2 Collegelden

(x M€)	2009	2008
Collegegelden	28,9	28,0
Totaal	28,9	28,0

De groei van de baten uit collegegelden met M€0,9 wordt verklaard door een toename van het aantal studenten.

3.3 Baten werk in opdracht derden

(x M€)		2009	2008
3.3.1	Contractonderwijs	10,2	11,0
3.3.2	Contractonderzoek		
3.3.2.1	Internationale organisaties (EU/ERC)	23,2	21,5
3.3.2.2	Nationale overheden	12,6	8,5
3.3.2.3	NWO (incl. Zon MW)	47,9	45,9
3.3.2.4	KNAW	0,8	0,2
3.3.2.5	Overige non-profitorganisaties	20,1	19,2
3.3.2.6	Bedrijven	20,4	18,8
	Totaal Contractonderzoek	125,0	114,1
	Totaal	135,2	125,1

Onder de baten werk in opdracht van derden zijn de opbrengsten uit de tweede- en derdegeldstroom verantwoord. De baten laten een groei zien van M€10,1 ten opzichte van 2008. De groei is te

danken aan de groei van contractonderzoek voor verschillende soorten instanties over de gehele linie.

3.4 Overige baten

(x M€)		2009	2008
3.4.1	Verhuur	4,1	3,3
3.4.2	Detachering personeel	1,7	1,1
3.4.3	Schenking en sponsoring	0,1	0,1
3.4.4	Overige	36,8	23,4
	Totaal	42,7	27,9

De toename in overige baten bedraagt M€14,8 en wordt vooral veroorzaakt door de uitgifte van gronden in eeuwigdurende erfpacht aan de Stichting Rivierduinen voor M€6,3.

Onder de post 'overige' vallen onder meer opbrengsten uit vastgoed (M€6,6), catering opbrengsten (M€2,9), beursprogramma's (M€1,8), en diverse kleine éénmalige posten zoals bijdragen van studenten.

4.1 Personele lasten

(x M€)	2009	2008
<i>4.1.1 Lonen, salarissen, sociale lasten</i>		
4.1.1.1 Lonen en salarissen	228,5	217,1
4.1.1.2 Sociale lasten	12,5	8,7
4.1.1.3 Pensioenpremies	30,0	27,8
	271,0	253,6
<i>4.1.2 Overige personele lasten</i>		
4.1.2.1 Dotatie personele voorzieningen	3,7	14,6
4.1.2.2 Personeel niet in loondienst	11,8	12,7
4.1.2.3 Overige	8,4	9,4
	23,9	36,7
4.1.3 Af: Uitkeringen	1,7	1,0
Totaal	293,2	289,3

De personele lasten zijn in 2009 met M€3,9 toegenomen naar M€293,2. Bij een licht gestegen bezetting is sprake van een geste-

gen gemiddelde personeelslast als gevolg van periodieken en een autonome stijging van de sociale lasten en pensioenpremies.

Bezetting ultimo 2009

	fte's 31.12.2009	fte's 31.12.2008
Wp	2.794,8	2.736,5
Obp	1.803,9	1.784,3
Totaal	4.598,7	4.520,8

Bovenstaande bezetting is de bezetting van de universiteit ultimo 2009, inclusief de medewerkers van het LUMC (ultimo 2009: 1.309,2 fte, ultimo 2008: 1.230,0 fte).

Bezoldiging van bestuurders

Op grond van de Regeling verslaggeving onderwijs en RJ660 is het verplicht de bezoldiging van de afzonderlijke leden van het College van Bestuur en van de Raad van Toezicht te vermelden. Gemeld kan worden dat de heren Wellink en Reibestein hebben aangegeven af te zien van bezoldiging.

(x €)	2009	2008
<i>College van Bestuur</i>		
Prof.mr. P.F. van der Heijden	208.743	200.314
Prof.dr. M.C.E. van Dam-Mieras	181.864	172.303
Drs. H.W. te Beest	198.418	190.426
Totaal College van Bestuur	589.025	563.043
<i>Raad van Toezicht</i>		
Dr. A.H.E.M. Wellink (voorzitter)	–	–
Drs. H.J. Brouwer	–	4.577
Prof.dr. R.S. Reneman	9.992	10.021
Prof.dr. A.G.Z. Kemna	9.992	10.021
Drs. R.W.P. Reibestein	–	–
Drs. M. Sijmons	9.992	4.865
Totaal Raad van Toezicht	29.976	29.484

Wet openbaarmaking uit publieke middelen gefinancierde topinkomens

Op grond van de ‘Wet openbaarmaking uit publieke middelen gefinancierde topinkomens’ (in het vervolg: ‘Wet Topinkomens’) dienen organisaties die in aanzienlijke mate uit publieke middelen gefinancierd worden, beloningen die het gemiddelde belastbare loon per jaar van een minister te boven gaan, openbaar te maken. De universiteit valt onder de reikwijdte van deze wet. De beloning in de zin van deze wet bestaat uit het belastbare loon

alsmede de beloningen betaalbaar op termijn. In de beloningen op termijn zijn de pensioenbijdrage van de werkgever en werknemer begrepen. Naast het reguliere belastbare loon dienen ook incidentele vergoedingen (zoals toegekende uitkeringen in verband met beëindiging van het dienstverband) in aanmerking genomen te worden. Uitkeringen in verband met beëindiging van het dienstverband die in combinatie met het inkomen meer bedragen dan het norminkomen van de minister (k€ 188), dienen vermeld te worden.

2009

(x €)	Dienstverband		Belastbaar loon			Beloningen op termijn	Beloningen totaal
	Aanvang	Einde	Fte	Regulier loon	Eenmalig		
Voorzitter CvB	01.02.2007		100%	165.612		43.131	208.743
Vice-voorzitter CvB	01.09.2005		100%	157.428		40.990	198.418
Hoogleraar	01.04.1980	30.06.2009	60%	59.140	110.319	117.203	286.662
Hoogleraar	01.08.1984	01.11.2009	100%	108.959	225.000	19.109	353.068
Hoogleraar	01.01.1997	28.02.2009	80%	18.854	192.526	3.725	215.105
Universitair Docent	01.01.1998	01.09.2009	100%	44.394	219.881	10.116	274.391
OBP	01.04.1989	31.07.2009	100%	46.120	140.000	10.174	196.294

2008

(x €)	Dienstverband		Belastbaar loon			Beloningen op termijn	Beloningen totaal
	Aanvang	Einde	Fte	Regulier loon	Eenmalig		
Voorzitter CvB	01.02.2007		100%	159.856		40.458	200.314
Vice-voorzitter CvB	01.09.2005		100%	152.343		38.083	190.426
Hoogleraar	01.04.1980	30.06.2009	100%	88.653		21.624	110.277
Hoogleraar	01.08.1984	01.11.2009	100%	89.266		21.624	110.890
Hoogleraar	01.01.1997	28.02.2009	80%	86.139		21.265	107.404
Universitair Docent	01.01.1998	01.09.2009	100%	44.062		14.354	58.416
OBP	01.04.1989	31.07.2009	100%	70.172		16.565	86.737

4.2 Afschrijvingen

(x M€)	2009	2008
4.2.1 Gebouwen	16,3	14,4
4.2.2 Inventaris en Apparatuur	10,2	13,1
4.2.3 Vastgoedontwikkeling	0,1	0,1
Totaal	26,6	27,6

De afschrijvingen op gebouwen stijgen in 2009 met M€1,9 als gevolg van in 2008 gepleegde investeringen van M€30,0. De afschrijvingen op Inventaris en Apparatuur dalen als gevolg van

een incidentele afschrijving in 2008. Binnen de afschrijvingen bedraagt de LUMC component M€3,3 (gebouwen) en M€0,1 (inventaris en apparatuur).

4.3 Huisvestingslasten

(x M€)	2009	2008
4.3.1 Huur	4,0	3,5
4.3.2 Verzekeringen	0,7	0,8
4.3.3 Onderhoud	10,4	8,9
4.3.4 Energie en water	8,0	8,1
4.3.5 Schoonmaakkosten	3,5	3,8
4.3.6 Heffingen	2,5	2,4
4.3.7 Dotatie overige voorzieningen	4,5	2,4
4.3.8 Gebiedontwikkeling	1,9	0,0
4.3.9 Overige	3,7	4,9
Totaal	39,2	34,8

De huisvestingslasten zijn toegenomen met M€4,4 naar M€39,2. De dotatie aan de asbestvoorziening van M€4,5 is de belangrijkste oorzaak voor de stijging van de lasten.

4.4 Overige lasten

(x M€)	2009	2008
4.4.1 Administratie- en beheerslasten	10,0	11,9
4.4.2 Inventaris, apparatuur en leermiddelen	11,2	11,4
4.4.3 Overige	82,6	75,2
Totaal	103,8	98,5

4.4.3. Specificatie post overige

(x M€)	2009	2008
4.4.3.1 Reis- en verblijfkosten	8,0	8,7
4.4.3.2 Telefoon-, porti en vrachtkosten	1,4	1,7
4.4.3.3 Collectievorming	5,0	4,2
4.4.3.4 Hulpmiddelen/grondstoffen	8,9	7,5
4.4.3.5 Publiciteit en voorlichting	2,8	3,1
4.4.3.6 Lidmaatschappen, donaties en verzekeringen	1,1	1,0
4.4.3.7 Werkzaamheden door derden	29,7	25,5
4.4.3.8 Representatie	2,5	2,5
4.4.3.9 Catering	1,8	1,8
4.4.3.10 Advieskosten	0,5	1,6
4.4.3.11 Accountantskosten	0,4	0,6
4.4.3.12 Subsidies	10,1	10,5
4.4.3.13 Diversen	10,4	6,5
Totaal	82,6	75,2

In 2009 is een voorziening getroffen voor een mogelijke naheffing over de BTW aangifte 2009, in vervolg op de invoering van een nieuwe systematiek voor de berekening van de voordruk.

De daling van de post 'Advieskosten' wordt veroorzaakt door éénmalige advieskosten in 2008, waaronder de advisering reorganisatie UB, technische adviezen aan het Lorentz Centre (MIRI) en juridische bijstand.

De mutatie in de post diversen wordt ondermeer veroorzaakt door een aantal eenmalige mutaties in de materiële voorzieningen in 2008 (vrijval M€1,3) en 2009 (dotatie M€1,3) en een stijging van de specifieke kosten bij het LUMC.

5 Financiële baten en lasten

(x M€)	2009	2008
5.1 Rentebaten	0,7	1,7
5.2 Waardeveranderingen effecten	1,9	-2,7
5.3 Overige opbrengsten effecten	0,6	0,7
5.4 Rentelasten	-3,0	-2,9
5.5 Toegerekende bouwrente aan investeringen	1,1	1,1
Totaal	1,3	-2,1

Het saldo van de financiële baten en lasten is gestegen van M€ 2,1 negatief in 2008 naar M€ 1,3 positief in 2009. De stijging is met name het gevolg van de positieve waardeontwikkeling van de effectenportefeuille van de Beheerstichting Fondsen Universiteit

Leiden. In verband met de afgesloten lening, bestemd voor de bouwactiviteiten, wordt bouwrente toegerekend aan de onderhanden werken. In 2009 is daarvoor een rentepercentage van 3,9% gehanteerd.

Enkelvoudige jaarrekening

Enkelvoudige balans (na resultaatbestemming)

(x M€)		31.12.2009	31.12.2008
1	Activa		
	<i>Vaste activa</i>		
1.1	Materiële vaste activa	229,9	217,1
1.2	Financiële vaste activa	19,5	18,1
		249,4	235,2
	<i>Vlottende activa</i>		
1.3	Voorraden	1,0	1,1
1.4	Vorderingen	70,2	50,7
1.5	Liquide middelen	5,3	7,8
		76,5	59,6
	Totaal	325,9	294,8
2	Passiva		
2.1	Eigen vermogen	83,2	66,7
2.2	Voorzieningen	32,3	32,0
2.3	Langlopende schulden	44,2	42,0
2.4	Kortlopende schulden	166,2	154,1
	Totaal	325,9	294,8

Enkelvoudige staat van baten en lasten

(x M€)	2009	Begroting 2009	2008
<i>Baten</i>			
3.1 Rijksbijdragen OCW	271,0	260,5	258,3
3.2 Collegegelden	28,9	28,2	28,0
3.3 Baten werk in opdracht van derden	72,0	60,2	69,7
3.4 Overige baten	37,0	28,7	23,5
Totaal baten	408,9	377,6	379,5
<i>Lasten</i>			
4.1 Personeelslasten	215,0	207,8	219,0
4.2 Afschrijvingen	23,1	21,5	23,7
4.3 Huisvestingslasten	34,9	31,1	30,4
4.4 Overige lasten	119,5	113,8	120,6
Totaal lasten	392,5	374,2	393,7
Saldo Baten en Lasten	16,4	3,4	-14,2
5 Financiële baten en lasten	-0,8	-2,3	0,2
Resultaat	15,6	1,1	-14,0
6 Resultaat deelnemingen	0,9	0,1	1,0
Nettoresultaat	16,5	1,2	-13,0

Enkelvoudig kasstroomoverzicht

[105]

(x M€)	2009	2008
<i>Kasstroom uit operationele activiteiten</i>		
Resultaat	16,5	-13,0
Gecorrigeerd voor:		
Afschrijvingen	23,1	23,7
Mutaties voorzieningen	0,3	5,2
	23,4	28,9
<i>Veranderingen in vlottende middelen</i>		
Vorraden	0,1	0,0
Vorderingen	-19,5	-4,3
Kortlopende schulden	12,1	28,5
Totaal kasstroom uit bedrijfsoperaties	-7,3	24,2
Totaal kasstroom uit operationele activiteiten	32,6	40,1
<i>Kasstroom uit investeringsactiviteiten</i>		
Investerings materiële vaste activa	-68,4	-66,8
Desinvesteringen materiële vaste activa	32,5	4,9
(Des)investerings in deelnemingen	-1,0	-0,7
Mutaties leningen	-0,4	5,6
Totaal kasstroom uit investeringsactiviteiten	-37,3	-57,0
<i>Kasstroom uit financieringsactiviteiten</i>		
Opname langlopende schulden	2,7	4,1
Aflossing langlopende schulden	-0,5	-0,2
Totaal kasstroom uit financieringsactiviteiten	2,2	3,9
Mutatie liquide middelen	-2,5	-13,0
Beginstand liquide middelen	7,8	20,8
Mutatie	-2,5	-13,0
Eindstand liquide middelen	5,3	7,8

Toelichting op de enkelvoudige jaarrekening

Grondslagen

Zie de grondslagen geconsolideerde jaarrekening; in de enkelvoudige jaarrekening zijn de faculteiten en expertisecentra verwerkt, exclusief de Faculteit Geneeskunde. Met het LUMC is een overeenkomst gesloten, op grond waarvan jaarlijks een subsidie

wordt toegekend aan het LUMC voor onderwijs- en onderzoek-sactiviteiten. Deze subsidie is verantwoord onder de overige lasten.

Toelichting op de enkelvoudige balans

1.1 Materiële vaste activa

(x M€)	1.1.1 Gebouwen en terreinen	1.1.2 Inventaris en apparatuur	1.1.3 Gebouwen in uitvoering	1.1.4 Vastgoed- ontwikkeling	Totaal
<i>Stand per 1 januari 2009</i>					
Aanschafprijs t/m 2009	468,4	83,3	33,1	7,6	592,4
Cumulatieve waardeverminderingen en afschrijvingen	317,2	58,0	0,0	0,1	375,3
Boekwaarde	151,2	25,3	33,1	7,5	217,1
<i>Mutaties in boekwaarde</i>					
Investeringsen	46,5	12,6	8,2	1,1	68,4
Desinvesteringsen		1,0	30,0	1,5	32,5
Afschrijvingen (exclusief LUMC)	13,0	10,0	0,0	0,1	23,1
Saldo	33,5	1,6	-21,8	-0,5	12,8
<i>Stand per 31 december 2009</i>					
Aanschafprijs t/m 2009	514,7	92,5	11,3	7,2	625,7
Cumulatieve waardeverminderingen en afschrijvingen	330,0	65,6	0,0	0,2	395,8
Boekwaarde	184,7	26,9	11,3	7,0	229,9

Gebouwen en terreinen, gebouwen in uitvoering

In 2009 is voor een bedrag van M€24,7 geïnvesteerd in gebouwen, zijnde het saldo van investeringen en desinvesteringsen in de categorieën 'gebouwen en terreinen' en 'gebouwen in uitvoering'. De renovatie van het Academieggebouw (M€4,0) en de Sterrenwacht (M€2,5), en de verbouwing van het Sylvius (M€6,3) nemen daarvan een belangrijk deel voor hun rekening. Verder zijn diverse projecten in uitvoering, waaronder de renovatie van het PJ Veth gebouw en de Sterrenwacht. De desinvestering van M€30 op gebouwen in uitvoering betreft een overheveling van de cumulatieve investeringen van de hiervoor beschreven projec-

ten naar de categorie 'Gebouwen en terreinen'. Aan bouwrente is een bedrag van M€1,1 geactiveerd.

Inventaris en apparatuur

In 2009 is voor M€12,6 geïnvesteerd in inventaris en apparatuur. Het betreft hier voornamelijk investeringen in wetenschappelijke apparatuur door de faculteit W&N (M€7,0) en specifieke investeringen in Campus Solutions (M€1,3) en de inrichting van de Faculty Club (M€0,4). De reguliere afschrijvingen op inventaris en apparatuur bedroegen M€10,0.

Vastgoedontwikkeling

De universiteit ontwikkelt terreinen voor de uitgifte van percelen in erfpacht. In 2009 is daartoe voor M€1,1 geïnvesteerd. Deze kosten worden geactiveerd en na uitgifte van de percelen gedurende de looptijd afgeschreven. In 2009 is een aantal percelen in erfpacht uitgegeven. De ontvangsten zijn verantwoord onder de langlopende schulden en vallen eveneens gedurende de looptijd van het erfpachtcontract vrij ten gunste van het resultaat. Eén van de projecten waarin tot en met 2008 is geïnvesteerd betreft de uitgifte van een perceel aan de Stichting Rivierduinen. Omdat dit perceel in eeuwigdurende erfpacht is uitgegeven is in economische zin sprake van een verkoop, en zijn de tot en met 2008 geactiveerde kosten gedesinvesteerd (M€1,5).

Bijzondere collecties

De Universiteit Leiden is in het bezit van zeer omvangrijke unieke bijzondere collecties. Deze academische erfgoedcollecties zijn vanaf de oprichting van de universiteit verworven en worden nog jaarlijks aangevuld met nieuwe aankopen en geschenken. De Universiteit Leiden beheert bovendien een aantal belangrijke bruikleencollecties, waaronder de collectie van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde. De bijzondere collecties kunnen worden onderverdeeld in een aantal domeinen: westerse handschriften & archieven, oude drukken, prenten & tekeningen & iconografie, foto's & fotografica, kaarten & atlanten, Oosterse & Aziatische collecties.

1.2 Financiële vaste activa

(x M€)		Mutaties 2009				
		Stand 31.12.2008	Mutaties bij	Mutaties af	Resultaat	Stand 31.12.2009
1.2.1	Deelnemingen	12,9	0,1	0,0	0,9	13,9
1.2.2	Leningen aan verbonden partijen	0,7		0,0		0,7
1.2.3	Overige leningen u/g	4,5	0,4	0,0		4,9
Totaal		18,1	0,5	0,0	0,9	19,5

Het grootste deel van het onder de financiële vaste activa gepresenteerde bedrag heeft betrekking op een lening aan het LUMC (opgenomen onder de overige leningen). Bij de overdracht van de activa en passiva van de Faculteit Geneeskunde aan het LUMC in 2003 is overeengekomen dat het verschil tussen de activa en passiva na een periode van 30 jaar wordt betaald aan de universiteit. Over de lening wordt een rente van 4% in rekening gebracht.

De toename van de overige leningen is het gevolg van het verstrekken in 2009 van een achtergestelde lening van k€385 aan de Stichting Biopartner ten behoeve van de financiering van een nieuw gebouw.

1.2.1 Deelnemingen

(x M€)		Mutaties 2009				
		Stand 31.12.2008	Mutaties bij	Mutaties af	Resultaat	Stand 31.12.2009
	LEH B.V. (Leiden)	12,0			0,9	12,9
	L.I.O.F. B.V.	0,9			0,0	0,9
	Belvedere N.V.	0,0	0,1		0,0	0,1
Totaal		12,9	0,1	0,0	0,9	13,9

1.2.2 Leningen aan verbonden partijen

(x M€)	Stand 31-12-2008	Mutaties 2009		Stand 31.12.2009	Resterende looptijd in jaren	%
		Verstrekte leningen (M€)	Aflossingen (M€)			
Stichting Leidse Infrastructuur Bundeling	0,7		0,0	0,7	11	0
Totaal	0,7	0,0	0,0	0,7		

1.2.3 Overige leningen u/g

(x M€)	Stand 31.12.2008	Mutaties 2009		Stand 31.12.2009	Resterende looptijd in jaren	%
		Verstrekte leningen	Aflossingen			
Leiden Univ.Med. Centrum	4,4		0,0	4,4	23	4
Biopartner	0,0	0,4		0,4		
Overige	0,1		0,0	0,1		
Totaal	4,5	0,4	0,0	4,9		

Verbonden partijen

Meerderheidsdeelneming (BV)

(x M€)	Juridische vorm	Statutaire zetel	Code activiteit	Eigen vermogen 31.12.09	Expl.saldo 2009	Omzet 2009	Verklaring artikel 2:403 ja/nee	Consolidatie ja/nee	Deelname
Naam									
Libertatis Ergo Holding B.V.	B.V.	Leiden	4	13,1	0,9	7,1	nee	ja	100%
Belvedere N.V.	N.V.	Leiden	3	0,1	0,0	0,0	nee	ja	100%
Leiden International Office Finance B.V.	B.V.	Leiden	4	1,0	0,0	0,2	nee	ja	100%
Totaal				14,2	0,9	7,3			

Beslissende zeggenschap (stichting of vereniging)

(x M€)	Juridische vorm	Statutaire zetel	Code activiteit	Eigen vermogen 31.12.09	Expl.saldo 2009	Omzet 2009	Verklaring artikel 2:403 ja/nee	Consolidatie ja/nee
Naam								
Beheerstichting Fondsen Universiteit Leiden	stichting	Leiden	4	15,6	1,8	2,5	nee	ja
Stichting Universitaire Woonwijk Boerhaave	stichting	Leiden	3				nee	nee
Sackler Stichting 1	stichting	Leiden	4				nee	nee
Sackler Stichting 2	stichting	Leiden	4				nee	nee
Stichting Praesidium Libertatis	stichting	Leiden	4				nee	nee
Stichting Mandela Studiefonds	stichting	Leiden	4				nee	nee
Stichting Hoger Onderwijs Nederland-Turkije	stichting	Leiden	4				nee	nee
Stichting Leerstoel voor de bestudering van het Jodendom	stichting	Leiden	4				nee	nee
Stichting Nederlands Instituut Damascus	stichting	Leiden	4				nee	nee
Stichting Bibliotheca Thysiana	stichting	Leiden	4				nee	nee
Stichting Binair Vector Systeem	stichting	Leiden	4				nee	nee
Stichting Historische Commissie voor de Leidse Universiteit	stichting	Leiden	4				nee	nee
Beheerstichting Theologische Fondsen	stichting	Leiden	4				nee	nee
Stichting prof.dr. C.J. Gorter	stichting	Leiden	4				nee	nee
Stichting Internationaal Instituut Lucht- en Ruimterecht	stichting	Leiden	4				nee	nee
Stichting Van Bergen Fund	stichting	Leiden	4				nee	nee
Stichting Anglo-Amerikaans Recht	stichting	Leiden	4				nee	nee
Stichting China aan de Universiteit Leiden	stichting	Leiden	4				nee	nee
Stichting Europa Instituut	stichting	Leiden	4				nee	nee
Stichting prof.dr. A.E.J. Modderman	stichting	Leiden	4				nee	nee
Stichting Project Office Islam Research Programme	stichting	Leiden	4				nee	nee
Stichting Vrienden van het LAK	stichting	Leiden	4				nee	nee
Totaal				15,6	1,8	2,5		

Naam	Juridische vorm	Statutaire zetel	Code activiteit
Stichting Centre for Human Drug Research	stichting	Leiden	2
Stichting Isaac Alfred Ailion Foundation	stichting	Leiden	4
Stichting Campagne voor Leiden	stichting	Leiden	4
Stichting Leiden – Bioscience Park Foundation	stichting	Leiden	4
Stichting Biopartner Academisch Bedrijven Centrum	stichting	Leiden	4
Stichting Leidse Infrastructuur Bundeling	stichting	Leiden	4
Stichting Valk	stichting	Leiden	4
Stichting “de Goeje”	stichting	Leiden	4
Stichting Bachiene	stichting	Leiden	4
Stichting Culturele betrekkingen met China *)	stichting	Leiden	4
Stichting Biotechnische Studies Delft-Leiden	stichting	Leiden	4
Stichting Leiden Congresstad	stichting	Leiden	4
Stichting C.A. van Eijck Bibliotheek	stichting	Leiden	4
Stichting Havinga Fonds	stichting	Leiden	4
Stichting Hulswé-Wasniewski	stichting	Leiden	4
Stichting Instituut voor Immigratierecht	stichting	Leiden	4
Stichting Rijksherbariumfonds dr. E. Kits van Waveren	stichting	Leiden	4
Stichting E.M. Meijers-Fonds	stichting	Leiden	4
Stichting Octavie Siegenbeek van Heukelom	stichting	Leiden	4
Stichting Stadspartners Leiden Stad van Ontdekkingen	stichting	Leiden	4
Stichting Teeuw Fonds	stichting	Leiden	4
Stichting Professor Thorbecke	stichting	Leiden	4

* Stichting ter bevordering van de culturele betrekkingen tussen het Koninkrijk der Nederlanden en China.

Toelichten activiteitencodes:

- 1 = contractonderwijs
- 2 = contractonderzoek
- 3 = onroerende zaken
- 4 = overig

1.3 Voorraden

(x M€)		31.12.2009	31.12.2008
1.3.1	Gebruiksgoederen	1,0	1,1
	Totaal	1,0	1,1

Onder de gebruiksgoederen vallen de voorraden aan laboratorium- en kantoorbenodigdheden alsmede onderdelen voor computers die bij de verschillende eenheden van de universiteit in het

magazijn zijn opgenomen. Deze voorraden zijn min of meer constant.

1.4 Vorderingen

(x M€)		31.12.2009	31.12.2008
1.4.1	Debiteuren	15,3	15,4
1.4.2	OCW	9,7	0,9
1.4.3	Studenten/deelnemers/cursisten	13,2	12,1
1.4.4	<i>Overige vorderingen</i>		
1.4.4.1	Personeel	0,7	0,0
1.4.4.2	Overige	0,0	1,3
		0,7	1,3
1.4.5	<i>Overlopende activa</i>		
1.4.5.1	Vooruitbetaalde kosten	20,9	15,0
1.4.5.2	Verstreckte voorschotten	0,8	1,3
1.4.5.3	Overige overlopende activa	10,5	5,7
		32,2	22,0
1.4.7	Af: Voorzieningen wegens oninbaarheid	0,9	1,0
		70,2	50,7
1.4.7	<i>Voorziening wegens oninbaarheid</i>		
	Stand per 1 januari	1,0	3,1
	Onttrekking	0,1	2,5
	Dotatie	0,0	0,4
	Af: Voorzieningen wegens oninbaarheid	0,9	1,0

Het saldo van de vorderingen is gestegen naar M€70,2 (2008: M€50,7). De vordering op OCW omvat een kaskorting (M€0,4) en de door OCW toegezegde compensatie voor de invoering van de BaMa structuur in de periode 2003-2008 (M€9,3). De post overlopende activa is toegenomen door de verbetering in het gebruik van transitoria per jaareinde.

De post overlopende activa heeft betrekking op kosten gemaakt voor projecten in uitvoering, welke nog niet in rekening zijn gebracht bij de opdracht- of subsidiegever. De toename van deze post heeft onder andere betrekking op geactiveerde kosten voor projecten van het Leiden Amsterdam Center for Drug Research (M€1,5) de Bsik subsidie voor het Cyttron samenwerkingsverband (M€0,9) en diverse Smartmix subsidies (M€0,8).

1.5 Liquide middelen

(x M€)	31.12.2009	31.12.2008
1.5.1 Kasmiddelen	0,1	0,1
1.5.2 Banken	5,2	7,7
1.5.3 Deposito's	0,0	0,0
Totaal	5,3	7,8

De liquide middelen van de universiteit bedragen ultimo 2009 M€5,3. Deze zijn ter vrije beschikking van de universiteit.

De liquiditeit van de universiteit wordt gewaarborgd door een bij de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) afgesloten kredietfaci-

liteit van M€100. Een deel van deze kredietfaciliteit is in de vorm van een langlopende lening van M€30 opgenomen. Ultimo 2009 is een bedrag van M€9,4 opgenomen van de resterende ruimte van M€70 van deze kredietfaciliteit bij de BNG (zie kortlopende schulden).

2.1 Eigen vermogen

(x M€)	Stand 31.12.2008	Resultaat	Overige mutaties	Stand 31.12.2009
2.1.1 Algemene reserve	61,0	16,7	1,7	79,4
2.1.2 Bestemmingsreserve (publiek)				
2.1.2.1 – Vernieuwingsfonds	5,7	-0,2	-1,7	3,8
Totaal	66,7	16,5	0,0	83,2

Het eigen vermogen neemt door het positieve resultaat van M€16,5 toe tot een bedrag van M€83,2.

Het eigen vermogen is opgebouwd uit:

- De algemene reserve, waarin onder meer de reserves van de faculteitsbesturen zijn begrepen. De algemene reserve is in 2009 door het positieve resultaat en de bestemming daarvan, alsmede door een vrijval van bestemde middelen voor het Vernieuwingsfonds, met M€18,4 toegenomen naar M€79,4.

- Een bestemmingsreserve voor de tot en met het boekjaar door het College gedane toekenningen uit het Vernieuwingsfonds, die nog niet besteed zijn. Deze middelen zullen door de betreffende eenheden de komende jaren worden ingezet. Deze bestemmingsreserve bestaat uit publieke middelen. Aan deze reserve wordt M€1,9 onttrokken waarvan M€0,2 betrekking heeft op het negatieve resultaat van het fonds in 2009.

Verschil ten opzichte van groepsvermogen

(x M€)	Stand 31.12.2008	Resultaat	Overige mutaties	Stand 31.12.2009
Eigen vermogen enkelvoudig	66,7	16,5	0,0	83,2
Bestemmingsfonds (privaat):				
– Beheerstichting	13,8	1,8		15,6
Minderheidsbelang derden	0,2			0,2
Totaal	80,7	18,3	0,0	99,0

2.2 Voorzieningen

(x M€)	Stand 31.12.2008	Mutaties 2009			Stand 31.12.2009	Verdeling saldi op 31.12.2009		
		Dotaties	Onttrekkingen	Vrijval		< 1 jaar	>1 jaar	
<i>Personeelsvoorzieningen</i>								
Werkloosheidsuitkeringen	4,9	3,1	2,8	0,0	5,2	2,0	3,2	
Voorziening Pemba	0,9	0,4	0,2	0,1	1,0	0,1	0,9	
Jubileumuitkeringen	0,9	0,1	0,0	0,0	1,0	0,1	0,9	
Afkoopsommen RGUS	2,3	0,0	0,5	0,0	1,8	0,5	1,3	
Reorganisatie FWN	0,6	0,0	0,3	0,0	0,3	0,2	0,1	
Reorganisatie IBL	5,8	0,0	1,9	0,0	3,9	2,0	1,9	
Reorganisatie CML	1,5	0,0	1,0	0,0	0,5	0,3	0,2	
Reorganisatie Letteren	4,7	0,0	0,4	0,0	4,3	0,5	3,8	
Reorganisatie Kunsten	0,5	0,0	0,0	0,2	0,3	0,1	0,2	
Reorganisatie UB	1,1	0,3	0,5	0,0	0,9	0,4	0,5	
Uitstroombesluit FdL	1,0	0,0	0,4	0,0	0,6	0,2	0,4	
Personele voorziening UFB	0,2	0,1	0,2	0,0	0,1	0,1	0,0	
Reorganisatie UBL	0,0	1,0	0,0	0,0	1,0	0,2	0,8	
Totaal	24,4	5,0	8,2	0,3	20,9	6,7	14,2	
<i>Overige voorzieningen</i>								
Verlieslatende contracten	0,8	0,0	0,1	0,1	0,6	0,2	0,4	
Asbestverwijdering	1,7	4,5	1,7	0,0	4,5	2,0	2,5	
Samenwerkingsverbanden	3,2	0,0	0,0	0,1	3,1	0,1	3,0	
BTW	0,0	1,3	0,0	0,0	1,3	0,0	1,3	
Garantstelling DUWO	1,9	0,0	0,0	0,0	1,9	0,0	1,9	
Totaal	7,6	5,8	1,8	0,2	11,4	2,3	9,1	
Totaal	32,0	10,8	10,0	0,5	32,3	9,0	23,3	

De voorzieningen zijn licht toegenomen tot een bedrag van M€ 32,3. In 2009 is een drietal nieuwe voorzieningen getroffen voor een reorganisatie bij de Universiteitsbibliotheken (M€1,0), asbestverwijdering (M€4,5) en de eindafrekening BTW 2009 (M€1,3). In totaal is in 2009 M€10,8 gedoteerd.

Voor een toelichting op de verschillende voorzieningen wordt verwezen naar de toelichting bij de geconsolideerde jaarrekening.

2.3 Langlopende schulden

(x M€)		Stand 31.12.2008	Mutaties 2009		Stand 31.12.2009	Looptijd >1 jaar	Resterende looptijd >5 jaar	%
			Aangegane leningen	Aflossingen				
2.3.1	Bank Nederlandse Gem.	30,0			30,0		30,0	4,805%
2.3.2	Erfpachten	11,8	2,7	0,3	14,2	1,5	12,7	
2.3.3	Afkoopsommen	0,2		0,2	0,0			
Totaal		42,0	2,7	0,5	44,2	1,5	42,7	

Op grond van de investeringen in vastgoed en de daaruit voortvloeiende liquiditeitsontwikkeling is in 2007 langlopende externe financiering aangetrokken. De Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) heeft een kredietfaciliteit beschikbaar gesteld van M€ 100. Hiervan is in 2007 M€30 opgenomen als vastrentende lening met een termijn van 25 jaar. De lening moet op 1 oktober 2032 geheel zijn terugbetaald. De BNG heeft het recht tot opeising van de verstrekte financieringen en beschikbaar gestelde faciliteiten indien de solvabiliteitsratio daalt beneden de 20%. Ultimo 2009 bedroeg de solvabiliteitsratio 25,5%.

Voor een volgend deel van dit krediet (M€30) is het renterisico afgedekt middels de aankoop van een forward starting renteswap. Dit instrument ruilt (swap) vanaf oktober 2009 t/m oktober 2034 de variabele rente op het krediet tegen een door de universiteit te betalen vast rentepercentage (4,647%). De renteswap wordt gewaardeerd tegen kostprijs (nihil). De marktwaarde van de swap bedraagt M€ 2,8 negatief ultimo 2009.

De universiteit is eigenaar van diverse terreinen in Leiden en Oegstgeest, en zet zich actief in om op deze terreinen bedrijfsmatige activiteiten aan te trekken die de doelstelling van de universiteit en het LUMC ondersteunen. Percelen van deze terreinen worden uitgegeven in erfpacht. De erfpachtovereenkomsten kennen een looptijd van 50 jaar. Bij uitgifte ontvangt de universiteit een bedrag ineens (in 2009 M€2,7). Dit bedrag valt gedurende de looptijd van de erfpacht vrij ten gunste van het resultaat (M€ 0,3 in 2009).

Naast de uitgifte van gronden aan Biopartner Accelerator heeft in 2009 ook een uitgifte van gronden plaatsgevonden aan de Stichting Rivierduinen, voor een bedrag van M€6,3. Omdat hier sprake was van eeuwigdurende erfpacht is de uitgifte gelijkgesteld aan een verkoop van gronden, en is de opbrengst geheel onder de baten verantwoord.

2.4 Kortlopende schulden

(x M€)		31.12.2009	31.12.2008
2.4.1	Kredietinstellingen	9,4	18,0
2.4.2	Vooruitontvangen subsidies OCW	2,9	2,9
2.4.3	Crediteuren	22,2	22,5
<i>2.4.4 Belastingen/premies sociale verzekeringen</i>			
2.4.3.1	Loonheffing	8,0	6,9
2.4.3.2	Omzetbelasting	0,0	-0,2
2.4.3.3	Premies sociale verzekeringen	2,9	3,0
		10,9	9,7
2.4.5	Schulden pensioenen	2,8	2,6
<i>2.4.6 Overlopende passiva</i>			
2.4.6.1	Vooruitontvangen collegegelden	20,7	19,2
2.4.6.2	Vooruitontvangen investeringsubsidies	4,7	5,1
2.4.6.3	Vooruitontvangen termijnen contractonderzoek	59,0	37,5
2.4.6.4	Vakantiegeld- en dagen	22,6	25,1
2.4.6.5	Overige posten	11,0	11,5
		118,0	101,3
	Totaal	166,2	154,1

De kortlopende schulden zijn toegenomen met M€12,1. De post kredietinstellingen (rekening-courant BNG) is gedaald met M€8,6 tot M€9,4 ultimo 2009. Deze daling kon onder meer worden gerealiseerd door de toename van (per saldo) vooruit ontvangen termijnen voor contractonderzoek (M€21,5). Het betreft hier onder meer toekenningen uit de Vernieuwingsimpuls van NWO die vooruit zijn betaald.

Het merendeel van de kortlopende schulden heeft een looptijd korter dan één jaar; ca M€1,0 van de vooruitontvangen subsidies OCW is bestemd voor activiteiten die doorlopen in 2010 en 2011.

Toelichting op de enkelvoudige staat van baten en lasten

Verskil met geconsolideerde jaarrekening

Het verschil tussen de baten opgenomen in de enkelvoudige jaarrekening en die opgenomen in de geconsolideerde jaarrekening betreft met name de baten werken in opdracht van derden gereliseerd bij het LUMC. Het verschil bij de personele lasten is met name te verklaren door de personeelslasten die gerelateerd aan het LUMC. De overige lasten zijn in de enkelvoudige jaarrekening hoger dan in de geconsolideerde jaarrekening omdat de subsidie aan het LUMC voor de onderwijs- en onderzoeksactiviteiten in de enkelvoudige jaarrekening onder de overige lasten wordt verantwoord, terwijl deze in de geconsolideerde jaarrekening wordt verantwoord onder de verschillende rubrieken binnen de lasten.

Vergelijking realisatie 2009 met begroting 2009 op hoofdlijnen

Het nettoresultaat over het verslagjaar bedraagt M€16,5 positief, begroot was een bedrag van M€1,2 positief. De afwijking van het begrote resultaat is met name het gevolg van een door het ministerie van OCW toegezegde compensatie van M€10,0 voor in de periode 2003 t/m 2009 misgelopen bekostiging door de introductie van de BaMa structuur en de opbrengst uit de verkoop van een kavel aan de stichting Rivierduinen voor M€6,3.

Baten

- Rijksbijdragen: de realisatie is M€10,5 hoger dan begroot. Hiervan heeft M€10 te maken met de BaMa-compensatie, waarvan M€0,7 in 2009 is ontvangen. Daarnaast heeft het ministerie OCW M€1,2 meer aan loon- en prijsbijstelling toegerekend dan begroot.
- Collegegelden: door een hogere instroomcijfer dan was begroot zijn de baten toegenomen met M€0,7.
- Baten in opdracht van derden: de hogere baten (M€11,8) komen hoofdzakelijk voort uit een succesvol beroep op nationale (NWO) en internationale (EU) subsidies. Daarnaast is met name bij de faculteit Rechten sprake van hogere baten uit contractonderwijs- en onderzoek voor private partijen.
- Overige baten: de stijging van de overige baten met M€8,3 wordt vooral veroorzaakt door de éénmalige bate uit de verkoop van een kavel (M€6,5).

Lasten

- Personeelslasten: zijn M€7,2 hoger dan begroot. Bij een nageoeg gelijkblijvende bezetting is sprake van een gestegen gemiddelde personeelslast als gevolg van een stijging van de sociale lasten en pensioenpremies.
- Afschrijvingen: de afschrijvingen zijn in 2009 M€1,6 hoger dan was begroot. Binnen de afschrijvingslasten stegen de afschrijvingen op gebouwen met M€1,9 als gevolg van in 2008 gepleegde investeringen van M€30,0, en steeg de afschrijvingslast voor Inventaris en Apparatuur.
- Huisvestingslasten: zijn M€3,8 hoger dan begroot, voornamelijk als gevolg van de kosten verband houdend met de verkoop van een kavel aan de Stichting Rivierduinen ad. M€1,8.
- De Overige lasten zijn M€5,7 hoger dan begroot, hetgeen onder meer wordt veroorzaakt door additionele werkzaamheden door derden (M€2,5), vorming van een voorziening voor BTW afdrachten (M€1,3) en kosten voor collectievorming (M€1,2).

Financiële baten en lasten

De financiële baten en lasten voor de universiteit zijn M€1,5 gunstiger dan was geraamd. In 2009 is minder geleend bij de BNG dan voorzien en de rente is lager dan begroot. Tevens werd in de begroting geen rekening gehouden met de toerekening van rentelasten aan lopende bouwprojecten.

Deelnemingen

Het resultaat op deelnemingen is M€0,8 beter dan begroot. De Libertatis Ergo Holding BV (LEH) heeft evenals in 2008 een resultaat van M€0,9 geboekt waar in de begroting werd uitgegaan van een resultaat van M€0,3. Verder werd in de begroting voor LIOF BV een negatief resultaat van M€0,1 verwacht tegen een realisatie van M€0,017 verlies.

3.1 Rijksbijdrage

(x M€)	2009	Begroting 2009	2008
3.1.1 Normatieve Rijksbijdrage	334,3	320,9	316,5
3.1.2 Totaal overige subsidies OCW			
3.1.2.1 Geoormerkte OCW subsidies	3,3	4,1	4,3
3.1.2.2 Investeringsubsidies OCW	0,0	0,0	1,4
	3,3	4,1	5,7
3.1.3 Af: rijksbijdrage LUMC	66,6	64,5	63,9
Totaal	271,0	260,5	258,3

De rijksbijdrage OCW, na aftrek van de rijksbijdrage voor de werkplaatsfunctie bestemd voor het academisch ziekenhuis (LUMC), bedroeg in 2009 M€271,0. De groei van de Rijksbijdrage met M€12,7 is vooral te danken aan de compensatie de

invoering van de BaMa structuur in de periode 2003-2009 (M€10,0), een compensatie voor gestegen lonen en prijzen van M€10,5 en een daling van overige subsidies OCW.

3.2 Collegegelden

(x M€)	2009	Begroting 2009	2008
Collegegelden	28,9	28,2	28,0
Totaal	28,9	28,2	28,0

De groei van de baten uit collegegelden met M€0,9 ten opzichte van 2008 wordt verklaard door een toename van het aantal studenten.

3.3 Baten werk voor derden

(x M€)	2009	Begroting 2009	2008
3.3.1 Contractonderwijs	10,2	9,0	11,0
3.3.2 Contractonderzoek			
3.3.2.1 Internationale organisaties (EU/ERC)	14,3	10,7	13,9
3.3.2.2 Nationale overheden	12,6	6,6	8,5
3.3.2.3 NWO (incl. Zon MW)	27,3	29,1	30,5
3.3.2.4 KNAW	0,8	0,4	0,2
3.3.2.5 Overige non-profitorganisaties	2,7	2,5	3,2
3.3.2.6 Bedrijven	4,1	1,9	2,4
	61,8	51,2	58,7
Totaal	72,0	60,2	69,7

Onder de baten werk in opdracht van derden zijn de opbrengsten uit de tweede- en derdegeldstroom verantwoord. De baten laten een groei zien van M€2,3 ten opzichte van 2008. De groei is te

danken aan onder meer de groei van contractonderzoek voor nationale overheden.

3.4 Overige baten

(x M€)	2009	Begroting 2009	2008
3.4.1 Verhuur onroerende zaken	4,1	3,4	2,8
3.4.2 Detachering personeel	1,7	1,3	1,1
3.4.3 Schenking en sponsoring	0,1	0,1	0,1
3.4.4 Overige	31,1	23,9	19,5
Totaal	37,0	28,7	23,5

De toename in overige baten bedraagt M€13,5 en is wordt vooral veroorzaakt door de uitgifte van gronden in eeuwigdurende erfpacht aan de Stichting Rivierduinen voor M€6,3.

Onder de post 'overige' vallen onder meer opbrengsten uit vastgoed (M€6,6), catering opbrengsten (M€2,9), beursprogramma's (M€1,8), en diverse kleine éénmalige posten zoals bijdragen van studenten.

4.1 *Personele lasten*

(x M€)	2009	Begroting 2009	2008
4.1.1 <i>Lonen, salarissen, sociale lasten</i>			
4.1.1.1 Lonen en salarissen	170,5	166,8	164,9
4.1.1.2 Sociale lasten	7,6	4,7	4,6
4.1.1.3 Pensioenpremies	22,7	21,9	21,6
	200,8	193,4	191,1
4.1.2 <i>Overige personele lasten</i>			
4.1.2.1 Dotatie personele voorzieningen	3,7	1,9	14,6
4.1.2.2 Personeel niet in loondienst	10,2	7,6	11,1
4.1.2.3 Overige	2,0	6,6	3,2
	15,9	16,1	28,9
4.1.3 Af: Uitkeringen	1,7	1,7	1,0
Totaal	215,0	207,8	219,0

Bezetting ultimo 2009

	fte's 31.12.2009	fte's 31.12.2008
Wp	1.709,0	1.716,3
Obp	1.465,5	1.457,5
Totaal	3.174,5	3.173,8

Bovenstaande bezetting is de bezetting ultimo 2009 van de faculteiten en ondersteunende diensten exclusief 10,5 fte van het Centre for International Legal Coöperation. Het aantal fte wp daalt met 7,3, het aantal fte OBP stijgt met 8,0 fte.

4.2 Afschrijvingen

(x M€)	2009	Begroting 2009	2008
4.2.1 Gebouwen	13,0	13,0	10,5
4.2.2 Inventaris en Apparatuur	10,0	8,4	13,1
4.2.3 Vastgoedontwikkeling	0,1	0,1	0,1
Totaal	23,1	21,5	23,7

De afschrijvingen op gebouwen stijgen in 2009 met M€2,5 als gevolg van in 2008 gepleegde investeringen van M€30,0. De afschrijvingen op Inventaris en Apparatuur dalen als gevolg van een incidentele afschrijving in 2008.

4.3 Huisvestingslasten

(x M€)	2009	Begroting 2009	2008
4.3.1 Huur	3,7	2,9	3,2
4.3.2 Verzekeringen	0,6	0,6	0,6
4.3.3 Onderhoud	9,4	8,5	7,9
4.3.4 Energie en water	7,3	7,4	7,4
4.3.5 Schoonmaakkosten	3,1	3,4	3,4
4.3.6 Heffingen	2,3	2,4	2,1
4.3.7 Dotatie voorzieningen	4,5	2,5	2,4
4.3.8 Vastgoedontwikkeling	1,8		
4.3.9 Overige	2,2	3,4	3,4
Totaal	34,9	31,1	30,4

De huisvestingslasten zijn toegenomen met M€4,5 naar M€34,9. De dotatie aan de asbestvoorziening van M€4,5 is de belangrijkste oorzaak voor de stijging van de lasten.

4.4 Overige lasten

(x M€)	2009	Begroting 2009	2008
4.4.1 Administratie- en beheerslasten	2,0	3,8	4,0
4.4.2 Inventaris, apparatuur	11,2	10,9	11,4
4.4.3 Overige	106,3	99,1	105,2
Totaal	119,5	113,8	120,6

4.4.3 Specificatie post overige

(x M€)	2009	Begroting 2009	2008
4.4.3.1 Reis- en verblijfkosten	7,8	7,8	8,6
4.4.3.2 Telefoon-, porti en vrachtkosten	1,4	1,4	1,6
4.4.3.3 Collectievorming	5,0	3,8	4,2
4.4.3.4 Hulpmiddelen/grondstoffen	4,6	4,0	4,4
4.4.3.5 Publiciteit en voorlichting	2,8	2,8	3,1
4.4.3.6 Lidmaatschappen, donaties en verzekeringen	1,0	0,9	1,0
4.4.3.7 Werkzaamheden door derden	11,0	8,1	8,9
4.4.3.8 Representatie	2,5	2,3	2,5
4.4.3.9 Catering	1,8	1,6	1,8
4.4.3.10 Advieskosten	0,5	1,4	1,5
4.4.3.11 Accountantskosten	0,4	0,5	0,6
4.4.3.12 Subsidies	60,6	58,5	60,2
4.4.3.13 Voorziening BTW	1,3	0,0	0,0
4.4.3.14 Diversen	5,6	6,0	6,8
Totaal	106,3	99,1	105,2

In de post subsidies is begrepen een subsidie aan het Afrika Studie Centrum (ASC) van M€ 3,1 en het LUMC van M€ 50,9. Verder is in 2009 een voorziening getroffen voor een mogelijke naheffing over de BTW aangifte 2009, in vervolg op de invoering van een nieuwe systematiek voor de berekening van de voordruk.

De daling van de post 'Advieskosten' wordt veroorzaakt door eenmalige advieskosten in 2008, waaronder de advisering reorganisatie UB, technische adviezen aan het Lorentz Centre (MIRI) en juridische bijstand.

5 Financiële baten en lasten

(x M€)	2009	Begroting 2009	2008
5.1 Rentebaten	0,3		1,0
5.2 Waardeveranderingen financiële vaste activa	-0,1		-0,2
5.3 Rentelasten	-2,1	-2,3	-1,7
5.4 Toegerekende bouwrente aan investeringen	1,1		1,1
Totaal	-0,8	-2,3	0,2

Het saldo van de financiële baten en lasten is gedaald van M€0,2 positief in 2008 naar M€0,8 negatief in 2009. De daling wordt vooral veroorzaakt door de hogere rentelasten als gevolg van de afgenomen liquiditeitspositie van de universiteit. In verband met

de afgesloten lening, bestemd voor de bouwactiviteiten, wordt bouwrente toegerekend aan de onderhanden werken. In 2009 is daarvoor een rentepercentage van 3,9% gehanteerd.

Honoraria accountant

(x k€)	2009	Begroting 2009	2008
Onderzoek Jaarrekening	293,9	400,0	320,0
Andere controleopdrachten	99,5		212,0
Fiscale adviezen	30,7		72,0
Andere niet-controle diensten	12,9		
Totaal	437,0	400,0	604,0

Overige gegevens

Accountantsverklaring

Verklaring betreffende de jaarrekening

Wij hebben de in dit verslag opgenomen jaarrekening van Universiteit Leiden te Leiden bestaande uit de geconsolideerde en enkelvoudige balans per 31 december 2009 en de geconsolideerde en enkelvoudige staat van baten en lasten over 2009 met de toelichting gecontroleerd.

Verantwoordelijkheid van het bestuur

Het bestuur van de universiteit is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening die het vermogen en resultaat getrouw dient weer te geven, alsmede voor het opstellen van het jaarverslag, beide in overeenstemming met de Regeling jaarverslaggeving onderwijs. Tevens is het bestuur van de universiteit verantwoordelijk voor de financiële rechtmatigheid van de in de jaarrekening verantwoorde baten, lasten en balansmutaties. Dit houdt in dat deze bedragen in overeenstemming dienen te zijn met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen. Deze verantwoordelijkheden omvatten onder meer: het ontwerpen, invoeren en in stand houden van een intern beheersingssysteem relevant voor het opmaken van en getrouw weergeven in de jaarrekening van vermogen en resultaat, zodanig dat deze geen afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten bevat en voor de naleving van de relevante wet- en regelgeving, het kiezen en toepassen van aanvaardbare grondslagen voor financiële verslaggeving en het maken van schattingen die onder de gegeven omstandigheden redelijk zijn.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de jaarrekening op basis van onze controle, als bedoeld in artikel 2.9, derde lid van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht en het Onderwijscontroleprotocol OCW 2009. Dienovereenkomstig zijn wij verplicht te voldoen aan de voor ons geldende gedragsnormen en zijn wij gehouden onze controle zodanig te plannen en uit te voeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat. Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De keuze van de uit te voeren werkzaamheden is afhanke-

lijk van de professionele oordeelsvorming van de accountant, waaronder begrepen zijn beoordeling van de risico's van afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten. In die beoordeling neemt de accountant in aanmerking het voor het opmaken van en getrouw weergeven in de jaarrekening van vermogen en resultaat alsmede het voor de naleving van de betreffende wet- en regelgeving relevante interne beheersingssysteem, teneinde een verantwoorde keuze te kunnen maken van de controlewerkzaamheden die onder de gegeven omstandigheden adequaat zijn maar die niet tot doel hebben een oordeel te geven over de effectiviteit van het interne beheersingssysteem van de universiteit. Tevens omvat een controle onder meer een evaluatie van de aanvaardbaarheid van de toegepaste grondslagen voor financiële verslaggeving en van de redelijkheid van schattingen die het bestuur van de universiteit heeft gemaakt, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening. Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Oordeel

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Universiteit Leiden per 31 december 2009 en van het resultaat over 2009 in overeenstemming met de Regeling jaarverslaggeving onderwijs. Voorts zijn wij van oordeel dat de in deze jaarrekening verantwoorde baten, lasten en balansmutaties over 2009 voldoen aan de eisen van financiële rechtmatigheid. Dit houdt in dat deze bedragen in overeenstemming zijn met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, zoals die in het Onderwijscontroleprotocol OCW 2009 zijn vermeld.

Verklaring betreffende andere wettelijke voorschriften en/of voorschriften van regelgevende instanties

Op grond van de wettelijke verplichting ingevolge artikel 2:393 lid 5 onder f BW melden wij dat het jaarverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening zoals vereist in artikel 2:391 lid 4 BW.

Den Haag, 17 mei 2010

KPMG ACCOUNTANTS N.V.
G.A. Maranus RA

Gebeurtenissen na balansdatum

Na balansdatum hebben zich geen gebeurtenissen voorgedaan met een significante invloed op het resultaat en het vermogen van de universiteit.

Voorstel voor resultaatbestemming

Het boekjaar 2009 wordt afgesloten met een positief resultaat (geconsolideerd) van M€18,3. In gevolge artikel 2.9 lid 5 van de Wet op het Hoger Onderwijs en Wetenschappelijk Onderzoek wordt het resultaat van het verslagjaar verrekend met de reserves van de instelling.

Aan de bestemmingsreserve (publiek) voor het vernieuwingsfonds wordt een bedrag onttrokken van M€0,2. Aan de bestemmingsreserve (privaat) van de Beheerstichting wordt een bedrag toegevoegd van M€1,8.

Het resterende saldo van M€16,7 wordt toegevoegd aan de algemene reserve.

Bijlage A

Faculteiten, Graduate Schools en instituten

Faculteiten	Graduate Schools/Instituten
Archeologie	Leiden University Graduate School of Archeology
	Archeologie
Geesteswetenschappen	Leiden University School of Humanities
	Academie der Kunsten
	Instituut voor Culturele Disciplines
	Instituut voor Geschiedenis
	Instituut voor Godsdienstwetenschappen
	Instituut voor Regiostudies
	Leiden University Centre for Linguistics
	Instituut voor Wijsbegeerte
Rechtsgeleerdheid	Leiden Law School (Graduate Level)
	Instituut voor Privaatrecht
	Instituut voor Publiekrecht
	Instituut voor Strafrecht en Criminologie
	Instituut voor Metajuridica
	Instituut voor Fiscale en Economische vakken
Sociale Wetenschappen	Leiden University Graduate School of Social and Behavioural Studies
	Instituut voor Bestuurskunde
	Instituut voor Culturele Antropologie en Ontwikkelingssociologie
	Instituut voor Pedagogische Wetenschappen
	Instituut voor Politieke Wetenschap
Instituut voor Psychologie	
Wiskunde en Natuurwetenschappen	Leiden University Graduate School of Science
	Mathematisch instituut
	Leiden Institute of Advanced Computer Science
	Sterrewacht Leiden
	Leids Instituut voor Onderzoek in de Natuurkunde
	Leids Instituut voor Chemisch onderzoek
	Leiden Amsterdam Center for Drug Research
	Instituut Biologie Leiden
	Nationaal Herbarium Nederland, vestiging Leiden
	Centrum voor Milieuwetenschappen Leiden

Faculteiten	Graduate Schools/Instituten
Geneeskunde	
ICLON	Interfacultair Centrum voor Lerarenopleiding, Onderwijsontwikkeling en Nascholing

---

Bijlage B

Kerngegevens

Universiteit Leiden

Studenten	2009/2010	2008/2009	2007/2008	2006/2007	2005/2006	
Eerstejaarsinstroom bachelor	4.080	3.811	3.902	3.660	3.597	
Percentage deeltijd	5,9%	7,7%	12,8%	18,0%	15,1%	
Eerstejaarsinstroom master	2.618	2.469	2.406	2.072	1.349	
Percentage buitenlandse vooropleiding	15,0%	15,7%	16,4%	17,3%	27,4%	
Totaal aantal ingeschrevenen (vt+dt+extranei)	18.778	18.026	17.616	17.630	17.568	
Waarvan bacheloropleidingen	12.588	11.766	10.919	10.573	10.065	
Waarvan masteropleidingen	4.469	3.991	3.295	2.678	1.560	
Waarvan doctoraalopleidingen	1.488	2.005	3.132	4.080	5.642	
Waarvan artsenopleiding	233	264	270	299	301	
Percentage vrouw	61,7%	61,7%	61,4%	61,3%	61,4%	
Percentage deeltijd	8,0%	9,6%	10,8%	13,0%	14,9%	
Diploma's	2008/2009	2007/2008	2006/2007	2005/2006	2004/2005	
Propedeusediploma's	2.837	2.632	2.709	2.609	2.544	
Doctoraaldiploma's	489	756	1.208	1.760	1.649	
Postdoctoraaldiploma's	246	264	236	187	212	
Bachelordiploma's	2.077	1.928	1.909	1.443	806	
Masterdiploma's	1.939	1.745	1.085	610	362	
Rendementen onderwijs	2007/2008	2006/2007	2005/2006	2004/2005	2003/2004	N (gemiddelde)
Propedeuserendement in 2 jaar	65%	64%	65%	57%	60%	2.708
		2005/2006	2004/2005	2003/2004	2002/2003	N (gemiddelde)
Bachelorrendement in 4 jaar		43%	39%	43%	41%	2.398
Bachelorrendement in 5 jaar			51%	54%	52%	2.444
Bachelorrendement in 6 jaar				60%	58%	2.429
Bachelorrendement in 7 jaar					61%	2.278
Postpropedeuserendement bachelor in 4 jaar		64%	60%	62%	59%	1.596
Postpropedeuserendement bachelor in 5 jaar			76%	77%	74%	1.639
Postpropedeuserendement bachelor in 6 jaar				84%	80%	1.664
Postpropedeuserendement bachelor in 7 jaar					84%	1.563

Onderzoek	2009	2008	2007	2006	2005	
Aantal promoties	320	302	269	302	289	
Wetenschappelijke publicaties (1)	4.897	4.954	4.735	4.167	4.337	
Onderzoeksinzet in fte (2)	1.068	1.076	1.057	1.010	1.001	
Promotierendement	Instr. 1999-2003	Prom. < 6 jaar	Rend. < 6 jaar	Promoties totaal	Rendement totaal aantal promoties	
	904	433	48%	595	66%	
Gemiddelde promotieduur aio's/oio's (5-jaarsgemiddelden o.b.v. jaar promotie)	2005-2009	2004-2008	2003-2007	2002-2006	2001-2005	N 2005-2009
	5,8	5,8	5,7	5,7	5,6	716
Personeel in dienst (fte) ultimo excl. LUMC	2009	2008	2007	2006	2005	
Wetenschappelijk personeel	1.121,1	1.131,7	1.124,8	1.107,1	1.079,9	
Promovendi	588,9	585,6	589,2	557,5	533,8	
Onderwijs- en onderzoeksondersteuning	346,6	339,2	342,2	345,2	345,5	
Ondersteunend personeel	1.093,3	1.095,9	1.126,1	1.157,3	1.129,3	
Student assistenten	35,1	32,1	39,9	43,5	40,9	
Totaal fte	3.185,0	3.184,5	3.222,2	3.210,5	3.129,4	
Totaal personen	3.926	3.938	4.015	3.987	3.916	
Financiën (in M€) (3)	2009	2008	2007	2006	2005	
Totale baten (4)	477,8	439,3	413,3	411,9	405,0	
Waarvan werk voor derden (5)	135,2	125,1	112,7	53,6	47,2	
Lasten	462,8	450,2	424,3	415,9	400,2	
Netto resultaat	18,3	-15,7	-11,4	-4,0	4,8	
Eigen vermogen	99,0	80,7	96,4	130,4	133,0	
Totaal vermogen	348,2	313,1	288,6	265,7	268,5	
Solvabiliteitsratio	28,4	25,7	33,3	49,1	49,5	
Aandeel werk voor derden op totale baten	28,3%	28,5%	27,3%	13,0%	11,7%	
Huisvesting	2009	2008	2007	2006	2005	
Nuttig oppervlak (x 1000 m ²) (6)	212,8	218,2	218,8	219,5	217,9	

- (1) Het verschil tussen deze getallen ten opzichte van de in voorgaande jaren gepubliceerde gegevens wordt veroorzaakt door verandering van meet- en definitiesystematiek bij LUMC.
- (2) De onderzoeksinzet is exclusief het LUMC, de overige onderzoeks cijfers zijn inclusief het LUMC.
- (3) De tweede- en de derdegeldstroomomzet van het LUMC is vanaf 2007 opgenomen in de universitaire financiën. Dit veroorzaakt de grote verschillen tussen 2007 t/m 2009 en eerdere jaren.
- (4) Inclusief buitengewone baten en exclusief saldo financiële baten en lasten.
- (5) Werk voor derden betreft inkomsten uit de tweede- en derdegeldstroom.
- (6) Het ruimtebestand wordt uitgedrukt in nuttig oppervlak, peildatum 31 december. Het verschil met 2008 en eerdere jaren wordt onder andere veroorzaakt door het afstoten van gebouwen, niet meetellen van ruimten in verband met renovatie en digitale herinmeting.

Studenten	2009/2010	2008/2009	2007/2008	2006/2007	2005/2006	
Eerstejaarsinstroom bachelor	98	80	73	89	101	
Eerstejaarsinstroom master	58	83	60	53	62	
Totaal ingeschrevenen	446	444	423	467	440	
<i>Waarvan masters</i>	126	127	80	92	69	
Diploma's	2008/2009	2007/2008	2006/2007	2005/2006	2004/2005	
Propedeusediploma's	83	65	66	79	66	
Doctoraaldiploma's	6	7	11	21	21	
Bachelordiploma's	66	69	47	50	32	
Masterdiploma's	59	42	30	20	9	
Rendementen onderwijs	2007/2008	2006/2007	2005/2006	2004/2005	2003/2004	N (gemiddelde)
Propedeuserendement in 2 jaar	48%	61%	80%	60%	73%	77
		2005/2006	2004/2005	2003/2004	2002/2003	N (gemiddelde)
Bachelorrendement in 4 jaar		59%	44%	47%	38%	76
Bachelorrendement in 5 jaar			47%	54%	46%	72
Bachelorrendement in 6 jaar				67%	56%	70
Bachelorrendement in 7 jaar					61%	61
Postpropedeuserendement bachelor in 4 jaar		72%	67%	61%	49%	57
Postpropedeuserendement bachelor in 5 jaar			71%	69%	58%	52
Postpropedeuserendement bachelor in 6 jaar				85%	69%	53
Postpropedeuserendement bachelor in 7 jaar					76%	45
Onderzoek	2009	2008	2007	2006	2005	
Aantal promoties	8	4	4	8	2	
Wetenschappelijke publicaties	87	167	128	107	110	
Vakpublicaties	11	6	6	8	3	
Onderzoeksinzet in fte	33	33	31	22	23	
Promotierendement	Instr. 1999-2003	Prom. < 6 jaar	Rend. < 6 jaar	Promoties totaal	Rendement totaal	aantal promoties
	8	4	50%	7		88%
Gemiddelde promotieduur aio's/oio's (5-jaarsgemiddelden o.b.v. jaar promotie)	2005-2009	2004-2008	2003-2007	2002-2006	2001-2005	N 2005-2009
	7,5	7,4	7,0	7,2	5,7	13

Personeel in dienst in fte ultimo	2009	2008	2007	2006	2005
Wetenschappelijk personeel	32,5	34,9	34,1	30,0	27,2
Promovendi	16,0	13,0	13,5	13,8	11,6
Onderwijs- en onderzoeksondersteuning	10,8	10,4	10,5	8,9	9,1
Ondersteunend personeel	8,3	8,4	7,2	6,8	5,9
Totaal fte inclusief student-assistenten	69,7	68,1	65,9	61,4	54,3
Financiën (in M€)	2009	2008	2007	2006	2005
Omzet	5,8	5,5	5,3	4,3	3,9
Personele lasten	4,4	4,4	4,1	3,3	3,1
Materiële lasten	1,5	1,2	1,1	1,0	0,8

Faculteit Geesteswetenschappen

Studenten	2009/2010	2008/2009	2007/2008	2006/2007	2005/2006	
Eerstejaarsinstroom bachelor	1.129	1.072	1.178	1.160	973	
Eerstejaarsinstroom master	748	574	492	419	288	
Totaal ingeschrevenen	4.681	4.414	4.312	4.147	3.885	
<i>Waarvan masters</i>	1.029	806	549	398	197	
Diploma's	2008/2009	2007/2008	2006/2007	2005/2006	2004/2005	
Propedeusediploma's	726	733	738	609	509	
Doctoraaldiploma's	90	154	230	363	362	
Bachelordiploma's	578	422	392	286	126	
Masterdiploma's	411	313	186	96	36	
Rendementen onderwijs	2007/2008	2006/2007	2005/2006	2004/2005	2003/2004	N (gemiddelde)
Propedeuserendement in 2 jaar	61%	59%	57%	49%	52%	691
	2005/2006	2004/2005	2003/2004	2002/2003	N (gemiddelde)	
Bachelorrendement in 4 jaar	35%	30%	33%	34%	619	
Bachelorrendement in 5 jaar		40%	42%	45%	611	
Bachelorrendement in 6 jaar			48%	50%	610	
Bachelorrendement in 7 jaar				53%	590	
Postpropedeuserendement bachelor in 4 jaar	57%	50%	52%	51%	381	
Postpropedeuserendement bachelor in 5 jaar		67%	65%	66%	381	
Postpropedeuserendement bachelor in 6 jaar			74%	73%	394	
Postpropedeuserendement bachelor in 7 jaar				77%	393	

Onderzoek	2009	2008	2007	2006	2005	
Aantal promoties	58	49	45	68	53	
Wetenschappelijke publicaties	764	764	844	719	688	
Vakpublicaties	252	133	147	203	330	
Onderzoeksinzet in fte	205	217	221	219	208	
Promotierendement	Instr. 1999-2003	Prom. < 6 jaar	Rend. < 6 jaar	Promoties totaal	Rendement totaal aantal promoties	
	150	59	39%	84	56%	
Gemiddelde promotieduur aio's/oio's (5-jaarsgemiddelden o.b.v. jaar promotie)	2005-2009	2004-2008	2003-2007	2002-2006	2001-2005	N 2005-2009
	6,7	6,9	6,6	6,6	6,5	115
Personeel in dienst in fte ultimo	2009	2008	2007	2006	2005	
Wetenschappelijk personeel	305,6	326,9	336,4	335,2	320,9	
Promovendi	107,4	112,4	113,2	112,2	107,0	
Onderwijs- en onderzoeksondersteuning	21,4	22,1	23,8	22,9	22,3	
Ondersteunend personeel	91,9	100,6	109,7	115,4	111,8	
Totaal fte	538,3	568,3	593,4	602,3	575,8	
Financiën (in M€)	2009	2008	2007	2006	2005	
Omzet	49,5	49,0	48,9	44,8	42,8	
Personele lasten	40,5	41,4	41,2	36,3	35,6	
Materiële lasten	8,6	9,1	9,3	8,4	6,7	

Leids Universitair Medisch Centrum

LUMC totaal Onderzoek	2009	2008	2007	2006	2005	
Aantal promoties	111	113	96	117	93	
Wetenschappelijke publicaties (1)	1.695	1.554	1.463	1.374	1.333	
Aio/oio-rendement	Instr. 1999-2003	Prom. < 6 jaar	Rend. < 6 jaar	Promoties totaal	Rendement totaal aantal promoties	
	234	96	41%	151	65%	
Gemiddelde promotieduur aio's/oio's (5-jaarsgemiddelden o.b.v. jaar promotie)	2005-2009	2004-2008	2003-2007	2002-2006	2001-2005	N 2005-2009
	6,0	5,9	5,7	5,7	5,7	174
Personeel in dienst in fte ultimo (2)			2007	2006	2005	
Promovendi in dienst			124,1	167,7	169,0	
Financiën (in M€)	2009	2008	2007	2006	2005	
Omzet	50,9	50,5	49,0	45,8	41,8	

- (1) Het verschil tussen deze getallen ten opzichte van de in voorgaande jaren gepubliceerde gegevens wordt veroorzaakt door verandering van meet- en definitie-systeem bij LUMC.
- (2) Alleen promovendi. De promovendi van het LUMC worden vanaf 2007 niet meer in het personeelsregistratiesysteem van de Universiteit Leiden geregistreerd.

Opleiding Geneeskunde

Studenten	2009/2010	2008/2009	2007/2008	2006/2007	2005/2006		
Eerstejaars opleiding-instelling-propedeuse	304	310	313	307	309		
Totaal ingeschrevenen	2.103	2.102	2.059	2.029	1.917		
Diploma's	2008/2009	2007/2008	2006/2007	2005/2006	2004/2005		
Propedeusediploma's	295	264	285	307	277		
Doctoraaldiploma's	237	241	228	194	174		
Postdoctoraaldiploma's	246	264	223	181	202		
Rendementen onderwijs	Cohorten	2007/2008	2006/2007	2005/2006	2004/2005	2003/2004	N (gemiddelde)
Propedeuserendement in 2 jaar		86%	87%	91%	82%	88%	287
	Cohorten	2003/2004	2002/2003	2001/2002	2000/2001	1999/2000	N (gemiddelde)
Studierendement in 6 jaar		40%	44%	52%	60%	56%	220
Postpropedeuserendement in 6 jaar		42%	47%	57%	63%	65%	204
	Cohorten	2001/2002	2000/2001	1999/2000	1998/1999	1997/1998	N (gemiddelde)
Postdoctoraalrendement in 8 jaar (arts)		81%	80%	73%	74%	77%	169

Opleiding Biomedische Wetenschappen

Studenten	2009/2010	2008/2009	2007/2008	2006/2007	2005/2006	
Eerstejaars opleiding-instelling-propedeuse	67	67	62	65	62	
Totaal ingeschrevenen bachelor	203	203	195	200	200	
Totaal ingeschrevenen M Biomedical Sciences	121	99	88	79	79	
Diploma's	2008/2009	2007/2008	2006/2007	2005/2006	2004/2005	
Propedeusediploma's	44	42	49	40	47	
Doctoraaldiploma's	1	4	7	9	17	
Bachelordiploma's	43	33	69	18	39	
Masterdiploma's (M Biomed. Sciences)	34	35	27	27	39	
Rendementen onderwijs	2007/2008	2006/2007	2005/2006	2004/2005	2003/2004	N (gemiddelde)
Propedeuserendement in 2 jaar	69%	68%	73%	68%	72%	61
		2005/2006	2004/2005	2003/2004	2002/2003	N (gemiddelde)
Bachelorrendement in 4 jaar		53%	56%	54%	64%	61
Bachelorrendement in 5 jaar			59%	58%	67%	61
Bachelorrendement in 6 jaar				62%	67%	62
Bachelorrendement in 7 jaar					67%	58
Postpropedeuserendement bachelor in 4 jaar		73%	73%	71%	82%	46
Postpropedeuserendement bachelor in 5 jaar			78%	78%	87%	46
Postpropedeuserendement bachelor in 6 jaar				82%	87%	47
Postpropedeuserendement bachelor in 7 jaar					87%	45

Faculteit Rechtsgeleerdheid

Studenten	2009/2010	2008/2009	2007/2008	2006/2007	2005/2006	
Eerstejaarsinstroom bachelor	896	897	879	774	780	
Eerstejaarsinstroom master	562	541	542	507	310	
Totaal ingeschrevenen	4.245	4.187	4.021	4.167	4.286	
<i>Waarvan masters</i>	964	909	654	487	179	
Diploma's	2008/2009	2007/2008	2006/2007	2005/2006	2004/2005	
Propedeusediploma's	715	624	553	606	624	
Doctoraaldiploma's	65	176	361	472	457	
Bachelordiploma's	542	573	537	334	149	
Masterdiploma's	483	381	197	61	5	
Rendementen onderwijs	2007/2008	2006/2007	2005/2006	2004/2005	2003/2004	N (gemiddelde)
Propedeuserendement in 2 jaar	63%	62%	59%	56%	57%	614
		2005/2006	2004/2005	2003/2004	2002/2003	N (gemiddelde)
Bachelorrendement in 4 jaar		35%	33%	37%	30%	599
Bachelorrendement in 5 jaar			49%	51%	45%	611
Bachelorrendement in 6 jaar				55%	53%	589
Bachelorrendement in 7 jaar					56%	546
Postpropedeuserendement bachelor in 4 jaar		55%	46%	54%	43%	398
Postpropedeuserendement bachelor in 5 jaar			69%	74%	65%	414
Postpropedeuserendement bachelor in 6 jaar				80%	76%	396
Postpropedeuserendement bachelor in 7 jaar					80%	375
Onderzoek	2009	2008	2007	2006	2005	
Aantal promoties	20	19	20	15	25	
Wetenschappelijke publicaties	554	525	524	523	491	
Vakpublicaties	479	469	484	435	505	
Onderzoeksinzet in fte	72	86	88	82	76	
Promotierendement	Instr. 1999-2003	Prom. < 6 jaar	Rend. < 6 jaar	Promoties totaal	Rendement totaal	aantal promoties
	73	13	18%	31		42%
Gemiddelde promotieduur aio's/oio's (5-jaarsgemiddelden o.b.v. jaar promotie)	2005-2009	2004-2008	2003-2007	2002-2006	2001-2005	N 2005-2009
	6,8	6,7	6,4	6,1	6,0	39
Personeel in dienst in fte ultimo	2009	2008	2007	2006	2005	
Wetenschappelijk personeel	133,9	128,6	128,9	131,3	119,0	
Promovendi	46,4	50,7	59,2	60,6	56,4	
Onderwijs- en onderzoeksondersteuning	5,5	13,2	14,7	16,4	16,4	
Ondersteunend personeel	78,2	79,2	80,8	85,9	84,8	
Totaal fte inclusief student-assistenten	277,8	290,3	302,7	313,0	291,7	

Financiën (in M€)	2009	2008	2007	2006	2005
Omzet	28,4	26,3	25,8	25,6	23,9
Personele lasten	20,8	20,3	20,3	19,9	18,5
Materiële lasten	6,2	5,5	5,4	5,3	4,9

Faculteit Sociale Wetenschappen

Studenten	2009/2010	2008/2009	2007/2008	2006/2007	2005/2006	
Eerstejaarsinstroom bachelor	1.137	1.040	1.028	936	1.098	
Eerstejaarsinstroom master	789	788	895	814	477	
Totaal ingeschrevenen	4.919	4.749	4.700	4.785	5.025	
<i>Waarvan masters</i>	1.448	1.378	1.225	987	479	
Diploma's	2008/2009	2007/2008	2006/2007	2005/2006	2004/2005	
Propedeusediploma's	698	656	800	759	857	
Doctoraaldiploma's	66	134	286	560	512	
Bachelordiploma's	649	676	718	650	409	
Masterdiploma's*	671	659	427	166	45	
Rendementen onderwijs	2007/2008	2006/2007	2005/2006	2004/2005	2003/2004	N (gemiddelde)
Propedeuserendement in 2 jaar	64%	63%	65%	54%	59%	821
	2005/2006	2004/2005	2003/2004	2002/2003	N (gemiddelde)	
Bachelorrendement in 4 jaar		51%	47%	53%	51%	865
Bachelorrendement in 5 jaar			54%	62%	59%	901
Bachelorrendement in 6 jaar				66%	62%	910
Bachelorrendement in 7 jaar					63%	846
Postpropedeuserendement bachelor in 4 jaar		75%	74%	72%	71%	594
Postpropedeuserendement bachelor in 5 jaar			85%	84%	82%	624
Postpropedeuserendement bachelor in 6 jaar				89%	86%	656
Postpropedeuserendement bachelor in 7 jaar					87%	603
Onderzoek	2009	2008	2007	2006	2005	
Aantal promoties	36	25	28	18	22	
Wetenschappelijke publicaties	490	600	586	583	536	
Vakpublicaties	114	109	122	115	131	
Onderzoeksinzet in fte	187	192	192	179	163	
Promotierendement	Instr. 1999-2003	Prom. < 6 jaar	Rend. < 6 jaar	Promoties totaal	Rendement totaal aantal promoties	
	83	40	48%	57	69%	
Gemiddelde promotieduur aio's/oio's (5-jaarsgemiddelden o.b.v. jaar promotie)	2005-2009	2004-2008	2003-2007	2002-2006	2001-2005	N 2005-2009
	5,8	5,9	5,8	5,8	5,7	75

Personeel in dienst in fte ultimo	2009	2008	2007	2006	2005
Wetenschappelijk personeel	214,4	211,8	210,1	211,7	206,3
Promovendi	93,0	92,3	88,8	89,1	83,5
Onderwijs- en onderzoeksondersteuning	35,3	38,3	37,8	35,0	37,0
Ondersteunend personeel	88,5	93,2	92,9	96,0	89,0
Totaal fte inclusief student-assistenten	432,8	437,0	433,1	432,7	420,5
Financiën (in M€)	2009	2008	2007	2006	2005
Omzet	34,6	33,3	33,5	32,4	31,5
Personele lasten	30,5	29,3	28,4	27,0	26,2
Overige lasten	5,7	6,1	5,5	5,5	4,6

* Het aantal masterdiploma's in studiejaar 2006/2007 is exclusief 13 masterdiploma's van de master International Relations and Diplomacy. Daarmee komt het totaal van de faculteit op 431 masterdiploma's.

Faculteit Wiskunde en Natuurwetenschappen ⁽¹⁾

Studenten	2009/2010	2008/2009	2007/2008	2006/2007	2005/2006	
Eerstejaarsinstroom bachelor	449	345	369	329	274	
Eerstejaarsinstroom master	250	290	249	233	191	
Totaal ingeschrevenen	1.834	1.642	1.619	1.573	1.514	
<i>Waarvan masters</i>	555	486	438	400	311	
Diploma's	2008/2009	2007/2008	2006/2007	2005/2006	2004/2005	
Propedeusediploma's	276	248	218	209	164	
Doctoraaldiploma's	24	40	82	141	106	
Bachelordiploma's	199	155	146	105	51	
Masterdiploma's*	180	201	121	111	97	
Rendementen onderwijs	2007/2008	2006/2007	2005/2006	2004/2005	2003/2004	N (gemiddelde)
Propedeuserendement in 2 jaar	71%	60%	69%	59%	58%	184
	2005/2006	2004/2005	2003/2004	2002/2003	N (gemiddelde)	
Bachelorrendement in 4 jaar	40%	37%	35%	30%	181	
Bachelorrendement in 5 jaar		52%	45%	37%	190	
Bachelorrendement in 6 jaar			54%	42%	192	
Bachelorrendement in 7 jaar				45%	178	
Postpropedeuserendement bachelor in 4 jaar	54%	53%	53%	52%	121	
Postpropedeuserendement bachelor in 5 jaar		74%	68%	64%	124	
Postpropedeuserendement bachelor in 6 jaar			81%	73%	120	
Postpropedeuserendement bachelor in 7 jaar				77%	103	

Onderzoek	2009	2008	2007	2006	2005	
Aantal promoties	84	90	75	73	94	
Wetenschappelijke publicaties	1.204	1.235	1.158	777	1.139	
Onderzoeksinzet in fte	559	537	512	495	518	
Promotierendement	Instr. 1999-2003	Prom. < 6 jaar	Renderm. < 6 jaar	Promoties totaal	Renderment totaal aantal promoties	
	350	220	63%	262	75%	
Gemiddelde promotieduur aio's/oio's (5-jaars gemiddelden o.b.v. jaar promotie)	2005-2009	2004-2008	2003-2007	2002-2006	2001-2005	N 2005-2009
	5,1	5,2	5,2	5,3	5,2	295
Personeel in dienst in fte per ultimo	2009	2008	2007	2006	2005	
Wetenschappelijk personeel	392,0	382,8	364,8	354,2	366,6	
Promovendi	318,2	306,9	300,4	264,0	256,3	
Onderwijs- en onderzoeksondersteuning	164,1	169,8	171,5	179,1	177,3	
Ondersteunend personeel	172,1	177,9	179,5	176,0	177,7	
Totaal fte inclusief student-assistenten	1050,1	1041,0	1020,9	976,9	981,6	
Financiën (in M€)	2009	2008	2007	2006	2005	
Omzet	95,1	93,4	87,1	81,6	80,6	
Personele lasten	63,3	61,8	59,3	56,5	54,1	
Materiële lasten	31,4	32,1	25,9	22,6	23,8	

(1) Inclusief Nationaal Herbarium, Hortus botanicus en CML

* Het aantal masterdiploma's in studiejaar 2006/2007 is inclusief 10 masterdiploma's van ALGANT Erasmus Mundus Masters.

Campus Den Haag

Studenten	2009/2010	2008/2009	2007/2008	2006/2007	2005/2006
Eerstejaarsinstroom bachelor	nvt	nvt	57	115	144
Eerstejaarsinstroom master	47	70	73	52	30
Totaal ingeschrevenen	257	337	447	525	534
<i>Waarvan masters</i>	133	134	90	65	30
Diploma's	2008/2009	2007/2008	2006/2007	2005/2006	2004/2005
Propedeusediploma's	25	50	79	104	94
Bachelordiploma's	47	71	67	50	39
Doctoraaldiploma's	9	9	19	42	21
Masterdiploma's	47	34	18	8	1

Personeel in dienst in fte per ultimo	2009	2008	2007	2006	2005
Wetenschappelijk personeel*	12,6	8,8	8,2	6,2	1,8
Promovendi	1,6				
Onderwijs- en onderzoeksondersteuning	2,0	1,0			
Ondersteunend personeel	23,1	23,0	25,3	18,5	13,2
Totaal fte inclusief student-assistenten	41,0	33,7	34,9	25,7	16,9
Financiën (in M€)	2009	2008	2007	2006	2005
Omzet	5,3	5,5	3,9	3,0	2,3

* Het onderwijs wordt grotendeels verzorgd door wp in dienst van de faculteiten der Sociale Wetenschappen en Rechtsgeleerdheid.

Interfacultair Centrum voor Lerarenopleiding, Onderwijsontwikkeling en Nascholing (ICLON)

Studenten	2009	2008	2007	2006	2005
Eerstejaarsinstroom (1)	160	124	135	128	163
Diploma's	2009	2008	2007	2006	2005
Diploma's lerarenopleiding	103	125	95	133	123
Onderzoek	2009	2008	2007	2006	2005
Promoties	3	2	1	3	0
Wetenschappelijke publicaties	103	109	82	84	40
Vakpublicaties	15	20	23	24	48
Onderzoeksinzet in fte	12	11	13	13	14
Promotierendement	Instr. 1999-2003	Prom. < 6 jaar	Rend. < 6 jaar	Promoties totaal	Rendement totaal aantal promoties
	8	3	38%	5	63%
Personeel in dienst in fte per ultimo	2009	2008	2007	2006	2005
Wetenschappelijk personeel	20,8	23,0	24,9	24,4	24,4
Promovendi	5,4	8,6	9,7	8,5	9,2
Onderwijs- en onderzoeksondersteuning	11,5	13,5	15,8	16,2	14,5
Ondersteunend personeel	23,7	23,7	28,6	28,1	27,9
Totaal fte inclusief student-assistenten	61,4	68,9	78,9	77,2	76,4
Financiën (in M€)	2009	2008	2007	2006	2005
Omzet	6,7	6,5	6,8	6,2	6,2

(1) De instroom- en diplomagegevens kennen een andere definitie dan bij de overige faculteiten/eenheden. De gegevens t/m 2007 betreffen de cijfers t.b.v. externe bekostiging conform opgaaf aan OCW. De cijfers over 2008 en 2009 komen uit een telling die qua definitie past bij de reeks t/m 2007. Voor de telling van instroom- en diploma's wordt een andere studiejaarafbakening gehanteerd dan gebruikelijk: 2005 betreft de periode 01.10.2004 t/m 30.9.2005 etc.

Definities en bronnen kerncijfers

Eerstejaars bachelor

Eerstejaars opleiding-instelling-propedeuse volgens de 1-decembertelling uit ISIS. Het betreft de instroom in de propedeutische fase van de bacheloropleidingen en van de doctoraalopleiding Geneeskunde.

Eerstejaars master

Eerstejaars opleiding-instelling-master volgens de EéncijferHO-telling, voor recent studiejaar aangevuld met vergelijkbare telling uit ISIS. Het betreft instroom in de masteropleidingen gedurende geheel studiejaar (volumetelling). 'Recentst' studiejaar betreft voorlopige cijfers t/m 15 maart 2010. De instroom is vanaf studiejaar 2007/08 inclusief de lerarenmasters.

Totaal ingeschrevenen

Totaal aantal ingeschrevenen (vt+dt, inclusief extraneï), volgens de 1-decembertelling uit ISIS.

Diploma's

Aantal diploma's op basis van de EéncijferHO-gegevens uit CRIHO per studiejaar (een studiejaar is de periode vanaf 1 september t/m 31 augustus, met uitzondering van de lerarenopleiding, waar vanaf 1 oktober t/m 30 september wordt geteld).

Rendementen onderwijs (bachelor/doctoraal)

Gebaseerd op de EéncijferHO-gegevens uit CRIHO die door het CBS voor de universiteiten worden bewerkt. De cohorten van de instroomjaren zijn berekend volgens een nieuwe interne standaardselectie: voltijdse instroom in de propedeuse met één inschrijving in het Hoger Onderwijs binnen betreffend studiejaar. Bij postpropedeuserendement wordt het cohort vervolgens beperkt tot de studenten die geslaagd zijn voor de propedeuse. N geeft het gemiddeld aantal studenten van de getoonde cohorten waar het rendementscijfer betrekking op heeft. Om een zuiver beeld te verkrijgen van rendementen is bij cijfers per faculteit en universitair totaal gekozen voor de definitie Eerstejaars Instelling: studenten die in het cohortjaar voor het eerst aan de Universiteit Leiden komen studeren. Hiermee wordt voorkomen dat overstappers binnen de universiteit de cijfers vertroebelen. Bij opleidingsrendementen is eerstejaars opleiding-instelling gekozen. Standaard is gekozen voor rendementen van bacheloropleidingen (dus vanaf cohort 2002-2003), behalve bij de opleiding Geneeskunde, die bij de getoonde cohorten nog niet was overgestapt naar bachelor-mastersysteem.

De propedeuserendementen betreffen overall het rendement binnen de opleiding. Bij de overige rendementscijfers is per geval de meest voor de hand liggende keuze gemaakt:

- rendement per faculteit betref het rendement in eigen HOOP-gebied (voor de meeste faculteiten is dat rendement binnen eigen faculteit);
- rendement van de universiteit als geheel betreft rendement binnen de universiteit;
- de rendementscijfers van de apart getoonde opleidingen Geneeskunde en Biomedische Wetenschappen betreffen uiteraard het rendement binnen de opleiding zelf.

Postdoctoraalrendement (Geneeskunde) betreft het percentage studenten van een instroomcohort in de propedeuse dat binnen een bepaald aantal jaren na de eerste inschrijving voor de opleiding Geneeskunde het artsdiploma heeft gehaald.

Aantal promoties

Aleen promoties aan de Universiteit Leiden zijn geteld; de gegevens zijn afkomstig van de pedel.

Wetenschappelijke publicaties

Aantal wetenschappelijke publicaties volgens opgaaf van faculteiten/eenheden. Vanaf verslagjaar 2006 zijn de cijfers met uitzondering voor Geneeskunde/LUMC gebaseerd op het onderzoeksinformatiesysteem METIS (peildatum 1 april). Geneeskunde/LUMC heeft een nieuwe meet- en definitiesystematiek gekozen in 2007 en de publicaties vanaf 2003 opnieuw geteld (bron: CWTS). Hierdoor wijken de aantallen publicaties in dit jaarverslag af van de in voorgaande jaren gepubliceerde gegevens.

Vakpublicaties

Aantal vakpublicaties volgens opgaaf van faculteiten/eenheden. Vanaf verslagjaar 2006 zijn de cijfers gebaseerd op het onderzoeksinformatiesysteem METIS (peildatum 1 april). Voor Wetenschap en Natuurwetenschappen en Geneeskunde/LUMC zijn geen cijfers over vakpublicaties beschikbaar.

Onderzoeksinzet in fte

De arbeidstijd die het wp (zowel in dienst als niet-in-dienst, alle geldstromen) aan onderzoek besteedt volgens opgave door faculteiten. Wordt berekend op basis van gemiddelde capaciteit over het jaar.

Promotierendementen

Betreft de rendementen van promovendi in dienst van de universiteit (promovendi uit SAP/HR in combinatie met promotiegegevens van pedel).

Gemiddelde promotieduur

Betreft de promotieduur van promovendi in dienst van de universiteit (promovendi uit SAP/HR in combinatie met promotiegegevens van pedel). De berekening is gebaseerd op het promotiejaar, niet op instroomjaar. Bij eenheden waar het totaal aantal gepromoveerden van de geselecteerde categorie (promovendi in dienst) in 2002 t/m 2006 lager dan vijf is, is geen promotieduur opgenomen.

Personeel in dienst in fte ultimo

Personeel in dienst van de universiteit (in fte) per 31 december van betreffend jaar, uit personeelsregistratiesysteem SAP/HR. Het totaal is inclusief het deel van de student-assistenten dat nog in dienst is van de universiteit (deze categorie wordt in toenemende mate via uitzendbureau's ingehuurd en wordt niet in SAP/HR geregistreerd als zijnde in dienst).

Financiën

Cijfers uit SAP/FI, berekend door FEZ conform richtlijnen jaarrekening.

Bijlage C

Opleidingenaanbod

Bacheloropleidingen

Faculteit	Bacheloropleiding	Eerstejaarsstudenten 2009-2010
Archeologie	BA Archeologie	98
Geesteswetenschappen	BA Arabische, Nieuw-Perzische en Turkse talen en culturen	45
	BA Duitse taal en cultuur	11
	BA Egyptische taal en cultuur	15
	BA Engelse taal en cultuur	106
	BA Franse taal en cultuur	42
	BA Geschiedenis	230
	BA Godgeleerdheid	12
	BA Griekse en Latijnse taal en cultuur	34
	BA Hebreeuwse en Aramese talen en culturen	5
	BA Islamitische theologie	9
	BA Italiaanse taal en cultuur	24
	BA Kunstgeschiedenis	80
	BA Literatuurwetenschap	26
	BA Nederlandkunde/Dutch studies	17
	BA Nederlandse taal en cultuur	51
	BA Ruslandkunde	17
	BA Slavische talen en culturen	10
	BA Talen en culturen van Afrika	9
	BA Talen en culturen van China	64
	BA Talen en culturen van India en Tibet	8
	BA Talen en culturen van Indonesië	6
	BA Talen en culturen van Japan	137
	BA Talen en culturen van Korea	9
	BA Talen en culturen van Latijns Amerika/Spaans	48
	BA Talen en culturen van Mesopotamië en Anatolië	1
	BA Taalwetenschap	21
	BA Vergelijkende Indo-Europese taalwetenschap	10
BA Wereldgodsdiensten	18	
BA Wijsbegeerte	64	

Faculteit	Bacheloropleiding	Eerstejaarsstudenten 2009-2010
Geneeskunde/LUMC	BSc Biomedische wetenschappen	67
	BSc Geneeskunde	304
Rechtsgeleerdheid	BSc Criminologie	111
	LL.B Fiscaal recht	78
	LL.B Notarieel recht	56
	LL.B Rechtsgeleerdheid	651
Sociale wetenschappen	BSc Bestuurskunde	127
	BA Culturele antropologie en ontwikkelingssociologie	89
	BSc Pedagogische wetenschappen	252
	BA Politicologie	146
	BSc Psychologie	523
Wiskunde en Natuurwetenschappen	BSc Bio-Farmaceutische Wetenschappen	107
	BSc Biologie	97
	BSc Informatica	28
	BSc Life Science and Technology	56
	BSc Molecular Science and Technology	40
	BSc Natuurkunde	47
	BSc Sterrenkunde	27
	BSc Wiskunde	47
Totaal ingeschreven bachelors		4.080

Masteropleidingen

Faculteit	Masteropleiding	Studenten 2009-2010
Archeologie	MA Archaeology	105
	MA Archaeology (research)	21
Geesteswetenschappen	MA African Languages and Cultures	10
	MA African Linguistics	5
	MA African Studies (research)	18
	MA Arabic, Persian and Turkish Languages and Cultures	19
	MA Art History	70
	MA Art History: Western and Asian Art Histories in Comparative Perspective (research)	21
	MA Asian Studies (research)	11
	MA Book and Digital Media Studies	32
	MA Chinese Studies	36
	MA Classics	31

Faculteit	Masteropleiding	Studenten 2009-2010
Geesteswetenschappen (vervolg)	MA Comparative Indo-European Linguistics	3
	MA Dutch Studies	12
	MA Egyptian Language and Culture	6
	MA English Language and Culture	100
	MA European Union Studies	44
	MA French Language and Culture	13
	MA German Language and Culture	5
	MA Hebrew and Aramaic Languages and Cultures	3
	MA History	168
	MA History: Societies and Institutions (research)	33
	MA Indian American Studies	5
	MA Indian and Tibetan Studies	3
	MA Indonesian Studies	9
	MA Islamic Studies	15
	MA Islamic Theology	3
	MA Italian Language and Culture	7
	MA Japanese Studies	27
	MA Korean Studies	1
	MA Languages and Cultures of Mesopotamia en Anatolia	1
	MA Latin American Studies	22
	MA Latin American and Amerindian Studies (research)	8
	MA Linguistics	10
	MA Linguistics: Structure and Variation in the Languages of the World (research)	31
	MA Literary Studies	20
	MA Literature (research)	37
	MA Middle Eastern Studies (research)	24
	MA Nederlandse taal en cultuur	87
	MA Philosophy	13
	MA Philosophy: Rationality (research)	2
	MA Philosophy of a Specific Discipline	9
	MA Photographic Studies	32
	MA Religious Studies	22
	MA Religious Studies (research)	3
	MA Russian Studies	5
MA Slavic Languages and Cultures	3	

Faculteit	Masteropleiding	Studenten 2009-2010
LUMC/Geneeskunde	MSc Biomedical Sciences	121
Rechtsgeleerdheid	MSc Criminologie	62
	LL.M. Fiscaal Recht	64
	LL.M. Notarieel Recht	40
	LL.M. Rechtsgeleerdheid	798
	LL.M. Advanced Studies in Air and Space Law	20
	LL.M. Advanced Studies in European and International Business Law	27
	LL.M. Advanced Studies in International Tax Law	41
	LL.M. Advanced Studies in Public International Law	31
	Sociale wetenschappen	MA Cultural Anthropology and Development Sociology
MSc Education and Child Studies		335
MSc Educational Sciences (research)		28
MA Political Science		112
MA Political Science: Institutional Analysis (research)		8
MSc Psychology		608
MSc Psychology: Decision-Making and Action Control in Self-Regulation of Human Behaviour (research)		33
MSc Public Administration		256
MSc Public Administration (research)		9
MA International Relations and Diplomacy		40
Wiskunde en Natuurwetenschappen	MSc Astronomy	28
	MSc Biology	123
	MSc Bio-Pharmaceutical Sciences	57
	MSc Chemistry	82
	MSc Computer Science	35
	MSc ICT in Business	52
	MSc Life Science and Technology	24
	MSc Mathematics	46
	MSc Media Technology	71
	MSc Nanoscience	2
	MSc Physics	35
Lerarenmaster	MA Lerarenmasters	226
Totaal ingeschrevenen masters		4.628

Bijlage D

Hoogleraren: benoemingen en oraties

Benoemingen

Archeologie

☒ ☐ ☐ M	Prof.dr. N. Sjoc	Klassieke archeologie
---	------------------	-----------------------

Geesteswetenschappen

☐ ☒ ☐ M	Prof.dr. L.P.H.M. Buskens	Recht en cultuur in Islamitische samenlevingen
☐ ☒ ☐ M	Prof.dr. G. Scott-Smith	Diplomatieke geschiedenis van de Atlantische samenwerking
☐ ☒ ☐ M	Prof.dr. R.P.E. Sybesma	Chinese taalkunde

Geneeskunde

☐ ☒ ☐ M	Prof.dr. R. Brand	Good research data management
☐ ☒ ☐ M	Prof.dr. J.T. den Dunnen	Medische genomtechnologie
☐ ☒ ☐ M	Prof.dr. A.E. Goralbanya	Toegepaste informatica in de virologie
☐ ☒ ☐ M	Prof.dr. B. van Hoek	Maag-, darm- en leverziekten, i.h.b. de hepatologie
☐ ☒ ☐ M	Prof.dr. F.W. Jansen	Clinical evaluation of minimally invasive surgical instruments
☐ ☒ ☐ M	Prof.dr. E. de Jonge	Intensive Care-geneeskunde
☐ ☒ ☐ M	Prof.dr. C. van Kooten	Experimentele nefrologie, i.h.b. de immunologie van transplantatie
☐ ☒ ☐ M	Prof.dr. R.C.M. Pelger	Urologie
☐ ☒ ☐ M	Prof.dr. W.C. Peul	Neurochirurgie
☒ ☐ ☐ M	Prof.dr. R. Reis	Medische antropologie, i.h.b. antropologie van public health
☐ ☒ ☐ M	Prof.dr. B.O. Roep	Diabetologie, i.h.b. de immunopathogenese en de interventie van type 1 diabetes mellitus
☐ ☒ ☐ M	Prof.dr. A. Webb	Fysica van MRI

Rechtsgeleerdheid

☐ ☒ ☐ M	Prof.dr. S. van den Bogaert	Europees recht
☐ ☒ ☐ M	Prof.mr. J.G. de Hoop Scheffer	Vrede, recht en veiligheid
☐ ☒ ☐ M	Prof.dr. P. Nieuwebeerta	Criminologie
☐ ☒ ☐ M	Prof.mr. T.R. Ottervanger	Europees recht, i.h.b. het mededingingsrecht
☐ ☒ ☐ M	Prof.mr. P.R. Rodrigues	Immigratierecht

Sociale Wetenschappen

■ V □ M	Prof.dr. I.C. van Biezen	Politicalologie, i.h.b. de vergelijkende politicalologie
■ V □ M	Prof.dr. E. Crone	Neurocognitieve ontwikkelingspsychologie
■ V □ M	Prof.dr. C.A. Espin	Diagnostiek door leerkrachten van leer- en gedragsproblemen bij adolescenten
■ V □ M	Prof.dr. J. Lindley-French	Strategische studies, i.h.b. gericht op internationale veiligheid
■ V □ M	Prof.dr. J. Mesman	Opvoeding en onderwijs in de multiculturele samenleving
□ V ■ M	Prof.dr. H.F. Moed	Research assessment methodologie
□ V ■ M	Prof.dr. G.A. Persoon	Milieu en ontwikkeling, i.h.b. in relatie tot inheemse volkeren in Zuidoost-Azië
□ V ■ M	Prof.dr. S.A.R.B. Rombouts	Methods of cognitieve neuroimaging

Wiskunde en Natuurwetenschappen

□ V ■ M	Prof.dr. A. Doelman	Toegepaste analyse
□ V ■ M	Prof.dr. ir. J.W.M. Hilgenkamp	Experimentele natuurkunde
□ V ■ M	Prof.dr. J.W. van Holten	Theorie van superzwaartekracht en kosmologie
□ V ■ M	Prof.dr. P.G.L. Klinkhamer	Evolutionaire plantencologie
□ V ■ M	Prof.dr. S. Portegies Zwart	Numerieke sterdynamica
□ V ■ M	Prof.dr. H.J.A. Röttgering	Observationele cosmologie
□ V ■ M	Prof.dr. G.R. de Snoo	Conservation biology
□ V ■ M	Prof.dr. A.G.G.M. Tielens	Physics and chemistry of the interstellar medium

Oraties**Geesteswetenschappen**

■ V □ M	Prof.dr. J. Frishman	Revelation in Progress?! Jews and Muslims Contending with Modernity
□ V ■ M	Prof.dr. A.F. de Jong	Religies zonder traditie
■ V □ M	Prof.dr. H. Murre-Van den Berg	Globalisering, Christendom en het Midden-Oosten
□ V ■ M	Prof.dr. G. Scott-Smith	Ghosts in the Machine? Ernst van der Beugel, the Transatlantic Elite, and the 'New Diplomatic History'
■ V □ M	Prof.dr. P. Sijpesteijn	Hoezo Arabisch?
□ V ■ M	Prof.dr. G.J. van der Sman	Gedachten op papier. Over de tekenkunst van Jacques de Gheyn II

Geneeskunde

■ V □ M	Prof.dr. S.E. Buitendijk	Het hele kind
□ V ■ M	Prof.dr. S van Deventer	Talent, durf en kapitaal
■ V □ M	Prof.dr. J. Gussekloo	Van oude mensen, de dingen die belangrijk zijn
□ V ■ M	Prof.dr. J.B.A.G. Haanen	Over onderzoek met afweercellen en meertalige dokters
□ V ■ M	Prof.dr. A.M. van Hemert	Socialie psychiatrie in de 21 ^e eeuw

☐ V ☒ M	Prof.dr.ir. A.J. Koster	Cellen in een ander licht gezien
☐ V ☒ M	Prof.dr. J. van Lith	Change
☒ V ☐ M	Prof.dr. C.A.M. Marijnen	X-rays naar arrays
☒ V ☐ M	Prof.dr. C.L. Mummery	Tweede lustrum van humane embryonale stamcellen: van belofte naar feit. Stamcellen worden volwassen
☒ V ☐ M	Prof.dr. N.E. Schalijs-Delfos	Zorgen voor de ogen van morgen
☐ V ☒ M	Prof.dr. E. J. Snijder	Inpakken en wegwezen: virusevolutie klaar terwijl u wacht
☒ V ☐ M	Prof.dr. I.B. Schipper	De x-factor in de ongevalschirurgie

Rechtsgeleerdheid

☐ V ☒ M	Prof.mr. R. Bekker	Liaisons dangereuses. Enige beschouwingen over de arbeidsverhoudingen bij de overheid, met name tussen politici en ambtenaren
☐ V ☒ M	Prof.dr. T.A.H. Doreleijers	Te oud voor het servet, te jong voor het tafellaken
☐ V ☒ M	Prof.mr. A.W. Hins	Smaad door de Staat. Botsende grondrechten bij uitingen van de overheid
☒ V ☐ M	Prof.dr. J.P. van der Leun	Crimmigrație
☐ V ☒ M	Prof.dr. P. Mendes de Leon	Crossing borders in international air and space law

Sociale Wetenschappen

☐ V ☒ M	Prof.dr. P.W. van den Broek	Cognitieve en neurologische processen tijdens begrijpend lezen: fundamenteel onderzoek en onderwijskundige toepassing
☒ V ☐ M	Prof.dr. E.A. Crone	Puberty on the Rise

Wiskunde en Natuurwetenschappen

☐ V ☒ M	Prof.dr. D. van Delft	Blingbling, sleutelwaarde en het miskende instrument
☐ V ☒ M	Prof.dr. A. van Duijn	Spanning in de plant
☐ V ☒ M	Prof.dr. P. Grünwald	(onbekend)
☐ V ☒ M	Prof.dr. M. van Hecke	Bellen, Ballen, Bollen
☐ V ☒ M	Prof.dr. J. den Hertog	Over signalen van leven
☐ V ☒ M	Prof.dr. F.H. van Lunteren	De glimlach van de Cheshire kat: over nut en noodzaak van wetenschapsgeschiedenis
☐ V ☒ M	Prof.dr. H. Van Vlijmen	Fysica en filatelie
☐ V ☒ M	Prof.dr. P.C. van Welzen	Voorkomen is beter dan verdwijnen

Bijlage E

Promoties

Promovendus	Titel promotie	Promotor(en)	
Faculteit Archeologie			
■ V □ M	L.M. Krimpen-Winckel	Ordinatio en dispositio	Prof.dr. H.A.A.P. Geertman Prof.dr. W.J.H. Willems
□ V ■ M	G.L. Dusseldorp	A view to a kill: investigating middle palaeolithic subsistence using an optimal for aging perspective	Prof.dr. W. Roebroeks
□ V ■ M	J. Julian Caballero	Ñuu Davi Yuku Yata: Comunidad, Indentidad y Educación en la Mixteca (México)	Prof.dr. M.E.R.G.N. Jansen
□ V ■ M	A. Wossink	Challenging Climate Change	Prof.dr. J.L. Bintliff
■ V □ M	E. Kaptijn	Life on the watershed	Prof.dr. J.L. Bintliff
■ V □ M	A.M. Schmidt	The pre- and protohistoric “togue” of the Niger alluvial plain, Mali	Prof.dr. L.P. Louwe Kooijmans Prof.dr. R.M.A. Bedaux
■ V □ M	W.A. Out	Sowing the seed?	Prof.dr. C.C. Bakels
■ V □ M	E. Farinetti	Boeotian Landscapes: a GIS-based study for the reconstruction and interpretation of the archaeological datasets of ancient Boeotia	Prof.dr. J.L. Bintliff
Faculteit Geesteswetenschappen			
■ V □ M	S.T. Roselaar	Public land in the Roman Republic	Prof.dr. L. de Ligt
■ V □ M	L.M.D. Caon	Authorial or Scribal?	Prof.dr. I.M. Tiekens-Boon van Ostade Prof.dr. C.J. Ewen
□ V ■ M	A. Kagchelland	Van dompers en verlichten	Prof.dr. W. Verboom Prof.dr. E.G.E. van der Wall
□ V ■ M	M. Kagchelland	Van dompers en verlichten	Prof.dr. W. Verboom Prof.dr. E.G.E. van der Wall
■ V □ M	S. Gryllia	On the nature of preverbal focus in Greek	Prof.dr. J.E.C.V. Rooryck Prof.dr. V.J.J.P. van Heuven
■ V □ M	E.B.D. Diallo	Moi qui vous parle	Prof.dr. W.J.J. Schipper-de Leeuw
□ V ■ M	J.L.J. Scheijen	Sergej Diaghillev	Prof.dr. J. Schaeken
■ V □ M	P.M. Yelsali Parmaksiz	Modernization and Gender Regimes	Prof.dr. E.J. Zürcher
□ V ■ M	T.C. Pronk	The Slovene dialect of Egg and Potschach in the Gailtal, Austria	Prof.dr. J.Schaeken Prof.dr. F.H.H. Kortlandt
□ V ■ M	D.A. Pargas	Weathering Different Storms: Regional Agriculture and Slave Families in the Non-Cotton South, 1800-1860	Prof.dr. P.C. Emmer
■ V □ M	H.G.B. Reckman	Flat but not shallow; Towards flatter representations in deep semantic parsing for precise and feasible inferencing	Prof.dr. V.J.J.P. van Heuven Prof.dr. J.H.M. Zwetsloot
□ V ■ M	G.J. Kroonen	Consonant and vowel gradation in the Proto-Germanic n-stems	Prof.dr. A. Lubotsky

Promovendus	Titel promotie	Promotor(en)
□ V ■ M J.C. van der Stel	Psychopathologie	Prof.dr. G. Glas Prof.dr. W. van Tilburg (VU)
■ V □ M V.M.Y. Degroot	Candi, Space and Landscape	Prof.dr. B. Arps
■ V □ M K.M.J. Sanchez	Politiques, éducation et identités linguistiques	Prof.dr. J.V.C. Rooryck
□ V ■ M E.R. Roose	The architectural Representation of Islam	Prof.dr. A.J.J. Mekking Prof.dr. M.M. van Bruinessen
□ V ■ M V.A. Alikin	The Earliest History of the Christian Gathering	Prof.dr. H.J. de Jonge
■ V □ M Z. Tálasi	Het Nederlandse prefix ge- in historisch perspectief	Prof.dr. M.J. van der Wal
■ V □ M S.C. Hin	The dynamics of life	Prof.dr. L. de Ligt
□ V ■ M R.A.F.L. Woltering	Occidentalisms	Prof.dr. A. Bayat
□ V ■ M P.M.M.A. Bronzwaer	Maastricht en Luik bezet	Prof.dr. J.Th.M. Bank
□ V ■ M K. Togo	The Inside Story of the Negotiations on the Northern Territories; Five Lost Windows of Opportunity	Prof.dr. C.S. Goto-Jones
□ V ■ M B. Schoenmaker	Burgerzin en Soldatengeest	Prof.dr. P.M.H. Groen Prof.dr. H. te Velde
■ V □ M C. Brivio	The human being: when philosophy meets history	Prof.dr. C.S. Goto-Jones Prof.dr. R. Kersten (Australian National Univ.)
■ V □ M C.Q. van Heeren	Contemporary Indonesian film: spirits of Reform and ghosts from the past	Prof.dr. B. Arps
■ V □ M G.J. van der Wal	Word order and information structure in Makuwa-Enahara	Prof.dr. L.L. Cheng Prof.dr. T.C. Schadeberg
■ V □ M F.I. Ribeiro da Silva	The Dutch and the Portuguese in West Africa: Empire Building and Atlantic System (1580-1674)	Prof.dr. P.C. Emmer
■ V □ M S. Oosterwijk	Fro Paris to Ingland?	Prof.dr. R.H. Bremmer Prof.dr. R.K. Todd
■ V □ M J.V. Roitman	Us and Them: Inter-cultural trade and the Sephardim, 1595-1640	Prof.dr. P.C. Emmer
□ V ■ M A.J.J. in 't Groen	De Wende en Humboldts erfenis: de utopie voorbij	Prof.dr. W. Otterspeer Prof.dr. A. Visser
■ V □ M E. van Dongen	"Goodbye Radicalism!"	Prof.dr. A. Schneider
□ V ■ M E. Schoorlemmer	Agreement, Dominance and Doubling	Prof.dr. J.E.C.V. Rooryck Prof.dr. L.L. Cheng
■ V □ M C. Tang	Mutual intelligibility of Chinese dialects: an experimental approach	Prof.dr. V.J. van Heuven
□ V ■ M F. Landsbergen	Cultural evolutionary modeling of patterns in language change	Prof.dr. A. Verhagen
■ V □ M A. Pissin	Elites and their children	Prof.dr. B.J. ter Haar
□ V ■ M K.J. Holtzapffel	Een vrijzinnige kijk op de laatste dingen	Prof.dr. Th.M. van Leeuwen Prof.dr. G.G. de Kruijf
■ V □ M H.H. Beaulieu-Boon	So Far Away From Home	Prof.dr. P.J.M. Nas
□ V ■ M Zulkifli	The Struggle of the Shi'is in Indonesia	Prof.dr. C. van Dijk
□ V ■ M W.F. Knobl	A Surplus of Meaning	Prof.dr. A. Lubotsky

Promovendus	Titel promotie	Promotor(en)	
☐ V ☒ M	M. Jones	Why heaven kissed earth: the christology of Thomas Goodwin (1600-1680)	Prof.dr. E. van der Wall Prof.dr. M.A.G. Haykin (Kentucky, USA)
☒ V ☐ M	A. Balciunaite	The Drama of Affluence in Joyce Carol Oates's Recent Novels	Prof.dr. Th. D'haen
☐ V ☒ M	L.J.P. Verheij	Where of is mad al mankynde	Prof.dr. R.H. Bremmer
☐ V ☒ M	A. Tseronis	Qualifying standpoints	Prof.dr. T. van Haften Prof.dr. F.H. van Eemeren (UvA)
☒ V ☐ M	P. Paul	Wandering Saints: Chan Eccentrics in the Art and Culture of Song and Yuan China	Prof.dr. M. van Crevel
☐ V ☒ M	D.M. Oude Nijhuis	Labor Divided	Prof.dr. R.T. Griffiths
☐ V ☒ M	M.A. Doornenbal	A grammar of Bantawa	Prof.dr. G. Booi
☐ V ☒ M	A. Lamprou	Between Central State and Local Society	Prof.dr. E.J. Zürcher
☐ V ☒ M	T. Tolemarium Fufa	A Typology of Verbal Derivation in Ethiopian Afro-Asiatic Languages	Prof.dr. M. Mous Prof. Baye Yimam (Addis Abeba University)
☒ V ☐ M	Y. Ryan	Leading from the Back: The Leadership of Roy Wilkins and the NAACP, 1955-68	Prof.dr. A. Fairclough
☒ V ☐ M	J.L. van Beek	Leken trekken tot Gods Woord	Prof.dr. P.G. Hoftijzer
☒ V ☐ M	M. Kuhn	Die Struktur der koptischen liturgischen Melodien	Prof.dr. J. Borghouts Prof.dr. J. van der Vliet
☐ V ☒ M	J.B. den Hertog	Anthoni van Noordt en zijn Tabulatuurboek	Prof.dr. S. Groenveld
☒ V ☐ M	M. Chen	De Chinese gemeenschap van Batavia, 1843-1865, een onderzoek naar het Kong Koan-archief	Prof.dr. J.L. Blussé van Oud-Alblas
☒ V ☐ M	K. Riedel	The syntax of object marking in Sambia: a comparative Bantu perspective	Prof.dr. L.L. Cheng Prof.dr. T.C. Schadeberg
☐ V ☒ M	H.A. Kos	Van meenten tot marken	Prof.dr. P.C.M. Hoppen- brouwers
☐ V ☒ M	R.A.G. Soekatno	Kidung Tantri Kediri	Prof.dr. B. Arps
☒ V ☐ M	Z. Khalilova	A Grammar of Khwarshi	Prof.dr. F.H.H. Kortlandt Prof.dr. B. Comrie
☐ V ☒ M	L.P.F. Vaes	Extended Piano Techniques	Prof.dr. E. de Ruiter

Leids Universitair Medisch Centrum

☐ V ☒ M	A.K.M. Hassan	Novel insights in reperfusion therapy and stent thrombosis in the drug eluting stent era	Prof.dr. J.W. Jukema Prof.dr. M.J. Schalij
☐ V ☒ M	J.T. Buijs	Pathogenesis and Treatment of Skeletal Metastasis	Prof.dr. S.E. Papapoulos
☒ V ☐ M	M. Coccoris	Generation of antigen specific T cell immunity through T cell receptor gene transfer	Prof.dr. T.N.M. Schumacher
☐ V ☒ M	M. Kedde	New RNA playgrounds	Prof.dr. J.J. Neeffes
☐ V ☒ M	L. Verschuren	The interplay between cholesterol and inflammation in the evolution of atherosclerosis	Prof.dr. J.H. van Bockel
☐ V ☒ M	S.M. van der Kooij	Strategies for optimal suppression of rheumatoid arthritis	Prof.dr. T.W.J. Huizinga Prof.dr. B.A.C. Dijkmans (VU)
☐ V ☒ M	L.J.A.C. Hawinkels	Cell-Cell interactions in the gastrointestinal tumour-microenvironment	Prof.dr. C.B.H.W. Lamers

Promovendus	Titel promotie	Promotor(en)	
■ V □ M	I.C. Notting	Insights in Tumorigenesis and Metastasis of Uveal Melanoma	Prof.dr. J.E.E. Keunen Prof.dr. N.E. Schalij-Delfos
■ V □ M	J.N. Kloth	Cytokine expression and TGF- β signaling in cervical cancer	Prof.dr. G.J. Fleuren Prof.dr. G.G. Kenter
□ V ■ M	S.P. Berger	Innate immune functions in kidney transplantation	Prof.dr. M.R. Daha Prof.dr. J.W. de Fijter
■ V □ M	R. de Mutsert	Nutritional status in chronic dialysis patients	Prof.dr. J.P. Vandenbroucke Prof.dr. R.T. Krediet (AMC)
□ V ■ M	G.M.J.M. Vanderschueren	Radiofrequency ablation of osteoid osteoma	Prof.dr. J.L. Bloem Prof.dr. A.H.M. Taminiau
□ V ■ M	G.J. Wijlhuizen	Physical activity and falls in older persons	Prof.dr. D.L. Knook Prof.dr. M. Hopman-Rock (VU)
■ V □ M	N.J. Senff	Cutaneous B-cell lymphoma	Prof.dr. R. Willemze
■ V □ M	M.M. Lange	Long-term outcome of rectal cancer treatment	Prof.dr. C.J.H. van de Velde
□ V ■ M	R. van Minkelen	Search for novel genetic risk factors for venous thrombosis: a dual approach	Prof.dr. R.M. Bertina
■ V □ M	V. Brinks	Stress, emotion and cognition	Prof.dr. E.R. de Kloet Prof.dr. M.S. Oitz
■ V □ M	H.I. Abdel-Halim Mahfouz	Changes in chromatin organization of human cells in response to genotoxic stress	Prof.dr. L.H.F. Mullenders
□ V ■ M	J. Knijnenburg	Advanced genome-wide screening in human genomic disorders	Prof.dr. H.J. Tanke
■ V □ M	L. Hu	Studies on the Pathophysiological Aspects of the Metabolic Syndrome in Transgenic Mice	Prof.dr. L.M. Havekes
□ V ■ M	M. van Stralen	Automated analysis of 3D echocardiography	Prof.dr.Ir. J.H.C. Reiber
■ V □ M	H. van Dongen	Hysteroscopy in daily practice	Prof.dr. J.B. Trimbos
■ V □ M	M.S.Y. Thong	Living with dialysis: Patients' perceptions and outcomes	Prof.dr. A.A. Kaptein Prof.dr. F.R. Rosendaal
□ V ■ M	F.P.G. de Silva	Genome Wide Characterization of Minimally Differentiated Acute Myeloid Leukemia	Prof.dr. L.H.F. Mullenders
□ V ■ M	V.A.L. Huurman	T cell immunity to islets of Langerhans	Prof.dr. O.T. Terpstra
□ V ■ M	A.B te Pas	Spontaneous breathing and respiratory support of preterm infants at birth	Prof.dr. F.J. Walther Prof.dr. C.J. Morley (Melbourne Univ., Australia)
■ V □ M	L.E.S. Buijnesteijn van Coppenraet	Diagnostics of non-tuberculous mycobacteria	Prof.dr. A.C.M. Kroes
■ V □ M	D. Verbaan	Non-motor symptoms in Parkinson's disease	Prof.dr. J.J. van Hilten
□ V ■ M	P.P.J. van der Veek	Towards an integrated psychoneurophysiological approach of Irritable Bowel Syndrome	Prof.dr. A.A.M. Masclee
□ V ■ M	R.A.F. de Lind van Wijngaarden	ANCA-associated glomerulonephritis	Prof.dr. J.A. Bruijn
■ V □ M	G. Pundziute	Imaging of Coronary Atherosclerosis With Multi-Slice Computed Tomography	Prof.dr. J.J. Bax
□ V ■ M	Y.G.C.J. America	The Additive prognostic value of gated myocardial perfusion scintigraphy in patients with coronary artery disease	Prof.dr. E.E. van der Wall Prof.dr. J.J. Bax
■ V □ M	L. Liauw	Magnetic resonance imaging in neonatal hypoxic-ischemic brain injury	Prof.dr. M.A. van Buchem
■ V □ M	M. Koopmans	Chimerism in health, transplantation and autoimmunity	Prof.dr. J.A. Bruijn
■ V □ M	I.C.L. Kremer Hovinga	Chimerism in health, transplantation and autoimmunity	Prof.dr. J.A. Bruijn

Promovendus	Titel promotie	Promotor(en)	
☐ V ☒ M	A.M. Draaisma	Stepwise improvement of cardiopulmonary bypass for neonates and infants	Prof.dr. M.G. Hazekamp
☒ V ☐ M	Y. van Leeuwen	Towards Improvement of Oral Anticoagulant Therapy	Prof.dr. F.R. Rosendaal
☐ V ☒ M	K.J. Bemelmans	Serial Position Effects Scoring in the Assessment of Memory in Alzheimer's Disease and Major Depression	Prof.dr. H.A.M. Middelkoop Prof.dr. R.A.C. Roos
☐ V ☒ M	W.M.C. Klop	Exploring the Capabilities of Modern Cochlear Implants: from Electrophysiology to Quality Of Life	Prof.dr. J.H.M. Frijns
☒ V ☐ M	P.M. Kolditz	Cardiac Development in Relation to Clinical Supraventricular Arrhythmias: Focus on Structure-Function Relations	Prof.dr. M.J. SchaliJ Prof.dr. A.C. Gittenberger-de Groot
☒ V ☐ M	E.E. Alkemade	The Fetal Origin of Adult Atherosclerosis	Prof.dr. A.C. Gittenberger-de Groot Prof.dr. L.M. Havekes
☒ V ☐ M	W. de Haan	Modulation of HDL metabolism	Prof.dr. L.M. Havekes Prof.dr. J.W. Jukema
☐ V ☒ M	R.J. Swijnenburg	Characterization of embryonic stem cell transplantation immunobiology using molecular imaging	Prof.dr. J.F. Hamming Prof.dr. R.C. Robbins (Stanford University, USA)
☒ V ☐ M	S.S. Liem	Improving acute and long-term myocardial infarction care	Prof.dr. M.J. SchaliJ Prof.dr. E.E. van der Wall
☐ V ☒ M	M.J.W. Meijer	Matrix Metalloproteinases in Inflammatory Bowel Disease	Prof.dr. C.B.H.W. Lamers
☐ V ☒ M	B. Ponsioen	Imaging the translocations of CLIC4 and Epac1	Prof.dr. W.H. Moolenaar
☒ V ☐ M	L. van Zeijl	Close the Gap	Prof.dr. W.H. Moolenaar
☒ V ☐ M	G. Akello-Ayebare	Wartime children's suffering and quest for therapy in northern Uganda	Prof.dr. J.M. Richters
☐ V ☒ M	W.T. Zwart	Shedding light on anti-estrogen resistance and antigen presentation through biophysical techniques	Prof.dr. J.J. Neefjes
☒ V ☐ M	D.M. Kweekel	Pharmacogenetics of irinotecan and oxaliplatin in advanced colorectal cancer	Prof.dr. H.J. Guchelaar Prof.dr. J.W.R. Nortier Prof.dr. C.J.A. Punt (Univ. Nijmegen)
☒ V ☐ M	I.D. Bezemer	Genetic variation and susceptibility to venous thrombosis	Prof.dr. F.R. Rosendaal
☐ V ☒ M	H. Usman	Antibiotic usage and antimicrobial resistance in Indonesia	Prof.dr. P.J. van den Broek Prof.dr. E. Rahardjo (Dr. Soetomo Hospital)
☒ V ☐ M	D.O. Duerink	Infection Control in Indonesian Hospitals	Prof.dr. P.J. van den Broek Prof.dr. Djoko Roesyadi (Universitas Airlangga) Prof.dr. Hendro Wahyono (Universitas Diponegoro)
☐ V ☒ M	P. Boross	Immune regulation by Fc receptors for IgG	Prof.dr. G.J. van Ommen Prof.dr. T. Huizinga
☒ V ☐ M	W.P.J. Franken	Immunodiagnosis of latent tuberculosis	Prof.dr. J.T. van Dissel
☐ V ☒ M	R.B.P. de Wilde	Cardiac output measurement; evaluation of methods in ICU patients	Prof.dr. P.C.M. van den Berg
☐ V ☒ M	H.C. Doets	Mobile-Bearing Total Ankle Arthroplasty	Prof.dr. R.G.H.H. Nelissen

Promovendus	Titel promotie	Promotor(en)	
■ V □ M	M.G.J. Gademan	Fitness in chronic heart failure: effects of exercise training and of biventricular pacing	Prof.dr. E.E. van der Wall Prof.dr. M.J. Schalij
□ V ■ M	D.A. Pijnappels	Electrophysiological Deterioration and Resurrection in the Scarred Heart	Prof.dr. M.J. Schalij Prof.dr. A. van der Laarse
□ V ■ M	S. Umar	Molecular and cellular characterization of cardiac overload-induced hypertrophy and failure	Prof.dr. A. van der Laarse
□ V ■ M	B. Baan	The role of ATP2 in insulin action	Prof.dr. J.A. Maassen Prof.dr. P. ten Dijke
■ V □ M	E.L.A. van Dorp	Naloxone: actions of an antagonist	Prof.dr. A. Dahan
□ V ■ M	W. de Ruijter	Cardiovascular risk management in old age	Prof.dr. J. Gussekloo Prof.dr. W.J.J. Assendelft Prof.dr. R.G.J. Westendorp
□ V ■ M	O.H.J. Koning	Roentgen stereophotogrammetric analysis to study dynamics and migration of stent-grafts	Prof.dr. J.H. van Bockel
■ V □ M	K.A. Heemstra	Clinical aspects of endogenous hypothyroidism and subclinical hyperthyroidism in patients with differentiated thyroid carcinoma	Prof.dr. J.W.A. Smit Prof.dr. J.A. Romijn
□ V ■ M	K. Koop	Proteinuria and function loss in native and transplanted kidneys	Prof.dr. J.A. Bruijn
■ V □ M	A.J. Willemze	Acute leukaemia in children	Prof.dr. J.M.J.J. Vossen Prof.dr. R.M.Egeler
□ V ■ M	L.T.J.N. van der Veken	Design of novel TCR gene therapy strategies for the treatment of hematological malignancies	Prof.dr. J.H.F. Falkenburg
■ V □ M	M.T.A. Tankink	Over zwijgen gesproken	Prof.dr. J.M. Richters
□ V ■ M	M. den Dulk	Quality assurance in rectal cancer treatment	Prof.dr. C.J.H. van de Velde Prof.dr. C.A.M. Marijnen
□ V ■ M	J.D. Boot	Non-invasive sampling methods of inflammatory biomarkers in asthma and allergic rhinitis	Prof.dr. A.F. Cohen Prof.dr. P.J. Sterk
□ V ■ M	H.B. Grotenhuis	Heart and Large Vessel Interaction in Congenital Heart Disease	Prof.dr. J Ottenkamp Prof.dr. A. de Roos
■ V □ M	F. Wiersma	Ultrasonographic features in children presenting with abdominal pain: normal versus abnormal	Prof.dr. J.L. Bloem
□ V ■ M	R.B.T. Verkooijen	Differentiated Thyroid Carcinoma	Prof.dr. J.A. Romijn Prof.dr. J.W.A. Smit
■ V □ M	E.S. Doekhie	Dissemination and clinical impact of minimal metastatic disease in gastrointestinal cancer	Prof.dr. R.A.E.M. Tollenaar Prof.dr. C.J.H. van de Velde
■ V □ M	D.H.T. IJpelaar	Genetic and molecular markers of proteinuria and glomerulosclerosis	Prof.dr. J.A. Bruijn
□ V ■ M	J.J. Zwart	Safe Motherhood: Severe maternal morbidity in the Netherlands	Prof.dr. J. van Roosmalen
■ V □ M	M. Kusters	Local recurrence in rectal cancer	Prof.dr. C.J.H. van de Velde
■ V □ M	M.M. Waanders	Clinical and immunological aspects of pretransplant blood transfusions	Prof.dr. F.H.J. Claas Prof.dr. A. Brand
□ V ■ M	A. Nemeč	Antimicrobial resistance and clonality in <i>Acinetobacter baumannii</i>	Prof.dr. P.J. van den Broek
■ V □ M	S. Kuipers	Air Travel and Venous Thrombosis, Results of the WRIGHT study - Part I: Epidemiology	Prof.dr. F.R. Rosendaal Prof.dr. H.R. Büller (UvA)

Promovendus	Titel promotie	Promotor(en)	
■ V □ M	A.J.M. Schreijer	Air travel and venous thrombosis Results of the WRIGHT study: Mechanism	Prof.dr. F.R. Rosendaal Prof.dr. H.R.Büller (UvA)
□ V ■ M	R. ten Hove	Molecular detection of intestinal parasites for clinical diagnosis and epidemiology	Prof.dr. A.M. Deelder
□ V ■ M	R. Alizadeh Dehnavi	Magnetic Resonance Imaging of Atherosclerosis	Prof.dr. J.A. Romijn Prof.dr. A. de Roos Prof.dr. J.W. Jukema
□ V ■ M	T.F. Dijkmans	Doublecortin-like kinase and neuronal differentiation	Prof.dr. R. de Kloet
■ V □ M	L.M. Leijser	Imaging the preterm infant's brain	Prof.dr. E.J. Walther
■ V □ M	M.J. Coenraad	Water metabolism, vasopressin and leptin	Prof.dr. A.E. Meinders Prof.dr. J.H. Bolk
■ V □ M	E.M. Winter	From Cardiogenesis to Cardiac Regeneration	Prof.dr. A.C. Gittenberger-de Groot Prof.dr. R.E. Poelmann
■ V □ M	M.J.A. van der Plas	Maggot therapy's modes of action	Prof.dr. J.T. van Dissel Prof.dr. G.N. Jukema (VUMC)
□ V ■ M	J.H. Kessler	The generation of cytotoxic T cell epitopes and their identification for cancer immunotherapy	Prof.dr. C.J.M. Melief
□ V ■ M	P. Poortman	Assessment of Ultrasonography and Computed Tomography in the Diagnostic Strategy of Suspected Appendicitis	Prof.dr. J.F. Hamming Prof.dr. M.A. Cuesta
□ V ■ M	A.H. Bakker	MHC ligand generation in T cell-mediated immunity and MHC multimer technologies for T cell detection	Prof.dr. T. Schumacher
■ V □ M	B.A.S. Kurreeman	Genetic studies in Rheumatoid Arthritis	Prof.dr. T.W.J. Huizinga
□ V ■ M	D. Eefting	Gene therapy strategies to target post-interventional vascular remodeling	Prof.dr. P.H.A. Quax Prof.dr. J.H. van Bockel
□ V ■ M	M.N.C. de Koning	Betapapillomavirus infections: natural history and disease association	Prof.dr. W.J.M. Spaan
■ V □ M	Y.M. Schrage	Towards new therapeutic strategies in chondrosarcoma	Prof.dr. P.C.W. Hogendoorn
■ V □ M	J.C. de Greef	Studies of the epigenetic disease mechanism in FSHD	Prof.dr. R.R. Frants Prof.dr. S.M. van der Marel
□ V ■ M	A.J.H.A. Scholte	Cardiac imaging for risk stratification in asymptomatic diabetes	Prof.dr. J.J. Bax Prof.dr. E.E. van der Wall
■ V □ M	N. Steeghs	Targeted therapy in oncology: mechanisms and toxicity	Prof.dr. J.W.R. Nortier Prof.dr. H.J. Guchelaar
□ V ■ M	Y. Souwer	MHC class II antigen presentation by B cells in health and disease	Prof.dr. J.J. Neefjes Prof.dr. C.J.L.M. Meijer (VUMC)
□ V ■ M	K.A. Wolff	Bal Tashchit: the Jewish prohibition against needless destruction	Prof.dr. F.A. de Wolff Prof.dr. A. Wijler (Jerusalem Col. of Tech.)
□ V ■ M	R.E.P. de Winter	Towards an improvement of the differentiation of depressive disorders	Prof.dr. F.G. Zitman
■ V □ M	A.M. Euser	Long-term consequences of differences in early growth: epidemiological aspects	Prof.dr. J.M. Wit Prof.dr. F.R. Rosendaal
□ V ■ M	W.M. Kooloos	Potential role of pharmacogenetics for optimalization of drug therapy in rheumatoid arthritis	Prof.dr. H.J. Guchelaar Prof.dr. T.W.J. Huizinga

Promovendus	Titel promotie	Promotor(en)
■ V □ M P.T.M. Weijnenborg	Women in Pain	Prof.dr. J.B.M.Z. Trimbos Prof.dr. A.A.W. Peters
■ V □ M E. Sjögren	Disease Outcome in T1 Glottic Carcinoma	Prof.dr. R.J. Baatenburg de Jong Prof.dr. J.H.M. Frijns
■ V □ M M.Y. Lin	Discovery of dormancy associated antigens of Mycobacterium tuberculosis	Prof.dr. T.H.M. Ottenhoff
■ V □ M P.H. van Erp	Clinical Pharmacology of the Tyrosine Kinase Inhibitors Imatinib and Sunitinib	Prof.dr. H.J. Guchelaar
□ V ■ M P. van de Linde	Immunotherapy and beta-cell replacement in Type I Diabetes Mellitus	Prof.dr. O.T. Terpstra Prof.dr. B.O. Roep Prof.dr. J.W. de Fijter
■ V □ M L. Fregonese	Alpha1-antitrypsin deficiency from Biomarkers to health Care	Prof.dr. K.F. Rabe
□ V ■ M R.A.L. Schoop	Apoptin gene therapy in head and neck cancer	Prof.dr. R.J. Baatenburg de Jong Prof.dr. M.H. Noteborn

Faculteit Rechtsgeleerdheid

■ V □ M G.K.N. Liem	De rechtspositie der Chinezen in Nederlands-Indie, 1848-1942	Prof.mr. J.M. Otto
■ V □ M J. Arnscheidt	'Debating' Nature Conservation: Policy, Law and Practice in Indonesia	Prof.mr. J.M. Otto
■ V □ M P. Memelink	De verkeersopvatting	Prof.dr. H.J. Sniijders
■ V □ M N.M. Dane	Overheidsaansprakelijkheid voor schade bij legitiem strafvorderlijk handelen	Prof.dr. C.P.M. Cleiren
■ V □ M S.E.J. Kingston	The role of environmental protection in EC competition law and policy	Prof.mr. P.J. Slot
□ V ■ M B.S.J. Wartna	In de oude fout	Prof.mr. L.M. Moerings Prof.dr. P.G.M. van der Heijden (Univ. Utrecht) Prof.dr. F.L. Leeuw (Univ. Maastricht)
□ V ■ M J. Huang	Aviation Safety and ICAO	Prof.dr. P.P.C. Haanappel
□ V ■ M G.J.M. Verburg	Vaststelling van smartengeld	Prof.mr. H.J. Sniijders
□ V ■ M C.W. Wouters	International Legal Standards for the Protection from Refoulement	Prof.mr. P. Boeles Prof.mr. B.P. Vermeulen (VU)
■ V □ M M. Bravenboer	Fiscaal overgangsbeleid	Prof.dr. A.O. Lubbers
□ V ■ M J.P. Fokker	E-arbitrage	Prof.mr. H.J. Sniijders Prof.mr. A.H.J. Schmidt
□ V ■ M W.B. van Bockel	The ne bis in idem principle in EU law	Prof.mr. P.J. Slot
■ V □ M A. Oehmichen	Terrorism and Anti-Terror Legislation: The Terrorised Legislator?	Prof.mr. J.F. Nijboer
□ V ■ M J. Vleggeert	Aftrekbeperkingen van de rente in het internationale belastingrecht	Prof.mr. F.A. Engelen Prof.mr. R.J. de Vries
□ V ■ M S.J. Schaafsma	Intellectuele eigendom in het conflictenrecht	Prof.mr. M.V. Polak Prof.mr. C.J.J.C. van Nispen (VU)
□ V ■ M H.J.W. Alt	Ongelijkheidscompensatie bij stelplicht en bewijslast in het civiele arbeidsrecht en het ambtenarenrecht	Prof.mr. G.J.J. Heerma van Voss
□ V ■ M A.T.M. Wibisono	Political Elites and Foreign Policy: Democratization in Indonesia	Prof.dr. A. van Staden Prof.dr. P. Everts

Promovendus	Titel promotie	Promotor(en)	
☐ V ☒ M	W.I. Koelewijn	Privacy en Politiegegevens	Prof.dr. H.J. van den Herik Prof.mr. A.H.J. Schmidt
☒ V ☐ M	S.R.M.C. Guèvremont	Vers un traitement équitable des étrangers extracommunautaires en séjour régulier	Prof.mr. P. Boeles
☐ V ☒ M	R.F.C. Audenaerde	Secretaris der natuur	Prof.dr. A.A.M. Kinninging

Faculteit Sociale Wetenschappen

☐ V ☒ M	K.J. Faddegon	Regulatory Focus in Group Contexts	Prof.dr. N. Ellemers
☒ V ☐ M	M.C. Leliveld	Ethics in Economic Decision-Making	Prof.dr. E. van Dijk
☐ V ☒ M	F.C.P. van der Horst	John Bowlby and Ethology	Prof.dr. R. van der Veer Prof.dr. M.H. van IJzendoorn
☐ V ☒ M	H.P.M. Kreemers	Hete hangijzers: de aanschaf van Nederlandse gevechtsvliegtuigen	Prof.dr. J. de Vries
☒ V ☐ M	E.W. van Baren	Macht, Media & Montesquieu	Prof.mr. H.R. van Gunsteren
☐ V ☒ M	E.J. Boezeman	Managing the volunteer organization	Prof.dr. N. Ellemers
☒ V ☐ M	C.H.J.M. Poppelaars	Steering a Course between Friends and Foes	Prof.dr. D.L. Lowery
☐ V ☒ M	D.D. Toshkov	Between Politics and Administration: Compliance with EU Law in Central and Eastern Europe	Prof.dr. B. Steunenberg
☒ V ☐ M	K.E. Stroebe	Is this about me?	Prof.dr. N. Ellemers
☒ V ☐ M	E.K. Massey	Well-being and headache in adolescence: A self-regulation perspective	Prof.dr. C.M.J.G. Maes
☐ V ☒ M	E.A.L. van Rooyen	De Europeanisering van belangengroepen en politieke partijen in Nederland	Prof.dr. R.B. Andeweg Prof.dr. P. Mair
☐ V ☒ M	F.B.A. Jorna	De autobureaucratie	Prof.dr. A.J.G.M. Bekke
☒ V ☐ M	M.S. Tollenaar	Fading memories	Prof.dr. Ph. Spinhoven Prof.dr. W.T.A.M. Everaerd
☐ V ☒ M	B.W. Terwel	Origins and consequences of public trust	Prof.dr. N. Ellemers
☒ V ☐ M	A.E. Dingemans	Binge or control?	Prof.dr. Ph. Spinhoven
☒ V ☐ M	E. ter Mors	Dealing with information about complex issues	Prof.dr. N. Ellemers
☐ V ☒ M	A.K. Adegehe	Federalism and ethnic conflict in Ethiopia	Prof.dr. P. Mair Prof.dr. M.A.R.M. Salih
☒ V ☐ M	P. Suksomboon	Thai Migrant Women in the Netherlands: Cross-Cultural Marriages and Families	Prof.dr. C. Risseuw
☐ V ☒ M	J.P. Vollaard	Political Territoriality in the European Union	Prof.dr. P. Mair Prof.dr. A. van Staden
☐ V ☒ M	T.S. Djedjebi	Pastoralistes et la Ville au Bénin: Livelihoods en questionnaire	Prof.dr. L.J. de Haan
☐ V ☒ M	J. Angerler	Bius, parbaringin und paniaran	Prof.dr. R. Schefold Prof.dr. L.J. Slikkerveer
☐ V ☒ M	N.J.G. van Willigen	Building Sustainable Institutions?	Prof.dr. R. de Wijk
☐ V ☒ M	W. Oonk	Theory-enriched practical knowledge in mathematics teacher education	Prof.dr. N. verloop Prof.dr. K.P.E. Gravemeijer (TU Eindhoven)
☒ V ☐ M	A.M. Lokhorst	Using Commitment to Improve Environmental Quality	Prof.dr. E. van Dijk Prof.dr. G.R. de Snoo

Promovendus	Titel promotie	Promotor(en)
■ V □ M G.J. Wijnveen	The research-teaching nexus in the humanities	Prof.dr. N. Verloop Prof.dr. A. Visser Prof.dr. J.H. van Driel
□ V ■ M R.M. van der Rijst	The research-teaching nexus in the sciences	Prof.dr. N. Verloop Prof.dr. J.W. Kijne Prof.dr. J.H. van Driel
□ V ■ M Z. Jobbágy	From Effects-Based Operations to Effects-Based Force	Prof.dr. R. de Wijk
■ V □ M C. Vrolijk	Scenario's voor de West	Prof.dr. J.S. van der Meulen Prof.dr. J.M.M.L. Soeters (Universiteit Tilburg)
■ V □ M M.J. Verschuur	Effects of the Medical Investigation Bijlmermeer Aviation Disaster on health perception of residents and rescue workers	Prof.dr. Ph. Spinhoven Prof.dr. F.R. Rosendaal
■ V □ M M.J.A.J. Verhallen	Video Storybooks as a Bridge to Literacy	Prof.dr. A.G. Bus
■ V □ M E.M. Euser	Child Maltreatment: Prevalence and Risk Factors	Prof.dr. M.H. van IJzendoorn Prof.dr. M.J. Bakermans-Kranenburg
□ V ■ M M.M.A. Spapé	Back In Control: The episodic retrieval of executive control	Prof.dr. B. Hommel
■ V □ M M.M. Pannebakker	Limitations in Dual-Task Performance	Prof.dr. B. Hommel Prof.dr. R. Ridderinkhof (UvA)
■ V □ M N.C. van Wouwe	Cognitive control and binding in context-based decision-making	Prof.dr. B. Hommel Prof.dr. R. Ridderinkhof (UvA)
■ V □ M J.M. van Peer	To approach or to avoid	Prof.dr. Ph. Spinhoven
□ V ■ M M. van Geel	Acculturation, adaptation and multiculturalism among immigrant adolescents in junior vocational education	Prof.dr. P. Vedder
■ V □ M N. Dobrova	Vulnerable children in Ukraine: Impact of institutional care and HIV on the development of preschoolers	Prof.dr. M.H. van IJzendoorn Prof.dr. M.J. Bakermans-Kranenburg Prof.dr. F. Juffer
■ V □ M A. Yaman	Second-generation Turkish immigrant families in the Netherlands	Prof.dr. M.H. van IJzendoorn Prof.dr. J. Mesman
□ V ■ M M. Wienia	Ominous Calm	Prof.dr. P.J. Pels
□ V ■ M M.L.P. Groenleer	The Autonomy of European Union Agencies	Prof.dr. Th.A.J. Toonen

Faculteit Wiskunde en Natuurwetenschappen

□ V ■ M J. Soltani	Host genes involved in Agrobacterium-mediated transformation	Prof.dr. P.J.J. Hooykaas
■ V □ M M. Bot	Bioactive Lipids as Key Regulators In Atherosclerosis	Prof.dr. T.J.C. van Berkel Prof.dr. E.A.L. Biessen
■ V □ M B. Drigo	The impact of increased atmospheric carbon dioxide on microbial community dynamics in the rhizosphere	Prof.dr. J.A. van Veen Prof.dr. G.A. Kowalchuk (VU)
□ V ■ M X. Xu	Transient interaction studied by NMR: iron sulfur proteins and their interaction partners	Prof.dr. G.W. Canters
□ V ■ M T. van Es	Vaccination against atherosclerosis	Prof.dr. Th.J.C. van Berkel
■ V □ M A.E. Muller	Population pharmacokinetics of antibiotics to prevent group B streptococcal disease: from mother to neonate	Prof.dr. M. Danhof Prof.dr. E.A.P. Steegers (EUR)

Promovendus	Titel promotie	Promotor(en)	
☐ V ☒ M	N. Raes	Borneo: A quantitative analysis of botanical richness, endemism and floristic regions based on herbarium records	Prof.dr. P. Baas
☒ V ☐ M	M.C. Alderliesten	Focal Adhesion Signaling in Acute Renal Failure	Prof.dr. B. van der Water
☐ V ☒ M	P. Kinne	Integratives Wertemanagement	Prof.dr. J. de Smit
☐ V ☒ M	J. van Tol	Phylogeny and biogeography of the Platystictidae (Odonata)	Prof.dr. E. Gittenberger
☐ V ☒ M	F.P.R. Colas	Data Mining Scenarios for the Discovery of Subtypes and the Comparison of Algorithms	Prof.dr. J.N. Kok
☐ V ☒ M	R. de Haan	Algebraic Techniques for Low Communication Secure Protocols	Prof.dr. R.J.F. Cramer
☐ V ☒ M	R. Rissmann	Development of a vernix caseosa substitute	Prof.dr. J. Bouwstra Prof.dr. W. Hennink (RU Utrecht)
☐ V ☒ M	H.J. Jansen	Anteroposterior axis formation in <i>Xenopus laevis</i>	Prof.dr. A.J. Durston
☐ V ☒ M	P.C. Svensson	Crossed product algebras associated with topological dynamical systems	Prof.dr. S.M. Verduyn Lunel
☐ V ☒ M	I.B. Abdel-Farid Ali	Metabolomic changes of <i>Brassica rapa</i> under biotic stress	Prof.dr. R. Verpoorte
☒ V ☐ M	K.K. Paspaleva	Structure and function of the UVDE repair protein	Prof.dr. J.P. Abrahams
☐ V ☒ M	H. Van Sam	Uses and conservation of plant diversity in Ben En National Park Vietnam	Prof.dr. P. Baas
☐ V ☒ M	H.N. Nikolov	System-Level Design Methodology for Streaming Multi-Processor Embedded Systems	Prof.dr. E.F. Deprettere
☒ V ☐ M	L.H. Heitman	Allosteric Modulation of 'Reproductive' GPCRs	Prof.dr. A.P. IJzerman
☐ V ☒ M	D.J.P. Lommen	The first steps of planet formation	Prof.dr. E. van Dishoeck
☐ V ☒ M	J. Dinkelaar	Oxocarbenium ion intermediates in the stereoselective synthesis of anionic oligosaccharides	Prof.dr. G.A. van der Marel
☐ V ☒ M	R. Sepkhanov	Light scattering by photonic crystals with a Dirac spectrum	Prof.dr. C.W.J. Beenakker
☐ V ☒ M	D.C. de Geus	Structural biology of induced conformational changes	Prof.dr. J.P. Abrahams
☒ V ☐ M	L. Laan	Force generation at microtubule ends: An in vitro approach to cortical interactions	Prof.dr. M. Dogterom
☒ V ☐ M	J. Caussin	Stratum corneum hydration	Prof.dr. J.A. Bouwstra
☐ V ☒ M	W.J.A. Koopmans	Nucleosome Dynamics resolved with Single-Pair Fluorescence Resonance Energy Transfer Spectroscopy	Prof.dr. T. Schmidt
☐ V ☒ M	F. dos Santos Maraschin	Protein ubiquitination in auxin signalling and transport	Prof.dr. J. Memelink Prof.dr. P. Hooykaas
☐ V ☒ M	H.T. Intema	A sharp view on the low-frequency radio sky	Prof.dr. H.J.A. Röttgering Prof.dr. G.K. Miley
☐ V ☒ M	A. Ghosh	Ultrafast spectroscopy of model biological membranes	Prof.dr. M. Bonn
☐ V ☒ M	L.F. Klop	Fire and grazers in the West African savanna	Prof.dr. H. Udo de Haes Prof.dr. H. Prins (Wageningen Univ.)
☒ V ☐ M	A.M. Weijmans	The Structure of Dark and Luminous Matter in Early-type Galaxies	Prof.dr. P.T. de Zeeuw
☒ V ☐ M	Y. Ma	Focal adhesion signaling and breast cancer treatment	Prof.dr. B.van de Water
☒ V ☐ M	K.I. Öberg	Complex processes in simple ices	Prof.dr. E. van Dishoeck Prof.dr. H.V.J. Linnartz (VU)

Promovendus	Titel promotie	Promotor(en)	
■▼□M	P. Marqués Gallego	New fluorescent platinum(II) complexes containing anthracene derivatives as a carrier ligand	Prof.dr. J. Reedijk
□▼■M	E.F.C. Driessen	Coupling light to periodic nanostructures	Prof.dr. J.P. Woerdman
□▼■M	A.H. Pawlik	Simulating cosmic reionisation	Prof.dr. H.J.A. Röttgering
□▼■M	M.C. Kruihof	Magnetic Tweezers Based Force Spectroscopy Studies of the Structure and Dynamics of Nucleosomes and Chromatin	Prof.dr. T. Schmidt
□▼■M	A.O. Kraaijeveld	Identification of therapeutic targets in coronary artery disease: from patients to mice and back	Prof.dr. J.W. Jukema Prof.dr. Th.J.C. van Berkel Prof.dr. E.A.L. Biessen
□▼■M	R. Li	Mixed-Integer Evolution Strategies for Parameter Optimization and Their Applications to Medical Image Analysis	Prof.dr. T.H.W. Bäck
■▼□M	S. Kabli	In Vivo High Field Magnetic Resonance Imaging and Spectroscopy of Adult Zebrafish	Prof.dr. H.J.M. de Groot
■▼□M	V. Früh	Target Immobilized NMR Screening applied to Membrane Proteins	Prof.dr. A.P. IJzerman
□▼■M	J. Berding	Nickel N-heterocyclic carbene complexes in homogeneous catalysis	Prof.dr. J. Reedijk
□▼■M	T.M.A. Rohmer	MAS NMR study of the photoreceptor phytochrome	Prof.dr. H.J.M. de Groot
□▼■M	R. Angamuthu	Structural and Functional Models for [NiFe] Hydrogenase	Prof.dr. J. Reedijk
□▼■M	R. Visser	Chemical evolution from cores to disks	Prof.dr. E.F. van Dishoeck
■▼□M	M. Viciano-Chumillas	Phenol-pyrazole ligands in the design of manganese(III) compounds	Prof.dr. J. Reedijk Prof.dr. L.J. de Jongh
■▼□M	O. Panic	High angular resolution studies of protoplanetary discs	Prof.dr. E.F. van Dishoeck
□▼■M	F. Scarpelli	Approaches to Structure and Dynamics of Biological Systems by Electron-Paramagnetic-Resonance Spectroscopy	Prof.dr. E. Groenen
□▼■M	S. Semrau	Membrane heterogeneity	Prof.dr. T. Schmidt
■▼□M	M.M. Koek	Gas chromatography mass spectrometry: key technology in metabolomics	Prof.dr. T. Hankemeier
■▼□M	P.M. Shaklee	Collective motor dynamics in membrane transport in vitro	Prof.dr. T. Schmidt Prof.dr. M. Dogterom
□▼■M	J. Shan	The interaction of water and hydrogen with nickel surfaces	Prof.dr. A.W. Kleyn
■▼□M	E. Micelotta	PAH Processing in Space	Prof.dr. F.P. Israel Prof.dr. A.G.G.M. Tielens
□▼■M	L. Jiang	Image Processing and Computing in Structural Biology	Prof.dr. J.P. Abrahams
■▼□M	H.E. Kirk	Natural hybridization between <i>S. jacobaea</i> and <i>S. aquaticus</i> : Ecological outcomes and evolutionary consequences	Prof.dr. E. van der Meijden
■▼□M	M. Belmamoune	Spatio-Temporal Framework for Integrative Analysis of Zebrafish developmental studies	Prof.dr. J. Kok
□▼■M	T. Idema	Structure, shape and dynamics of biological membranes	Prof.dr. H. Schiessel
□▼■M	D. Raban	Infrared interferometric observations of dust in the nuclei of active galaxies	Prof.dr. H.J.A. Röttgering
□▼■M	N. de Vries	The Evolution of Young Radio-Loud Active Galactic Nuclei	Prof.dr. R.T. Schilizzi
□▼■M	J.A. Dijkman	Granular Media: Flow & Agitations	Prof.dr. M. van Hecke
□▼■M	T.M. Post	Disease system analysis	Prof.dr. M. Danhof
□▼■M	T.K. Cocx	Algorithmic Tools for Data-Oriented Law Enforcement	Prof.dr. J.N. Kok

Promovendus	Titel promotie	Promotor(en)
☐ V ☒ M S. Kragten	Breeding birds on organic and conventional arable farms	Prof.dr. G.R. de Snoo
☐ V ☒ M M.D.P. Risseuw	Alkylated and Bicyclic Sugar Amino Acids	Prof.dr. H.S. Overkleef Prof.dr. A. van der Marel
☐ V ☒ M A.W. Stam	Interaction Protocols in Paradigm	Prof.dr. J.N. Kok
☒ V ☐ M K.L.L. Habets	Therapeutic potential of dendritic cells in mouse models of atherosclerosis	Prof.dr. J. Kuiper Prof.dr. Th.J.C. van Berkel
☐ V ☒ M L.H.F.M. Holtzer	Subcellular processes in morphogen gradient formation studied with 3D-tracking fluorescence microscopy	Prof.dr. T. Schmidt
☐ V ☒ M E. Fotsing	SMALL Savannah	Prof.dr. W.T. de Groot Prof.dr. M. Tchuente (Univ. Yaounde)
☒ V ☐ M H. Robson Marsden	Extending the self-assembly of coiled coil hybrids	Prof.dr. H. Fraaije
☒ V ☐ M I. Groot	The fight for a reactive site	Prof.dr. A.W. Kleyn Prof.dr. G.J. Kroes
☐ V ☒ M C.S. Galván Ampudia	Plant AGC Protein Kinases Orient Auxin-Mediated Differential Growth And Organogenesis	Prof.dr. P.J.J. Hooykaas
☐ V ☒ M J.H.T. Rohling	Network properties of the mammalian circadian clock	Prof.dr. H.A.W. Wijshoff Prof.dr. J.H. Meijer
☐ V ☒ M E.A.P. Ripmeester	Song and the city: a comparison between urban and forest blackbirds	Prof.dr. C.J. ten Kate
☐ V ☒ M E.N.C. Taylor	10 Billion Years of Massive Galaxies	Prof.dr. M. Franx Prof.dr. P. G. van Dokkum (Yale University)
☒ V ☐ M P.G.M. Ravenstijn	Systems pharmacology and blood-brain barrier functionality in Parkinson's disease	Prof.dr. M. Danhof
☐ V ☒ M J. Kuipers	Mean-field description of the structure and tension of curved fluid interfaces	Prof.dr. D. Bedaux
☐ V ☒ M F. van Hemert	GPCR and G protein mobility in D. discoideum	Prof.dr. T. Schmidt
☐ V ☒ M J.F.J. Laros	Metrics and Visualisation for Crime Analysis and Genomics	Prof.dr. J.N. Kok
☐ V ☒ M J.F. Brakenhoff	Counting problems for number rings	Prof.dr. H. W. Lenstra
☐ V ☒ M M.D. Witte	Activity based profiling of glycoconjugate processing enzymes	Prof.dr. H.S. Overkleef Prof.dr. G.A. van der Marel
☒ V ☐ M V.V. Kapoerchan	Towards peptide based therapeutics-Applications in celiac disease and infectious diseases	Prof.dr. H.S. Overkleef Prof.dr. F. Koning
☒ V ☐ M N. Röttmer	Innovation Performance and Clusters	Prof.dr. B.R. Katzy

Bijlage F

Besturen

College van Bestuur

☐ V ☒ M	Rector magnificus & voorzitter	Prof.mr. P.F. van der Heijden	08.02.2007-08.02.2011
☐ V ☒ M	Vice-voorzitter	Drs. H.W. te Beest	01.09.2005-01.09.2013
☒ V ☐ M	Vice-rector magnificus	Prof.dr. M.C.E. van Dam	01.09.2007-01.09.2011

Faculteit Archeologie

☐ V ☒ M	Decaan/onderzoek	Prof.dr. W.J.H. Willems	01.11.2006-01.11.2012
☒ V ☐ M	Lid/onderwijs	Prof.dr. C.L. Hofman	01.09.2007-01.09.2010
☐ V ☒ M	Lid/bedrijfsvoering	Drs. G.J. van Helden	(01.11.2009-01.09.2010)
☒ V ☐ M	Student-lid	J. Melis	01.09.2009-01.09.2010

Onderzoeksinstituut Archeologie

☐ V ☒ M	Wetenschappelijk directeur	Prof.dr. W.J.H. Willems	
--	----------------------------	-------------------------	--

Faculteit Geesteswetenschappen

☐ V ☒ M	Decaan/onderzoek	Prof.dr. H.W. van den Doel	01.09.2008-01.09.2011
☐ V ☒ M	Vice-decaan	Prof.dr. W.B. Drees	01.09.2000-01.09.2011
☒ V ☐ M	Lid/bedrijfsvoering	Drs. J.D. Riel QC	01.09.2008-01.09.2011
☒ V ☐ M	Student-lid	A. Bakker	01.09.2009-01.09.2010

Onderzoeksinstituten Geesteswetenschappen

Academie der Kunsten

☐ V ☒ M	Wetenschappelijk directeur	Prof.dr. F.C. de Ruyter	
--	----------------------------	-------------------------	--

Instituut voor Culturele Disciplines

☐ V ☒ M	Wetenschappelijk directeur	Prof.dr. E.J. van Alphen	
--	----------------------------	--------------------------	--

Instituut voor Geschiedenis

☐ V ☒ M	Wetenschappelijk directeur	Prof.dr. H. te Velde	
--	----------------------------	----------------------	--

Leids Instituut voor Godsdienstwetenschappen

☐ V ☒ M	Wetenschappelijk directeur	Prof.dr. J.K. Zangenberg	
--	----------------------------	--------------------------	--

Leids Instituut voor Regiostudies

☐ V ☒ M	Wetenschappelijk directeur	Prof.dr. M. van Crevel	
--	----------------------------	------------------------	--

Leiden University Center for Linguistics

☐ V ☒ M	Wetenschappelijk directeur	Prof.dr. M.P.G.M. Mous
--	----------------------------	------------------------

Instituut voor Wijsbegeerte

☐ V ☒ M	Wetenschappelijk directeur	Prof.dr. E.P. Bos
--	----------------------------	-------------------

Faculteit Rechtsgeleerdheid

☐ V ☒ M	Decaan/onderzoek (tot 01/04/2005)	Prof.mr. C.J.J.M. Stolker	01.01.2005-01.01.2011
☐ V ☒ M	Lid/onderwijs	Prof.dr. H. Vording	01.01.2008-01.01.2011
☐ V ☒ M	Lid/bedrijfsvoering	Drs. H.C. Pafort	01.04.2007-01.11.2011
☐ V ☒ M	Student-lid	S. Bontje	01.09.2009-01.09.2010

Onderzoeksinstituten Rechtsgeleerdheid*Instituut voor Privaatrecht*

☐ V ☒ M	Wetenschappelijk directeur	Prof.mr. H.J. Snijders
--	----------------------------	------------------------

Instituut voor Publiekrecht

☐ V ☒ M	Wetenschappelijk directeur	Prof.mr. G.J.J. Heerma van Voss
--	----------------------------	---------------------------------

Instituut voor Strafrecht en Criminologie

☐ V ☒ M	Wetenschappelijk directeur	Prof.mr. J.L. de Wijkerslooth
--	----------------------------	-------------------------------

Instituut voor Metajuridica

☐ V ☒ M	Wetenschappelijk directeur	Prof.mr. P.B. Cliteur
--	----------------------------	-----------------------

Instituut voor Fiscale en Economische vakken

☐ V ☒ M	Wetenschappelijk directeur	Prof.dr. J.G. Kuijl RA
--	----------------------------	------------------------

Faculteit Sociale Wetenschappen

☐ V ☒ M	Decaan	Prof.dr. Ph. Spinhoven	01.01.2008-01.01.2011
☐ V ☒ M	Lid/onderwijs en onderzoek	Prof.dr. H.J. Dekker	01.01.2006-01.01.2011
☐ V ☒ M	Lid/bedrijfsvoering en ICT	Mr.dr. M.E. Tuurenhout	01.06.2003-01.01.2011
☐ V ☒ M	Student-lid	S. Balfoort	01.09.2009-01.09.2010

Onderzoeksinstituten Sociale Wetenschappen*Instituut Bestuurskunde*

☐ V ☒ M	Wetenschappelijk directeur	Prof.dr. B. Steunenberg
--	----------------------------	-------------------------

Culturele Antropologie en Ontwikkelingssociologie

☐ V ☒ M	Wetenschappelijk directeur	Prof.dr. P.J. Pels
--	----------------------------	--------------------

Instituut voor Pedagogische Wetenschappen

☐ V ☒ M	Wetenschappelijk directeur	Prof.dr. M.H. van IJzendoorn
--	----------------------------	------------------------------

Instituut voor Politieke Wetenschap

☐ V ☒ M	Wetenschappelijk directeur	Prof.dr. R.A. Koole
--	----------------------------	---------------------

Instituut voor Psychologie

☐ V ☒ M	Wetenschappelijk directeur	Prof.dr. W.J. Heiser
--	----------------------------	----------------------

Faculteit Wiskunde en Natuurwetenschappen

☐ V ☒ M	Decaan / onderzoek	Prof.dr. S.M. Verduyn Lunel	01.09.2007-01.09.2012
--	--------------------	-----------------------------	-----------------------

☐ V ☒ M	Plv. decaan / onderwijs	Prof.dr. E.J. Groenen	01.05.2008-01.05.2012
--	-------------------------	-----------------------	-----------------------

☐ V ☒ M	Lid / bedrijfsvoering	Drs. G.J. van Helden	01.09.2007-01.09.2012
--	-----------------------	----------------------	-----------------------

☐ V ☒ M	Student-lid	W. Bruins	01.09.2009-01.09.2010
--	-------------	-----------	-----------------------

Onderzoeksinstituten Wiskunde en Natuurwetenschappen*Mathematisch Instituut*

☐ V ☒ M	Wetenschappelijk directeur	Prof.dr. P. Steenhagen
--	----------------------------	------------------------

Leiden Institute of Advanced Computer Science

☐ V ☒ M	Wetenschappelijk directeur	Prof.dr. J.N. Kok
--	----------------------------	-------------------

Sterrewacht Leiden

☐ V ☒ M	Wetenschappelijk directeur	Prof.dr. K.H. Kuijken
--	----------------------------	-----------------------

Leids Instituut voor Onderzoek in de Natuurkunde

☐ V ☒ M	Wetenschappelijk directeur	Prof.dr. J.M. van Ruitenbeek
--	----------------------------	------------------------------

Leids Instituut voor Chemisch onderzoek

☐ V ☒ M	Wetenschappelijk directeur	Prof.dr. J. Brouwer
--	----------------------------	---------------------

Leiden Amsterdam Center for Drug Research

☐ V ☒ M	Wetenschappelijk directeur	Prof.dr. M. Danhof
--	----------------------------	--------------------

Instituut Biologie Leiden

☐ V ☒ M	Wetenschappelijk directeur (wnd.)	Prof.dr. S.M. Verduyn Lunel
--	-----------------------------------	-----------------------------

Nationaal Herbarium Nederland, vestiging Leiden

☐ V ☒ M	Wetenschappelijk directeur	Prof.dr. E.F. Smets
--	----------------------------	---------------------

Centrum voor Milieuwetenschappen Leiden

☐ V ☒ M	Wetenschappelijk directeur	Prof.dr. G. de Snoo
--	----------------------------	---------------------

Raad van Bestuur LUMC/Faculteit Geneeskunde

☐ V ☒ M	Voorzitter	Prof.dr. F.C. Breedveld q.q.	
☐ V ☒ M	Lid	Dr.ir. P.C.J. Leijh q.q.	
☐ V ☒ M	Lid	Ir. H.M. le Clercq q.q.	
☐ V ☒ M	Decaan	Prof.dr. E.C. Klasen	01.01.2007-01.01.2011
☒ V ☐ M	Student-lid	M van Valburg	01.09.2009-01.09.2010

Campus Den Haag

☐ V ☒ M	Wetenschappelijk directeur	Prof.dr. J. de Vries	
☐ V ☒ M	Adjunct-directeur	Mr.drs. R.J. Oosterloo MPA	

Interfacultair Centrum voor Lerarenopleiding, Onderwijsontwikkeling en Nascholing (ICLON)

☐ V ☒ M	Hoogleraar-directeur	Prof.dr. J.H. van Driel	
☒ V ☐ M	Directeur bedrijfsvoering	Drs. M.P. Voorkamp	

Bestuursberaad Interfacultair Centrum voor Lerarenopleiding, Onderwijsontwikkeling en Nascholing (ICLON)

☐ V ☒ M	Prof.dr. Ph. Spinhoven (voorzitter, Faculteit Sociale Wetenschappen)	
☐ V ☒ M	Prof.dr. W.J.H. Willems (Faculteit Archeologie)	
☐ V ☒ M	Prof.dr. H.W. van den Doel (Faculteit Geesteswetenschappen)	
☐ V ☒ M	Prof.dr. H. Vording (Faculteit Rechtsgeleerdheid)	
☐ V ☒ M	Prof.dr. S.M. Verduyn Lunel (Faculteit Wiskunde en Natuurwetenschappen)	
☐ V ☒ M	Prof.dr. E.C. Klasen (Faculteit Geneeskunde/LUMC)	

Bijlage G

Afkortingen

ALGANT	Algebra, Geometry and Number Theory
ALMA	Atacama Large Millimeter/Submillimeter Array
B2SP	Business to Science Portal
BA	Bachelor of Arts (internationale academische titel in een alfa- of gammadiscipline, verkregen na het succesvol afronden van de eerste studiefase)
BABEL	Better Analyses Based on Endangered Languages
BMM	Biomedicals Material programme
BSA	Bindend studieadvies
BSc	Bachelor of Science (internationale academische titel in een bétadiscipline, verkregen na het succesvol afronden van de eerste studiefase)
CAO	Collectieve Arbeidsovereenkomst
CDHO	Commissie Doelmatigheid Hoger Onderwijs
CML	Centrum voor Milieuwetenschappen
CTMM	Center for Translational Molecular Medicine
CWTS	Centre for Science and Technology Studies (Centrum voor Wetenschaps- en Techniek Studies)
Dr.	Doctor
DCTI	Diabetes Celvervangingstherapie Initiatief
DUWO	Organisatie voor studentenhuisvesting
ECHO	Expertisecentrum Allochtonen Hoger Onderwijs
EC	European Credit (eenheid waarin studiepunten worden uitgedrukt; 1 ECTS staat voor 28 uur studie, 60 ECTS representeren een jaar studie)
ECOS	Erkenningscommissie Onderzoekscholen
EER	Europese Economische Ruimte
EPW	Experimentele Plantwetenschappen
ERC	European Research Council
ESF	European Science Foundation
EUR	Erasmus Universiteit Rotterdam
FES	Fonds Economische Structuurversterking
FSSC	Financieel Shared Service Center
hbo	hoger beroepsonderwijs
HOPE	Holland Program on Entrepreneurship
HRM	Human Resource Management
ict	Informatie- en communicatietechnologie
ICTO	Ict in het Onderwijs
IIAS	International Institute for Asian Studies

IND	Immigratie- en Naturalisatiedienst
ISIM	International Institute for the Study of Islam in the Modern World (tot 1 jan. 2009)
ISIS	Interuniversitaire onderzoekSchool Islam Studies
ISSC	Ict Shared Service Center
KNAW	Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen
LACDR	Leiden/Amsterdam Institute for Drug Research
LEI	Universiteit Leiden
LERU	League of European Research Universities
LexS	Leiden University Excellence Scholarship Programme
LIBC	Leiden Institute for Brain and Cognition
LIC	Leiden Institute of Chemistry
LNV	Ministerie voor Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
LUCIS	Leiden University Centre for the Study of Islam and Society
LUCL	Leiden University Centre for Linguistics
LUCTH	Leiden University College The Hague
LUMC	Leids Universitair Medisch Centrum
LURIS	Leiden University Research and Innovation Services
MA	Master of Arts (internationale academische titel in een alfa- of gammadisdiscipline, verkregen na het succesvol afronden van de tweede studiefase)
MGC	Medisch Genetisch Centrum Zuid-West Nederland
MKB	Midden- en kleinbedrijf
MSc	Master of Science (internationale academische titel in een bètadisdiscipline, verkregen na het succesvol afronden van de tweede studiefase)
MST	Molecular Science and Technology
NAP	Nationaal Actieplan E-learning
NCB	Netherlands Centrum voor Biodiversiteit
NeCEN	Netherlands Center for Nanoscopy
NESO	Netherlands Education Support Office
NFU	Nederlandse Federatie van Universitair medische centra
NORFACE	New Opportunities for Research Funding Agency Co-operation in Europe
NVAO	Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie
NWO	Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek
OCW	Ministerie van Onderwijs Cultuur en Wetenschap
PhD	Philosophiae Doctor (internationale academische titel, verkregen door een academische promotie)
Prof.dr.	Professor doctor
Prof.mr.	Professor meester
RU	Radboud Universiteit Nijmegen
RUG	Rijksuniversiteit Groningen
SANS	Samenwerking Nieuw Studenteninformatiesysteem

SEP	Standaard Evaluatie Protocol
SLS	Stichting Leidse Studentenhuisvesting
Stb.	Staatsblad
STW	Technologiestichting
SURF	Samenwerkingsorgaan ter bevordering van het gebruik van ict in het hoger onderwijs
TI Pharma	Topinstituut Pharma
TNFP	Taskforce Nieuw Financieel Perspectief
TUD	Technische Universiteit Delft
UBL	Univeritaire Bibliotheken Leiden
UM	Universiteit Maastricht
UMCG	Universitair Medisch Centrum Groningen
uSis	universitair Studenteninformatiesysteem
UT	Universiteit Twente
UU	Universiteit Utrecht
UvA	Universiteit van Amsterdam
UvT	Universiteit van Tilburg
VKI	Verlaging Kosten Infrastructuur
VSNU	Vereniging van Samenwerkende Nederlandse Universiteiten
VU	Vrije Universiteit Amsterdam
VWS	Ministerie voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport
WHW	Wet op het Hoger onderwijs en Wetenschappelijk onderzoek
WO	Wetenschappelijk Onderwijs
WUR	Wageningen Universiteit en Research centre
ZonMW	Nederlandse organisatie voor gezondheidsonderzoek en zorginnovatie

Gegevens over de rechtspersoon

BRIN-nummer 21PB

Universiteit Leiden
Rapenburg 70
2311 EZ Leiden
Telefoon 071 527 27 27
www.leidenuniv.nl

Bevoegd gezag 071 527 30 57

Colofon

Redactie

Strategische Communicatie en Marketing

Vormgeving

Tra[design]

Druk

Grafische Producties, UFB Grafimedia

Exemplaren van het jaarverslag zijn verkrijgbaar bij

Directie Strategische Communicatie en Marketing

Postbus 9500

2300 RA Leiden

Telefoon 071 527 61 31

communicatie@leidenuniv.nl

Meer informatie over de Universiteit Leiden is te vinden op

www.leidenuniv.nl

Universiteit Leiden